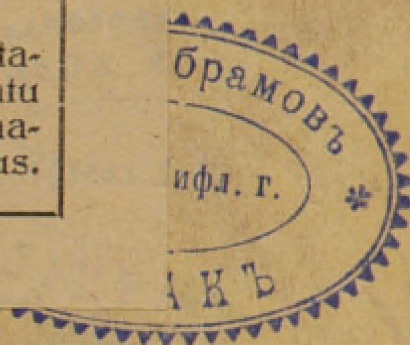

Laulu ja mängu leht.
1. ak. 1888. N 1-12. 96 lk.

Laulu ja mängu leht. Noodi jagu. 96 lk.

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Neljas aastakäik.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja:

Dr. K. A. Hermann.

Tartus 1888.

Trükitud K. A. Hermann'i kulu- ja kirjadega.

Sisekord.

Elukirjeldused.

Jutud.

Õpetlikud tükid.

Sõnumid mujalt muusika elust.

Salmikud.

Seda ja teist.

Nr. 1. IV. aastakäik.

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

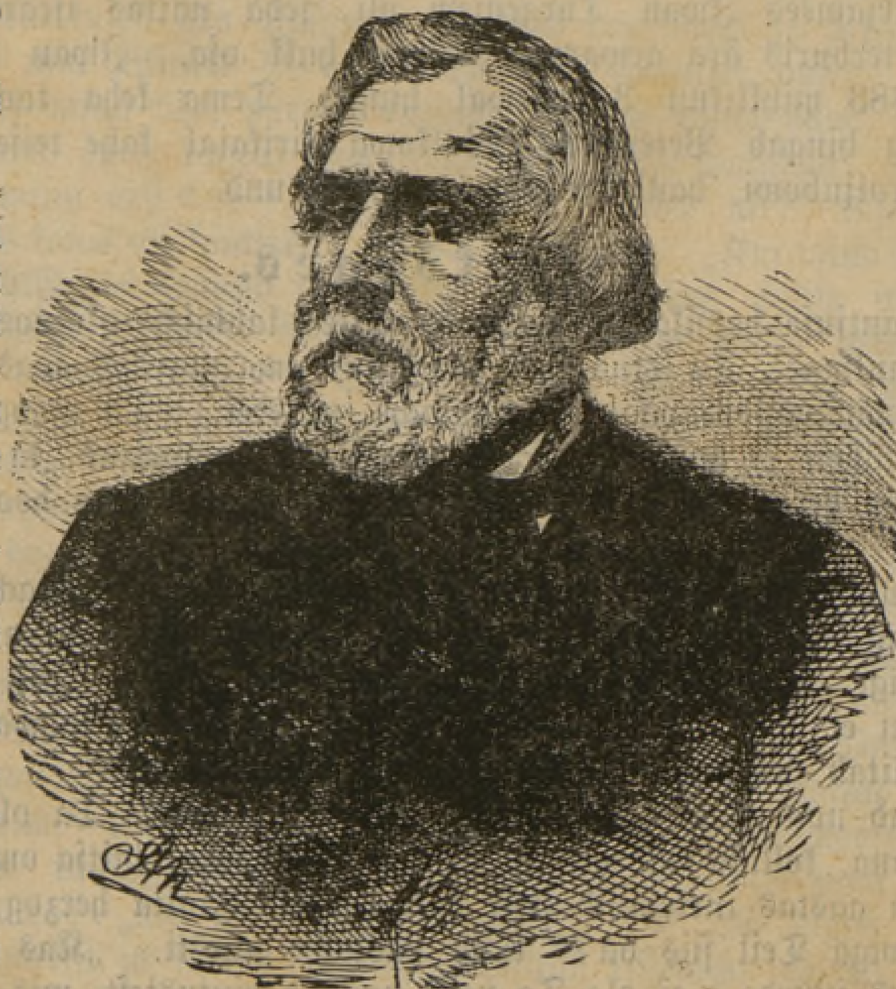
Ilmub kuus korra.
Hind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu.
Toimetuse adress tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus."

Iwan Sergejewitsch Turgenjew.

Laulmine ja luuletamine on ühe puu kaks oksa. Üks ei ole ilma teiseta mõeldaw, sest sõnadeta laulmine on waewalt sünnis asi, ja luuletamine mõjub alles siis täiel mõnul, kui ta laulu-häälega ühendatud on, kui ka luuletamine mitte sugugi alati laulusalmide loomine ei ole. Luuletajatega oma lugejaid tutwaks teha on üks osa meie lehe kohustest. See kord on meil nõuu mõne sõnaga Wene rahwa ühest tähtsamast luuletajast ja kirjanikust kõneleda, ja see on nimelt Iwan Sergejewitsch Turgenjew.

Iwan Turgenjew, suur Wene kirjanik, sündis aastal 1818 roojakuu 28. päewal. Tema wanemad oliwad Wene mõisniku-sugu inimesed, kellel Orelli kubermangus mõisad oliwad, kus ka wäikene Iwan oma lapsepõlwe aastad mööda saatis. Koolis oli Iwan Turgenjew Moskwas. Ülikoolis oli ta esiti Moskwas, siis Peterburis ja wiimaks Saksa maal Berlinis. Pärast ülikooli aega tuli ta Peterburi tagasi. Siin heitis ta sisemiste asjade ministeriumis kroonu teenistusesse. Juba siin hakkas ta rohkesti kirjatööd tegema. Nooruse tuhinas kirjutas ta mõndagi, mis ajakohane 'polnud ja riigi-walitsuse nõuuga ühte ei läinud. Selle pärast sai ta ministeriumi ametist lahti ja läks kõrgema käsu pääle aastal 1852 Wene maa sisemistesse kubermangudesse elama, kust ta Peterburi ei tohtinud tagasi tulla; aga pärast anti talle jälle see luba. Seda luba ei tarwitanud ta palju, waid sest saadik elas ta ühte puhku wäljamaal, enamasti Baden-Baden'i linnas, siis aga ka tihti Parisis. Wanematest oli ta suure mõisa pärinud. See andis talle küllalt nii palju sissetulekut, et ta

Iwan Sergejewitsch Turgenjew,
suur maailma-kuulus kirjanik.
Sündinud roojakuu 28. p. 1818, surnud mihklikuu 3. p. 1883.

mureta wõis elada. Ka tema kirjatööd tõiwad talle aega mööda ikka suuremat raha kasu.

Oma tähtsamat kirjamehelist tööd algas Turgenjew raamatuga „Ühe jäägri päewaraamat," mis suurt tähelepanemist äratas, sest Wene rahwa elu oli siin iseäranis terawasti kirjeldatud. Pärast (aastal 1862) kirjutas ta jutu „Isad ja pojad," mis weel rohkem imekspanemist äratas; selles kirjeldas ta esimest korda Wene kirjanduses nihilistlasi ja andis neile nime — Ladina keeli sõnast «nihil» see on „ei midagi," nii et nihilist ehk nihilistlane nii palju tähendab kui „ei-midagilane," see on inimene, kes midagi ei usu ega millestgi midagi ei hooli. Siis kirjutas Turgenjew weel „Kaks uudisjuttu," romanid „Rudin," „Suits," „Uur" ja „Uudse-maa." Kõigis neis kirjatöödes püüab Turgenjew jutustawal wiisil Wene rahwa ja Wene seltskonna elu näidata — esimestes enamasti pahu külgi, aga wiimases jälle wähe lootust paramuse poole, mida ka nimi „Uudse-maa" näitab.

Pääle nende jutuliste kirjatööde on Turgenjew weel suure hulga luulelisi ja näitluslisi tükkisid kirjutanud, mis suuremal hulgal kõik wäga ilusad ja õpetlikud on, kui ka wähem säärasid, mida laulda wõimalik on. Mõned on aga iseäranis õrnad ja täis ära rääkimata luulelist wõimu, aga on ka tunnistuseks, kui wäga tubli ja kallis meel Turgenjewil oli ja kui armas wooras süda tema rinnas tuksus.

Turgenjew oli terwel eluajal puhas ja selge Wenelane ja hoidis kõigest südamest Wene maa poole, kui ta ka rohkem kui poole oma eluajast wäljamaal elas. Armastus Wene maa ja rahwa wastu ei keelanud aga teda mitte oma suguwendade wigasid ette tuua ja laita, kus ta seda tarwis arwas. Politikalist annet ei olnud, nagu seda Wene kirjanikkude poolest pea ühel meelel üteldakse, Turgenjewil peaaegu olemasgi, waid ta oli läbi ja läbi luuletaja, ja kõik oma politikalised mõtted muutis luuletuseks ümber. Sellel näol oli tema kirjadel siis ka ütlemata suur mõju. Turgenjew oli waidlemata enese aja kõige suurem Wene kirjamees. Seda tunnistas terwe haritud Wene rahwas.

Kui suur kirjamees Iwan Turgenjew oli, seda näitas iseäranis tema matus. Sellest wõttis Peterburis ära arwamata rahwa hulk osa. Iwan Turgenjew heitis Parisis aastal 1883 mihklikuu 3. päewal hinge. Tema keha toodi aga säält isamaale tagasi, ning hingab Peterburis Wolkowa kirikaial kahe teise Wene kirjaniku, Belinskij ja Dobroljubowi, haudade wahel wiimast und.

Liig kõrges.

Kuulus Prantsuse bassilaulja Lablache (ütle: lablasch) oli aastal 1839 Inglise maal Londonis laulmas. Ta istus ühel hommikul oma toredas toas ja mängis wiiulit, sest ka selle mänguriista pääl oli Lablache meister. Ta mängis nii hoolega ja nii, et ta kedagi tähele ei pannud. Selle pärast ei märganud ta seda, et üks ilus kahwa-näoline noor herra tuppa tuli, end sohwasse wiskas ning hoolega mängu kuulama hakkas.

„Bravo, muusika-meister!" hüüdis see wiimaks, kui Lablache parajasti ühte wäga ilusat mängu oli lõpetanud. — Lablache waatas pool ehmatanud ümber, aga kui ta rääkijat nägi, andis ta talle lahkesti kätt ning ütles: „Ah Teie'p see olite, Giovanni, peaaegu ei oleks ma Teid enam äragi tundnud, nii kahwa olete täna jälle. Teie näo-karw näitab, nagu ei oleks Te ööl undgi silma saanud."

Sisse tulnud noor mees lõi näost punaseks nagu neiu. Ta oli noor mees, umbes 20 aastat wana, kollaka habeme- ja sinikate silmadega, täitsa oma peremees, kellel umbes üks miljon aastas intressisid sisse tuli — üks Italia herzog, kes Lablache õpilane. — „Mis wiga Teil siis on?" küsis Lablache uuesti. „Kas olete haige wõi," lisas ta naeratades juurde, „ei ole Te neist noodi-harjutustest, mis Teile üles andsin, mitte jagu saanud, wõi olete oma miljoni intresside juurde weel teise saanud, ja nüüd ei tea Te enam, kuda nii suurt hulka raha jõuate ära kulutada?" — „Ei midagi kõigest

sellest," wastas Giovanni pehme häälega. — „Aga igaw Teil on, seda ma näen," ütles laulja, „kui keegi Italia maal kõige rikkam noor mees on, kes kõike seda wõib saada, mis aga süda kutsub —" — „Minu rikkus ei anna mulle õnne," wõttis herra Giovanni sõna otsast kinni. — „No noh, taewakene! Kas ehk olete mõnele neiukesele liig sügawasse silma sisse waadanud?" uuris bassilaulja naljaka osawõtmisega. — „Kuda see wõiks olla?" wastas noor mees, „mina olen Italiast, ei oska mitte sõna Inglise keelt, ei tunne siin pea muud kedagi, kui Teid, ja hoian Teiega ühte, ja õiglaselt üteldud, mina ei otsi naist ega neiud, waid ühte keerubit, ideali, paleust kaugelt kummardada ja ei mitte kätte saada. — „Aha, saan aru, Teie armastate lootuseta," ütles laulja. — „Ei mitte weel, aga ma otsin ja soowin seda; kas Teie, armas Lablache, ei ole nii armastanud?" — „Ei seda küll mitte. Minu elu oli küll kena ja iseäralik, aga ei mitte täis hingewalu. Kui 18 aastat wana olin, juba siis hakkasin näitemängu-weiderdaja Pinotti tütart armastama ning heitsin temaga abielusse, ta on praegu mu naeseke, nagu teate, ja mina olen truu abikaas ja isa — muud ma ei taha." — „Õnnelik mees," ohkas noor herzog. — „Seda ma olen nii hästi elus kui laulus, sest teadke, et mind iganes laulus ei ole laidetud, see on, mind ei ole wälja wilistatud — aga see on ju wale — ükskord ometi, ja see oli Wienis aastal 1824. Mul oli üks teener Pietro. See pagan warastas minult nagu kaaren. Wiimaks ajasin ta teenistusest ära. Ta pistis raha, mis talle palgaks wälja maksin, tasku, wõttis sellest ühe taalri ja ütles pilkawalt näidates: „Selle raha eest lasen Teid täna õhtu teatris wälja wilistada." — „Oh seda häbemata inimest!" hüüdis Giovanni. — „Ja just kui kuuljad kõige rohkem kiites käsi laksutasiwad, kuuldi läbi näitemaja kanget wilistamist." — „Kas 'polnud esimene wõrukael," hüüdis noormees, „ja mis Teie tegite?" — „Mina," ütles Lablache, „astusin rahulikult eesriide ette ja ütlesin kuuljatele: ärge pange, auustatud wõõrad, seda tähele, see on minu kelm teener, kes seda teeb, sest et ma teda teenistusest ära ajasin." Kuuljad naersiwad ja laksutasiwad seda rohkem käsi. Ka oli mul Wienis 15 aasta eest weel iseäralik õnn: Neapeli kuningas Ferdinand I. laskis mind ühel päewal kutsuda, soowis mulle õnne, et mind nii wäga kiideti ja tõstis mind enese kapelli kammerlauljaks kõrge palgaga. Pärast oli kuningas korra koguni minu arst." — „Kuningas arst? kuda nii?" küsis noor mees. — „Kuninglikus kojas oli kontsert," jutustas Lablache. „Kui mina klaweri juurde astusin ja laulda tahtsin, ei saanud ma mitte ainust heligi suust wälja, aewastasin ühte puhku, ning hääl oli ära. Neapeli kuningas andis mulle märgi ja ütles siis: „Kas tahad ruttu terweks saada?" Annaks Jumal seda, ohkasin mina. „Ma tean rohtu," ütles kuningas. „Oh Majesteet! aidake mind!" Ka neid sõnum üteldes aewastasin ühte puhku. „Noh, hää küll," ütles kuningas, „wõta musta rõigast, lõika lõikudeks, riputa suhkurt, pane wett juure, lase kaks tundi sahwti tõmmata. Sellest wõta iga õhtu ja hommiku thee-lusika täis, siis on kõik korras." Kas ei muud midagi, Majesteet? „Ei muud midagi." Südamelikku tänu, Majesteet. Paari päewa pärast seda laulsin teatris kõige kõlawama ja selgema häälega. Kuningas oli sääl ja laskis mind kutsuda. „Noh, kas rohi aitas? Sa tarwitasid ometi teda?" Jah Majesteet. „Kas tegid nii, nagu ma ütlesin?" Tegin küll, nii hästi kui meeles oli. Laskin musta rõigast tuua, panin palju pipart, soola, õli ja äädikat juurde, siis sõin teda salatiks. „Kelm," ütles kuningas ja hakkas suure häälega naerma."

Kui Lablache rääkis, waatas noor herzog päewapildi-albumi. Wiimaks kargas ta üles ja hüüdis: „Oh kui kaunis album!" Tal oli õigus, sest album oli wäga ilus — sammetist ja kullast kaaned, pressitud lilledega ehitud, kallid rubini-kiwid nurkadel. Esimese lehe pääl oli kaks Schilleri laulu nootidega, ja nende all oli õrnast neiu käest kirjutatud Italia keeli: »Al mio maestro di musica« (minu muusika õpetajale).

„Kelle käest saite selle albumi?" hüüdis herzog täis waimustust. — „Ühe õpi-

janna käest.“ — „Ja kes need kaks laulu on teinud?“ — „Seesama neiu.“ — „Kuda selle neiu nimi on?“ — Lablache mõtles natuke aega ja ütles siis: „Tema nime ei tohi ma nimetada.“ — „Ja miks mitte?“ — „Ma olen seda lubanud. Ma ei tohi oma õppijannade nime kellelegi ütelda ilma lubata, weel wähem noorele mehele, nagu Teie.“ — „See saladus äritab mind weel enam. Kas ta on ilus?“ — „Oh sõber, nii ilus, et sõnu ei leia ütelda. Tal on näituseks kõige wäiksemad jalad Inglise maal —“ — „Kuda on ta juuks?“ — „Hele kulla-karwa.“ — „Kuda silmad?“ — „Sinised.“ — „Kuda tema tegumood? Kuda tema muu mõnu?“ — „Kuninglik, imekspandaw keha saledus, hambad on tal nagu pärlid, ta on täis waimu, tasadust, lahkust.“ — „Jumala pärast, kas ta mehel on?“ — „Ei ole, waid waba!“ — „Siis pean teda nägema; oma elu annan, et teda enesele saaksin.“ — „Seda ei saa.“ — „Miks ei saa? Mis sääl ees on?“ — „Neiu sugulased ei luba.“ — „Miks mitte? Mina olen herzog, kellel miljonite kaupa waranduſt.“ — „Kui ka kümme korda nii rikas oleksite kui olete, siisgi ei lähe see; takistused on liig suured.“ — „See on ju päris mõistatus! Aga ma wõin teda ometi näha — ainsa korrakese, ühe ainukese korra?“ — „Kui ma teen, et näete, siis peate wanduma, et Te iganes temale ligi ei lähe, waid et teda kaugelt kummardate.“ — „Ma wannun seda ja lähen kohe Londonist ära.“ — „Hää küll, siis peate täna õhtu teda näha saama.“

Õhtul wiis Lablache herzogi ühte kontserti. Kui nad saali astusiwad, mis kuuljaid täis oli, märkasiwad nad ühte neitsit kulla-karwa juustega, kes just saali sisse astus. Neitsi ülikond oli koguni lihtlane, ja ta pää ehe ei olnud muud kui rukki-lilledest pärg. — „Oh mis taewane kuju!“ hüüdis herzog, „see ta wist on!“ — „Jah see ta on,“ kostis Lablache. Noor mees ei pööranud terwel kontserdi õhtul oma silmi armsa neitsi päält ära ning wõttis tema kuju enese südamesse. Oma wannet pidades reisis ta teisel päewal Venedigusse. — — —

Aastal 1841 oli Lablache Parisis. Ta läks parajasti ühest bulevardist üle, kui korraga noor herzog talle wasta tuli. Nad teretasiwad üks teist ümbert kinni hakates. — „Mis minu ilus tundmata neitsi teeb?“ oli hezogi esimene küsimine. — „Teie mõtlete ikka weel selle tüdruku pääle?“ ütles Lablache. — „Mina ei unusta teda eluajalgi, see armas unenäoline kuju seisab ikka minu waimu ees.“ — „Teie olete kõwameelsem kui arwasin.“ — „Kas ta ikka weel Teie käest laulutundisid wõtab?“ — „Wõtab küll; ta on juba suureks osawaks laulukunstlaseks saanud; tema madal soprani-hääl on ära rääkimata ilus, ja klawerit mängib ta meistri kombel; aga mõne aja eest on tema perekondlikus elus tähtjas muutus tulnud: — ta on abielusse heitnud.“ — „Abielusse heitnud?!“ hüüdis noor mees ehmatades.

Herzog Giovanni läks täis kurbtust laulumeistri juurest ära ja kõndis täis mõtteid Parisi uulitsatel. Suur inimeste hulk woolas sinna poole; rõõmu hüüdmised oliwad kuulda: Oma perekonna keskel ilmus Prantsuse kuningas Louis Philippe, tema käe kõrwal oli üks kuninglik noor naesterahwas. Herzog kahwatas ära: See oli tema kaugelt armastatud paleus. „Suur Jumal,“ hüüdis ta, „see on ju Lablache õpilane!“ — „Mis Teil wiga on, herra?“ küsis kõrwal üks wahipidaja gardi-wäe kapten, „Teie astute ju ühte puhku minu warwaste pääle.“ — „Palun, andke andeks!“ wastas herzog Giovanni wärisewal häälel, „minu mõtted on laiali. Kas Teie ei wõi ehk mulle mitte selle kuninglikku naesterahwa nime nimetada, kes kuninga käe kõrwal käib?“ — „Küll wõin, herra,“ wastas gardiwäe mees, kes juba warwaste pääle astumise ära oli unustanud, „aga keeritage kübarat, sest kuninglikud külalised on juba ligi: See kuninglik naesterahwas on — Inglise maa kuninganna Victoria.“

Herzog Giovanni ei rääkinud enam ühtigi. Tõsi oli, et maailma kõige suurema ja rikkama riigi walitseja tema kaasaks ei wõinud saada. See oli tundmus, mis teda täitis. Ka herzogi kõrge nimi ja suur miljonite rikkus oli siin liig wähe.

~~~~~~~~
~~~~~~~~

Kontsert kullalinnas.

See oli aastal 1869, kui põhja-Amerikas õhtu-rannal San Francisco linnas üks tubli klawerimängija kontsertisid andis ja suure rõõmuga kuuljate poolest wasta wõeti. Ühel päewal astus tema tuppa mitu meest. Need palusiwad klawerimängijat ühte wäikesesse maalinna, nimega Venezia ehk Venedig, mängima tulla. Mängija ei tahtnud minna, sest ta arwas, et ei maksa asja ette wõtta: Italia kuulsa Venedigu linna nimi oli küll linnakesel, aga elanikud ei olnud muud kui pooled hulkujad kullakaewajad. Saadikud lubasiwad, kui mitte muud, siis ometi kullatolmu wõi pool-puhastatud kulda mängumeistrile anda, kui see nende kõrwu iluhelidega ka korra rõõmustama tuleks. Kuld mõjub ikka, ja tema wõimus on suur. Mängija läks.

Kontserdi saal oli puupüsti kuulajaid täis — kõige weidram rahwas, mis iganes näha. Naesterahwaid ei olnud, nende ilu puudus koguni. Üksi mehi oli näha igast maailma nurgast, mõned mustad neegrid, kollakad hiinlased, päewatand amerikkased ja mitu teist rahwasugu, kõikidel käed raskest kullakaewamisest rakus ja koredad, sest kõik ajasiwad läikiwat kulda taga maa sees kaewates ja end waewates. Et kord ka rasket tööd unustada, tahtsiwad need hääl meelel mõne kullatükikese ära anda.

Mängija läks julgesti kõrgemasse kohta, mis laudadest oli temale üles tehtud. Kuuljad wõtsiwad teda jalgade ja käte plaginal wasta: Jalgadega tambiti ja suuga wilistati; see oli sääl moeks. Kõige kenama kummardusega tänas mängija ja tegi end walmis kontserti algama, tõmbas peenikesed nahkkindad käest ära ning tahtis klaweri ette istuda, aga, pagana päralt, kus on klawer? Mängija wiskab silma siia ja sinna, ei klawerit kusagil! Päältkuulajad waatawad kõik täis imekspanemist. Wiimaks aimab mängija ja kuuljad, kus wiga on; kõik hakkawad suure häälega naerma, klawerimängija ilma tahtmata ka, sest klawer oli — ära unustatud muretseda. On küll kokkasid, kes wasikapraest jänesepraе moodi toitu keeta oskawad, aga ilma klawerita klawerikontserti anda ei ole seni ajani maailmas ühelgi wõimalik olnud.

„Noh hää küll, laulge meile midagi ette,“ hüüdis üks lustiline kullakaewaja. See ootamata sõna sünnitas weel suuremat naerumaru. Walged mehed, hiinlased, indianlased, neegrid naersiwad, et wats wabises selles naljatujus, ja igaüks hüüdis suure käraga omas keeles: „Ja jah, laulge, laulge midagi!“ Mängijale tuli üsna wägisi niisamati naer pääle, aga tema pidas külma werd. Kui naeru suurem kärin mööda, siis ütles ta oma mitme-wärwilisele kuuljate hulgale: „Ehk on auuliste herrade seas, kes siia on tulnud, mõni, kellel kodus klawer on?“ Üks kullakaewaja punase kuuega tõusis püsti ja ütles: „Wersta neli wiis siit eemal elab üks portugislane — wäga hää mees — tunnen teda; temal on klawer, ja kui mõned mehed walmis oleksiwad ligi tulema, siis wõiksime paari tunni pärast pilli siia tuua.“

Need sõnad äratasiwad ära rääkimata waimustust. Küll paar kümmend priitahtlist meest astus ette. Kõige tugewamad otsis punase wati mees wälja. Peagi oliwad need oma teed läinud pilli tooma. Teised kuuljad ja mängija hakkasiwad juttu puhuma seni kauaks, kui mehed klaweriga tagasi tulewad. Juba tunni aja pärast tuliwad mehed tagasi, klawer mitme mehe wahel seljas. Suure rõõmuõiskamisega wõeti nad wasta. „Hurraa! klawer käes!“ karjuti.

Klawer pandi kõrgemasse kohta. Aga oh wiletsust, mis pill see oli! Waewalt jõudsiwad jalad teda ülewal hoida, päris „klaper-kast,“ ei tooni ega iluheli kusagil. Mängija lõi mõned akkordid, hirmus oli kõrwale kuulda. Aga ei jäänud muud üle, kui pidi kontserdi ära pidama. Istus mängija külma werega wiletsa kasti ette. Ta tegi, mis wõimalik teha oli ja püüdis klawerit iluhelidele meelitada. Aga waata imet! Kuuljate meeled läksiwad lahkeks ja süda täis waimustust. Mängija sai tänu, kiitust ja — raha küllalt ja tänas õnne, et oli siia päält näha waewasesse linnakesesse tulnud kontserti andma.

Sõnumid mujalt muusika elust.

Johann Strauss on uue opereti nimega „Simplicius“ komponeerinud, millest niisamati nagu teistestgi tema töödest arwata on, et teda palju saab mängitama, sest et sisu wäga weider ja lustiline on.

Miska Hauser, omal ajal wäga kuulus wiiulimängija, on Wienis, 65 aastat wana, ära surnud.

Ferdinand Langer Mannheimis on wäga ilusa ooperi „Murillo“ komponeerinud.

Etelka Gerster, üks nüüdse aja kuulsam laululind, olla pärast rasket haigust oma endise rääkimata ilusa hääle täiesti ära kaotanud. New-Yorkis olla ta sügise weel katsunud laulda, aga paraku olnud hääl nii, et waewalt wõidud kuulda.

Verdi uus ooper „Otello“ on juba Pestis Ungari keeli suure waimustusega mängitud. Münchenis saab see ooper esimest kord Saksa keeli lauldama.

Meiningi näitlejad, wäga kuulsad Saksamaal, on 750,000 franki (umbes 300,000 rubla) eest Amerikasse näitemängusid etendama läinud.

Saksa ooper New-Yorkis olla hästi õitsmas, Italia ooperil ei olla enam õnne.

Goldmark on Saksamaal wäga kuulus komponist. Tema ooper „Seba kuninga emand“ on Saksa maal wäga suure waimustusega juba ammu wasta wõetud, aga nüüd ka Inglise maal Inglise keeli.

Heinrich Zöllner'i, Tartu ülikooli endise muusikdirektori, ooper „Faust“ leiab Saksa maal ikka enam ja enam waimustatud wastuwõtmist.

Simon Peetrus on ühe uue waimuliku oratoriumi (pika laulu) nimi, mis Meinardus komponeerinud. See kiriklik helitöö olla wäga ilus.

Bassi-laulja B. Bach on Inglise kuninganna Victoria ees laulnud ja palju kiitust saanud.

Joseph Lucca, kuulsa laululinnu Paulina Lucca isa, on Wienis, 87 aastat wana, ära surnud.

Direktor Carvalho Parisis on „Opera comique“ teatri põlemise poolest süüdlaseks leitud, et ta hooletu olnud ja selle pärast 3 kuuks wangi ja 200 franki trahwi maksma pandud, niisama nagu direktor Jauner üle tunamullu Wienis. Kumbalgi teatri põlemisel saiwad umbes 300 inimest hirmsa tulesurma.

Franz Abt'ile tehtakse Braunschweigis mälestusesammas, mille tarwis juba rohkem kui 20,000 marka on kokku tulnud.

Amerika muusiku-mängijad saada hääd palka; 100 ja rohkem dollarit (umbes 200 rubla) kuus tulla tihti sisse, aga meestel olla ka selle eest hommikust õhtuni tullulli lüüa.

Weberi uuesti üles leitud ooper „Kolm Pinto“ trükkimise õiguse maksnud üks muusika kulukandja 20,000 marka.

Anna Haawale ja Miina Hermannile.

Kuldlinnu-paar, teid kuulatades
Mul on kui kõnniks Taara mäel
Just pulma-pidu pühitsedes
Laul muusikaga käsi käel.
Ja teie pulmapilli heli
Mu kõrwa ilul ilmunud;
Ma usun, Wanemuine, weli,
Teil pillimeheks palutud.

Waat', kallid neiud, selleks piduks
Mind süda sundis salmima,
Mind a'as, et luule-õisi siduks —
Teil' pärga päha palmima.
Oh, Anna-Miina, andke andeks!
Ma kutsumata külamees,
Et minu auustuse kandeks
Mu lihtne pärg teil juukste sees.

A. J.

Laul.

Sull' pühitſen ma oma kandle hääled,
Mu armas, kallis kodumaa.
Üks oſa Eesti oluſt, Eesti iluſt
Kui eluſoon ſiin tukſub ka.
Laul kannab kainelt päewa walge ette,
Mis ſüdamete kaiſus keeb;
Seſt alwaku ſee toores käſi ära,
Kes laulu puule liiga teeb.
Kord lehwib laul, kui pehmed tui tiiwad,
Kui õhtu õhul õilme-puu;
Kord möirab ta, kui kange kõue-mürin,
Kui kalju kantſul mere ſuu.
Laul lainab ſulle ſaladuſe wõtmed,
Teeb lahti taewa wärawad:
Sa näed, kuis hiiu-aja imetähed
Weel waimu wallas ſärawad.
Laul hoiab wana aja waimu-wara,
Kui kulda kauni käega,
Ja kaitſeb ſinu iluſt auupärga
Weel jumaliku wäega.
Laul pillab mustad maru pilwed metſa,
Kus mure ſisſe mahutud,
Ja ühendab, mis muutliſes maailmas
On teine teiſeſt lahutud.
Laul puistab pärgaſid ſu põllu pääle,
Mis okastega kaetud,
Ja äratab ſu närtſind lootuſ' üles,
Mis Maanalasſe maetud.
Laul ehib ſinu rändamiſe tee pääl
Kuld-õuntega kõik agaſi,
Ka toob ſind kaugelt maalt ja kitſaſt eluſt
Su kodukohta tagaſi.
Oh kaunistage ſüdamete kõrbet
Siis laulu lained kastega
Nii kaua, kui ka wiimſe mehe liikmed,
Kord mulda pandakſ' puhkama.

Mangu Sild.

Üks unustatud helilooja.

Küll waewalt kellegi helilooja käſi on nii ſandisti käinud, kui kuulſa Ladina keeli laulu »Stabat mater dolorosa« komponistil Astorga'l. Tema oli Italia rikka mõisniku-ſugu mees, kes iganes muuſikat raha päraſt ei armastanud. Mis ta loi, oli tema ſüdameſt wälja tulnud. — Hirmſamat asja ei wõi küll ollagi, kui ſee on, et keegi peab nägema, kuda tema lihaſt iſa piinatakſe ja wiimaks ſurma pandakſe. See hirmus lugu juhtus Astorga'le. Tema iſa oli mäſſamiſeſt Sidſilias oſa wõtnud Hispania wasta, kui Sidſilia rüütli-ſugu tahtis Hispania alt lahti ſaada. Selle päraſt mõisteti ta hirmſasſe piinaſurma. Kui iſa raskesti piinati, ei jõudnud ema oma mehe luude murdmiſt kannatada ja ſuri ſäälſamas paigas poja käte wahele, kuna iſa piinajate põrguliste all hinge heitis. Poeg jäi kahekordſe kahju läbi nii nukrameeleliſeks, et ta enam ühtigi tähele ei pannud. Haleda ſüdamega ſõbrad wiiſiwad poja Astorga klooſtrisſe, kelle nime ta eneſele wõttis. Siin leidis ta waewatud ſüda jahutuſt waikſesti elades ja muuſikat õppides ning harides. Kahe aasta päraſt tuli ta Parma herzogi Franz Joſefi juurde muuſika õpetajaks. Herzogi tütar hakkas teda kangesti armastama, aga muidugi ei tohtinud waene mees herzogi tütre wastu ſilmi üles tõsta. Ta ei jõudnud armastatud neitſi ligidal olla, waid jättis koha maha ja läks reiſima. Hulga reiſide järele ſuri Astorga wiimaks kõikideſt tundmata ja teadmata. Klooſtri wennad Pragi linnas Böömi maal matſiwad teda waikſesti maha.

Ole Bull ja tema aſutus.

Aastate 1845 kuni 1860 ümber tegi üks maailma-kuulus wiiuli-mängija Norra maalt, nimega Ole Bull, wäga palju waimustuſt oma ära rääkimata iluſa mänguga. Ta ſai määratu rikkaks. Aga ei mitte ükſi wiiuli-mäng olnud tal pääs, waid ka ſagedasti kenad mõni kord ka weidrad mõtted. Nõnda tuli talle korraga meelde Amerikas ühte ſuurt aſutuſt ſünnitada ja oma iſamaalt inimeſi ſinna wiia. Penſylwania maakonnas ostis ta ſuure tüki maad, ehitas ſinna majad ja kutſus hulga Norralaſi ſinna elama, kes ka tuliwad. Laewa teekonna Norraſt Amerikasſe makſis Ole Bull. Eneſele laskis ta ära määramata toreda palei mäe otſa ehitada. Mäel, mäe rinna-

kul ja ümber mäe laskis ta ilusad aiad ja põllud sünnitada. Kaunid peenrad käisiwad puudest läbi. Kunstnikud ligidalt ja kaugelt ehtisiwad palei seest ja wäljast paradiisliseks. Päratu suur saal oli kontsertide tarwis. Katus oli klaasist. Seinad särasiwad kullast, hõbedast ja wärwidest. Lühedalt, inime, kes sisse läks, pidi mõtlema, et ta taewas on, kus ära ütlemata ilus wiiulimäng helises. Pidud ja joodud ei tahtnud lõppeda. Paraku ei kestnud see maa-päälne taewas mitte kaua. Ei olnud weel kõik walmis, kui juba paha lugu algas. Ole Bulli asujad ei olnud rahul. Küll andis Ole Bull tuhandete kaupa neile raha, et nad elada wõiksiwad. Ei aidanud. Rahutus kaswas. Aga suurem õnnetus tuli weel. Tuli wälja, et Ole Bull maatüki oli wale-omaniku käest ostnud. Õige omanik tuli ja wõttis omanduse tagasi. Ole Bull jättis kurwa südamega kõik katki. Ta wõttis wiiuli kaenlasse ja läks maailma neid sadatuhandeid tagasi teenima, mis ta siin põlisesse metsa oli pillanud. Asutus lagunes ära; peremees oli läinud, perekonnad läksiwad ka. Ja mis sai paleist? Mõni ainus sammas tunnistab weel praegu endist uhkust ja toredust, mis mõne kümmekonna aastate eest sääl on olnud. Kõik müürid ja kambrid on waremes. Rahwas ümber kaudu räägib weel endisest hiilgusest. Üks küla selle maa pääl kannab weel „Oleonia“ nime. Uusi sadatuhandeid sai Ole Bull küll palju, aga wanad oliwad kadunud.

Seda ja teist.

Rossini elas kord Parisis. Ühel päewal käis ta uulitsal. Üks waene leierkasti mees wäntas just ühte tema tehtud ooperi-wiisi, aga hirmus pikkamisi. Rossini hüüdis wäntajale: „Rutemalt, rutemalt.“ Leierkasti mees ei saanud aru ja küsis: „Kuda nii, herra?“ — „Wänta rutemalt, wänta rutemalt, sõber, see on ju allegro,“ ütles kuulus muusikameister. — „Aga herra, ma ei tea, mis —“ Juba oli Rossini ise, keda siin keegi ei tundnud, leierkasti juures, wänt peos; ta wäntas nii ruttu kui waja oli. Leierkasti mees ütles: „Tänan wäga, nüüd saan aru.“ Teisel päewal juhtus see leierkasti mees just Rossini akna alla teine poole uulitsat ja mängis sedasama tükki parajas rutulises taktis. „Bravo!“ hüüdis Rossini aknast wälja, „bravo, bravo, bravo!“ ja juba lendas üks luidor (umbes 10 rubla) waesele wäntajale alla. Waene leierkasti mees, kes oli harjunud kopiku wiisil saama, ei teadnudgi, kuda korraga nii suur õnn talle sülle langes.

Tubli wastus. Maailma kõige kuulsama klawerimängija Liszti juurde tuli kord üks wäga rikas Amerika proua ja ütles muus kõnes ka järgmised sõnad muusikameistrile: „Oh herra Doktor! Kui Teie kord meie juurde Amerikasse tuleksite, siis wõiksite omale würstliku rikkuse teenida.“ Liszt wastas selle pääle: „Proua, kui Teil säärast rikkust waja oleks, siis tuleksin kohe!“ — Liszt ei läinud Amerikasse mitte, ei ka siis, kui talle pool miljoni dollarit pakuti.

Waimustus. Belgia maal Brüsselis sai üks herra Heckers Gent'i linnast komponeerimises esimese auuhinna. Gent'i linna elanikud oliwad selle üle rääkimata rõõmsad. Kui Heckers oma isalinna tuli, wõtsiwad teda 74 lauluseltsi linnast ja ümber kaudu maalt laulu- ja mänguga wasta ja wiisiwad teda auuwärawast läbi kätel kandes läbi linna, mis täis lippusid ja auumärkisid oli. Raekojas andsiwad linna wanemad auukirja temale. Pääle selle sai ta hulga kallid kingitusi, nõnda kulduuri, kalli klaweri ja palju teisi asju. — Noh, üks kord ka mõni prohwet armas isamaal. See on ilus kuulda, sest muidu ei peeta kodumaa lastest palju lugu.

Waimukas sõna. Üks klawerimängija, kellel suurt osawust ei olnud, aga igale klaweritükile suure hulga keerutusi juurde ja selle läbi tüki rängemaks tegi, juhtus kord Liszt'iga ühte seltskonda. Kui see maailmakuulus klawerimängu kuningas tema mängu kuulis, ütles ta pärast mängu: „Imelik on küll, Teie saate kõige kergematest mängudest kõige suurema raskusega jagu.“

Дозволено Цензурою, Дерптъ, 3. Февраля 1888 г. Trükitud K. A. Hermanni kirjadega Tartus.

Nr. 2. IV. aastakäik.

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.
Hind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Ise. ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu.
Toimetuse adress tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus."

Leopold Auer.

Mitte kõigi kunstnikkude wäline elu ei ole üle ilma käiw. Mitmed on ka niisugused, kes wagast elu ühes kohas enam armastawad, kui ühest linnast ja ühelt maalt teise käimist. Nende mõistmine oleks küll nõnda, et nad enestele sajatuhandete kaupa raha wõiksiwad ära teenida, aga nad armastawad ühes ainsas kohas elada, kuna rikkus ja kuulsus rohkemast rändamisest tuleb. Sarnane wagase oleku armastaja on ka Leopold Auer, kes enesele Eestlaste maa lähedale Wene suurde päälinna Peterburi on elupaiga walinud ja weel praegu sääl elab.

Ungari maa oma laulu- ning mängu-armastawa rahwaga on mitmedgi suured helikunstnikud sünnitanud. Sellel ilusal Ungari maal nägi ka Leopold Auer lehekuu 28. päewal 1845. aastal maailma walgust. Sõnumid, mis tema üle leida on, ei ütle aga mitte, kas ta Saksa wõi Ungari sugu on. Muusikalik anne, mis ta juba lapsepõlwest saadik iseäranis wiiuli-mängimises awaldas, oli nii suur, et temast iseäralist muusika-jüngert oodata wõis. Aueri sündimise linn oli Veszprem. Sääl ei olnud wõimalik Aueri suurt annet edendada. Noor Auer wiidi Budapesti, Ungari päälinna, konserwatoriumi, kus ta suurel sammul edasi läks. Oma wirkuse ning ande läbi tõmbas ta peagi maailma kõige esimeste wiiulimängijate häämeele enese poole: Tema õpetajateks oliwad Ridley Kohne Budapestis, von Dont Wienis ja pärast maailma-kuulus Joachim. Kontsertidel Budapestis ja Wienis ja mujal, kus Auer end kuulda laskis, äratas ta oma wiiulimänguga ära rääkimata imekspanemist. Alles 18 aastat wana, kutsuti ta Düsseldorfi linna kontsertmeistriks, kuhu ta kolmeks aastaks jäi. Aastal 1866 läks ta Hamburgi, kus ta kaks aastat elas ja iga kord suurt waimustuse tuhinat äratas, kui kontsertidel mängis.

Nii tähtsa ja suure wiiulimängija nimi ei wõinud ka kaugemal tähele panemata jääda. Aastal 1868, kui Auer alles 23 aastat wana oli, tuli ta Wene maa päälinna Peterburisse. Siin sai ta keiserliku mängukoori solo-mängijaks ja konserwatoriumi professoriks wiiuli-mängimises. Seni ajani, ja nüüdgi weel, mil seda kirjutame, on Auer Peterburis, kus ta suures auus ja lugupidamises seisab. Kakskümmend aastat on Peterburi linn teda enese suureks kodanikuks pidanud ja saab wist weel kauagi pidama. Mõned külakäigud teistes maades maha arwatud, on Auer alati Peterburis elamas olnud.

Ka selle lehe toimetaja ja nende ridade kirjutaja on tihti Peterburis Dworjanskoje Sobranie saalis ja mujal Aueri südant-rõõmustawat ning taewalist wiiulimängu kuulnud. Kus iganes Auer oma iluhelisid kuulda annab, sääl tunnistawad kõik asjatundjad, et ta üks esimene ja suurem wiiulimängija maailmas on. Rubinstein

ja Auer! Need on kaks nime, mis Peterburi konserwatoriumile suuremaks ehteks on — esimene kui kõige suurem klawerimängija maailmas ja teine wiiulimängijate würst.

Kui mõni meie lugejatest ehk suures Peterburi linnas elab wõi seda linna waatamas käib, siis püüdku ta enesele rubla wõi paari eest pilet saada kontserdile, millel Auer mängib; ta ei saa seda iganes kahetsema. Auer mängib iseäranis talwel enne jõulu ja enne paastu-aega kontsertidel, mida plakatite läbi uulitsa-nurkadel ning ajalehtedes kuulutatakse.

Üks kokkupuutumine.

(Lugu ühe Saksa neitsi elust.)

Meyerbeeri „Hugenottisid" mängiti. Maja, kus see sündis, oli puupüsti rahwast täis. Tasa, pea hingetõmbamata kuulas inimeste hulk seda suure muusikameistri sünnitust. Ka mina olin kuuljate hulgas. Wõimsalt waimustasiwad mind imeilusad lauluhääled, ja kena unenäona heljus see õhtu mu waimusilmade eest mööda, õhtu, mil ma selle ilmakuulsa toonisünnituse täit tähtsust tundma õppisin. Sellest õhtust tahan ma täna jutustada.

Mul oli õnn armsa, hää tädi andnud, kelle külaskäik mulle ikka ootamata rõõmu hallikaks oli. Nii sündis see ka 1855, kui tädi, kes muidu oma mõisas elas, meile detsembri kuus päälinna wõõrsile tuli. Ma ei olnud mitte eksinud. Ta tuli mu isa käest luba paluma, mind reisiseltsiliseks Veneziasse wõtta, sest et arstid säälset kliimat ta terwistuseks soowitanud. Ammu oli see mu suurematest soowidest olnud, la bella Venezia't tema täies ilus näha saada. Suure rutuga hakkasime sinna sõitma, aga halwa ilma pärast oli meil mõndagi reisiraskust kannatada, enne kui Palmanuova'sse, Venedigu eeslinna saime. Siia wõtsime nõuuks ööseks jääda. Tädi, kes reisist wäsinud, heitis kohe puhkama; mina jäin weel üles ja istusin tükk aega seda ja teist mõeldes wagusas wõõrastemajas. Wiimaks tuli peremees ülesse, tõi söögipoolist ühes ja wabandas tänast igawust sellega, et wõõraid wähe ning ta poeg ühe kindrali pool wõõrsil olla. Tahta aga neiu end wähe lõbustada, siis olla söögisaali kõrwalises toas hää klawer mängida, mis praegu iseäranis eksitamata wõida sündida, sest et ühtegi wõõrast söögisaalis ei olla.

See oli ainus tee tänaõhtusest igawusest pääseda, selle pärast tegin ma häämeeles peremehe palwe järele. Tuba, kus klawer seisis, oli wäiklane, aga walge ja kaunis kena, mänguriist aga wana ja häälest ära. Siisgi oli ta mulle sellel tunnil kallim kui Orpheuse kannel, sest ta pidi mu kurja igawuse ära ajama. Ma ei olnud küll mängimises kunstnik, ega 'pole seda ka praegugi, aga ma armastan sellegi pärast üliwäga muusikat, ja mu isa laskis kõige paremaid koolmeistrisid mind selles kunstis õpetada. Kõige enam harjutasin end päästmängimises. Sest see siis tuli, et ka täna õhtu tähtsamaid tükkisid mulle armsaks saanud „Hugenottidest" mängima hakkasin.

Nii wõisin ma ehk juba weerand tunni ämarikus olla mänginud. Maja peremees tõi tule, ma mängisin edasi. Klawer seisis selle seina ääres, mis söögisaali minewasse ust wastu oli; nõnda oli mu selg sissetuleku poole pööratud. Ma hakkasin ärawandujate koori teises waatuses pääle ja tahtsin seda oma kõige parema teadmise järele hästi teha.

Sääl kuulsin ma kedagi oma selja tagant ütlewat: „Teie mängite seda kohta koguni walesti, neiu, Teie mängimine ei ole mitte selle juhtumise kohane, on segane."

Imestades, jah koguni kohkudes pöörasin ma enda ümber. Mängu tuhinas ei olnud ma kedagi kuulnud tuppa tulewat ja olin nüüd koguni kohmetanud, kui umbes kuuekümne aastase mehe enese kõrwal nägin seiswat. Seesama oli wäike ja kuiwetanud ning ta olekust paistis sugu nõtrust. Ta juuksed oliwad ammu ju täiesti hallikS läinud, kuid wähe madala aga laia otsaesise alt waatasiwad kaks suurt punast silma

mu pääle — nii iseäralise kuju- ja hiilgega, et nad terwele näole iseäranis tähtsa tegumoe andsiwad. Ka nüüd weel näen ma neid silmi enese pääle waatawat, uurides, elustades, siis jälle armsalt, unistades, silmi, mis pärast kord isaliku heldusega mu pääl on wiibinud. Kuid kõike seda aimasin ma alles hiljem, sellel silmapilgul oliwad nad mulle täiesti tundmata. Siis kuulsin ma aga ainult laitwaid sõnu mehe suust, kes mulle wõhi wõõras; mu ellitatud edewus tundis enda haawatud olewat ja ei leidnud enam sündsaid sõnu sarnase julguse laitmiseks. Kuda tohtis üks wõõras mind laita, mind, kes alatiste kiituste läbi ära ellitatud! Kuda wõis ta nii hull olla ja seda halwaks ütelda, mis mu kallid kodukoolmeistrid ja tutwad iseäranis hääks ja waimurikkaks oliwad kiitnud!

Nii hüüdis mu neiu-edewus, ja selle tagajärg oli, et ma selle kutsumata wõõra juuresolekut tähelegi ei pannud ja rahulikult edasi mängisin, nagu ei oleks kedagi mu juures, kuna wõõras siisgi sammugi mu juurest eemale ei läinud. Oli see nüüd wõõra kohmetaw ligidus wõi mõni muu põhjus, mis mu sõrmed kindluseta klahwisid mööda laskis libiseda ja meelespidamist halwas: tõesti, ma mängisin wist walesti. Sääl kostsiwad teist kord sõnad mu kõrwu:

„Wiimsed taktid mängisite jälle walesti, see on adagio maestoso, kuna Teie fortissimo kohalise arwasite olewat, neiu.“

Wõõras rääkis need sõnad rahuliselt ning wähe naeratades, aga just see rahu ärritas mind. Ma teadsin, et ma walesti mängisin, aga sarnasel kombel awaldatud laitust ei olnud ma harjunud kuulma. Ma waatasin wõõra poole üles, uhkelt ja põlgawalt; kui ma tema wäiklase kuju aga nii enda ligi nägin seiswat, ärkas mu neiulik üleannetus, ja pilkaw naeratus keerles mu huulte ümber, kui ma wõõra ülekuue nööbiaukudest mitmed auutähed nägin hiilgawat.

„Teie näite koolmeister olewat, sest et Te nõnda häästi õpetada oskate!“ ütlesin ma märgatawa pilkamisega.

„Ja, umbes seda sorti, neiu,“ kostis wõõras naeratades, ilma et oma rahulist olekut oleks kaotanud, „ja mu soow oleks ainult Teid oma õppijaks saada.“

„Üks soow, mis mulle sugugi meele pärast ei ole,“ kostsin ma külmalt.

„Seda usun ma hää meelega, sest ma oleksin wali koolmeister, kes Teie tõsist waimuandi mitte tühjade kiidusõnadega takistama ei hakkaks, waid Teie wead awalikuks teeks, et Te end neist wõiksite wabastada.“

„Missugune karu!“ ümisesin ma kaunis kõwasti sarnase julguse üle ehmatades.

„Te olete õige sõna mu nimetuseks leidnud, neiu, ma olen tõesti karu moodi Teiega kõnelenud,“ ütles wõõras end minu tasase tähenduse üle rõõmustades.

„Ja see annab Teile wist ka õigust minuga üleüldse rääkida, nagu näib,“ kostsin ma toredalt.

„Ma märkasin Teie mängus iseäralist andi, neiu, ja see üksinda ajas mind Teiega kõnelema,“ ütles wõõras, ja ta häälest kõlas nagu kerge pahandus. „Pääle selle,“ rääkis ta edasi, „wõiksite ehk nii hää olla ja wiimast adagiod weel kord mängida; ma olen kindel, et Te nüüd täitsa õigesti mängite.“

„Ma ei ole mitte harjunud wõõraste inimeste ees oma osawust awaldama,“ kostsin ma kõrgilt, „ja jätan selle Teie hooleks; Teie olete selle kritiseerimisega nii harjunud, selle pärast wõite seda ülesannet ise ka wist ilusasti täita.“

Seda ütteldes tõusin ma tooli päält üles ja näitasin põlgawa kummardusega klaweri ees seiswa istme poole.

„Teil on õigus, neiu,“ kostis wõõras, ja sügaw walu kõlas ta sõnadest, „ma olen harjunud rahwa arwamisele, sellele saja pääga hirmutusele, igal pool wastu astuma, ja just selle pärast palun ma Teid ka nüüd mulle sellesama mõõduga mõõta, minu „Hugenottide“ mängimist päält kuulata ning mu wead niisama awalikult ära ütelda, nagu mina seda Teie omadega tegin.“

Seda üteldes istus wõõras wana klaweri ette ja lõi sõrmed klahwide pääle.

Oli see siis nüüd mu edewus, mis mulle nõuu andis wõõra mängimist laita, mis mind ukse juurest tagasi sundis pöörama? — Tõesti jäin ma seisma ja rõõmustasin end nüüd wõõra puudusi laitusega nuhelda, sest mis wõis minu arust niisugune koolmeistrikene kuulsaist „Hugenottidest“ ära mängida.“

Kuid mis see oli? Mis kuulsin ma äkitselt? Wõõras hakkas täite toonidega pääle. Akkordid woolasiwad imelises puhtuses wana klaweri keeltest ja ühinesiwad ilusateks wiisideks, häälest ära läinud klawer oli nagu omad hääled jälle kätte saanud!

Imestades waatasin ma wõõra pääle, kelle sõrmed wanast mänguriistast niisuguseid hääli wälja mõistsiwad meelitada! Murelikselt ja meeleäraheitlikselt tõusis klahwidest ära antud Hugenottide kaebamine, waimuhäälelikselt nende appihüüdmine. Ikka julgemalt ja jõudsamalt muutusiwad waimu kujutused end hääleteks.

Tormiliselt, tuliselt ja ikka tungiwamalt astus usuwõitleja Marceli selge kuju waimu silmade ette, kuna Valentine armulaul õrnematesse toonidesse sulades kõik dissonanzid hääks tegi.

Tahtmata tundsin ma end sellest waimustawast mängust nagu nõiutud olewat. Nii, jah just nii olin ma endale „Hugenottide“ mängimist mõtelnud, sellest sagedasti unistanud, ja see wana wõõras, keda ma pilkasin ja põlgasin, keda ma toonikunstis koguni tundmataks pidasin, tema oli see, kelle käte alt need ime-hääled wälja woolasiwad, mis mind auukartwas hirmus wärisema ajasiwad, mind waimustasiwad ning selle kuulsa muusikatüki mõistmisele meelitasiwad, milles taewa rõõm ja põrgu piin häältesse peidetud! — Weel üks wägew akkord, weel üks waimustaw hääl, ja wõõras oli mängu lõpetanud.

Wiiwitades, hirmunult astusin ma ta juurde, kõik mu kõrkus oli kadunud. „Kes Te olete, mu herra, et Te nii mängida mõistate?“ küsisin ma kartlikult.

„Waene reisija muusikus, kes Venezias õnne tahab otsida,“ kostis wõõras naeratades.

„Meie lähme ka Veneziasse,“ kostsin ma rõõmsasti; „kui me sääl Teile ehk oma soowitustega kudagi kasuks wõime olla, siis teatage meile seda; Venezias on meil mõjuwaid sõpru.“ Ma nimetasin talle oma tädi nime, ta tänas kummardades.

„Kui mulle ehk waja peaks tulema wõõra abi pääle toetada, siis tahan ma Teie sõbralikka sõnu meelde tuletada ja Teie heldet pakkumist tänuga wastu wõtta. Seni wabandage aga, et üks wõõras Teie wigasid awalikult on laita julgenud.“

Wõõras andis seda üteldes mulle kätt. Nagu teadmata wiibis minu oma mõni silmapilk selles. Siis wiskas ta kalli kasuka enesele õladele ja läks ruttu toast wälja. Mõni minut pääle selle kuulsin ma posti-sarwe hüüdwat.

Wõõras oli kadunud, ja nüüd alles tuli mulle meelde, et ma ta nimegi ei teadnud. Peremees wõis mulle seda ehk nimetada. Ma petsin end; ka tema ei teadnud mulle sellest wõõrast midagi ütelda, sest et seesamane tunni aja eest tulnud, wähe söönud ning siis jälle edasi reisinud.

Ma ei tea isegi, mispärast ma kõik see õhtu wõõra mängu pääle pidin mõtlema, mispärast ma häbi tundes endale pidin tunnistama, et ma liig edew olin, kui wõõra mängu laita tahtsin. Tädi aga oli wähe pahane, kui talle teatasin, et ma wõõrale tema kaitset Venezias tõotanud.

Wiimaks saime Veneziasse, kuhu mu süda ju ammu ihaldanud. Kui esimesed päewad kunstiasjade waatamisega mööda oliwad, siis saime enam aega seltskondlikku elu tähele panna. Ja mu tädi, kes paljude perekondadega tuttaw oli, sai nüüd imepalju wõõrusele kutseid. Pole siis ime, et meid jõuluõhtuks ühte Saksa perekonda kutsuti, mis me rõõmuga täitsime.

Nimetatud perekonna toad oliwad wõõraid täis, ja kõik rõõmustasiwad endid jõulupuu ümber, mis imeuhkesti ehitud keset saali säras.

Sääl jooksis nagu salasosin läbi saali, ja üks nimi sai nimetatud, suure, kuulsa kunstniku nimi. Peremehe käe kõrwal sammus sisse tulnud külaline läbi külalistehulga, ja tema oli teiste sosina ja uudishimu ärataja. Ka minul tõusis himu oma aja suuremat helikunstnikku näha saada, ja nagu oleks saatus mu soowi täita tahtnud, rahwas läks kahele poole kõrwale ja majaperemees astus minu juurde, käe kõrwal kõrge külaline. „Isand Giacomo Meyerbeer palub mind, et ma teda neiule esiteleksin," ütles peremees naeratades.

Punastades ja wärisedes seisin ma tädi kõrwal, sest kes wõis mu imestust arwata, kui ma selles helikunstnikus oma Palmanuowas nähtud koolmeistri ära tundsin! Kuid ruttu awitas kuulus kunstnik mind tasa naeratades sest kitsikusest wälja, ja sestsaadik sai ta mu lähemaks õiglaseks sõbraks.

Et ma „Hugenottide" esimesel etendusel, mida suur meister ise juhatama tulnud, mitte ei puudunud, on iseenesest mõista. Esimesel jõulupühal sain ma aga imeilusa lille-kimbu, kuhu Hugenottide klawerimängu osa juurde oli pandud. Selle pääle oli Meyerbeer oma käega kirjutanud:

„Kohmetu karu wõib inime ka küll olla, aga sellegi pärast end teiste waimuandidest rõõmustada."

Saksa keelest G. Õiis.

Iseäraline lauleldus.

Kui Wene riigi kõige tähtsamate ja kuulsamate walitsejate kõrwal ka keisrinnat Katharina II. nimetatakse, siis tehtakse seda küll õigusega. Wõidurikaste sõdade läbi laiendas ta rohkesti oma riiki, osawa käega seadis ta riigi sisemist elu korrale ja püüdis iga wiisi rahwa sekka haridust ja waimuwalgust laiali laotada. Aga ka kunstnikuna hiilgas tsarinna. Alles näitepõrandal mängides tuli tsarinna iludus ja kõrgus, millega loodus teda rohkel käel oli ehtinud, täiesti nähtawale. Ta rääkis ja laulis wäga ilusasti. — Ta kirjutas oma käega õpetlikka jutte, laulusid ja ka näitemängusid

Ühel päewal, kui sõjapasun waikis ja riigiratas seisis, tuli Tsarskoje-Selo puiestikus tsarinnale mõttesse laulumängu kirjutada, ja nagu ta alati Wene rahwa elu ja olu armastas, wõttis ta ka nüüd Wene rahwa elust tükikese laulumängu sisuks. Üks mõistujutt sai warsti mõeldud, siis märgiti etendused ja tegewad isikud (tegelased) ülesse, ja tüki walmistamine wõis hakata; see kõik sündis wäljas looduses, walges hommikuriides, pingi pääl, kus waade üle õitswate aasade ja üle sinawate metsade lendas, ehk wihmase ilmaga wäikses Hiina moodi ehitatud lusthoones, kelle aknad kõigis wikerkaare-wärwides hiilgasiwad.

Nõnda saiwad laulumängu sõnad mõne päewa pärast walmis, ja tsarinna wõis komponerimist käsile wõtta. Aga sääl leidis tema tahtmata takistusi.

Katharina II. mängis ilma waewata noodilehe päält ära, klawer ja gitarr*) oliwad täiesti tema wõimu all, ja ta laulis osawasti wiisisid, mis tema meeles rohkesti mõlkusiwad, aga siisgi leidis ta, et temal wõimatu oli wiisisid ülesse kirjutada, neid nootidega paberi külge siduda. Tsarinna saatkonnas 'polnud ka ühtegi, kes teda ses oleks wõinud aidata, ja kui Saksa muusikameister Peterburist kutsuti, nähti warsti, et kallis mees oma raske tõsise moe ja kindlate seaduste järele kerget tooni, mida Katharina soowis, mitte ei trehwanud, weel wähem Wene wärwi temale anda wõis.

Pahaselt saatis tsarinna mehikese jälle tagasi, wiskas sõnad ja noodid kappi ning rändas mõni aeg Tsarskoje-Selo ligikonnas ümber, talupoegade elu uurimas ja waatamas.

---

*) Gitarr, wiiuli moodi mänguriist.

Ühel niisugusel jalutusel tuli tsarinna kord wäikesesse kase-salusse, kuhu ta rohusse pikali heitis, mesilaste ja liblikate mängu waatama, linnu-laulu kuulama.

Korraga wärises waikses lõhnawas õhus imeilus inimese lauluhääl. Tsarinna waatas ümberringi ja silmas eemal pool talupoja riides noort meest, kes pikkamisi laenetawa wilja wahel sammus ja laulu laulis, millele ta bandurkaga *) kaasa mängis. Tema sammus mööda, ilma et ta tsarinnat oleks oleks tähele pannud, kuna see nooremehe ilusat õitswat pruunist juukstest sisse raamitud nägu ja sirget keha küll näha wõis. Natukene maad eemal heitis noormees rohusse pikali, ja ikka weel lauldes ja ümisedes tõmbas ta noodilehe taskust ja hakkas kirjutama.

Üks muusikus, üks komponist, siin ja niisuguses riides! See oli uus ja lõbus! Tsarinna sai uudishimuliseks ja lossi tagasi minnes käskis ta kohe nooremehe järele kuulata.

Pääle söögi teadustati keisrinnale, et noore mehe nimi Aleksander Bludin olla, ühe preestri poeg, kes palju muusika andi awaldawat. Kohe saatis keisrinna oma ülemhoowimeistri, grahw Panin'i sinna külasse, kus Bludin elas. Grahw, kes esimest korda seesugust asja toimetas, tundis aga kahte abinõuu, käsku ja keppi. Kui pikne selgest taewast ilmus ta preestri juures. — „Kus su poeg on?“ — „Ta on aias.“ — „Peab tulema!“ — Noor Bludin astus sisse.

„Meie kõige armulisemal keisrinnal on suured mõtted sinu üle, sa pead temale ühe laulumängu komponeerima! Mõistad? Selle pärast riided selga, minema, marss, edasi!“ — „Ei minul teisi riideid olegi, ja keisrinna käsku ei wõi ma täita,“ wastas noor mees. — „Mis? mida? Sulle maksetakse ju rohkesti.“ — „Mull 'pole raha tarwis.“ — „Sa saad suure auu osaliseks.“ — „Ei ma ole auuahne. Ma tänan.“ — „Sa ei taha mitte ühes tulla?“ — „Ei taha.“ — „See on ju awalik wastuhakkamine. Kas sa Siberisse tahad reisida, mis?“

„Ma ei wõi mitte komando järele komponeerida,“ ütles noor mees. „Kõrge herra wõib mind kas wõi kohe wangi panna, aga ilmasgi mitte sundida mind noodisid kirjutama.“ — „Küll saame näha.“ Panin läks tagasi ja teadustas: „Ei selle inimese kohta ei mõju waljus ega häädus, puu jääb puuks.“ — Keisrinna naeris. „Ma näen, siin peab teist nõuu leitama,“ ütles ta, „saame näha, kas naesene diplomat õnnelikum on.“ Juba teisel hommikul sammus kõrge proua päris talunaese riides sinna küla poole, kus Bludin elas. Kui Keisrinna kaasiku ligidale jõudis, lamas noor mees jälle oma bandurkaga rohu sees ja nagu näha, mõtles wõi uinus ta. Keisrinna astus tasa hiljukesti ligemale, istus tema kõrwale maha, wõttis bandurka ja hakkas mängima.

Bludin ajas silmad laiali ja kargas siis kiiresti püsti. „Kes sa oled?“ küsis ta kohmetand, „ja kust sa tuled? Siin ligikonnas 'pole naesterahwad mitte nii ilusad, nagu sina oled.“

Ja tõesti, tema oli ka imelik ilus. Sinine siidi-sarafan (seelik) ja laiade käistega lumiwalge särk tegiwad majesteetliku kehamoe weel ilusamaks. Kõrge hiilgaw kroon, mis walwakaid juukseid koos hoidis, näitas pääd täies kõrguses, kuna wäikesed jalad, mida punased saapakesed katsiwad, rohkem ühe jumalanna, kui ühe talunaese omad näitasiwad olewat.

„Kas tõesti?“ wastas kõrge proua naeratades. — „Kas sa ka laulda mõistad?“ küsis selle pääle Bludin. Keisrinna nikutas pääga ja laulis siis üht rahwalaulukest. — „Ah, küll oleks kena, sinule laulusid kirjutada,“ hüüdis Bludin, kui laul ära oli lauldud. — „Ma pean sind su sõnast,“ wastas tsarinna, „ma tahan sinu kaitsja olla ja sind kuulsuse ja õnnetee pääle wiia, aga sa pead mind uskuma ja — mu sõna kuulma.“ — „Ma 'pole weel kellegi sõna kuulnud,“ lausus Bludin tasa, „aga

*) Bandurka, wiiuli moodi mänguriist, mida sule kondsaga mängitakse.

ma arwan, sinu järel wõin ma käia." — „Katsu seda," sõnas keisrinna jälle, „ma elan sääl lossis. Täna õhtu ootab sind keegi wärawa juures, mis sääl nende haawade all on, ja toob sind minu ette. Kas tahad seda?" — „Jah ma tahan," wastas noor mees ja waatas uuriwalt ilusa naesterahwa pääle, „sa oled siis säält lossist?" — „Jah, natukene, aga ära küsi enam. Täna juba saad sa kõik teada. Ta tõusis ülesse, andis noore mehele kätt jumalaga-jätmiseks ja sammus siis kergesti ja uhkelt mööda põlluteed edasi. Noor mees waatas temale natukene aega järele, siis wõttis ta bandurka ja hakkas mängima ja laulma. Ta kuulis naesterahwa häält ka ühes laulwat, kuni see wiimaks kaugel ära kadus.

Kui öö kätte jõudis ja täheb kullaga tikitud kangana taewawõlwi katsiwad, seisis Bludin juba teatawa wärawakese juures ühe haawa all. Tema süda peksis, tema ootas midagi, aga isegi ei teadnud mida, midagi isiäralikku, ennemuistset juttu, romani. — Tasakesti läks wäraw lahti, ja üks mustas riides naesterahwas astus wälja. Bludin astus temale wastu. „Teie olete juba siin," ütles ta, „tulge minu järele." Ta wõttis noore mehe käest kinni ja wiis teda ruttu läbi puiestiku Hiina lusthoone juurde, mille mitmekarwalistest akendest imelik walgus paistis, ja jõudsiwad siis trepist ülesse wäikesesse eeskotta. Nüüd koputas naesterahwas kolm korda lähemase ukse külge ja käskis siis noort meest sisse astuda.

Bludin astus uksest sisse ja seisis nüüd ühes hommikumaa toredusega ära ehitud toas, kus kalli leentooli pääl ilus, majesteetlik naesterahwas istus, mustakas-roheliseis siidi-riides, keiserliku hermelini (nirgi)-nahkadega wooderdatud, punase-sametilise kasawonikaga *) ja wäikese hiilgawa krooniga, mis walwakaid juukseid koos hoidis. „Kas sa mind enam ei tunne?" küsis ta, kui ta noore mehe imestust ja kohmetust oli küllalt juba waadanud. Nüüd tundis noor mees teda ära tema kõlawast häälest ja imeilusatest silmadest. — „Sina'p see oled? niisuguses keiserlikus toreduses?" hüüdis Bludin, „mis see tähendab." — „Et sinu sõbral wõimust on sind õnnelikuks teha," oli wastus. — „Kes sa siis oled? Sa lubasid juba täna õhtu mulle kõik ära seletada," küsis noor mees jälle. — „Ma olen tsarinna." — Bludin jäi silmapilguks nagu keeletuks, siis langes ta keisrinna jalgade ette maha. — „Mitte nõnda, mu sõber," sõnas tsarinna kõlawa häälega, mis nii magusalt-meelitawasti ja nõiduwalt tema kõrwu kostis, „tõuse ülesse, anna minule kätt, istu minu kõrwale, nagu sääl wäljas kaasikus, räägi minule enesest, ja kui sa mu uudis-himu oled kustutanud, siis laulame ja mängime üheskoos." Ta tõmbas wärisewa, noore kunstniku üles, ja lahkesti rääkides julgustas ta teda ikka enam.

Bludin hakkas rääkima, ja sai kõrge naesterahwaga aega mööda niisama sõbralikuks, nagu enne kaasikus, kus nad üheskoos istusiwad, ja nagu sääl hakkasiwad nad nüüd mängima ja laulma, ja tsarinna imestas ikka enam noore helimeistri rikaste muusika annete üle. Kui noor mees minema hakkas, lubas tema teda waatama tulla, ja tõesti tuli ta teisel päewal oma punaste saapakestega ja sinise sarafaniga, imeilusa talunaesena, külasse preestri majasse ja sõi siin Bludiniga hapu piima ja musta leiba. Nüüd hakkas tsarinna oma laulumängust rääkima, ja kohe oli Bludin walmis tööle hakkama. Keisrinna wõttis sõnad taskust, luges mõned salmid ette ja laulis siis wiisid, mis temale meelde tuliwad. Bludin katsus esiti isa wana spinetti **) pääl nendele kaasamängida, siis wõttis ta paberi ja sule ning hakkas wiisid ülesse kirjutama, kuna ta ise ka mõne mõnusa mõtte juure lisas.

Nõnda tihti tööd ja laulumäng hakkas walmima. Bludin käis ka õhtati Hiina lusthoones wõi kõrge proua jälle tuli külasse.

Wiimaks oli wiimane noot kirjutatud, ja üksikud osad wõisiwad wälja kirjutatud

---

*) Kasawonika, lühike awar naesterahwa ülikuub, pihtjakk.
**) Spinett, wanaaegne klaweri moodi mänguriist.

saada. Pääle selle mängisiwad ligi ka weel grahwinnad Apraksin ja Soltikow, würst Wolkonski, grahw Ostermann ja von Kotsebue. Bludini käes oli orkestri *) juhatus.

Ühel ilusal septembri kuu päewal etendati Tsarskoje-Selo elawas teatris laulumängu. Puiestikku kaunistasiwad tuhanded ilutuled ja päält kuulajateks oliwad keiserliku koja liikmed, suurt sugu seltskond, kõrged auukandjad, ülemad ohwitserid ja wöörad riigisaadikud. Mängu koht oli Wene taluõue taga, ja waheseinteks oliwad rohelised põõsad; siin kõrwal seisis maja, aga mitte riide pääle pinseldatud, waid palkidest ülesse ehitatud ja õlgedest katuksega.

Kõik mängisiwad osawasti ja leidsiwad päältwaatajate poolt kiitust. Kui etendus lõppis, jäiwad mängijad weel oma riietesse. Tsarinna tutwustas nüüd Bludini kõrgele seltskonnale ja kiitis waimustusega tema muusika-andi. Natukese aja pärast oliwad kõik koosolijad endid Wene rahwariietesse pannud. Mängukoor, niisamuti taluriides, asus suure puust laua ümber, ja nõnda lõppis pidu wäikese tansuõhtuga, kus Wene talupojad ja talunaesed balalaika **) ja wiiuli helinal Wene rahwatantsusid tantsisiwad.

Kui Bludin teisel õhtul keisrinna juure läks, ei olnud ta sugugi kui wõitja, waid kahwatand ja kurw. — „Mis sul on?“ küsis keisrinna, „Sina ei näita mitte rahul olewat.“

Bludin raputas pääd.

„Ma tahan, et sa rõõmus ja õnnelik oleksid,“ sõnas keisrinna jälle, „ja selle pärast ei tahtnud ma enne sulle tasuda, kuni sult ise olen küsinud. Räägi julgesti, sest iga soow peab täidetama!“ — „Ei, Majesteet, minu soowisid 'pole Teil wõimalik täita,“ wastas Bludin meeltäraheitwalt. — „Ehk ometi,“ ütles keisrinna naeratades. — „Ei, ei,“ hüüdis Bludin, „ma olen ühel õnnetul tunnil sündinud; mis mulle õnneks peab olema, see muutub õnnetuseks. Oh, kui ma Teid ilmasgi 'poleks näinud, ega Teie kaastundmist äratanud!“ — „Kas ma su eest küllalt ei hoolitse, su andi küllalt ei imesta?“ wastas keisrinna, „mis sa weel tahad?“ — „See'p see ongi,“ lausus Bludin, „Teie olete liig armulik, Majesteet, oh oleksite Teie mind kohe Siberisse saatnud!“ — „Ka see wõib sündida,“ naljatas keisrinna, „kui see sulle rõõmu teeb. Kas tõesti sooblid tahad püüdma hakata?“ — „Teie naljatate, Majesteet, kuna minul süda lõhkeb,“ hüüdis Bludin ärritatult, „kas Teie ei aima, mis mu rinnus liigub?“ — „Sina armastad mind.“ — „Jah, ma armastan Teid, ma kummardan Teie ette,“ kisendas Bludin ja langes tsarinna jalgade ette. Ta suuteles keisrinna kuube ja käsi, ja wiimaks, nagu joowastuses, ennast ja maailma äraunustades, hakkas ta nooruse wäledusega kõrge keisrinna ümbert kinni ja waotas omad huuled, nagu õhk, tema suu pääle. Siis ühe korraga, nagu ärkas ta ülesse. „Andke andeks,“ lausus ta, kiskus akna lahti ja hüppas wälja puiestikku, pimeda öö sisse.

Kui tsarinna teisel hommikul punaste saapakestega ja sinises sarafanis tuttawa kaasiku poole sammus, näis ta eemal nagu bandurkat ja Bludini häält kuulwat. Tsarinna jäi seisatama, aga juba järgmisel silmapilgul kadus laul metsa ära. Ruttu läks tsarinna külasse, preestri juure; siin kuulis ta, et Bludin praegu oma bandurkaga ära olla läinud kaugele wälja maailma.

Pikkamisi sammus tsarinna Tsarskoje-Selosse tagasi, kurwalt, pisarsilmil. Ta andis kohe käsku, Bludini taga otsida, aga asjata; ehk küll kõik liikuma pandi, Balti merest Musta mereni, Weikseli jõest Urali mägedeni, ei saadud põgenejat siisgi mitte kätte. Ei kuuldud ilmasgi temast enam, tema oli ja jäi kadunuks.

Saksa keelest Sacher-Masochi järele S. Karin.

---

*) Orkester, mängukoor.
**) Balalaika, kahekeeleline kannel.

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 10. Февраля 1888. Trükitud K. A. Hermann'i kirjadega Tartus.

Nr. 3. IV. aastakäik.

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.
Hind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse adreß tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus."

Nicolo Paganini.

Raske, nii ütelda, pea wõimata on selle mehe üle kõneleda. Mis temast seni ajani on ulatanud, see on nii ime lugeda, et uskudagi ei suuda. Nicolo Paganini oli maailma kõige suurem wiiuli-mängija. Ka seni ajani ei olla üksgi teine wiiuli-mängimises nii kaugele jõudnud kui tema. Seda tunnistawad wanemad inimesed, kes teda wõõral maal omal ajal on kuulnud.

Nicolo Paganini, maailma kõige suurem wiiulimängija, on sündinud aastal 1784 küünlakuu 18. päewal Genua linnas ilusal Italia maal. Tema isa Antonio oli kaubitseja ja sahkerdaja ning toitis waewaga oma peret. Wara märkas ta, sest et ta ise tubli wiiulimängija oli, oma poja suurt wiiuli-mängimise andi. Ta wõttis nõuuks poega suureks mängijaks teha. Raudse waljusega pidi noor lapseke, waewalt wiis aastat wana, wiiulit õppima. Iga wea pärast sai poeg rasket nuhtlust. See waljus oli liig ja wõttis Nicolo lapse-põlwe rõõmu ja õnne täitsa ära. Teiselt poolt aga peab tunnistatama, et noor Paganini selle läbi palju õppis ja juba lapsepõlwes koguni suureks mängijaks sai. Kuus aastat wana wõis ta juba kirikus wiiuli-soolod mängida, et kõik täis imestust oliwad. Nicolo ema Teresa oli aga jälle seda parem ja tasasem oma poja wastu. Tema oli pojale noore põlwe ajal ainukeseks rõõmustajaks. Isa wastu ei tundnud Paganini muud kui lugupidamist ja kartust, aga ema wastu oli ta armastaja poeg. Ema hoolekandmise läbi see ka tuli, et Paganini oma terwist alalise õppimise läbi täiesti ei kaotanud.

Pärast, kui poisike üheksa aastat wana oli, mängis ta juba Genua teatris soolo. Igaüks oli täis imekspanemist, et nii wäike poiß nii täielisel kombel oskas wiiulit mängida. Teda austati nagu imet. Muidu oli ta ikka oma üksikus toas kinni ja õppis isa waljul juhatusel wäsimata edasi. Wälisest ilmast ei teadnud ta suuremat midagi. Üksnes Prantsuse mässamise hirmsad teod puutusiwad tema kõrwa. Neid jutustas ta ühes ühe naabri tütarlapsega. Wiiulimäng sai aga ta seltsimeheks ja trööstijaks rõõmuta lapsepõlwes.

Kui noor Paganini 12 aastat wana oli, siis wiis isa teda selle-aegse kuulsa wiiulimängija Alessandro Rolla juurde edasi õppima Parma linna. Rolla oli parajasti haiglane woodis. Paganini astus ette tuppa. Siin oli Rolla uuem wiiulitükk laual. Isa käskis poega noodist kohe tükki mängida. Imeks pannes kuulis Rolla teisest toast enese uut tükki täiesti puhtalt mängitawat. Waewalt jõudis wiiuli-meister uskuda, et see üks poisike oli, kes tema tehtud raske tüki kohe nootidest ära mängis. Kui ta seda oli märganud, siis ütles ta poisikesele: „Armas wäike mees, mina ei oska sulle enam ühtigi õpetada, sa oskad isegi, juba nii palju. Mine ja otsi muusikameister Paér üles. Selle käest wõta õpetust." Seda tegi Paganini. Paer hakkas oma õpilast peagi wäga armastama, sest et see suurte sammudega kõige kõrgema täiuse ladwale ruttas.

Juba aasta pärast hakkas ta isa temaga Italia linnades kontsertisid andma. Ära rääkimata waimustust äratas noor wiiulimängija igal pool. Temast kõneldi nagu imest. Raha ning auu tuli küllalt, ja Paganini nime kuulsus tungis juba üle Italia piiride, ehk ta ise küll wäljamaale ei läinud. Wiimaks oli ta end ka isa hoole jawaljuse alt lahti teinud, kes teda muidu ikka tallutas ja liiga kurjasti ning, nii ütelda, halastuseta temaga ümberkäis. — Pärast jäita mõneks ajaks Genuasse asuma. Siin ei mänginud ta enam awalikult, waid õppis wäsimata wirkusega weel edasi, et wiiulimängimise kõige kõrgemale ladwale jõuda. Ta ema ei olnud aga sellega sugugi rahul, waid kartis, et poeg raske õppimisega terwise kaotab. See kartus ei olnud ka põhjuseta, sest Paganini terwis oli waene. — Sel ajal oli Paganinil rõõm, et kaks rikast sõpra temale kaks mitme tuhande wäärilist wiiulit kinkisiwad. Sõber Livron kinkis kuulsa meistri Guarneri tehtud wiiuli, ja maalija Pasani kinkis Amati tehtud wiiuli.

Paganini, kes ikka isa kepi all oli elanud, ei osanud aga pärast enam oma jalal elada, sest see sünnib sagedasti, et wäga waljusti kaswatatud lapsed täiel eal priiskawalt elawad, mõned hukkagi lähewad, mis aga muidugi Paganiniga ei sündinud. Sel ajal hakkas Paganini ka ühte ilusat Italia tütarlast Catarina Caliagno kõigest südamest armastama, sest et see ka wäga ilusasti mängida oskas. Mis sellest armsast 15-aastasest neiukesest on saanud, ei tea keegi ütelda. Paganini sai pääle selle oma suure o[illegible] ja iluelide wõimu läbi Napoleoni I. õe-, Luccaw äikse riigi walitseja proua kuuls[illegible] meelitawa printsess Elisa Baccischiga, tutwaks, kelle hiilgwas kojas elu maitsmi[illegible] naeste ja toreduse keskel ka Paganini enese woogudesse tõmbas. Ka kaardi-mä[illegible], u[illegible]li sääl wäga moodis, ja Paganini jutustas ise, et ta mõni kord ühel õhtul mitme k[illegible]ulu kaotanud. — Sellegi pärast ei jätnud ta järeleweelikka edasi õppimast, ja kontsertidel t[illegible]is ka waimustus ühte puhku suuremaks. Teda peeti nagu mõneks iluhelide jumalaks. Ka leidis ta ühe kirjaniku, kes tema mängu nõnda waimustades oskas kirjeldada, nagu ta oli. Selle kirjamehe nimi oli Blangini.

Ilus Venedigu linn Adria mere wäikestel kiwisaartel oskas wiimaks rahutut kunstnikku enesesse meelitada ja teda umbes aasta kinni pidada. Weel praegu näidatakse Lido kirikaial seda kohta, kus ta on istunud ja oma südant sulatawaid wiiulitükka mänginud. Siin ilusas weeuulitsatega Venezias õppis ta ka ilusat lauljat neidu Bianchi'd tundma, keda ta eluseltsiliseks ja saatjaks wõttis, aga kes wäga palju warju ja raskust on tema elule teinud, sest elu temaga ei olnud õnnelik. Sellegi pärast oli Bianchi temale ta kõige suurema elurõõmu kinkinud: see oli Paganini armastatud poeg Achilles. — Bianchi oli Paganini wastu hirmus umbusaldik ja kartis alati, et suur muusika-wõimulane muude ilusate naesterahwaste silmadesse liig palju waatab. Ta tegi umbusaldusega Paganini elu põrguks ja piinas teda ühte puhku. Wiimaks lahkus Paganini temast, aga jättis poja endale.

Ehk Paganinile küll wõõral maal kõige hiilgawamad lubadused ette maaliti, ei läinud ta ometi enne kui alles aastal 1828 sinna. Suurel muusika-kangelasel oli palaw igatsus kõrgeks peetud komponisti Beethovenit Wienis tundma saada. Wieni linna seadis ka siis Paganini esiti üle piiri minnes oma sammud. Aga hiljaks oli ta jäänud Beethovenit näha, sest see oli juba ligi aasta enne seda surnud. Wienis oodati Paganinit suurel põnewusel. Nagu ennemuistseid juttusid räägiti tema wiiulimängust. Aga kõik need jutud ei olnud midagi selle wastu, mis Paganini teha wõis. Wieni linn oli esimese kontserdi järel nagu arust ära. Muust enam ei räägitud kui üksnes Paganini mängust. Asjatundjate seas üteldi: Tõsi on, et nii suurt wiiulimängijat weel maailmas ei ole olnud; Paganini on esimene ja üksik mängija, kes üle kõikide seisab. Paganini mängu sõnadega kirjeldada oleks tühi töö ja waimunärimine olnud. Mänguheli oli üle kõige sõnade ilu. Kõige keerulisemad ja wigurlisemad kohad ja wälgukiiruseb jooksmised ülewalt alla ja alt üles läbi pooletoonide oliwad Paganinile kerged nagu lapsemäng. Pikalisemate kohtade juures laulis wiiul kõige armsamatel helidel. Bassi keele pääl üksi mängis ta kõige ilusamad ja armsamad tükid,

ilma et tal teisi keeli waja oli. Wienis kirjutas üks ajaleht, kui Paganini oli mänginud, nõnda: „Kui mängukoor esimese tüki oli mänginud, siis astub kuiwetand pikk mees, wiiul kaenlas, ette, nägu kahwa, haiglane, pea peru; mängukoor mängib ruttu-taktise tüki, mille lõpul kunstnik ühes hakkab mängima, kelle wiiul kõige paremat Stradu-ari tooni awaldab. Mis nüüd kuulda saame, käib üle kõige, mis wõib uskuda; ei ole wõimalik seda kirjutada. Mängu imewääriline suurus ühes kõige puhtama puhtusega, octawi- ja decime-jooksud wälgu-kiirusel alla ja üles, kahekordsed jooksud kuueteistküm-nendik-nootides — üks näppudega tõmmatud ja teine poognaga, — käiwad nii selgesti ja akurat, et ka kõige wähem heli ega kõige lühem noodike walekohta ei juhtu, waid kõrwu kõlab; kõige keerulisemad ja rängemad mängukohad on kergesti, nagu neid maast nopitaks, mängitud; kõik see pani kuuljaid keeletusse imestusesse. Siis tuli jälle korraga pikkamisi mängimine, milles armsad kõige magusamad ja ilulised helid tasa ja täiesti südamesse mõjusiwad ja näitasiwad, kui wäga ka siin Paganini oskas inimese meelt liigutada. — Lõpuks mängis ta enese komponeeritud tükki, mille ta ära rääki-mata kiiruses wiiuli pääl otse nelja häälega mängis, nõnda et see kõlas, nagu oleks terwe wiiulikoor kõige suurema osawuse- ja puhtusega helisenud. Kuda ta seda tegi ja teha wõis, see jäi ka mõistjatele saladuseks!“ — Niisuguse waimustuse kõrwal oli tal aga ka kadedust küllalt kannatada. Tema kaetsejad nimetasiwad ja sõimasiwad teda nõia-meistriks, wigurimeheks, tembutajaks jne., sest et nad ise nõnda — mängida ei osanud. Aga waimustus oli üleüldne, Paganini piltisid osteti arwamata hulgal. Söögiriistad kandsiwad tema nime. Juukseidgi kammiti ja riideid kanti „Paganini moodi.“ Saksa ja Prantsuse maal walati tema auuks rahasid, millel tema ku[illegible] oli. Tema ise ei pannud sest midagi tähele. Kas teda kiideti wõi laideti, [illegible] wõi sõimati suusõnal wõi ajalehtedes, see oli temale üks kõik. Ta oli kord [illegible] ime. Paga-nini ajast praeguse tunnini ütlewad kõik wiiulimängimise tundjad, et [illegible] wiiulimän-gijaid küll on olnud, aga Paganini sarnast ei ole weel leitud.

Et Paganini ka kuninglikkudes kodades igal pool maailmas waimustatud was-tuwõtmist leidis, on iseenesest mõista. Baieri kuninga ees mängis ta kord saalis, kui korraga sõna toodi: suur hulk talupoegi lähedalt Tiroli maalt olla tulnud suurt wiiulimängijat kuulama. Lahke kuningas soowis kohe, et Paganini ka lihtlabastele mägede lastele mängiks. Paganini tegi seda hääl meelel. Ta läks kuninglikkude kuuljatega wälja suure balkoni pääle ja laskis säält oma ime-helisid kõlada. Talupeiud ja neiud kuulasiwad. Mõni lõi ka risti ette. Kui aga mäng mööda tõusis suur õiskamine, nagu pikse mürin.

Prantsuse ja Inglise maal käis waimustuse ja imestuse woogude wõim weel wägewamalt kui külmawerelisel Saksa maal. Iseäranis ei tundnud palawa werega Prantslased määra ega mõõtu õiskamises. Igal pool, kuhu ta ilmus, ei jõudnud näitemajad ja kontserdi-saalid määratut kuuljate hulka wasta wõtta ega mahutada, kui ka piletite hinnad kõrged oliwad. Siin käis kord lihaks saanud muusika waim ilmamaad mööda ümber inimeste meeli waimustamas. See oli näha.

Et aga rahutu ümberrändamine ja mitmesugused meeleliigutused Paganini terwisele kosutawad ei wõinud olla, on kerge arwata. Terwis läks tal ikka nõdremaks. Mil-jonite kaupa raha oli tal nõuu enese armsale emale wiia ja siis wälja puhata. Aga enne kui ta kodumaale jõudis, oli ema surnud. Paganini ostis ilusa suwelossi Genua lähedal, aga terwist ei tulnud. Salaline palawik piinas teda. Kanged krambid äh-wardasiwad hinge kinni panna. Paganini läks Nizzasse, kõige ilusamasse soojemasse kohta. Ei aidanud! Elu jõud oli murtud. Aastal 1840 ilusa lehekuu 27. päewal pääsis maailma suurem iluhelide tegija raskest haiguse waewast. Ühe käega oma poja Achill'i ja teise käega kõige parema wiiuli ümbert kinni hoides uinus Paganini surma unesse. Tema raske lapsepõlw oli surma idu ta sisse sünnitanud. Poeg Achill jäi ta miljonite pärijaks ja elab meie teada praegu Italias. Paganini mälestus aga jääb nii kaua kui weel iluhelisid maailmas kõlab.

Haydn'i esimene lauleldus.

Wäga ilus laulu-äratus kõlas maja eest, ja naeratades astus kuulus nalja-mängija (weiderdaja) Felix von Kurz, kes minewal aastal Wieni Leopoldstadti näitemajas ametis oli, oma abikaasa kambrisse. Abikaasal oli parajasti sünnipäew. „Kuule, kaasa, see on kena kõrwale, eks ole! Ja sind nad äratawad selle ilusa lauluga unest üles. Mis sa sellest arwad?" ütles ta.

„Ma ei ütle muud, kui et see mind wäga rõõmustab, et ka minu pääle mõteldakse, armas mees. Ma näen selles uut tõendust, kui wäga sind auustatakse ja kordan, mis juba nii tihti olen ütelnud, nimelt: ma olen uhke kuulsa weiderdaja ja naljamängude luuletaja kaasa olla." Nii kõneles noorik ning astus mehe kõrwa, kes aknast wälja õue waatas. Siin seisis wäike hulk noori mehi ja laulis ilusat neljahäälelist äratuse-laulu. „See on ütlemata ilus laul," ütles proua von Kurz, „kes on küll selle laulu loonud?"

„Küll saame seda warsti teada," wastas näitemängija, „ma näen noorte inimeste seas ka Sepperl'it, kes paari aasta eest Stefani kiriku laulukooris ühes laulis. See on noor Haydn, sa tunned ju teda?"

„Mina olen teda mõni kord pühapäewal kuulnud," ütles noorik. „Ta laulis ka ühte soolo. Kas ta nüüd enam ei laula?"

„Ei laula," wastas mees. „Tema hääl on murdunud, ja ta on koorist lahti lastud. Nagu ta riidest näha, käib ta waese käsi küll sandisti. „Noh kuulame järele." — Laul jäi wait. Kurz hüüdis aknast wälja: „Haydn, Haydn, tulge natuke tuppa." — Mõni minuti pärast astus kahwatu, puudulises riides noor mees, umbes 18 aastat wana, uksest sisse. Ta jäi, kui oli teretanud, alandlikult ukse kõrwa seisma. Teda kästi istuda. — „Kuda käsi käib, armas Haydn?" küsis weiderdaja lahkesti.

Haydn wastas, et ta eluga rahul olla. „Ma olen küll laulja-kohast Stefani kirikus ilma jäänud," ütles, „ja nüüd pean tundide andmise- ja awaliku laulmisega waewaliselt end toitma, aga olen siisgi õnnelik. Armsa muusika-kunsti õppimises leian kõige suuremat õnne."

„Haydn," ütles naljamängija, „kes on selle äratuse-laulu komponeerinud, mis laulsite?"

„Laul on minu tehtud," wastas noor mees punastades.

„Pagana päralt, Haydn, olete ju suur komponist, oskate nii ilusa laulu teha."

„Annet arwan enesel küll olewat," ütles Haydn. „Aga kes sellest palju hoolib!"

„Noh, waatame järele, kas Teie andest midagi teha wõime, kas teda ka tarwitada wõib wõi on ta paljas mõtete heli, mida teised kuulda ei taha. Mina teen teile ühe tummnäitemängu ette. Katsuge, kas wõite selle tarwis sündsat muusikat kaasa teha. Noh, kas saate?"

„Noh, eks ma katsu, ehk läheb," ütles Haydn.

„Hää küll, wõtke sääl klaweri ees istet, ja nüüd mõtelge, nagu oleksin mina wette kukkunud ja katsun end ujumise läbi päästa. Anton ae, tule siia!"

Wiimaste sõnade pääle tuli üks teener. Kurz heitis end kõhuli ühe istme pääle, laskis seda teenri poolest edasi tagasi tõmmata ja liigutas end ujuja wiisil käte- ja jalgadega. Nüüd oskas Haydn ära rääkimata hästi sündsa wiisi abil 6/8-taktis lainete mängu ning ujuja liikumist järele teha, et näitleja täis rõõmu üles kargas ja hüüdis: „Teie olete mees, keda ma tarwitan Haydn, Teie peate mulle laulelduse kirjutama, see on naljaka weidra ooperi, mille juurde mina Teile sõnad annan. Pange tähele, mina teen weel mõned hundi-rattad ja tiretammid. Katsuge ka neid oma pagana päralt sündsa muusikaga ühes mängida, et mulle weel mõned mõtted tulewad, ja ma wõin ütelda, et kõik inimesed meid kahte kõige suuremateks naljameesteks peawad ja meid waimustuses kätel kannawad."

Kohe selle järele hakkas Kurz nagu pool narri toas ümber kargama ja hullama, et ta kaasa ja noor muusikant Haydn naeru pärast hinge tagasi ei saanud. Ta seadis end pää pääle, hüppas tolt-tolinal üle laudade ja toolide, roomas neljatöllakil üle jalgriide, kargas, tantsis ja lonkas ning rõõmustas end suuresti, kui kuulis, et noor moosekant klaweri ees igale liikumisele sündsa iseäralise wiisi mängis, mis päälegi armsasti kõrwa kostis ja kõlas. — Juba selsamal päewal hakkas Kurz weidra laulelduse sõnu kirjutama. Kurzil oli kuulus nimi naljatükkide tegemises. Tema tükkisid mängiti terwel Saksa maal igas näitemajas. Igaüks, kes neid kuulis ja nende natuke nuia sarnast nalja enesesse mõjuda laskis, naeris, et wats wabises. Enamasti tuli neis tükkides kas mõni rumal kingsepapoiss wõi muu loll-pää ette.

Kolme päewa pärast oliwad weidra laulelduse sõnad walmis. Laulelduse nimi oli „Lonkur kurat.“ Kahekſateistkümne aastane Haydn kirjutas muusika selle juurde. Laulelduis mängiti ära rääkimata kiitusega. Haydn sai 25 dukatit (umbes niisama palju rubla) ja oli enese meelest rikas nagu mõni kuningas.

Laulelduis oma nägude-, weiderdamiste- ja toore naljaga, koguni tolle aja kohane ja harimata rahwa meele pärast, oleks wist küll sadasid korde mängitud ja noore komponisti rikkaks meheks teinud, kui sõnad mitte liig lehkawad ei oleks olnud, ja selle pärast kadus „Lonkur“ näitelawalt igaweseks ajaks kohtute soowil ja käsul, nii et teda praegu enam keegi ei tunne, kuna Haydni muud laulud weel kõikide suus kõlawad.

Kuda suur wiiuli-mängija end waimustab.

Üks kuulus Prantsuse wiiuli-mängija jutustas sõprade seltsile saladust, mille läbi ta enesele rääkimata ilusa ja südameliku ning waimustawa mängu tuju loi ja mille läbi ta kuuljate südametesse kõige armsamad kallimad iluhelide tundmused walas. Igaühele wähegi mõtlejale inimesele on ju selge, et mängija ka ise peab täis elu ja waimustust olema, kui ta kuuljaid elustada ja waimustada tahab. Kellel enesel tuld ei ole, see ei wõi seda ka teistele jagada. Aga kuuleme, mis see Prantsuse wiiulimängija ise ütleb:

„Kui ma kontserti annan ja saali astun, siis tõuseb muidugi teada kuuljate seas wäike kahin ja sahin, mis ka minusse mõjub. Mina panen wiiuli häälde. Mängukoori juhataja koputab takti-kepiga, et kõik walmis oleks. Wäike waheaeg tõuseb, kõik pääd seatakse püsti. See on oodatud hakatuse silmapilk. Seda mina tarwitan ja waatan kuuljate sekka ühe naesterahwa otsa, keda ma ilusamaks kõikidest neist pean, kes minu otsa waatawad.

„Ahaa, see kuldjuukseline neitsi — sääraseid juukseid ma armastan — see peab minu ohwer olema. Teda pean kinni, temale wannun — muidugi teada mõtetes — truudust, kõige kuumemat peidmehelikku truudust kõige palawamat armastust, — pooleks tunniks, see on minu mängimise ajaks. Mõte, ilusa neitsi peidmees olla, waimustab ja elustab mind. Ma algan mängima, puurin end neiu silmadesse, ilma et häbenen, ja mängin nüüd kuumalt ja tuliselt ilusa mängutüki, mille sisse armastuse mõtted panen, kuda peidmees ja pruut üks teisele armastust awaldawad. Kas kuuljaid on wõi ei ole, sellest ei hooli mina ühtigi; mõtlen üksnes oma kuldjuukselise neitsi pääle ja elan, mängin ükſi temale, püüan üksnes tema kõrwa lõbustada, tema meelt mõuustada, tema südant süitada, temas armu ja elu äratada kõige magusa wiisilisemal keelel. Kas neiu ise seda teab? Armsad sõbrad, miks ta ei tea: Waat, kuda ta silmad läigiwad, waat kuda ta nägu muusika mõju iludusel hiilgab. — Kuulge weel: Minu mäng läheb elawamaks, tulisemaks, kuldjuuksega neiu rahutumaks — tema elawus tõuseb, minu mäng waimustab. Harwa juhtub, et minu ilus neitsi hästi osa ei wõta. Aga ka, kui tal ka külmem loomus on, saan talle elu sisse puhuda: Ma mängin südamelikult, pikkamisi — adagio — see mõjub nagu ime. Minu mõtetes walitud armuke sulab nagu wõi palawa päewa paistel; ta silm waatab sulapisaral; ilu,

armastus, järelandmine särab ta silmadest. Elutuli, mis minus on põlema läinud, mõjub kõigisse kuuljatesse imewäel, ma tunnen end sellel silmapilgul tõesti suure ja nagu maailma kõige esimese wiiulimängija olewat, kuna mind ometi üksnes minu — „waene ohwer" waimustab.

Minu mäng läheb otsa poole — pool tundi on möödas! Minu kawalus on korda läinud — minu kuldjuukseline neitsi on — petetud!

Sõnumid mujalt muusika elust.

Bernhard Stavenhagen, uus noor aga juba kuulus klawerimängija, on Wene maal ning annab suure kiitusega kontsertisid.

Stefan Thoman on ühe uue noore klawerimängija nimi, kes rahwuse poolest Ungarlane on. Talle on Saksa maal igal pool suurt kiitust osaks saanud.

Saksa laulja-ühendus on õige suureks läinud. Mitu sada laulu-seltsi 63,512 lauljaga on tema liikmeks löönud. Ühendus tahab Wienis 1889. aastal suure laulupidu ära pidada.

Uus muusikaline ajaleht „The Meister" on Londonis Inglise keeli käima hakanud. Leht tahab ka Wagneri muusika tundmist edendada.

Preisi maapäew lubab kiriklikku muusika edendamiseks 84,850 marka (umbes 45,000 rubla) ja kuninglikkude näitemängumajade tarwis 480,000 marka (umbes 250,000 rubla).

Mozarti noorema poja unustusesse jäänud helitöösid on Saksa-maal mängima hakatud. Ka Mozarti poja nimi oli Wolfgang Amadeus. Saksa lehed ei arwa poega isa suuruseks.

Maria Soldat on ühe tubli wiiulimängijanna nimi, kes Saksa-maal palju kiitust leiab.

Suur laulu- ja mängu-pidu saab suwel 1888 Kopenhagis Daani maa päälinnas olema. Pidu kestab 6 päewa, ja igal päewal on üks kontsert. Pidulised tulewad Daani, Norra ja Rootsi maalt. Pidul tulewad üksnes nende kolme maa meistrite tööd kuuldawale, kelle seas on nimetada: Daanlastest Gade, Hartmann, Winding, Rootslastest Söderman, Norman, Berwald, Norralastest Svendsen, Grieg, Selmer, Kjerulf ja teised.

Uus Poola konserwatorium on Krakau linnas Wladislaw Zelenski poolest asutatud. Ka linn ja maakond annab abi.

Gallia on ühe uue muusika-seltsi nimi Parisis. Selts annab kontsertisid iseäranis Prantsuse meistrite töödest, aga hulgas ka teistest.

Tulekahju on Roomas Italia suurema klawerivabriku tuhaks teinud.

Stuttgartis peetakse juunikuul suur laulu- ja mängupidu.

Zürich'i linna suur meestekoor tahab Schweizist Italiasse Mailandi linna della Scala teatrisse kontserti andma minna. Kooril on 130 lauljat. Juhataja nimi on Attenhofer, kuulus meestekooride komponist uuemal ajal.

Auunimed. Berlini ooperimaja koorilauljad E. Kontschake, J. Kontschake ja Paul Henneberg on Wene Stanislause ordu auuraha saanud. — Violoncellomängija Leopold Grützmacher on Weimari suurherzogi kontsertmeistriks nimetatud.

Baireuthi pidumängude juhatajaks on kapellmeister Carl Halir walitud.

Wieni laulelduse-liikmetele on palka juurde lubatud.

Verdi laulelduse „Otello" on Budapestis, Hamburgis ja Münchenis suure waimustusega mängitud ja niisama suure waimustusega wasta wõetud.

Padua linnas Italia maal on Richard Wagneri laulelduse „Lohengrin" ära rääkimata waimustusega mängitud ja wasta wõetud.

Parisis olla Salvaire laulelduse „Monsoreau neitsi" — läbi kukkunud.

Mellin ja Neldner, muusika-kaupluse omanikud Riias, on enestele Saksa maa hulga kirjanikkude käest omanduse õiguse nende tööde kohta wõtnud — nii et,

kui keegi Saksa keelest wõtnud näitemängu ehk ooperit mängib, mille kohta Mellinil ja Neldneril omanduse õigus on, siis peab ta nimetatud kahele herrale protsenti maksma.

Berlini kuninglik ooper olla ennemalt pahemaks kui paremaks minemas. Mäng minna sandisti. Suuremaid ega osawamaid mängijaid ei olla. Ka Marcella Sembrich, kes sääl laulis, on terwise pärast jälle tagasi astunud.

Wene komponist Tchaikowskijle on Keisri Majesteedi poolt 3000 rubla aastas pensioni (armuleiba) kuni surmani määratud.

Proua Klotilde Kleeberg on Parisis suure kiitusega klawerit mänginud.

Proua Sofia Menter wõidab oma ilusa klawerimängu läbi Wieni linnaliste südamed. Peterburi konserwatoriumist on ta nüüd lahkunud.

Johannes Smith, kes suure cello-mängija Grützmacheri juures õppinud, on nüüd ise kuulsaks cello-mängijaks saamas.

Martha Remmert oli mullu kewadel oma ilusa klawerimänguga Inglaste hinged Londonis täitnud. Nüüd on ta Saksa maal.

Klawerimängija Reisenauer on Tiflises kogemata oma pahema käeluu murdnud. Nüüd a·a olla jälle terweks saanud ja mängida, nagu ei oleks midagi sündinud.

Seda ja teist.

Vieuxtemps'i õnnetäht. Suur maailmakuulus wiiulimängija Vieuxtemps (ütle: wjöötang) reisis üks kord raudteel Amerikas New-York'ist New-Orleans'isse. Rong tormas Alabama metsadest ja rabadest läbi ja pidas kord ühe üksiku paku-maja ees kinni. Vieuxtemps astus ühe sõbraga wagonist wälja theed jooma, hakkas aga sõbraga muusika üle nii magusat juttu puhuma, et kumbgi tähele ei pannud, et rong ära läks ja jutupuhujad maha jättis. Õnnetus oli suur. Järgmine rong tuli alles teisel päewal. Meestel ei jäänud muud nõuu, kui pidiwad 24 tundi üksikus metsamajakeses ootama. Rong oli ka nende asjad, riided ja Vieuxtemps'i kalli wiiuli ühes ära wiinud. Suure murega läks kunstnik järgmisel päewal edasi. Waewalt oli rong 6 tundi sõitnud, kui ta korraga seisma jäi. Ümberringi oli mets, ja raudtee ise ning kõik see koht oli täis rususid: Eilase rongi aurumasin oli korraga lõhki paugatanud. Teekäijad oliwad muist surma saanud, muist haawu, sest rong oli puruks läinud. Aga Vieuxtemps'i wiiul ning asjad oliwad õnneks alles. Nii oli tal õnnelik kimbatus olnud, sest oleks ta ligi sõitnud, ehk oleks puruks läinud. — Teine kord oli Peterburis, kus kaitsja ingel ta üle walwas. Teda kutsuti wäikestel lootsikatel ühte lustisõitu Peterburist üle mere nurga Peterhofi ligi tegema. Ta tahtis ka minna; aga korraga tuliwad talle nii ilusad ja mõjusad muusikalised mõtted, et ta parem koju tahtis jääda ja komponeerida. Sõbrad kutsusiwad küll, aga tema ei läinud. Muusikalised mõtted jäiwad paberi pääl alles, Vieuxtemps ka, aga oma sõpru ei näinud ta enam ialgi. Torm oli merel kõik lootsikud ümber löönud, ja lustisõitjad leidsiwad mere põhjas haleda surma. — Oli muusik teda kaks kord päästnud, siis päästis tema hää süda teda kolmandal korral. Peterburist soowis ta aurulaewa „Wladimiriga" Lübekisse sõita. Laew oli täis teelisi. Üks wööras tahtis ka piletit osta, aga ei antud enam. Ta hakkas Vieuxtemps'i paluma, et see temale oma pileti müüks, sest et tal wäga hädaline asi sõita olla. Wiiulimängija tegi seda ja jäi selle pärast lähemat laewa ootama. Aga waata, mis sündis: Aurulaew „Wladimir" läks merel põlema; teelised leidsiwad kõik laenetes surma. Vieuxtemps jäi oma hää südame läbi elama.

Weider kostus. Turinis oli muiste kuninga poolest käsk, et laulelduste etendused ei tohtinud kauemini kesta kui kolm tundi. Kui maailma-kuulus helilooja Cimarosa sääl ühte enese komponeeritud laulelduft tahtis mängida lasta, mis aga ühe weerand-tunni kauemalt kestis, siis küsiti pärast proowi kuningalt, kas laulelduft ei oleks waja lühemaks teha. Aga kuningas, kes Cimarosa'd wäga auustas, lubas see kord seadusest wähe kõrwale minna. Mõne päewa pärast jättis Cimarosa kuningaga jumalaga. Kuningas küsis: „Millal tahate siis ära reisida?"— „Selsamal ööl, Majes-

teet," wastas Cimarosa — „Oodake ometi hombseni, muidu ehk langete röömlite käte." — Cimarosa, kes kuninga käest oli lootnud kingitust saada, wastas: „Kui nad minu käest seda weerand-tundi ei riisu, mis Teie Majesteet mulle kinkisite, muud mu käest röömlid küll midagi ei leia."

Wasta löödud. Alexander Feska, tuntud Saksa komponist, oli sõnakas mees, kes keelega tihti kriimustas, kui waja arwas. Kord proowis ta ühte oma klaweritükki, milles ka kolm wiiulit kaasa mängisiwad. Feska lõi ühes kohas natuke teist wiisi takti, ja mäng läks sassi. Üks terawasõnaline wiiulimängija ütles: „Ja jah, ma olen ikka ütelnud, et üksgi klawerimängija ei löö hästi takti." Aga Fesca sähwas kohe wasta: „Aga kas arwate, et taktita wiiulimängijaid ei ole!" — Teine kord oli ühele ooperilauljale süüks antud, et ta puhtasti ei laula. Laulja tuli Feska juurde ja küsis: „Aga ütelge, pagana päralt, kas ma siis tõesti nii halwasti laulan wõi ei?" — Feska wastas üsna rahuliselt: „Ega Teie walesti laulagi, waid Teie hääl kostab üksnes walesti."

Asjalik wastus. Haydn'i sõber Carpani küsis kord Haydnilt: „Kust see tuleb, et Teie rohkem osa kiriklikka laulusid nii rõõmsa loomuga on juhtunud, et nad peaaegu lustilised ja naljakad kuulda on?" Haydn wastas: „Mina ei tea seda teisiti teha. Nagu mulle antud, nii annan mina edasi. Kui aga Jumala pääle mõtlen, siis läheb mu süda nii rõõmsaks, et mul noodid nagu poolist jooksewad. Ja et mulle Jumal rõõmsa südame on andnud, siis annab ta küll mulle ka andeks, kui teda rõõmsasti teenin."

Noor mees, kes midagi komponeerinud ja sellest ise kõige suuremat lugu pidas, tuli ühe trükikoja omaniku juurde ja ütles wäga uhkelt. „Laske see raamat trükkida! Järeltulew põlw saab teid haua põhja tänama, kui seda teete." Wana elus õppinud mees wastas: „Kas teate: Laske parem ise seda oma kulul teha, aga nii, et keegi ei kuule ega sest ei tea, siis tänab teid järeltulew sugu weel rohkem."

Ilus mõistujutt. Turgenjew kirjutas kord ühele Prantsuse ajakirjale järgmise wäga ilusa mõistujutu: „Kaks päewa enne jõulu tegi helde Jumal taewases paleis armsa pidu. Kõik wooruised oliwad pidule kutsutud, nagu: armastus, wagadus, usk, usaldus, kiitus, häädus, heldus, äras süda, kallis meel ja teised — kõik oliwad naesterahwad, armsad, ilusad, peenikesed. Kõik oliwad üks teisega tutwad ja käisiwad üks teisega juttu ajades edasi tagasi. Mõned oliwad suuremad, mõned wäiksemad — wiimased kaunimad kui teised — aga kõik armsad sõbrad. Korraga nägi helde Jumal kaks wäga ilusat naesterahwast, kes, nagu näha, üks teist sugugi ei tundnud. Pidu peremees wõttis nad käe kõrwa, et neid üks teisega tutwaks teha, ja ütles esimest näidates: „See on häätegemine" ja teist: „See on tänulik meel." Mõlemad wooruised oliwad täis imekspanemist: Esimest korda maailma loomisest saadik sai tänulik meel siin häätegemisega kokku."

Õis ja päike.

Miks nutad, õrnem õieke? —
Waat, päike läheb läänele;
Mu arm, mind maha jättis ta! —
Seepärast nukralt nutan ma.
Mis päewal põles silmades,
Nüüd leegib lille südames;
Ma panen pää küll puhkama,
Ei kusgil rahu leia ta.

Mu mõtted õitsʼwad õhusse,
Kus lõbus laulu-linnuke
Saab kuulutama koidikul,
Mis murul meeles mõlkus mul.
Läeb päike jälle üle maa,
Siis pühin lehe-põllega
Mu lille-silmast pisarad,
Mul põsed õrnalt õitsewad.

Mangu Sild.

Дозволено Цензурою, Дерптъ, 15. Марта 1888 г. Trükitud K. A. Hermanni kirjadega Tartus.

Nr. 4. IV. aastakäik.

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.
Hind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu.
Toimetuse adress tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus."

Dr. Hans Michel Schletterer.

Et kirikus muusika-kunst iseäranisesti inimese südant soendab ja meelt mõnustab, on küll igaühele tuntud, kes kirikus käib. Jumalateenistus lauluta ei ole ammugi seda, mis ta lauluga on. Selle pärast on-gi Luteri kirikus korali-laul terwele kogudusele pruugitawaks tehtud. Weel ilusam on muidugi, kui waheajal koorilauljad mõne kunstlikuma laulu kuuldawale toowad. See tõstab jumalateenistuse auusust suurel mõõdul. Suured muusika-meistrid, nagu Bach, Händel, Graun ja teised endisel ajal, on siis alati ja ikka esimeses liinis kirikule komponeerinud. Ka uuemal ajal on sääraseid kirikliku muusika meistrid olemas. Üks nendest on Dr. Hans Michel Schletterer.

Schletterer on sündinud lehekuu 29. päewal 1824 Ansbachis Saksa maal. Ta käis Kaiserslauterni seminaris. Siis läks ta, et muusikat weel täiemini kui seminaris wõimalik õppida, Wieni linna Spohri juurde, pärast Casseli Kraushaar'i ja wiimaks Leipzigi David'i ja Richteri juurde. Nendelt sai ta täielist õpetust. Aastal 1845—1847 oli ta Lotringi maal Finstingi seminaris kooliõpetajaks, 1847—1853 muusika-direktor Zweibrückenis, 1854—1858 ülikooli muusika-direktor Heidelbergis, ja 1858-st aastast kuni seni ajani on ta kapellmeistriks Augsburgi linnas. Tema on siis weel praegu üks elawatest ja wäsimata tegewatest muusiku edendajatest. See on lühedalt Schletterer'i elulugu.

Tema püüdmine on olnud ikka kõige rohkem tõsist kiriklikku muusikat edendada ja wälja laotada. Nii hästi endiste muusikameistrite töösid on ta jälle püüdnud elule äratada kui ka ise laulusid komponeerida, mis kirikliku muusika kõige paremate õite sekka tulewad arwata. Sellegi pärast ei ole ta ka ilusat ilmalikku muusikat põlanud, waid mõnigi kaunis laul ja ilmalik lustilik operettgi on tema sulest sündinud. Saksa maal on tema nimi iseäranis weel muusikalise kirjamehena wäga tuntud ja auustatud. Tema tööde üksikuid nimesid ei arwa me waja olewat üles panna. Nad on Saksa raamatupoodidest leida.

Eesti rahwa sekka on tema töödest seni ajani wähe tulnud. Tänases Laulu ja mängu lehe numbris leiawad lauljad temast ilusa laulu ülestõusmise pühaks.

„Kuradi sonat."

„Pagana päralt! Ei taha ega taha minna! Ma ei saa neid teisendusi nõnda mängida, nagu õige on. Põrgu mingu ka see kangekaelne wiiul! Aga olgu! Ehk olen ka juba liig wäsind. Puhkan õige natuke, magan, näen und, unustan kõik waewa — homme läheb jälle paremini!" — Nende sõnadega lõpetas noor wiiulimängija Giuseppe

Tartini oma õppimist wiiuli pääl. Terwe õhta oli ta harjutanud, sõrmi wiiulile seadnud jooksmigurid, trillerid ja kaksiknäppeid katsudes.

Tartini oli Padua ülikoolis ilusal Italia maal adwokatiks õppimas olnud, aga ta oli rohkem wehklemist ja muusikat õppinud kui seaduse-raamatute tundmist. Teda oli palutud suure uhke kardinali Cornaro wenna-tütart Bianca'd õpetada. See oli wäga ilus ning armas neitsi. Tartini tuline weri tõmbas. Tema ja suurt sugu neitsi hakkasiwad üksteist armastama. Armastus ja tulisus ajas noored inimesed nii kaugele, et nad endid salaja laulatada laskfiwad. Aga et asi ähwardas wälja tulla ja et Tartinil raskeet nuhtlust karta oli, ning wägewal kardinalil wäga wõimalik oli ta elu küünalt ära kustutada lasta, põgenes ta warsti jälle Paduast ära munga-riides, et teda ei tuntaks. Õnnetule waimurikkale noorele abielu-mehele andsiwad Minoriti-mungad Assisi linnas warjupaika, sest et tagakiusamist karta oli. Siin Minoriti kloostris oli tal kongikene, kus ta rahulisti wõis wiiulit harjutada. Siit ei teadnud keegi teda otsida. Kong oli wilets ja waewane, milles noor wiiuli-mängija elas. Kõige suurem ja kuumem igatsus oma kalli armastatud noore abikaasa järele täitis kloostris tema südant. Oh kui wäga ihaldas ta sellega ühendatud olla, keda ta hing armatses! Warsti pääle laulatuse oli ta temast pidanud lahkuma! Oh armuta saatus! — Tartini kong oli kloostri aia pool küljes. Aeda wõis ta nii tihti minna, kui isi himustas. Seda oli talle ka tarwis. Puhas õhk tegi teda terwemaks ja kosutas teda.

Nii oli ta ühel õhtul — aasta 1713 lehekuu esimestel päewadel — küll terwe tunni aias jalutanud, kui õhtusöök mööda oli. Ka täna täitis tuline igatsus tema rinda oma kallist armastatud abikaasad näha saada. Uhke kardinal oli tema elu kallale kippunud, ja selle pärast oli ta kohe pärast laulatust põgenenud. Õhtusöögil oli ta munkadega sügawat õpetatud juttu ajanud — muusika üle, mis just see kord iseäranis wõimsal wäel Italias õitsma lõi, nagu enne maalikunst. Ilma lauluta ei tahtnud ilusas Italias keegi olla. Kloostris laulsiwad mungad, kirikutes koorilised, laewadel madrused, kodus talumehed, lootsikutel kalamehed, tööl käsitöölised jne. noored neiud rahwa seast laskfiwad hääli helada ja keeli kõlada, noored mehed õiskasiwad sekka. Lust oli kuulda. Kõik laulsiwad nagu linnud metsa okstel kõlawad, siristawad, kaebawad, rõõmustawad, naerawad ja nutawad, nagu oleks maailmal hing sees, mis elawaks saanud ja nüüd looduse kokkukõlas end ilmutab ära rääkimata magusas muusikas.

Tartini ei olnud laulja. Loodus ei olnud häält talle andnud. Küll aga tundis ja mõistis ta, mis ilus laul oli, mis mitte. Ta oli ju suur nooditundja. Ta oli sagedasti katsunud Italia laulu imelist ilu oma wiiuliga järele teha. Aga wigurlised kunstlikud kohad ei tahtnud minna, nagu seda kuulsad ooperilauljad wõisiwad teha — ööpiku laulu, lõo löörimist ja kalaliste köörutamist. Lõune-maa rahwa kõri on iseäranis osaw kõige kunstlikumaid, kenamaid keerutusi lauldes. Need ei tahtnud wiiulil hästi wälja tulla. Siisgi märkas Tartini wäsimata proowisid tehes, et wiiuliga kõige paremini ja kenamini kõige keerulisemad wigurid, kõige peenemad murd- (staccato) ja näpe-(pizzicato)toonid ja kõige armsamad wärisewad tundmused wõiwad hääleks tehtud olla. Sellel ülemal nimetatud õhtul oli ta ka katsunud kahe sõrmega trilleri moodi näpe-wiisi ja teise kahega pikalist ning täielisect helisewat lauluwiisi moodi kõlawat mängu ühe korraga wiiulil helada lasta. Ei see läinud nõnda, kuda see temal kõrwus kõlas ja pidi olema. Kõik sääraſe mängu ränkused ja selle waimukad põhjusmõtted mõjusiwad nüüd ka tema unenägudesse, kui ta oma waewasesse woodisse oli magama heitnud, sest unenägusid oli tal see kord palju. Magades nägi ta järgmist und wäga elawalt ja nagu oleks kõik ilmsi olnud:

Tartini seisis Padua linnas ühe suure toreda seltskonna ees. Ta mängis hästi kunstlikku ja keerulist kontserdi-tükki, kuni ta ühte wäga keerulisesse kohta jõudis, mis kõige rängem aga ka kõige ilusam terwes tükis oli. Tartini tundis, et julgus langemas oli; külm higi asus talle otsa ette; ta kartis, et ta seda kohta hästi ei mängi; hirm

tegi, et ta juba — ühe waletooni kuulda laskis. Ühe korraga tundis ta, kuda talle kaks kondist kätt õladele pandi. Hirmsad luised sõrmed kiskusiwad wiiuli tema käest ära, ja ta kuulis, kuda kole kohutaw korisew hääl kõrwa käristas: „Sina ei oska ju seda mängida! Las' mina mängin sulle tüki korra ette!" — Ehmatades waatas ta taha poole: kole kuri hirwitaw pärdiku-nägu waatas hambad irewil tema otsa, ja juba oliwad weidrad isewärki haruldased helid wiiulilt kuulda. Päältkuulajad nagu ei märganud midagi, et keegi teine mängija oli Tartini asemele tulnud; nad hakkasiwad nagu torm kätega plaksutama, kui mängu wahe tuli, ja istusiwad siis jälle wagasesti põrgulise iluhelisid edasi kuulates. Jäle mängija oskas wiiulist helisid wälja meelitada, nagu neid maailm seni ajani mitte ei olnud kuulnud.

Tartini tahtis midagi ütelda wõi küsida wõi oma imestust awaldada, aga luine mees oma kondist sõrmedega ja koleda näoga läks kurjaks ja käratas: „Pea suu! Sea end minu selja taha ja kuula, kuda mina teen — mina olen kurat!" Surmani ehmatanud mängija waatas ja kuulas nüüd, kuda põrgu walitseja pahema käe kahe sõrmega keerulise trilleri tegi ja teise kahega ilusa pikalise wiisi mängis. Nii kuulis ta justament säärast mängu weewlihaua würsti sõrmedest, nagu ta seda enese mõttes audus, aga weel mängida ei jaksanud. Saadan mängis täielise kunstniku osawusega. Tartini hing sattus kuradi ära rääkimata ilusa mängu üle nii täis rõõmutuld, et ta põrgu pääliku hirmsa näo ära unustas ja ikka terawamalt ja märkawamalt hoolega püüdis tähele panna ja õppida, kuda luu-mees nii armsaid ilusaid helisid sünnitada wõis. Aga korraga läks maa lõhki — punane kollakas põrgu-tule leek plahwatas alt wälja ja lõi kõrgesse üles. Enne kui Tartini märkas, kadus kurat selle leegi sisse ära põrgusse alla. Aga wiiuli oli põrgu würst enne jälle Tartinile tagasi andnud. Kuuljad hakkasiwad nagu maru käsi plaksutama nii ilusa mängu pärast, et aga kontserdi saal wabises ja kajas, just nagu oleks Tartini nõnda mänginud ja mitte kurat.

Ujuw hirmu higist ärkas Tartini oma koledast unenäost ülesse. Äkine pikse-müristus oli teda üles ehmatanud. Müristus, mis löök löögi järele käis, pani terwet kloostrit wärisema, sähwatawad heledad wälgud walgustasiwad ümber kaudist kohta ja näitasiwad talle waest kloostri-kongi hiilgawa kontserdi-saali asemel. Unenägu aga oli teda kõige sügawamasse hingesse hirmutanud ja rahutuks teinud ning ei andnud ka nüüd talle rahu, kuni ta woodist üles tõusis, tule üles sütitas ja unenäos kuuldud mängu päämõtted paberisse nootidesse pani, ta lisas siis weel meelde jäänud ilustused ja wigur-ehted juurde — ja nüüd alles katsus ta seda wiiulil mängida, mis ta kirjutanud. Esiti oli see talle hirmus ränk. Aga kui koit kumas ja puhte päikse kiired idanemas oliwad, oli ta ometi nii kaugele jõudnud, et ta, kui ka pikkamisi, siisgi üsna õigesti seda tükki wõis mängida, mis kurat unenäos tema mõtete järele oli ette toonud.

Nõnda oli „kuradi sonat" saanud, mis weel täna päewani üks kõige kuulsam kontserdi-tükk on. Kloostri mungad oliwad tükile kohe pärast selle nime andnud, kui Tartini nendele oma unenäo oli ära jutustanud. Neli nädalit järgi mööda igal päewal mitu tundi harjutas Tartini nüüd seda ränka tükki, mis ta unes kuradilt kuulnud, see on, muidugi teada, enese mõtetest sünnitanud. Tükk oli tolle aja wiiulimängu kohta suur samm edasi. Siis mängis ta selle weel kord munkadele ette ja seletas nendele, tüki tuum tähendada jumaliku walguse wõitu maailma himude ja pimeduse üle. Nii wäga meele pärast oli kunstlik sonat munkadele, et nad Tartinid palusiwad „seda sonatit nelipühiks pärast jumalateenistust kirikus mängida — see mõjuda suurel wiisil inimeste südamesse."

Tartini wõttis palwe wasta ja läks, wiiul kaelas, kirikusse. Kui pärast jumalateenistust kunstniku imewääriline mäng oli alganud, tuli kogemata kardinal Cornaro enese ilusa wenna-tütrega, Tartini laulatatud noorikuga, kirikust sõites mööda, sest et üks teekond neid Assisi linna tõi. Mõlemad suured muusika sõbrad ning austajad,

astusiwad nad kohe kirikusse. Ilus Bianca oli uhke onu, kardinali, käe kõrwal. Kardinal juhtus just seks ajaks kirikusse, kui Tartini enese sonati kõige ilusamat osa mängima hakkas, milles kõige kunstlikumad keerutused ja jooksud ette tulewad. Kardinal oli suur muusika-tundja ja waatas täis kõige suuremat imekspanemist üles oreli poole, kust see äraräägimata osaw mäng alla kiriku kõlas. Aga siin ei olnud midagi näha, sest Tartini mängis warjul rohelisest siidist eesriide taga. Tema ei tahtnud kellestgi kuuljast nähtud olla. Aga kui sonati mäng lõpule jõudis, tegi kirikuteener kiriku uksed lahti, et inimesed lahedalt wälja saaksiwad. Selle läbi käis korraga tuulehoog wäljast kirikusse, ulatas ka orelikoori pääle ja puhus riide Tartini eest ära. Sellel silmapilgul waatas Bianca üles koori poole: kõigest ainsa pilgu wahetasiwad noored abielu-kaasad — siis õhkas ilus Bianca waljult nime „Tartini" — ja langes onu kaenlasse minestusesse.

Kunstnik lõpetas rutuliste näpete- ja tõmbudega oma sonati ja, kui rahwas kirikust wälja woolas, ruttas alla jälle leitud kaasa juurde ning äratas minestusesse langenud nooriku suuandmistega uuele elule. — Kardinal Cornaro, enne Tartini surma-waenlane, laskis seda rahuga sündida ja ütles wiimaks: „Teie olete suureks kunstnikuks saanud, Giuseppe Tartini! Ja niisugusele kunstnikule pean andeks andma, mis ta studendina on pahasti teinud. Tulge minuga Paduasse, mu armas poeg, sääl saage minu kapellmeistriks."

Käsi käes läksiwad õnnelikud kaasad kirikust wälja, astusiwad onuga särawasse tõlda ja sõitsiwad, kui onu asi õiendatud ja mungad nendele südamelikku õnne soowinud, armsale õnnelikule tulewikule wasta. Selle õnne osaliseks oli Tartini oma „kuradi sonati" läbi saanud. See sonat on weel praegu kuulus, ja teda mängiwad üksnes suured wiiulimängijad kontsertidel. Tartini sai kõige kuulsamaks oma aja wiiulimängijaks. Tema elu kestis aastast 1692 mahlakuu 12. päewast kuni aasta 1770 küünlakuu 16. päewani.

Preili Desfoix.

Preili Desfoix (ütle: deewhoa) oli suur laululind, kes aasta 1780 ümber Parisis ja mõne aasta pärast poole Peterburis kõige suuremat imekspanemist äratas. Wene keisrinna Katarina II. kutsus ta Peterburi ja andis talle umbes 20,000 rbl. aastas palka kui keiserliku ooperi lauljale.

See neiu kutsuti kord, kui ta weel mitte nii kuulus ei olnud, Lyoni linna teatri lauljaks ja lubati talle umbes 1500 rubla wäärt aastas palka. — „See on wäga wähe," ütles laululinnu ema, „selle eest ei jõua sa ju enesele riideidgi osta, sest näitelaual peawad sul ilusad riided olema." — „Seda ma tean küll," wastas noor neiu, „aga las' ma toimetan, küll ep läheb." — Ta wõttis kirja kaudu maha tehtud kontrahi, reisis emaga Lyonisse ja wõttis öömaja ühes õige waesepäralises trahteris Lyoni alewis. Siis läks ta teatri omaniku juurde, kes naesterahwas oli.

Neitsi Desfoix oli wäljaspool näitelawa wäike ja peaaegu inetu naesterahwas. Ta oli enesele ka igapäewased õige waesed riided selga pannud, tõmbas ennast meelega küüra ja kössi ning näis seda wiisi weel wäiksem kui ta oli, tegi, nagu oleks tal teine puus wiltu — lühedalt, wõttis enesele meelega nii wiletsa tegumoe, et teatrimaja omaniku toatüdruk teda sugugi oma proua ette lasta ei tahtnud mõteldes, ehk on mõni kerjaja. Wiimaks nimetas neitsi oma nime, ja tüdruk juhatas teda tuppa. Näitemängu maja omanik ehmatas ära niisugust wiletsat poolsandikest nähes ja mõteldes, et niisugune nõdrake tema teatris pidada rahwa ette astuma ja mängima. Aga et kontraht kirja kaudu oli tehtud, siis pidi ta seda pidama. Neitsi mängis wiletsat nägu ikka edasi, kui ta ka lauale kutsuti. Laual olijad wõõrad jõudsiwad waewalt naeru pidada, et see nõdrake pidada ette mängima — päälegi, kui neitsi nõudis, et temale pääosa sellest mängust pidi mängida antama, mis tollel ajal „Mustlase tüd-

ruku" nime all tuntud ja armas oli. Iga wiisi katsuti teda sellest mõttest ära wiia; asjata. Pärast sööki soowis Desfoix näitemängu maja prouaga üksi rääkida.

„Ma näen küll", ütles ta, kui üksi oliwad, wäga alandlikult, „et Teid minu ja mu kunsti üle on petetud. Siin on minu kontraht; ma annan ta Teile tagasi, wõi parem kisun ta lõhki. Laske mind üks ainus kord mängida ning andke mulle reisiraha, et kodu tagasi wõin reisida." Nende sõnadega käristas laululind kontrahi lõhki. Kes oli rõõmsam kui teatri maja pidaja proua! Nüüd oli ta ju sellest inetust wiletsast naesterahwast lahti. Ta sõitis koguni tähtsamate perekondade juures linnas ümber ja palus neid, et nad näitemängul waewalist neiukest mitte wälja ei wilistaks, ta mängida ju ainsa korrakese.

Proow tuli. Neitsi Desfoix ei laulnud midagi, waid ümistas waewalt kuuldawa häälega tarwilised kohad ja ütles ühes kohas, kus kapellmeister eksis: „Mu herra, nõnda ei seisa mitte nootides; kui säärane wiga mängides jälle tuleb, siis teen, et kuuljad seda tähele panewad."

„Kuda proow läks?" küsis direktori proua pärast seda kapellmeistrilt. „Wõi mina seda tean!" ütles see, „ümistas laulu kohad hammaste wahelt wälja, ja ühes kohas andis ta mulle kõwasti küllalt weel päälegi ninakopsu, kus seda — teeninud olin."

Mängimise päew tuli kätte. „Mustlase tüdruk" tuli korraga kõige hiilgawamas riides, trumm käes, näitelawale, äratas oma suure ilususe-, sirge keha- ja ära rääkimata armsusega juba suurt elawat käte plaksutamist. Direktori proua ei suutnud oma silmi usaldada. Kas see oli seesama wilets pool sandike naesterahwas, keda ta oli püüdnud mängust eemale hoida!? Wägisi hakkas ta uskuma, nagu ka palju teisi, et see armas ilus nägu näitelawal, see sirge sale inimene, mõni teine on. Aga kui näitemängu juhataja ette astus ja suure häälega kuulutas: „Preili Desfoix esimene mäng meie teatris algab," siis tõusis weel suurem käte plaksutamine. Nüüd hakkas neitsi laulma häälega, nagu see taewast paradiisist kõlaks. Kõik oliwad terwe õhtu täis joowastawat waimustust, ja noored rikkad Lyoni herrad ruttasiwad pärast mängu suurt laululindu austama ja direktori prouale õnne soowima, et see niisuguse suure laulja jõudnud linna kutsuda.

Kui Desfoix pärast poole prouaga üksi oli, hakkas wiimne laululinnu ümbert kinni ja andis lõhki kisutud kontrahi tagasi. Aga neitsi hüüdis: „Ei mitte nii! Kui Teile ütlesin, et Teid on minu kunsti wõimu üle petetud, siis oli see tõelik mõte, nagu nüüd ise näete. Mina olen walmis 8000 rubla eest uut kontrahti tegema." Ja proua — andis nii palju palka.

Lühike muusika ajalugu.

(Järg.)

Giovanni Palestrina mõju sai selle läbi, et ta paawsti kapellmeister ja ameti poolest kiriku laulu puhastaja oli, wäga suureks. See oli aga muusikale suureks õnneks. Palestrina oli Jumalast nii õnnistatud mees, et tema küll kõige ilusamat kiriklikku muusikat maailmas on sünnitanud. Ka täna päewani ei ole teist meistrit leitud, kelle laulud nii täis tõsist puhast kiriklikku waimu ja wõimu on kui Palestrina tehtud laulud. Weel praegu arwab enesele iga kiriku laulukoor, kellel peenemat kirikliku muusika tundmist on, auuks Palestrina laulu kuuldawale tuua. Katoliku kiriku isad mõistsiwad Palestrina tublidust ja oliwad see kord õige mehe walinud. Kui Palestrina oli proowi-laulu komponeerinud, leidis see täit rahul-olemist, ja kiriku muusika puhastamine anti Palestrina hooleks. Tema on kiriklikka laulusid sünnitanud, mille närtsimata ilu nii kaua seisab kui kirikus üleüldse lauldakse ja laulu armastatakse. Ta ei ole ka mitte üksi katoliki kiriku kasuks elanud, waid tema laulud sünniwad iga teise ristiusu-seltsi jumalateenistustel ette kanda. Kolm sada aastat on temast ajamerde

woolanud — Palestrina elas aastast 1424 kuni 1594 enamasti Roomas — aga tema laulud woolawad oma iluheli weel nüüd sagedasti wälja oma loojale närtsimata kiituse-tänu ja Jumalale auu helisedes. (Järg tuleb.)

Kuda komponeeritakse?

(Järg.)

Komponeerimine mollides sünnib just selsamal wiisil, nagu ühenimelistes durides. See tähendab, näituseks: A-mollis käiwad helid kokku kõlades niisamati nagu a-duris — nõnda et ühte ja sedasama laulu, mis a-duris komponeeritud, ka wäga hästi a-mollis on wõimalik mängida. Muidugi teada kõlab laul ehk mäng iga kord koguni ise moodi, sest et eesmärgid kumbalgi hoopis teised on, niisama ka akkordid: a-duril on ju kolm risti, kuna a-mollil ei ühtegi risti ega b-d ei ole. Iseenesest mõista ei ole sünnis, kui ühte ja sedasama laulu kord mollis ja kord jälle duris lauldaks wõi mängitaks: Iselaulud on duris ja iselaulud mollis komponeeritud, sest molli-laulu loomus ei kõlba duri-laulule ega duri-laulu loomus molli-laulule.

Läheme nüüd moduleerimise juurde tagasi. Juba enne oleme ütelnud, et kui laul ühes ainsas duris wõi mollis on komponeeritud, see on, kui sugugi teiste duride wõi mollide akkordisid temas ette ei tule, siis on ta igaw ja üksluine. Igawat ja üksluist laulu ei armasta keegi. Selle pärast on komponistil waja neid muusika seadusi tunda, mille järele ühest durist wõi mollist on wõimalik teise minna. Kuda wõib ta seda? See ei ole mitte kirjalikult kerge õpetada, siisgi tahame katsuda seda teha.

Igal duril ja mollil on mõndagi kokkuheli (akkordi), mis teiste duride kokkuheledega, kui ka teisel astmel, üks ja seesama on. Paneme siin näituseks kolmkõlad c-, g- ja d-duris üles:

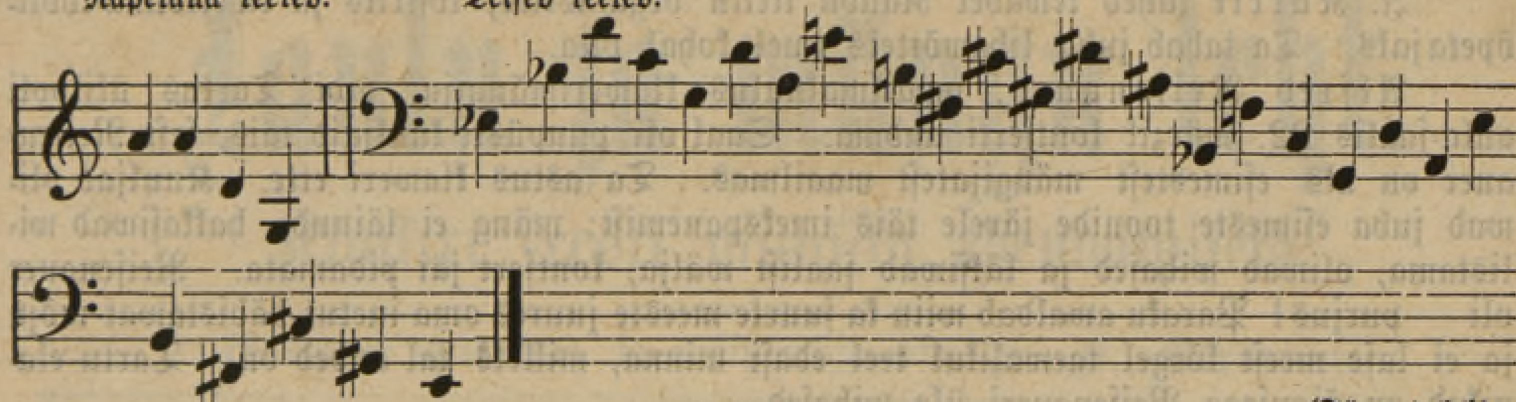
c-duris							g-duris							d-duris						
g	a	h	c	d	e	f	d	e	fis	g	a	h	c	a	h	cis	d	e	fis	g
e	f	g	a	h	c	d	h	c	d	e	fis	g	a	fis	g	a	h	cis	d	e
c	d	e	f	g	a	h	g	a	h	c	d	e	fis	d	e	fis	g	a	h	cis
1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7	1	2	3	4	5	6	7

Kui neid akkordisid tähele paneme, siis leiame näituseks, et c-duri 1. astme kolmkõla just seesama on, mis g-duris 4. astmel seisab, niisama, et c-duri 3. astme kolmkõla just seesama on, mis g-duris 6. astmel ja d-duris 2. astmel on, et c-duri 5. astme kolmkõla just seesama on, mis g-duris 1. astmel ja d-duris 4. astmel seisab, leiame weel, et c-duri 6. astme kolmkõla just seesama on, mis g-duris 2. astmel leida, et g-duri 3. astme kolmkõla just seesama on, mis d-duris 6. astmel seisab, et g-duri 5. astme kolmkõla just seesama on, mis d-duris 1. astmel seisab. Kõik seda leiame, ja see on just moduleerimise põhjus, kuda seda edespidi näeme. — Esiti otsigu õppija suure hoolega kõik kolmkõlad ja nelikõlad kõigist duridest ja mollidest üles, kirjutagu nad paberisse ja waadaku järele ning õppigu päha, missugused teiste duride ja mollide omadega ühed on. (Järg tuleb.)

Mänguriistadest.

(Järg.)

7. **Zither ehk kitter.** See mänguriist on wististi wanade Greeklaste „kithara" mängu nime pärija. Ta on siis juba õige wanasti tuntud pill. Eestlaste seas on ta wähe tuntud. Tema nägu on neljakandiline kast, mille üks ots wähe wiltu. Enamasti on kitteril 30 keelt, muist sooltest, muist traadist. Neli kõige päälmist on wiisi mängimise see on sõrmitsemise wõi näpete tarwis. Häälele pandakse kitter nõnda:

(Järg tuleb).

Sõnumid mujalt muusika elust.

(Märtsi-kuust 1888.)

Wene komponist Peter Tschaikowskij läheb nüüd Saksa maalt Londoni. Temaga ühes saawad Londonis olema: Norra helimeister Edward Grieg, Parisi orelimängija Ch. Widor, kõige suurem Saksa klawerimängija proua Clara Schumann ja teine klawerimängija preili Martha Remmert, kes hiljuti Tartus mängis.

Charles Gounod on Nantes'i ja Angers'i linnas tema auuks asutatud pidul ära rääkimata suurt auustust leidnud. Muusika-meistrit kantud kätel.

Prof. Dr. G. Engel Berlinis on Saksa keisrilt krooni-ordu auutähe saanud.

Ernst Heuser, noor Saksa komponist ja klawerimängija, leida igal pool Saksa maal kiitust nii hästi komponeerimises kui ka mängimises.

Prof. Joachim, praeguse aja üks kuulsam wiiulimängija, on Inglise maa Oxfordi ülikooli poolest auu pärast doktori-nime saanud.

Alfons Zamara uus opper „Palermo laulja" on Wieni Karl-teatris suurt kiitust leidnud ja mängul elawat waimustust äratanud.

Alfred Ritterhaus, tuntud Saksa luuletaja Emil Ritterhaus'i poeg, on kuulsaks saanud ja 14,000 marga (umbes 8000 rubla) palga eest Berlini keiserliku ooperi liikmeks wasta wõetud. See on tee kuulsale nimele.

Franz Abt'i mälestusesamba tarwis, mis Braunschweigi saab ülesse pandama, tahab üks Amerika Bostoni linna selts selle raha, mis weel puudub, toimetada.

„Westalka" (Vesta neiu) on ühe uue hüpemängu (balletti) nimi, mis Peterburis Maria teatris nüüd sagedasti suure kiitusega mängitakse. Ka Keisri Majesteet on seda mängu waatamas olnud. Iseäranis ilus on tüki muusik, milles kuulus Auer mitu korda wiiulisoolod mängib. Seda kuulis ka selle lehe toimetaja küünlakuu wiimastel päewadel, kui ta Peterburis käimas oli.

Verdi uus laululdus „Otello" leiab ka Saksa maal ikka rohkem waimustust, kui ka mõned lehed kisendawad: „Ärge wõtke wõõra maa mehe ooperit Saksa teatrisse mängida." Rahwuse tuju tahab üsna pimedaks mõnda teha.

A. C. Mackenzie on Londonis Inglise kuningliku muusika-akademia direktoriks hiljuti surnud A Macfarren'i asemele tõstetud.

Rubinstein on mullu, kui ta Peterburi konserwatoriumi direktoriks tellitud, selle ameti üksi selle tingimisega wasta wõtnud, et ta täitsa selle muusika-kooli walitseja on. Suur muusika-meister on mõne professori, kes seda nime ei ole teeninud, ametist lahti teinud wõi ka alandanud. Nii ütlewad ajalehed.

Eestlaste seast ei ole meie teada praegu rohkem Peterburis konserwatoriumis õppimas kui neiu Miina Hermann ja hr H. Türnpu. Pääle nende on lootus, et ka O. Mägi muusika-kooli õpilaseks saab. Neiu Anu Tamm õpib laululinnuks.

J. Kappel, Eesti tubli komponist, on, nagu mitme küsimise pääle wastata teame, Peterburis Hollandi kiriku organistiks. Uuemal ajal ei ole tema sulest uusi helitöösid ilmunud. Üks laulude kogu on Laakmanni juures trükis.

J. Kurrik läheb kewadel Randu kiriku orgaristiks, köstriks ja kihelkonna-kooli-õpetajaks. Ta tahab juba lihawõtteks uuel kohal olla.

Alfred Reisenauer, maailmakuulus klawerimängija, pidi Tartus ülikooli aula-saalis 22. märzil kontserti andma. Saal oli puupüsti kuuljaid täis, sest Reisenauer on üks esimestest mängijatest maailmas. Ta astus klaweri ette. Kuuljad oliwad juba esimeste toonide järele täis imekspanemist: mäng ei läinud, hakkasiwad wilistama, oliwad wihased ja läksiwad saalist wälja, kontsert jäi pidamata. Reisenauer oli — purjus! Paraku awaldab wiin ka suurte meeste juures oma inetut häbistawat mõju ja ei lase meest kõrgel taewalikul teel edasi minna, milleks tal anded on. Tartu elanikud on õigusega Reisenaueri üle wihased.

Herra Nikolai Galkin ja preili Marie Pilz andsiwad 24. märzil Tartus aulas kontserti. Galkin Peterburi keiserliku ooperi wiiulimängija. Ta mängib nii wäga ilusasti, et teda julgesti wõib maailma kõige kuulsamate mängijate Sarasate, Joachimi, Aueri ja Wilhelmi kõrwa panna. Imelik, et seni temast midagi kuulda ei olnud. Tema mäng on tõesti taewalik. Preili Pilzil on ilus alti hääl ja laulis muidu hästi, aga oli, et ta pääst laulis, kahe laulu sõnad ära uuustanud, mis selle pärast nurja läksiwad.

Adolf Henselt, õndsa Keisri Aleksander II. koja klawerimängija pühitses 22. märzil oma 50-aastast ametipäewa konserwatoriumi professorina.

Seda ja teist.

Franz Lachner oli kuulus Saksa laulelduste ja muude muusikatükkide sünnitaja. Tema käest küsis keegi sõber: „Mis seisukoht Teil muusikas on? Kas hoiate Wagneri poole?" — „Ei hoia!" wastas rauk Lachner. — „No kas siis Brahms'i poole hoiate?" — Jälle oli wastus: „Ei hoia!" — „Jah, aga mis Te siis olete? Kelle poole Te siis hoiate?" päris küsija edasi. „Ise olen muusikamees! Hoian enese poole", wastas Lachner, ja see oli õige.

Auustuse kimbatus ja osaw pääsmine. Aastal 1881 juhatas Giuseppe Verdi Mailandi della Scala teatris kontserdil kahte oma uut waimulikku mängu. Kõik tundjad ja helisõbrad oliwad kokku tulnud suure meistri uusi sünnitusi kuulama. Õiskamine täitis laialisi teatri ruumisid ja oli arwamata suur. Kõik, kel wõimalik, ruttasiwad meistrit silmast silma näha ja talle õnne soowida. Verdil üsna häda kõikidega walmis saada. Verdi noore ea sõber kapellmeister Giovanni Rossi Genuast tuleb ja waotab oma ilmakuulsa sõbra kaenlasse ja kiidab teda täie suuga. Verdil weel raskem ja katsub wähem kiitust kuulda. Tõesti suurte meistrite wiis on enamasti alati alandlik. Siis tuleb teine sõber muusikameister Bianchi Bolognast. See on ka tulnud Verdi suurt helitööd kuulama, ka see on täis waimustust, astub Verdi juurde, suu kiitust ja waimustust kuhjani täis, tahab üsna peaaegu Verdile jalgade ette langeda. Verdi kimbatus kaswab, ta ei tea kuda paremini asjast pääseda. Wiimaks tuleb nõuu meelde Verdi wõtab Rossi paremale ja: Bianchi pahemale, poole, astub siis waimustatud hulga ette ja ütleb: „Waat, siin on Italia rahwuslise lipu wärwid: roheline, punane ja walge (Italia keeli on: verdi = roheline, rossi = punane ja bianchi = walge)." Kõik hakkasiwad naerma, ja Verdi pühkis oma teed.

Heinrich Vogl ja tema abikaas on kaks Müncheni linna kõige suuremat lauljat. Mõlemad on enesele laulmisega suure rikkuse kogunud ja linna ligi suure mõisa ostnud. Sääl kaswatab Vogl tiikides kalu ja müüb neid linna turul ära. Tema abikaas on talle selles suureks abiks ja juhatab kui laulmist ei ole, mõisa talitust, nagu ei oleks ta muud õppinud. Nüüd on Vogl ka enesele suure wiinaköögi asutanud. Oskaja paar!

Дозволено Цензурою. Деритъ, 28. Марта 1888 г. Trükitud K. A. Hermann'i kirjadega Tartus.

Nr. 5. Lehekuu nummer 1888. IV. aastakäik.

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

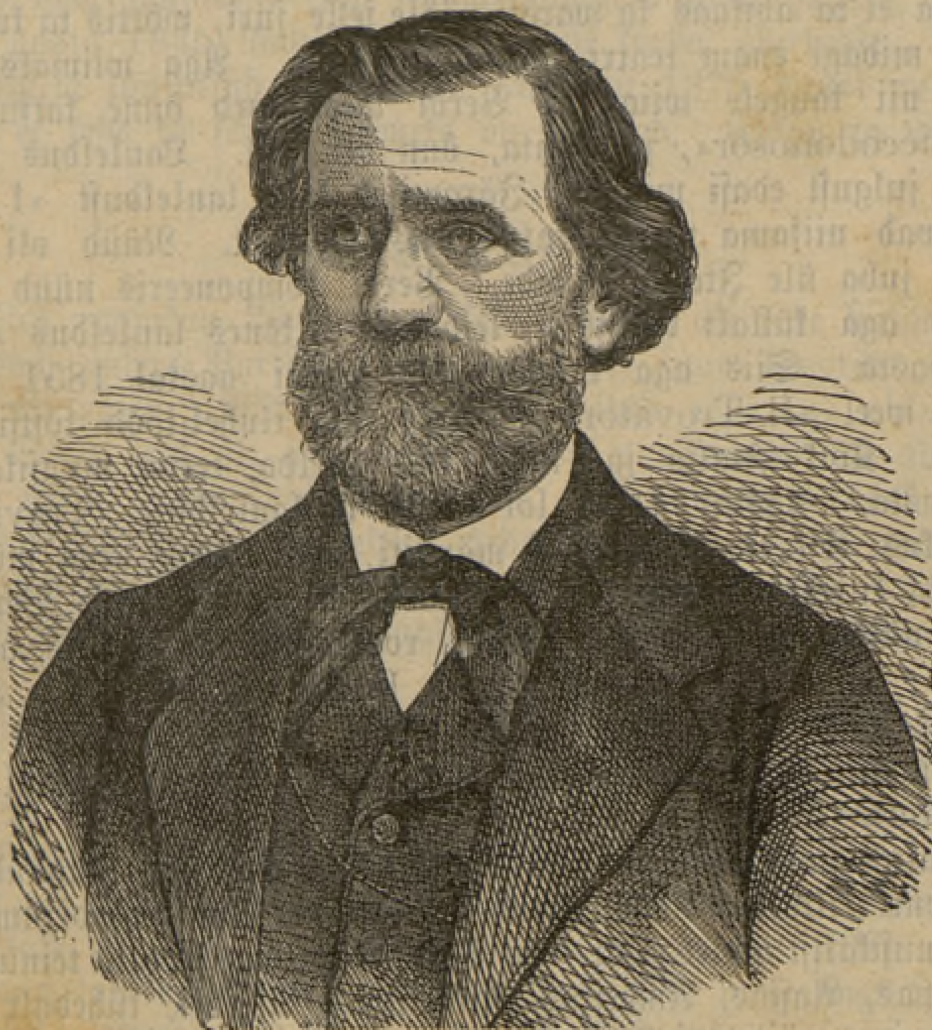
Ilmub kuus korra.
Hind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu.
Toimetuse adressi tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus."

Giuseppe Verdi.

Hälli juures ei wõi keegi ette ütelda, mis hällis magawast lapsest kord saab. See on wana tuntud asi. Suurest muusika-meistrist, kelle nime kuulsus pärast kõike maailma täidab, ei teadnud seda ka keegi ütelda, mis tast on saanud. Aga ilus ning armas on tähele panna ja kuulda, kuda mees maast madalast kosuma ja kaswama hakkab, kuda ta kõik takistused ära wõidab, mis tema edenemist kõrgele eesmärgile keelawad. Kui keegi seda on teinud ja kui kellegi kohta see tõsi, mis praegu üteldud, siis on see suur Italia mängu- ja iluheli-looja Verdi, kes praegu kõige suurem ja esimene muusika-meister maailmas on. Waatame lühedalt tema eluloo pääle, mis nii õpetlik on, kui waewalt mõni teine.

Giuseppe Verdi sündis 9. oktobril (27. sept.) aast. 1813 Italias Parma maakonnas Bussetto linna ligi Roncole külas. Tema isa oli küla kõrtsimees ja pudukaupleja ning hoopis waene ja ei mõistnud muusikast mitte midagi. Poisike Verdi jooksis külas ümber ja ei olnud tal midagi tegemist. Kirik oli keset küla. Küla koolmeister oli ühes koos köster ja mängis kirikus orelit. Selle juurde saadeti noor poisike Verdi kooli, kui ta aastat kaheksa wana oli. Koolmeister, nimega Ferdinando Provesi, märkas aga pea, et wäiksel Verdil suured muusikalised anded oliwad. Ta õpetas poisikest nii palju kui ta ise oskas ja mõistis. Aga peagi oli ta tarkus otsas, ja ta ütles Verdile: „Mina ei oska sulle midagi enam õpetada; nüüd mine mujale, kus sa suuremad meistrid leiad, kes sind edasi wiiwad!"

Giuseppe Verdi,
suur maailma-kuulus muusikameister, sündinud oktobrik. 9. p. 1813.

— Aga Verdil ei olnud wõimalik edasi minna. Wanemad oliwad waesed, raha ei olnud. Verdi oli siis alles 12 aastat wana, aga juba mängis ta nii hästi, et ta küla kiriku orelimängija koha enesele sai. Pärast läks ta ligidasse Busseto linna kooli, aga siit käis ta igal pühapäewal kodukülas kirikus jumalateenistuseks orelit mängimas. Seda wiisi pidas ta koha kinni, kui ka iga kord kolm tundi jala kõndida oli ja niisama palju jälle tagasi.

Suur himu oli Verdil mängimises ja muusikas edasi õppida, aga ei see olnud wõimalik. — Kord kuulis teda üks rikas mees kirikus. Ta oli poisikese mängust wäga rõõmu täis ning lubas abi anda, et Verdi paremat õpetust saaks. Selle abiga rändas ka siis Verdi Mailandi (Milano) linna konserwatoriumi. Selle muusikakooli direktor oli see kord Francesco Basily. See suur uhke mees katsus Verdid ja andis koguni weidra otsuse: „Verdil ei ole muusikalist annet olemasgi ja temast ei saa muusikameest." On üksgi tunnistus enese andjale häbi teinud, siis on see siin nõnda. Basily on sellega otse häbimärgi enesele teinud. Aga Verdi oli täis kurwastust ja leinamist. Siisgi et tal kord abi oli antud, wõttis ta muusikas õpetust della Scala teatri kapellmeistri Vincenzo Lavigna käest ning läks ära rääkimata suurel sammul edasi kolm aastat järgi mööda. Nüüd oli ta nii kangel, et ta juba wõis muusikakunstis suuremat kohta loota. Ta läks Bussetosse tagasi, kus ta säälse lauluseltsi juhatajaks ja kiriku organistiks (orelimängijaks) sai. See koht oli juba nii, et ta wõis aastal 1835 abielusse heita.

Lavigna õpetus ja Verdi enese wäsimata edasiõppimine kandis hiilgawat wilja. Pea katsus Verdi esimest lauleldust (ooperit) luua. See läks tal korda. Ta esimese lauleldnse nimi oli Oberto corle di San Bonifatio. Sellega läks ta Mailandisse, kus see lauleldus aastal 1839 tõesti mängiti. Ära rääkimata kiitus sai sellele helitööle osaks. Verdi ali korraga tähtsaks muusikameistriks tõusnud. Aga järgmise laulelduseqa ei olnud Verdi õnn enam nii hää. Lauleldus kukkus läbi. See kurwastas Verdid, ja et ta abikaas ka warsti pääle selle suri, wõttis ta kurwas meeles ja leinas nõuuks ei midagi enam teatri tarwis kirjutada. Aga wiimaks jõudsiwad sõbrad ometi asja nii kaugele wiia, et Verdi weel kord õnne katsus. Ta kirjutas lauleldnse »Nabuccodonosor«, ja waata, õnn oli hää. Lauleldus leidis suurt kiitust. See andis julgust edasi minna. Järgmised kaks laulelduft »I Lombardi« ja »Ernani« leidsiwad niisama waimustatud wastawõtmist. Nüüd oli Verdi kuulsus kindel ja ulatas juba üle Italia piiride. Verdi komponeeris nüüd mitu laulelduft järgi mööda, mis aga küllalt kiitust ei leidnud. Üksnes lauleldus »Luisa Miller« wõeti paremini wasta. Siis aga komponeeris Verdi aastal 1851 »Rigoletto« ja kahe aasta pärast weel »Il Trovatore«. Need kaks iluhelitööd tõstsiwad Verdi otse kõrgesse taewasse. Kõik Italia ja, wõib küll ütelda, terwe muusikatundja maailm õiskas Verdile wasta. Aastal 1853 loi Verdi ka lauleldnse »Traviata«, mis esiti Neapelis läbi kukkus, sest et ta sandisti mängiti, aga pärast aega mööda ühes teistega ära rääkimata kiitust Verdile tõi. Mitmed lauleldused, mis Verdi sulest sündisiwad, leidsiwad nüüd muist wähem muist rohkem kiitust. Siis aga tuli korraga lauleldus »Aida«, mis tema teistest kõigist helitöödest üle käis. Selle lauleldnse sünnitas Verdi Egiptuse asekuninga soowil, kelle käest ta selle eest 40,000 pranka (umbes 18,000 rubla) waewapalka sai. Lauleldus mängiti aastal 1871 esimest korda Egiptuses Kairo linnas.

Need nimetatud lauleldused on Verdi nime üle maailma kandnud ja oma looja meistri mitu miljonit rikkaks meheks teinud. Mailandi konserwatoriumi direktori, kes ütles, et Verdil muusikalist annet ei ole, on Verdi maailma naeruks teinud oma suremata tööde läbi. Europas, Asias, Amerikas, Australias, Afrikas, lühedalt terwes haritud maailmas kõlawad igas näitemajas Verdi südant sulatawad wiisid. Olgu Mailandis, Roomas, Peterburis, Berlinis, Parisis, Londonis, New-Yorkis, Rio de Joneiros,

Buyenos Ayres, Kairos, Bombays, Sydneys wõi mujal suuremas linnas, igal pool kõlab Verdi armas ilus helitöö, igal pool õiskab rahwas waimustatud wäel, kui Ernani, Rigoletto, Trovatore, Traviata wõi Aida iluhelide meri laenetab. Verdi seisab terwe maailma muusika kõrgemal tipul. Kõik Prantsuse ja Saksa ja teiste rahwaste muusikamehed ei ulata oma töödega Verdi ligi. Küll ei taheta nimelt Saksa maal ja mõnel muul maal seda hääl meelel tunnistada, aga wägewa tõe eest ei jõua keegi silmi kinni panna. Kui ühe muusika-meistri nimi terwes maailmas kuulus on, siis ei wõi enam üksgi selle wastu panna.

Verdi elab weel praegu, mil neid ridasi kirjutame. Loodame, et suur Italia meister weel kaua wõib maailma rõõmuks elawate seas wiibida. Suur meister on talupoisist kõige esimeseks muusikameheks maailmas tõusnud, ja, mis weel harwem, on rikas ning auustatud mees. Tema isamaa Italia peab temast suurt lugu, nii et õnneks siin see sõna ei ole tõeks läinud: prohwet ei ole armas isamaal. Verdi on praeguse Italia riigigi asutamist oma ilusa muusika läbi ligi aidanud edendada. Tema nimigi oli otse lipukiri Italia isamaalastele Garibaldi ja endise kuninga Vittore Emanuele ajal. (Nõnda VERDI: evviva Vittore Emanuele Re D' Italia, see on Eesti keeli: elagu Vittore Emanuele, Italia kuningas.)

Aga ka omas wanas eas ei ole Verdi paljalt laisaks läinud. Weel praegu jookseb ühte puhku tema iluhelide hallik. Alles aasta 1887 lõpul, nüüd siis waewalt poole aasta eest lõpetas Verdi uue suure töö, see oli lauledus „Otello". Ära rääkimata kiitusega lauldi see Mailandi della Scala teatris. Amerikast ja mujalt maailmast saadeti ajalehtede teatajad selle tüki esimesest etendusest sõnumid saatma. Terwe maailm oli täis imestust, et wana mees, 74-aastane rauk, wõis iluhelisid sünnitada, mis nooruse wõimu ja wägewust, ilu ja kaunidust näitawad ja kõlawad. Otello on juba ringikäiku üle maailma alganud. Ka Sakslased waikiwad uue töö ilu kuuldes. Aga Verdi lubab weel uusi helitöösid sünnitada, kui elu ja jõudu on.

Verdi elab oma sündimise küla ligidal Bussseto linna juures, kus tal wäga tore loss on. Juba aasta 1845 ümber heitis ta teist korda abielusse. Tema kaasa on endine kuulus Italia laululind Strepponi. Aastast 1875 saadik on isamaa teda selle läbi auustanud, et teda ka senati liikmeks on walitud. Elagu ta weel kaua!

Kaks neitsit.

Aastal 1658 roojakuu 24. päewal kell 9 õhtul oli tore hiilgaw pidu markiise proua Saint Remy paleis Parisis. See proua oli suur kunstide sõber ja kaitsja. Kõrgeid külalisi oli palju. Pikk rida tubasid ehitud tolle aja uhkusega säras küünlate walgusest. Suur saal oli aga poolest saadik purpuri-eesriide abil ära jaotatud, mille taga nagu mõni armas saladus pesiteles. Madalatel pinkidel istusiwad mõned wanad muusikandid sellest kuulsast seltsist, keda nimetati „kaks kümmend neli wiiulit" (»les vingt quatre violons«). See oli kuninga muusikantide selts. Need mehed hoidsiwad pillisid käes ja waatasiwad uudishimuliseesti uhke pidurahwa pääle, kes edasi tagasi käis.

Palju ilusaid naesterahwaid eneste kallis laias riides, kael ja rinnad kaetud hiilgawa ehtega, nooored herrad oma tikitud kuninglikkudes kuubedes kõnelesiwad üksteisega kõndides. Mõned wanemad naesterahwad kõige kõrgemast seisusest istusiwad kuldistmetel, nende särawad kaaslased nende ligi, kes nende sõnu auukartuses tähele paniwad. Juttu aeti kõige rohkem wiimastest pidudest kuninglikus kojas. Philippe d' Orleans'i kihlustest 15-aastase printsess Henriettega Inglise maalt ja sellest ootamata asjast, mis markiise proua tahtis külalistele walmistada. See pidi, nagu sosistati, luuletaja Abbé Perrin'i (ütle: Perräng'i) kõige uuem lambriku-mäng olema, millele muusikameister Lambert (langbäär) wiisid oli loonud. Piduperenaese lahkust kiideti, kes

oma tütre muusikaõpetajale nõuda sõbralikult oma maja lahti teinud. Nooreb herrad nõudsiwad kaasmängijate üle teatust. Peenikesed naesterahwad nokkisiwad Abbé Perrin'i, kes end häbelikult püüdis aknate gardinate warjul hoida. Pidu rõõm oli täielik.

Michel Lambert'i salliti peenikestes perekondades wäga hästi. Kandle mängimise wõimus ei saanud keegi tema järele. Kõneldi koguni, et ta enne kardetud kardinal Richelieu (rischljöö) ees laulnud ja mänginud, nagu kord David Sauli ees. Lambert oli Parisi esimene lauluõpetaja. Tema ilusad käed hiilgasiwad kallistest sõrmustest, mis kõrged õppijannad kinkinud, ja kamsoli oli ta iga päew isenõelaga kinni pannud, millest üks kallim kui teine oli. Tema laulu-hääl, mis enne wäga ilus oli olnud, oli nüüd kadunud, aga tal ei olnud seda ka tarwis, sest teda salliti muidugi hästi küllalt. Temast peeti lugu, sest et ta klaweri õppimise raamatu oli kirjutanud, mis wäga hää oli. Ka oli ta mitmed ilusad laulud ja mängutükid loonud. Täna ei nähtud teda mitte piduliste hulgas. Ta oli näitlejate seas eesriide taga ja püüdis sellest hirmust lahti saada, mis sarnane on, nagu noortel neidudel enne esimest tantsu, noortel soldatitel enne esimest lahingut, noortel luuletajatel enne oma laulude esimest ilmumist.

Saali taga oli weel kaks kammert, millest kahest uksed saali käisiwad ja mis täna näitemängijate päralt oliwad. Kolmandast käis üksnes aken saali, ja temast wiis uks sisse poole kambritesse ja üks sala-uks aeda. See oli markiise proua palwetuba. Siin oli õige tume walgus, sest aknad oliwad punaste gardinatega õige kitsalt kinni. Suur kallis lamp rippus laes. Täna oli palwetuba õige ilmalik. Kahetsewa Magdalena pilt oli kinni. Palwepink oli nurgas. Üks kallis iste ja muud pingid seisiwad seina ääres. Keset kammert oli marmorilaud. Selle pääl oli palju kõige kallimat maiusetoitu, karastust, keelekastet ja lillesid. — Muusikandid paniwad saalis juba oma pillisid häälele, kui korraga kaks wäga ilusat neitsit palwetuppa tuliwad.

„Tule aga sisse, ära karda, Margot,“ ütles wäiksem oma wiiwitawale seltsilisele, „siin oleme warjul; keegi ei oska siia salatuppa tulla, kuid üksnes papa ja mamma, aga ega need praegu siia ei tule. Siit sellest aknast näeme ka, mis saalis mängitakse! Alati kloostris wõi laste toas olla ei kannata ma enam. Küll kestab kaua, kuni 16 aastat wana olen! Aga waata, kelle tarwis on need ilusad magusad maiuse-asjad siin laual?“ Kõiki neid magudusi silmitsedes tuli neitsikestele isu neid ka süüa. „Ei tea kelle jaoks need on?“ kordas wanem wähe aralt. „Noh kelle muu kui papa jaoks!“ hüüdis teine rõõmsalt. „Ta on ju mulle sada korda jutustanud, et suured pidud igawad on ja kõrged inimesed nii kanged ja wõõrad, siis teha talle iseäranis palju rõõmu tunniks ajaks külaliste keskelt ära kaduda. Seda tahab ta ka täna teha, ja selle pärast laskis ta enesele selle laua walmistada. See on ilus! Ega papa pahane 'pole, kui ta meid siit leiab, nii kaua kui ma tema tütar olen.“ — „Ja jah, markii herra on sinule wäga hää h-lde wõõrasisa,“ ütles muusikameistri tütar. — „Nii hää, et ma tihti kurw olen, et ma mitte tema lihane tütar ei ole. Küll oleks kena, kui mind Louise de Lavallière hüütaks ja mitte Louise de Saint-Remy. Kas arwad, et ta wähegi pahandaks, kui meie neid maiuseasju natukene wähendaksime? Meil on seks aega. Ei ole kell weel 10, ja enne kella 11 nad küll mängima ei hakka. Praegu kannawad teenrid joogisid sisse. Tule, hakkame ka maiustama. Mis ütleks sinu papa, kui ta teaks, kui ligi sina tal oled!“ — Margot naeris. Mõlemad neitsid hakkasiwad suurel isul maiuse-asju häwitama. Lambi paistus langes ülewalt nende pääle. Wäiksem elawam oli Louise de Lavallière, oma ema tütar esimesest abielust. Ta oli kulla karwa juukste- ja punapalgetega, nagu mõni roos. Ta oli wäga õnnelik, et ta kloostri koolist mõneks päewaks waba oli. Ka oli ta rõõmus, et ta siit salakambrist wõis kena näitemängu waadata, ilma et keegi teadis. Nägu oli tal täis kõige suuremat õnne ja ilma süüta üleantust. Riided, mis ta kandis, oliwad lihtlabased, kui ka selle moe järele, mis aeg ette kirjutas. —

Tema seltsiline oli Margot Lambert, 16-aastane muusikameistri tütar. Et isa toredust armastas, siis oliwad ka tütrel wäga uhked riided, wäga kallis siidikleit seljas pitsidega ja perlite- ning sulgedega ehitud. Riided oliwad tal wäga ilusasti ümber. Neitsi oskas end pea weel paremini seltskonnas üles pidada kui ta seltsiline, kes küll suurt sugu oli. Ehk küll alles noor, oskas ta wäga hästi kõige kõrgemate meesterahwastega ümber käia ja oma ema surmast saadik majas perenaene olla, kuna suurt sugu Louise weel wõõrastega ümber ei osanudgi käia, waid oli arglik. — Mõlemad noored neitsid oliwad ilusad nagu roosid.

„Kes ometi sääl saalis tohiks olla nende ilusasti ehitud prouade ja herrade seas!" ohkas Margot läbi sala-akna näidates. — „Noh, nende sekka, kes endid nii sirged ja kanged hoiawad, nagu jääpurakad, mina ei küll igatse minna!" ütles Louise ühte wäga magusat kobarat süües. „Jah, kui kõik naesterahwad nii ilusad oleksiwad, kui sina ja mamma ja kõik meesterahwad nii lõbusad kui herra Quinault (ütle: kinool), kes ikka tuleb markiise prouale oma salmisid ette lugema —!" — „Ah ja, Quinault," lisas Margot wahele, „seda ma tunnen ka. See on ilus mees, aga just peenike herra ta ei mõista olla. Kas ta tõesti nii wäga sinu meele pärast on wõi on seda tema salmid üksi?" — „Nii pea kui ma mamma jalgade ees istusin ja salmide lugemist kuulsin, leidsin, et salmid niisama ilusad oliwad kui nende lugeja. Tema waatas alati ka lahkesti minu otsa ega teinud iganesgi, nagu oleksin mina paljas koolilaps. Selle pärast on mul ta üle kahekordselt hää meel." — „Ma usun, teie sünniksite mõlemad hästi kokku," ütles Margot, „tema ei taha ka hää meelega kuninglikusse kotta minna, nagu sinagi." — „Mis ta seal peaks ka tegema?" ütles Louise. „Just see on minu meele järele. Nüüd on ta weel waba, nagu lind, aga siis peab ta kuldses puuris olema, rätik üle. Meie jääme kokku, Quinault ja mina! Ehk saan kord weel tema naeseks! Mamma nokib mind sellega üsna tihti. Siis laseme mõnes metsas enestele lossi ehitada, ja sääl loeb ta mulle ühte puhku oma ilusaid salmisid ette. Siis wõid sina ka meie juurde külaliseks tulla, Margot. Sääl peab ka suur tiik olema ja luiged —!" — „Aga Louison," wõttis Margot sõna otsast kinni, „sina pead ju kahe aasta pärast kuninga kojaneitsiks saama? Kas seda oled unustanud?" — Louise pani kübara ära ja toetas pää pihku. Sügaw kurw tõde oli ta lapselikul näol näha. „Miks sa mulle seda meelde tuletad?" ütles ta tasa ning ärdalt. „Ma tahtsin täna õhtu rõõmus olla, aga see mõte teeb mind kurwaks. Ema ja isa naerawad mind, et ma kuninga kotta ei taha minna, ja ometi kardan ma, et sääl mulle midagi paha juhtub." — „Oh sa õnnelik! Wõiksin mina sinuga wahetada!" hüüdis uhkusearmastaja Margot särawal pilgul. — „Noh, sinu isa tütar tahaksin ma küll olla," hüüdis Louise jälle rõõmsalt, „tema on alati hää ja kannatlik, aga — ära pahanda, Margot — seda edewat wiiulimängijat Jean Baptist'i (ütle: shang batist'i) ei wõiks ma ometi oma meheks wõtta, nagu sina seda teha tahad!" — „See wäike Jean Baptiste saab kord kuulsaks wiiulimeistriks," ütles Margot pool pahaselt. „Ka ei wõta ma teda enne oma meheks wastu, kui kuningas ise tema wiiuli järel on tantsinud. Seda ma olen talle juba ütelnudgi. Tema mängib aga juba nüüd ilusamini kui keegi neist „kahekümne nelja wiiuli" meestest; seda wõid uskuda. Ma wean kihla, et kui noor kuningas teda ühe korragi kuuleb, siis tantsib ta niisama hääl meelel tema mängu järel nagu minagi. Aga kuda minu-sugune kuninga ligi saab!" — „Oota, kui mina olen kuninga kojaneitsiks saanud ja kanget kleiti ja kitsaid kingu kannan, küll ma siis kuningat sinu ja su Jean'i eest palun, just nagu minu alandliku Quinault'i eestgi. Siis näen ju kuningat iga päew ja ei karda teda rohkem kui muid inimesigi. Waata, nii astun tema ette —". Ta seadis end nüüd kui küünal püsti, waatas naerdes Margoti otsa, wõttis kleidi hõlmad kokku, tegi sügawa kummarduse ning ütles: „Majesteet!" — „Pea, pea," hüüdis Margot, „sa pead selle tarwis rohkem end ehtima. Siin on ilus roos. Nii, selle pistan sulle juukstesse. Noh, näita weel korra, kuda sa

teeksid ja ütleksid! Sa oled ju osawam kui arwasin. — „Majesteet," algas Louise weel kord — — —

Korraga läks uks lahti. Markii St. Remy juhatas suure auustusega ühe kõrge wõõra sesse tuppa, kus neitsid oliwad. Waewalt märkasiwad need mõlemad seda, kuna sissetulijad nagu juhmilt seisma jäiwad ilusaid lapsi silmitsema. — „Õnnetud lapsed!" hüüdis maja peremees, kui nägi, et maiuse-asjad laual ära rikutud oliwad. — „Papa!" hüüdis Louise ja jooksis oma wõõra-isa ligi, „ära ole wihane! Ma tahtsin wäga hääl meelel seda näitemängu näha ja Lamberti muusikut kuulda, aga et ma alles laps olen, siis wahtisin ma läbi wõtme augu ja Margot minuga. Oh ära ole pahane!" — Margot tõmbutas teda kleidist, aga Louise ei pannud seda tähele. Kui Louise oli palunud, siis astus wõõras kõrge noor mees ette, kummardas wähe ja ütles naljatades: „Weel keegi tahaks sala-aknast näitemängu näha, kas preili de Lavallière seda lubab?" See ilus mehine hääl käis nagu elektri wägi noore tütarlapse kehast läbi. Ta wärises, aga ei teadnud, mikspärast. Rääkija aga ei olnud keegi muu kui kuningas Ludwig (Louis) XIV, kelle häält keegi naesterahwas ei wõinud külmalt kuulda ega kelle wasta keegi kaunis neitsi ei jõudnud panna, waid ta süda langes armutul wiisil kõrge noore kuninga saagiks ja pärast sagedasti ka ta—ise. Louise ei olnud kuningat weel iganes näinud, aga aimas juba, kes ta on. Ta paled läksiwad esiti kahwatuks. Siis tuli kuumaw puna üle ta näo, siis segadus, hirm, häbi, ja wiimaks hüüdis ta surutud südamega: „Oh Margot, meie oleme tema eest kõige ilusamad kobarad ära söönud!"

See lapselik hirmu-hüüdmine, millega ilus neitsi oma südant kergitas, tegi kuninga lahkelt naerma. Ka maja peremees hakkas naerma, sest ta nägi, et kuninga nägu lahke oli ja oma armastatud wõõrast-tütart ei tahtnud ta mitte kurwastada. Ka kuningas soowis siit sala-toast läbi akna näitemängu waadata. Nõnda oli juba enne ära kõneldud. Kuningas palus ise, et neitsitele andeks antaks ja soowis, et need temaga ühes näitemängu waatama jääksiwad. Waheajal algas juba mäng saalis. Markii jäi liikumata kuninga tooli taha seisma. Ta süda oli jälle kerge. Oh sa kelm Louise! — Mängu ajal oli, nagu oleksiwad noored tüdrukud oma kõrge naabri koguni ära unustanud. Louise istus ja waatas ükši silmi. Margot sosistas talle tihti midagi kõrwa. Markii käskis neid sagedasti rahulikumad olla. Kuningale tegiwad aga nagu näha, kaks kena neitsi-õit rohkem nalja kui näitemäng tolle-aegste igawate salmiriimidega. Ühte puhku waatas ta noorte neidude pääle. Kui tükk mööda tõusis kuningas nii wäga rõõmsa näoga üles, et maja peremehe süda uhkusest ja rõõmust hüppas. Siis ütles kuningas: „Ma tahaksin hääl meelel, et need mõlemad ilusad lapsed ehmatuse unustaksiwad, mis neile wasta tahtmist olen teinud. Ütelgu kumbgi mulle üks soow — minu kuninglik sõna selle pääle, ma tahan seda, kui aga wõimalik, täita. Noh, esiti Teie, mu õrn ilus preili Lavallière!"

Aga muidu rõõmulik ja otsekohene Louise oli äkisti kartlikuks ja keeletuks läinud. Ta wärises, ta nägu lõi kord kahwaks kord punaseks, ja ta ei saanud sõnagi suust wälja. Wõõras-isa küsis ka, kas tal midagi soowi kuninga ette panna ei oleks, mis kuninglik arm täidaks, aga noor hirmu wärinal häbenew neiu raputas pääd ega rääkinud midagi, waid läks kartes ära. Siis astus Margot ette, kummardas just niisamati, nagu ta enne Louiset oli näinud tegewat ja lõi siis silmad julgesti naeratawalt lahti ning ütles: „Majesteet! Minu peidmees on wäga tubli wiiulimängija, lubage, et ta Teile kord ette mängiks ja andke talle hää koht Teie Majesteedi muusikantide seas." — „Kuda siis selle õnneliku muusikandi nimi on, mu ilus laps?" küsis kuningas naeratades. — „Teda hüütakse siin wäikseks Jean Baptistiks, aga tema päris nimi on Lully, Majesteet, ja ta on Florenzi linnast," wastas tüdruk.

„Majesteet," ütles nüüd herra St. Remy wahele, „see noor mees on tõesti tubli muusikant. Ta tuli juba oma 12. eluaastas Guise rüütliga Parisi, kes teda

oma armukesele teenriks oli ligi andnud. Poiss oskas juba siis wäga hästi wiiulit mängida ja armastuse-laulusid laulda. Aga pärast, kui Guise oma armukese oli maha jätnud, pani see armuke poisikese oma kööki kartohwlid koorima ja pannisid pesema ja käis temaga waljult ümber, kuni poiss wiimati salaja ära plagas. Ühe tubli wiiulimängija juures õppis ta weel paremini mängima, laskis end uulitsal ja kõrtsides kuulda, kus ta nii palju teenis, et nälga ei surnud, kuni teda wiimaks meister Lambert tundma õppis ja ta eest hoolt kandis. Muusikameister peab temast nüüd nii suurt lugu, et ta teda enese ainsa tütre peidmeheks on teinud."

„Noh, siis tahate wist õige ruttu pulme teha?" küsis kuningas wäga lahkes tujus. — „Meie õnn on nüüd Teie Majesteedi käes," ütles Margot kelmilt naeratades, lubage üksnes, et Lully Teile midagi ette mängib. Ei Te usu, kui kenasti ta tantsuwiisisid oskab kõlada lasta — kuningal ei ole tarwis häbeneda selle järele tantsida." — „Noh küll ep ehk proowime seda pea. Soowin teie florenzlast ruttu kuulda. On ta poolegi nii tubli mängija kui ütlete, küll ma siis teda ta õnnele aitan — see on tema ilusale noorele naesele." Kuningas naeratas weel natuke ja läks siis ära. Louise roos kukkus lehkawast juuksest maha kuninga jalgade ette. Kuningas ei märganud seda, waid astus roosi katki, mis tütarlaps pärast salaja maast üles tõstis.

Margot langes oma sõbratarele täis rõõmu kaela ümber. „Aga miks sina oma Quinault'ile ka midagi ei palunud? Miks sa nii juhmiks said?" küsis ta. — „Minu Quinault'ile?" kordas Louise äkisti nagu wööralt ja ehmatas selle läbi Margot. „Tuleta seda mulle meelde, kui ma — kojaneitsi olen." — Teisel hommikul astus Louise de Lavallière nutuste silmadega jälle logerdawasse wankrisse ja sõitis kloostrisse tagasi. Terwe Parisi linn aga kuulis kahe noore neitsikese kelmustükki, ja selle üle naerdi palju, et neitsid kuninga eest maiuse-asjad ära söönud.

Kaks päewa pärast näitemängu astus Jean Baptiste Lully oma ilusa pruudi ette ja teatas rõõmuga, et ta on kuninga poolest ühe mängukoori esimeseks wiiulimängijaks tõstetud. Kuningas olla ise selle mängukoori asutaja ja olla talle nimeks andnud „Wäiksed wiiulid," et tal wahe oleks wanemast koorist, kelle nimi „Kaks kümmend neli wiiulit." Aga nimi „Wäike" pahandas Lully'd, kes ise ka wäike oli. — Kui Margot selle sõnumi oli rõõmuga wastu wõtnud, küsis Lully: „Aga milla tulewad pulmad?" — Margot wastas: „Mina ei jäta oma sõnast: Enne peab kuningas ise sinu wiiuli järele tantsima, nagu mina seda sadasid korda teinud olen, siis alles tulgu pulmad." — „Noh olgu nii," ütles Lully, „enne kui kolm kuud möödas, on sinu nimi Margot Lully."

Üheksa nädali pärast kõneles terwe Parisi linn üheft hiilgawast pidu- ja tantsumängust, mida ballett hüütakse. Selle tüki muusika oli Lully tehtud. See muusik olla nii ilus, et kuningas ise olla ütelnud, ta tahta selle järele tantsida. Nõnda ka sündis. Suurte kulude- ja määramata hiilgusega mängiti seda balletti, „Aloidione" nimega, Versailles Parisi eeslinnas kuninga suwelossis. Lully ise juhatas ja kuninglikku koja kõige suuremad aunukandjad mehed ja naesed tantsisiwad selle mängu järel. Päältwaatajate hulgas istus ilusas ehtes ka Margot oma isa kõrwal. Kuningas tantsis. Nädali pärast oliwad Lully ja Margot'i pulmad. — Kui noor abielu mees oma noore punastawa kaasa kuningale ette seadis, andis kuningas Lullyle „Wäikeste wiiulite kapellmeistri" nime. Noorikule ütles kuningas naljatades: „Sest ajast saadik hakkab naene wiiulit mängima, ja mees peab tantsima. Kaewake minule, kui tantsija kord enam sõna ei kuule. Te peate alati abi leidma. Ärge seda unustage." — — —

Lully oli nüüd õnnelik mees. Tal oli wäga ilus naene; tal oliwad ka tublid mängukoori liikmed, kes ta sõna pidiwad kuulma. Tema kõige suurem püüdmine oli, et ta endise wanema mängukoori ära wõidaks. Ta komponeeris oma koorile palju

ilusaid tükka ja mängusid ja õpetas neid kõige suurema hoolega puhtasti mängima. Ükski wiga ei tohtinud sisse jääda. Noored muusikandid wärisesiwad oma juhataja ees, kes kõige wäiksema wea üle kangesti wihaseks läks. Tihti sündis, et ta süüdlase juurde jooksis ja talle wiiuli mööda pääd puruks lõi. Teisel päewal saatis ta küll uue ja paremagi wiiuli jälle asemele ja püüdis oma äkist meelt parandada, aga wiga ei leidnud siisgi ta silma ees armu, kui muusikant meelt lõbustama tema lauale oli kutsutud, kus ilus Margot talitas ja naeratas. Niisuguse usinuse ja waljuse läbi läks wiimaks noorel kapellmeistril oma koori kõrgele järjele tõsta ja kuninga meelest armsaks teha ja ka jääda. Kuningas tõstis teda enese kirjutajaks, mis teda rohkem rõõmustas kui ükski muu kink. Aga sest ajast saadik läks Lully meel ülbeks ja uhkeks, nagu tihti sünnib, kui inimese käsi hästi käib. Kord ütles keegi auukandja, nimega Louvois (ütle: luwoa) temale: „Teie ei teeni õieti muud kui kuninga narr olla." — Lully wastas nina kärtsutades ja naerdes: „Küll Te ise oleksite hää meelel kuninga narr, kui Teil seks mõistust oleks. Minu ja Teie wahel on wäike wahe. Teie peate tantsima, kui kuningas käseb — wõi julgeksite wahest wasta panna? — aga kuningas tantsib, kui m i n a mängin. Mina tahan ennemalt mängija olla kui säärane tantsija nagu Teie." — Kuningas naeris, kui temale Lully ülemeelne sõna teatati ja ei täidinud teda nuhelda, teda, kes nii ilusad mängud oskas komponeerida.

Kui Lully 10 aastat oli abielus elanud, siis oli ta juba 6 suurt tantsumängu komponeerinud ja mõned lustilised laulelduse päälegi. Selsamal ajal aga sosistati Parisis, et ilus Margot olnud kuninga ees oma mehe üle kaebamas, et see liig hullusti elab. Igaüks teadis, et wäike Lully suur kelm oli, kes wiina ja naisi liig rohkesti armastas, ja et ta öödel rohkem tänawatel ja kõrtsides kui kodus oli. Seda nähti ka ta näost. Ilus mees ta ka ennegi ei olnud, aga nüüd oli ta ööhulkumise läbi oma prisked palged koguni kaotanud. Ta silmad oliwad punnis, nina punane, nägu inetu — parukast wälja näha. Ta käis juba üsna küüras, nagu rauk, ehk ta küll alles noor mees oli. Aga ta nägu oli siisgi täis elu ja tuld, kui ta oma mängukoori juhatas. Tema juuksed oliwad sagedasti sasised. Juba ammugi oli ta terwes Parisis ja Prantsuse maal kõigi muusikumeeste ülem. Keegi ei julgenud Parisis mängida, kui Lully teda ei kaitsnud. Kes Lullyle meeldis, see meeldis ka parislastele.

Tema waese hooletusesse jäetud naese kaebtused mõjusiwad aga wiimati ometi nii palju, et kuningas temaga külmalt hakkas ümber käima, ehk ta küll talle ta santi elu ette ei heitnud. Aga see oli Lullyle raske kanda. Ta püüdis seda ilusamate wiiside ja tükkide läbi kuninga meelt jälle armuliseks teha. Asjata! Wiimaks katsus ta weidrat tempu teha. Ta mängis ühel õhtul ise näitemängus kaasa ja rääkis nii naljakaid ja naerulisi sõnu, et kõik koledasti naerma hakkasiwad. Ka kuningas naeris kangesti. Lullyl oli mängus teise eest ära joosta. Ta jooksis nii hullul kombel, et ise üle näitelawa ääre kukkus otse kõhuli klaweri pääle, ja klaweri põhi plahwatas alt läbi, ning Lully langes kõhuli klaweri rusudega mängukoori sekka põrandale. Kuningas naeris nüüd nii, et silmad wett jooksiwad ning wats wabises. Lully leidis nüüd jälle armu ta silma ees. Margot ja tema pisarad oliwad meelest ära läinud. Lully asutas täielise teatri ja laskis selles uue oma tehtud ooperi mängida, mille tarwis Quinault oli sõnad luuletanud. Mäng oli tore. Kuningas, kõik kuninglik pere ja kõik Parisi rahwas täis hää meelt. Kuningas tõstis teda weel suuremasse auusse. Teistele mängukooridele Prantsuse maal keelati ära rohkem kui kuus mängijat pidada. Lully wõis nii palju pidada kui tahtis. Weiderdaja oli kuninga südame koguni enese poole tõmmanud. Ta pandi nüüd ka weel kuningliku teatri ülemaks. Siin oli tal tegemist küllalt. Ta komponeeris hulga laulelduse, millest mõnda weel praegugi lauldakse ja mille ilu imeks pandakse. Kõige suuremat Prantsuse maa luuletajad püüdsiwad Lully laulelduste tarwis sõnu teha, nendest, nagu enne kuulus Molière, nõnda nüüd kuulus Corneille. — — —

(Ots tuleb.)

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 16. Мая 1888 Trükitud K. A. Hermann'i kirjadega Tartus.

Nr. 6. Jaanikuu nummer 1888. IV. aastakäik.

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.
Hind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu.
Toimetuse adress tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus."

Johann Christian Ludwig Abeille.

Laulude loojate hulgas ei ole Abeille nimi mitte üks kõige wiimastest ja on küll wäärt, et teda lühedalt meelde tuletame.

Johann Christian Ludwig Abeille sündis aastal 1761 Bayreuth'i linnas, kus tema ka koolis käis ja muusikas esimest õpetust sai. Pärast läks ta Stuttgarti studeerima. Aga tal ei olnud muud asja lusti õppida kui üksnes muusikat. Ta wõttis siis selles hoolega õpetust. Pea kandis see hool kaunist wilja: Abeille sai Würtembergi kuninga koja klawerimängijaks. Pääle selle juhatas ta kuninglikku mängukoori. Wiimaks anti temale ka kuningliku kiriku organisti koht. Nüüd käis ta käsi wäga hästi ja oli tal wõimalik suuremate helitööde loomist ette wõtta. Ta kirjutas siis ka mitmed lauleldused, mis näitemajades kiitusega mängiti, nõnda nimelt „Amor ja Psyche," „Peeter ja Annake." Pääle selle kirjutas ta klawerimängusid kontsertide ja tubaste ettekandmiste tarwis. Kõige tutwamaks on tema laulud saanud, millest muist waimulikud ja muist ilmalikud oliwad, kui ka waimulikudgi laulud oma jagu ilmalikku loomu awaldawad.

Abeille suri aastal 1832 Stuttgartis auustatud ja kõrgeks peetud. Tema laulusid on weel tihti kuulda. (Ka „Laulu ja mängu lehes" leiawad lugejad ühe laulu, mille sopran Abeille loodud on.)

Bellini ja Heine.

Sidsilia kõrgeks peetud komponist Bellini oli lapselik ja lihtlabane oma olekus, kui tal ka muidu kõrged anded oliwad. Tema ei teadnud sest midagi, mis wahed kõrgemate ja alamate inimeste wahel on, ega sest, mis komblik ja sünnis on wõi ei. Ta oli ka ebausklik, meelitaw, usaldaw. Ta ei pidanud seda paremaks asjaksgi ilusate naesterahwaste jalgade ette maha istuda ja oma ilusat pääd nende sülle panna. Tema elu oli üksnes armastuses, ta ei mõistnud ega hoolinud midagi sellest, mis üle selle läks. Poolehoidmise graadid kuni sõpruseni ei olnud Bellinil muud kui naesterahwa armastuse paistus. Tema auu ja kuulsus oli liig suur, et tal waenlasi oleks puudunud; aga tema ise ei wõinud kedagi wihata, ei wihanud ka — üksnes Juudi sugu Heinrich Heine, tuntud Saksa luuletaja, ei olnud talle armas. Heine alati närijat pilkajat waimu ei sallinud Bellini. Iseäranis hoidis Bellini järgmisest puhust saadik Heinest eemale. Parisis, kus Bellini ja Heine see kord elasiwad ja kokku saiwad, katsus pilkaja Heine kord ebausklikule Bellinile selgeks teha, et kõik suured komponistid elu õie-ajal surewad. Õhtu jooksul kaotas Bellini ühte puhku enam ja enam oma rõõmsat tuju ja ütles wiimaks ühele sõbrale Heine poole

näidates: „Sellel prilliga mehel on paha silm." — Imelik oli aga see lugu küll, et 14 päewa pärast seda lugu maailmakuulus muusikameister Bellini hinge heitis, alles paljalt 32 aastat wana. Ehk tehtaks Heinele ülekohut, kui tema süüks Bellini surm pandaks, aga nii palju on küll tõsi, et Bellini raske palawik jampsimises enne surma tihti Heinest ja tema pahast ja torkawast silmast ning pilkajast keelest ja kuradilisest naeratamisest sonis ja see muusika-meistrile tõbes waewa tegi. — Mõne aja pärast tuli Heine selle loo jutustajale wasta, kes temale Bellini surma teatas. — „Seda mina teadsin juba ette ära," ütles Heine naerdes.

Wale-Boieldieu.

Kuulus Prantsuse komponist Boieldieu (ütle: boajeldjöö) wõis igal ajal igasse näitemajasse sisse minna, ilma et tal tarwis maksta oli. Tema ei läinud aga tihti mitte. See oli ka loomulik, sest igale etendusele suures linnas Parisi minna, ei ole inimesel wõimalik. Neid on mitu igal õhtul. Kord üteldi temale, et üks noor muusika-jünger, nimega Doche, (ütle: dosh) tema ühe tüki olla wäga ilusasti mängu-riistadele seadnud. Boieldieu tundis waja olewat teatrisse minna, kus noor Doche ametis oli ja algajale muusika-jüngrile kiitust awaldada, sellel teel ikka edasi minna. Ta läks. Teatrisse jõudnud ütles pileti-müüjale: „Auus herra! Ma usun, et mul siin prii sisseminek on; minu nimi on Boieldieu." — Pileti-müüja wastas: „Auus herra! Boieldieu herral on küll sisseminek maksuta, ja ta tuleb wäga tihti, on ka praegu juba sisse läinud ja istub oma platsil." — „Hää küll!" wastas Boieldieu, „siis on meid kaks Boieldieud. Ärge pange pahaks, et prii sissemineku meelde tuletasin, ma maksan oma pileti." — Nii ka sündis. Boieldieu laskis teatri teenrite läbi enesele näidata, kus kohal tema nime kandja istus. See oli wäiklane mees, wanadlases eas, waene ametnik ministeriumis. Boieldieu oli tema kuuldes kord nimetanud enesel kõigisse teatritesse sissemineku prii olewat, aga seda wäga wähe pruukiwat. Etenduse lõpul astus päris Boieldieu noore Doche juurde, kiitis teda ning alustas edasi astuda. Wälja minnes läks ta wale-Boieldieust mööda ja ütles: „Minu nimi on Boieldieu." Wale-Boieldieu ihaldas nüüd maa sisse waoda kartuse ja häbi pärast. Tema hirmu nähes ütles Boieldieu tasa ja lahkesti: „Ärge kartke ühtigi, armas herra, et mina siin olen; teist korda ma küll enam ei tule, ja kui ma tõesti peaksin tulema, küll ma siis oma platsi eest maksan, just nagu tänagi." Wale-Boieldieu waatas täis tänu päris-Boieldieu otsa ja ei saanud sõna suust. Ta pruukis heldet luba ka edespidi ja waatas tihti mängu. — „Armas kaasa!" ütles Boieldieu kodus oma abikaasale, „täna olen uhkem kui keiser Titus. Tema oli õhtul rõõmus, kui ta ühe inimese oli päewas õnnelikuks teinud, ja kurw, kui ta seda mitte teha ei wõinud. Mina olen aga täna kaks inimest õnnelikuks teinud. Ma olen teinud, et üks noor muusika-jünger minu kiituse pärast rõõmust nuttis, ja pääle selle olen teinud, et üks waene mees minu nimel päewatööst ja murest end wõib lahti teha ning waewa unustada."

Kaks neitsit.

(Ots.)

Aastal 1680 roojakuu wiimasel päewal oli see, kui kuninglikus näitemajas Lully uuem lauleldus, nimega „Armida", mängiti; sõnad olli jällegi Quinault teinud. Waesel haigel luuletajal oli palju waewa sõnadega olnud, ja wiimase järgu oli ta tujuka Lully soowil wiis korda uuesti pidanud tegema. Aga ta tegi seda nurisemata. Selle eest oli tal lubatud õhtutel Margot'i juures istuda ja oma kadunud ilusamast unenäost kõneleda, nimelt Louise de Lavallièrest. Siis läksiwad ka Margot'i paled jälle punaseks, kui nad nooruse mälestusi meelde tuletasiwad. Õnne-

tus oli aga teatud näitemängu õhtul tulnud. Louise oli kuninga meele järast olnud. Kuningas oli roosi tähelepanemata Louise juukstest katki tallanud. Kus oli nüüd Louise ise, see kõige ilusam roos? Ta oli kuninga armukeseks saanud, aga ei iganes tema naeseks. Ta oli oma neitsilise auu kuningale ohwriks wiinud. Kes julges wägewa walitseja wasta panna!

Kuningas ja ta kodakondsed ning auukandjad nii kui muud tähtsamad inimesed oliwad kõik Lully lauleldust nägema ja kuulma läinud, milles üks selle aja kõige osawaw laululind oma iluheli kuulutas; see oli Marthe le Rochois (ütle: mart lö roshua). Kisati, kiideti, imestati, nagu ikka — terwe maja oli täis walgust, hiilgust, tuld ja waimustust, täis rõõmu ja ilu. Lully süda oli täis õnnejoowastust. Kuningas laskis teda enese juurde kutsuda ja pistis talle kalli sõrmuse sõrme, kuninganna wõttis lillekimbu rinnalt ning andis ka temale. Näiteseinte taga wiskas Lully need kallid kingitused ilusa laululinnu sülle, kes talle selle eest naeratades ja lipitsedes tuulutajaga tasase hoobi pale pääle lõi.

Selsamal tunnil lahkusiwad kaks naesterahwast Karmeli-õdede kloostri wõre ääres Parisis. Üks oli pikas mustas nunna-riides, ja tal oli kloostris nimeks „Louise de Misericorde“ (halastuse õde). Ta pistis praegu enese lumiwalget ilusat kätt teisele, kes wõre ääres nuttis ja oma otsa wasta raudwarwasid waotas. „Ole jälle rahul, Margot, toibu jälle!“ ütles ta pehmelt, „armasta oma l a p s i, sest et sa teda enam ei wõi armastada. Sul on seks õigus. Ära unusta, et sina selles õiguses tuhat korda õnnelikum oled kui mina. Maha jäetud, nagu sinagi, pidin mina ju enese laste sündimise üle rohkem nutma kui nende pärastese surma üle. (Need on Louise de Lavallière omad sõnad, mis ta otse nii on ütelnud.) Sina said lapsi abielus armastatud mehega, mind ei ole keegi naeseks wõtnud, ja siisgi oliwad mu lapsed kõrgest werest, kuninga enese lapsed. Margot Lully on oma hädas ja wiletsuses weel rikas Louise de Lavalière kõrwal.“ — Margot andis sõbratari käele suud. „Tee palwet minu eest, sa püha!“ ütles ta ja läks. — Kahekümne kahe aasta eest istusiwad need mõlemad naesterahwad, nüüd uhkes riides aga murest maha muljutud ja teine taewa poole pilgutawa silmaga, kaks ilma süüta rõõmulist last markiise de Remy proua salakambris, naerdes ja naljatades. Täna ei mõtelnud kumbgi selle pääle. Mis oli sellest hiilgawast pidu seltskonnast saanud, mis see kord saali ja tubasid täitis? Enam osa nendest oli hauas ja uinus surma und, nende seas markiise proua ja Louise õrnlik kasuisa. Kuulus luuletaja Quinault oli haigeks, murtud ja pahameelseks raugaks saanud, sest kuningas oli tema õnne ära wõtnud, tema südamest armastatud Louise. Üksi Lully näis õnnelik olewat. Aga Margot ja Louise? — Noh üks oli abielu truuduse murdja mehe maha jäetud naene, teine wägewa kuninga maha jäetud armukene: katki astutud roos! —

Lully „Armide“ oli alles wiis korda mängitud, kui Rochois enam laulda ei tahtnud, waid wasta tõrkus. Üteldi, et ta oma kergelt liigutatawa südame see kord ühele kõrgele auukandjale oli andnud, ja see soowinud, et ta enam näitelawal ei ilmuks. Awalikult proowil hakkas ilus laululind Lullyga tülli ja wiskas talle oma lauluosa noodid jalgade ette. Lully täis walu ja wiha wiskas teda oma taktikepiga, aga tabas selle asemel nii õnnetult oma põlwe kederluud, et ära minestas ja teda kodu kanti. Kapellmeister langes raskesse tõppe, millest ta enam üles ei tõusnud. Aga tema walu wähendati ühe ingli läbi, kes tema haigewoodi ees tund tunni kõrwa walwas, teda talitas ja trööstis wäsimata ööl ja päewal. Tema nägu ei olnud küll nii hele ega imearmas, nagu muidu inglite nääd üteldakse olewat, aga Lully arwas ometi, et ilusamat nägu ei olla ta näinud. Seda märkas ta alles nüüd. Margot Lully — tema'p see talitaja oligi — hakkas jälle lootma, et weel õnne maailmas wõimalik oleks. Tema silmad, mille hiilgus murest ja pisaratest kustunud, hakkasiwad jälle särama, tema naeratus olli jälle armas. Tema õrnal talitusel toibus mees

jälle nii palju, et ta woodis nootisid kirjutada wõis ja ühte laulelduse hakkas komponeerima. Pihti-isa ei olnud aga selle „ilmaliku" tööga sugugi rahul ja hakkas teda kangesti manitsema ja noomima. Wiimaks andis ka Lully noodid papi kätte ja ütles: „Noh, wõtke siis see kraam ja põletage ära, aga jätke mind ka siis täitsa rahule."

Tõesti lendas uus algatud laulelduse tule leekidesse. Aga kui tema abikaas talle õrnalt ette heitis, et ta oma töö laseb ära häwitada, sosistas ta abikaasale kelmisti naeratades kõrwa: „Ära muretse, Margot, minul on sest laulelduseest hästi hoitud ärakiri weel järele." Lauleldusee nimi oli ja on „Achilles ja Polyxena."

Aastal 1687 paastukuu 22. päewal enese 54. eluaastal õhkas Lully oma naese kaenlas oma waimu wälja, et ehk teises ilmas weel mõnda mängukoori juhtida wõi kapellmeistri kohta otsida. Tema lustilikud wiisid ulatawad aga weel meie ajani. Kes neid saada püüab, küll see leiab. (Elise Polko järele.)

Tundmata ja teadmata.

Muinasjutud kõnelewad, et imeilusad sala-lilled olla, mis üksnes koledates üksikutes mäe-kuristikkudes kaswawad ja õitsewad wõi unustatud haudadel oma hiilgawad nupud lahti lööwad. Aga keegi ei ole nende puhkemist ega saamist näinud. Nad on üksnes siis näha, kui nad täiel ilul ja hiilgusel on. Ka nende närtsimisest ei tea keegi huul kõneleda. Üksgi silm ei ole seda näinud. Nende jälg jääb kaduma, ja tuul puhub nende aseme üle. Imelik on, et ka inimeste seas sarnaseid lillesid on, kelle sala-ilu läbi aastasadade wältab. Need inimlikud lilled lehkawad kõige rohkem kunstijüngrite hulgas, kes muusikat, maalimist ja luuletamist edendawad. Niisugune inimlik lill oli Emanuel d'Astorga, kes 18. aastasajal terwe Europa silmad enese poole tõmbas, kui ka lühikeseks ajaks, ja inimesesugule walu suurust ja ilu kangust joowastawalt ette tõi.

Emanuel d'Astorga on ära ütlemata sügawa ning haleda laulu loonud, mis weel praegu terwes maailmas nime all »Stabat mater« tuntud on. See laul on alles umbes sada aastat pärast tema komponeerimist uuesti üles leitud ühest unustatud nurgast. Esimene leht kandis selle mehe nime, kes selle meistritöö oli loonud, ning all oli lihtne rist. Kas see oli mälestus meistri tundmata ja unustatud haualt? Wõi pidi ta tunnistama, kui rasket koormat mees elus kandis? Kes teab!

Ilus õitsew Sidsilia saar oli surma sarnases karguses. Sääl oli raske mässamine olnud. Saare mõisnikud ei tahtnud Hispania ja Prantsuse kuninga Philipp'i V. alla heita ning hakkasiwad wasta. Aga kuningas nuhtles raudse käega. Armuta langesiwad mässajate pääd timuka kirwe all. Suurt sugu sidsilialased suriwad piinasurma, ja nende wara wõttis kuningas ära. Nende nimed oliwad teotatud ja kilbid murtud. Rahwas, kes wahwasti oli wasta pannud, heitis wiimaks alla. Lühike oli wõitlus, aga hirmus ja kole. Saar oli nüüd rahus.

Lehekuu 1. päewal 1701 oli wiimane neist lugemata hukkamisteest. Palermo linna lähedal hingas wiimane mässaja baron oma waimu wälja hirmsa piinamise all. Tema ilus kuldjuukseline naene ja ainus poeg weeti ka päält waatama, kuda meest ja isa waewati, kuda tema liikmed üks haawal ihu küljest ära kisuti ja siis pää maha raiuti. Naesterahwa nõrk õrn süda ei jõudnud oma mehe hirmsat surma näha. Südant lõhestawa karjatamisega kukkus ta maha ja heitis armastatud mehega hinge. Mehe ja naese keha pandi kaagi alla kaewatud auku. Nende kurjategemise märgiks pandi post augu pääle püsti. Siis aeti rahwas ühest ära. Italia maa hiilgawad tähed waatasiwad ülewelt ühe werise haua ja — waese maha jäetud poisikese pääle. Poisikeseks tohiti teda waewalt nimetada, kes juba 15 aastat wana oli ja posti ümbert kinni hoidis. Tähtede kuma walgendas ilusat peenet nägu, mis nagu marmorist oli, nii liikumata ta seisis. Otsa pääl oli nõrga meele märk, suu naeratas arust ära,

tumedad silmad waatasiwad perult üles taewa poole. Öö tuli kätte, ta mattis pimedusega maapinna kinni. Poiss ei liikunud paigast. Mida pidi ta kartma? Talle oli ju sündinud, mis kõige hirmsam on. Warandust ei olnud tal enam, isa ja ema oliwad tema nähes hirmsa surma saanud. Öö kaste niisutas ta juukseid, jahe tuul jahutas ta palawat otsa. Hommikul oli ta säälsamas paigas, ei liikunud weelgi paigast. Möödaminejad wõisiwad teda marmori-kujuks pidada, millel sametist kuueke seljas, endise rikkuse märk. Aga kõik teadsiwad, kes ta oli ja keda ta leinas ja pidasiwad lapse walu kalliks. Haleda meelega naesed astusiwad ligi koledale kohale ja pakkusiwad poisikesele süüa ja juua. Ta ei wõtnud, waid lükkas kõik enesest ära; ta palus üksnes haleda häälega, et tal südant ja silmi jahutataks, sest need olla põlemas. Siis ehmatas ta jälle ja hüüdis wärisedes ahastuse häälega: „Kas kuulete — oh kuulge mu ema surma karjatust! Kuulge, kuulge — nüüd — peitke mind ära, et ma seda enam ei kuuleks!“ Ja siis langes ta silmili augu künkale ja hoidis pääd kahe käega kinni. Nii läks esimene päew ja teine öö mööda. Poiss istus liikumata wanemate haual ja ei tahtnud süüa ega juua ning palus üksnes jahutamist.

Pea woolasiwad Palermo elanikud linnast ja ümberkaudse maa inimesed waest last hulgal waatama. Kõikidel oli hale meel. Surmamise koht läks elawamaks. Nõrga-meelse poisikese nägu oli nagu mõni püha. Sinna wiidi lillesid, ja pärgasid pandi poisikese jalgade ette maha. Rahwas tegi palwet, et Jumala ema ingli saadaks, kes poisikeselt nõrga meele ära wõtaks ja teda trööstiks. Oodati, et mõni imetegu sünniks ilma süüta poisikesele. Raske keelu wastu woolas rahwast sinna. Kolmas päew hakkas otsa saama; ikka weel ei liikunud poisikene haualt ega wõtnud iwagi toitu. Aga ikka ei tahtnud ime sündida. Rahwa ärdus kaswas, ja rahutu lugu käis neist läbi, et üsna ähwardawaks asi läks. Teisel hommikul taheti suur pikaline rongikäik kurjategija hauale teha, ja sääl pidi üks preester surewa poisikese eest palwet pidama.

Siis korraga öösel enne määratud hommikut sündis, nagu rändajad räägiwad, et üks tõld nelja walge hobusega haua künka ligi peatas. Walges riides ja kaetud nägudega inimese-kogud, nende seas üks looriga kõrge naesterahwas, astusiwad haual kokku langenud poisikese ligi, kummardasiwad endid ta üle. Siis astus naesterahwas tagasi, ja mehed kandsiwad sirge kerge poisikese toredasse tõlda. Naesterahwas astus järele sisse, ja hobused tõmbasiwad siis tõlla tuhat nelja ranna poole. Kui poisike uimastusest wähe toibus, tundis ta, et ta pää pehmel soojal woogawal rinnal seisis, et pehmed käewarred teda kaisutasiwad ja ta otsa jahutawate tilkadega kastsiwad. Nagu unenägu oli poisikese meelest ilus naesterahwa nägu, keda ta enne armsal ajal isa majas mitu korda oli näinud, ta nägi seda nägu pärast jälle. See oli printsess Ursini nägu, kes tema hukatud isa noore ea ja pärast wägewa Philipp'i kuninga armuke oli!

Teisel hommikul leidis rahwas, et haua küngas oli maaga tasa tehtud, ja endise posti kohal seisis kuldne rist ja selle ümber roheline pärg. Kes oli seda nii teinud? Kuhu oli poiss jäänud? Rahwa hulk arwas, et ime on sündinud, et poisikene taewa tõstetud ja Jumala ema ise teda enese juurde wõtnud. Ja rist? See ei olnudgi maapäälsest metallist; hiilgas ta ju nii heledasti, ja pärg oli wist inglite käest. Ei need olnud närtsiwad lilled, see oli ülewalt Jumala poolest kurjategija põlatud haua pühitsemiseks. Weel täna päew seisab see rist — ja pärg on weel praegu roheline.

Aga kuhu wiis printsess oma endise peidmehe poja? Kaugele, kaugele kodumaalt Hispania kloostri jahedatesse kodadesse Leoni kuningriigis. Siin talitati ja terwendati teda, nagu haiget lillekest. Küll on katoliki kloostrites mõndagi paha sündinud, aga ka põhjamata palju hääd. Munkade tasased käed ja pilgud liigutasiwad noort hinge wägewalt, nagu soe kewade õhk noort orast. Kloostri wanem oli õpetatud herra ja iseäranis tubli muusika-tundja ja -sõber: Sagedasti sündis, et ta õhtu hilja ja ööselgi mõni kord kloostri kiriku oreli ees istus ja Palestrina, Durante, Lotti ja teiste kom-

ponistide pühasid laule mängis oreli armsal helil. Siis nõtkusiwad puud kiriku akna äärel, nagu kuulaksiwad nad pühalisi hääli, ning siis wirwendas kuu walgus aknast sisse, ja hauad nagu awasiwad endid all hingajaid kirikusse laulude mängimist kuulma laskma; ka pühade pildid seinadel nagu liikusiwad. Waga mängija isegi arwas, et püha Barbara end tema poole nõtkutas ja laulude mängimist kuulas tema poole waadates, kuna ta muidu ikka altari poole waadata. Need nägemised aga ei teinud wagale mehele mitte hirmu. Ta lõi üksnes risti ette, tegi palwet ja ütles „ave Maria,“ mängis weel ja pani siis oreli kinni ning läks oma tuppa magama.

(Järg tuleb.)

Tuli tuha all.

Ma mõtlesin tule leegid
On tuhaga kaetud,
Mu südame soow ja lootus
Ju mulda on maetud.

Sääl tulid kuldsed kiired
Ja wärske eha tuul:
Mu süda hüppab ja laulab,
Kui lööke lehe-kuul.

Üks lõke paisub mu põues,
Kui haljas oksas õis —
Kus on küll mu ainuke jäänud,
Kes leegid kord waigista wõis?

Mangu Sild.

Lühike muusika ajalugu.

(Järg.)

Palestrina kõrwas oli see kord ka õige kuulus ja osaw Giovanni Maria Nanini. Nii hästi Palestrina kui Nanini oliwad Goudimeli õpilased olnud, kelle kombel nad aga mitte laulusid ei loonud. Nanini laulud ei olnud aga oma loomu poolest mitte nii wägewad aga selle eest oli neil palju õrnust ja tundmust. Ka Nanini laulusid on mõndagi nüüd weel kuulda. Nanini elas aastast 1540 kuni 1607.

Palestrina koolist on weel kuulus Gregorio Allegri nimetada, kes aastal 1590 sündis ja 1629 saadik paawsti laulukoori liige oli, kuni 1652 suri. Ka tema laulusid leiame weel täna päew raamatutest ja kuuleme kirikutest. Nende meestega muusika poolest sugulane oli ka aastal 1560 sündinud Tomaso della Vittoria, kes wäga kõrgeandeline oli. Siis weel Tomaso Baj, kes 1714 Roomas suri, sai enesele kuulsa nime ka, nagu Allegri-gi, ühest enese loodud Miserere (Palwe) laulust.

Sõnumid muusika elust.

Soome üleüldine laulupidu on sel korral Tampere linnas 7., 8. ja 9. juunil. Ehk läheb sinna see kord ka Eestlasi.

Kölni linnawalitsus on uue mängukoori asutamiseks kulud kanda lubanud. Kulud olla 87,090 marka (umbes 42,000 rubla), kuna tulud umbes 72,000 marka kontsertidest olla. Mis puudub, selle summa kuludest kannab linna kassa.

Direktor Lamoureux, Wagneri austaja Parisis, ehitab oma majas maal Parisi ligidal säärase näitelawa, nagu Wagner seda soowis ja tegi.

Zürichi meestekoor hr C. Attenhoferi juhatusel on, nagu teatatud, oma kontserdid märzi kuul Mailandis andnud. Italia inimesed olnud Saksa laulust üsna täis waimustust ja tunnistanud, et italilastel kannatust ei olla nii ilusasti kooris laulma õppida. Attenhofer saanud Scala teatri kapelmeistrilt Faccio'lt loorberi-pärja.

Suur laulupidu olnud 7—10. mail Aachenis. Juunil on teine suur laulupidu Stuttgartis. — Suur laulupidu peetakse ka Inglise maal Birminghami linnas. Siis on niisugune laulupidu ka Amerikas St. Louis'i linnas.

Grahw Géza Zichy, Ungari suur klawerimängija, kes ühe käega on, awaldab hiljuti selle üle wäga kiitwa kirja, kui wäga lahkesti teda Wene Keisri Majesteet mullu sügise Taani maal kuulda wõtnud ja ette mängida lasknud.

Uus imelaps on jälle Londonis tõusnud. Ta olla 11 aastat wana ja mängida klawerit nagu wana mees. Nimi olla tal Otto Hegner. Inglaste seas leiab ta suurt kiitust.

Tubli näitleja v. Vukovics Wienis on neil päiwil ära surnud.

Uued laulelduse „Dido", O. Neitzel'i töö, ja „Rampsinit'i warandus," A. Kauders'i töö, on esimene Weimaris, teine Prag'is waimustatud wastawõtmist leidnud.

Rumänia rahwusline teater põles 17. küünlak. p. Jassy linnas maani maha.

Mälestuse-sammas komponist Marschnerile saab 4. (16.) augusti kuul Zittau'is awatama.

Gluck'i, Mozart'i, Beethoven'i ja Schubert'i luud kaewatakse sel suwel hauast wälja ja pandakse Wieni linna kirikaial iseäranis toredasti ehitud haudadesse. Kulud kannab Wieni linna kassa.

Hektor Berlioz leiab alles nüüd pärast surma oma töö wäärilist osawõtmist. Elu ajal ei leidnud ta seda palju. Hiljuti on tema ainus weider laulteldus Weimaris suure kiitusega mängitud.

Wagneri „Lohengrin" on Triestis suure kiitusega lauldud.

Friedrich Rückert'i, Saksa luuletaja, mälestusesammas on 4. (16.) mail sünnilinnas Schweinfurtis lahti tehtud. Ehitus maksab 67,000 marka (umbes 35,000 rbl.). See on nii suur summa, nagu Rückertil eluajalgi ei ole olnud. No jah, pärast surma!

Wene rahwusline ooper Ljubimowi juhatusel mängis aprili kuu lõpul Berlinis üksi Wene meistrite helitöösid. Sakslased käisiwad palju waatamas.

Hermannstadti Saksa lauluselts Siebenbürgis saab 1889 50 aastat wanaks.

„Mikado", nõnda on Inglise komponisti Sullivan'i tehtud laulelduse nimi, mis Jaapani riigi elust wõetud. Jaapani keiser hüütaksegi „mikado." Laulteldus leiab Inglise ja Austria maal suuri kiitust.

Clotilde Kleeberg, noor 18-aastane klawerimängija neiu, leidis hiljuti Kölnis kõige suuremat kiitust. Kõik panewad imeks tema ilusat mängu.

Amerika neiu Nikita, alles 16 aastat wana, waimustab oma rääkimata ilusa lauluga Sakslaste südameid. Hiljuti on ta Kölnis wäga suurt waimustust äratanud.

Verdi laulteldus „Otello" on ka Wieni ja Kölni linnas suurt waimustust äratanud.

Rosa Sucher, kuulus laululind, laulab nüüd Berlini keiserlikus ooperimajas. Tema mees on säälsamas kapellmeister.

Muusikaline wäljanäitus Bolognas Italias olla wäga ilus. Italia walitsus olla 100,000 lire (umbes 42,000 rubla) abi andnud.

Läti suur laulupidu saab Riias 18., 19., 20. ja 21. juunil olema. Lauljaid on seni umbes 150 seltsi ligi 4000 lauljaga üles antud, pool mehed ja pool naesterahwad, kes kõik Läti rahwuslist riiet kannawad. Laulud, mis pidul ette lauldakse, on, pääle kahe wõi kolme, kõik Läti komponistide loodud. Nagu näha saab see pidu kõige suurem olema, mis Wene maal iganes peetud.

F. Markull'ile Danzigi kadunud laulujuhatajale, on meeste lauluselts mälestuse-samba pannud, et oma auustust armsale juhatajale üles näidata.

Aleks. Siloti, tubli klawerimängija Leipzigist, läheb Moskwasse konservatoriumi professoriks.

Strassburgi meeste lauluseltsi kaitsjaks on Saksa keiser Friedrich ise heitnud.

Tenorilaulja Sellier Parisis on säälsest teatri-elust lahkunud.

Imelaps jällegi! Wienis on üks 5-aastane poisike, Leopold Spielmann, kontserti andnud ja kuuljaid oma osawuse poolest imestama pannud. Kas niisugune wäike mees abd peaks mõistma, ei tea, aga mängida ta oskab.

Thomas Koschat on Saksa maal kuulsaks rahwawiiside loojaks saanud.

Gillerich, klawerimängija Moskwas, tahab Lißt'i elulugu Saksa keeles trükkida lasta. Kuulsa mehe täit elulugu ei ole weel mitte trükitud.

Kolm kuulsat Hispanlast on surnud: Januari 5. suri komponist Moriana Velazquez y Villacampa; sellesama kuu 6. suri kapellmeister Casimiro Espino, kes suwel 1887 Portugalis oma mängukooriga suurt kiitust leidis; sellesama kuu 6. suri ka hädas ja waesuses luuletaja Manuel Fernandez y Gonzaly, kes Hispania keeles üle 300 juttu ja näitlust on kirjutanud.

Adelina Patti laulis hiljuti Portugalis ja läks säält lõune-Amerikasse laulma. Laululind leiab, nagu ikka, põhjamata palju kiitust ja — kulda. Buenos Ayres'e linnas ei ole tal aga kuuljaid. Platsid wäga kallid: umbes 200 rubla ühe õhtu kuulmise eest.

Th. Reichmann, kuulus Saksa bassilaulja, on kaelast haigeks jäänud.

Stanford, wäga kuulus Inglise komponist, on praegu Berlinis, kus tema Iiri symfonia on suure kiitusega wasta wõetud.

Klawerimängija Conrad Ansorge on Amerikas New-Yorkis kiitust leidnud.

Eugen Hildachi helitöö „Alarich" on Breslaus suure kiitusega lauldud.

Xaver Scharwenka, tubli klawerimängija, komponeerib uut lauleldust „Mataswintha". Scharwenka on Berlinis konserwatoriumi omanik.

Italia komponist Mascheroni on Roomas oma tehtud mälestuse-laulu kuninga Victor Emanueli kohta 280 lauljaga suurel kiitusel kuuldawale toonud.

Paawsti laulukoor, kes muiste alati kõige ilusamini maailmas laulnud, olla nüüd püha isa 50-aastasel ametipühal oma heli sandisti kuulda andnud. Laul olla langemas. Kust tuleb? Peetri penninga puudusest!

Prof. M. Blumner on uue oratoriumi „Babyloni langemine" loonud ja Berlinis sellega palju kiitust ja waimustatud wastawõtmist leidnud.

Prof. Joh. Rheinberger, üks praeguse aja kõige kuulsam komponist, on jälle mitmed ilusad laulud loonud.

Üks rikas muusika-sõber Inglise maal on Inglise aujärjepärija Wales'i printsi kätte 20,000 naela sterlingi (üle 200,000 rbl.) uue muusikakooli asutamiseks andnud.

Saksa ooper New-Yorkis olla nüüd armuta hengusele läinud. Ei ole nii palju kuuljaid leitud, et kulud oleks tasa saanud. Üks sõnum teab nimetada, hengusele-minek tulnud sellest, et kuuljatele liig palju Wagneri muusikat pakutud ja ühe ainsa meistri töö ilma teise toiduta läheb ikka — igawaks.

Keilas on keskmisel nelipühi päewal Harju kreisi laulupidu 19 kooriga.

Suur rahwapidu.

Nagu igal aastal, nii peab ka tänawu augusti kuul „Wanemuise" selts Tartus oma aias suure rahwapidu. Et sääl laul ja mäng ei wõi puududa on muidugi mõista. Ka laulukoorid maalt kutsutakse sellest pidust osa wõtma. Nad andku endid seltsi presidendile Dr. K. A. Hermanni'e üles. Laulud mis kõik koorid kokku saawad laulma, on järgmised: Segakoorile 1) „Kuule, laulmas on lahkesti keeled" Donizetti wiis „Laulu ja mängu lehe" III. aastakäik nr. 43, — 2) „Lähme ikka edasi" Hermanni laul „Laulu ja mängu lehe" III. aastakäigus nr. 94, — 3) „Mis sa nopid, neiukene" Miina Hermanni laul „Laulu ja mängu lehe" III. a. nr. 86 — ja 4) „Kui lähen käima wainute pääl" mänguriistade kaasmänguga „Laulu ja mängu lehe" III. a. nr. 74. — Meestekoorile 1) „Isamaa hiilgawalt pinnalta" Miina Hermanni laul „Laulu ja mängu lehe" III. a. nr. 1. — 2) „Üks paigake siin ilmas on" Säbelmanni laul „Laulu ja mängu lehe" III. a. nr. 28, — 3) „Armastus, oh armas and" Anton Rubinsteini laul „Laulu ja mängulehe" IV. (tänawuses) aastakäigus nr. 3 — ja 4) „Wennad, lähme lõbulaulul" marss kaasmänguga, Antoniuse laul „Laulu ja mängu lehe" IV. a. n. 15. — Need laulud on hoolega ära õppida, et nad pidul mitte sassi ei lähe, nagu ühe lauluga minewal korral juhtus. Loota on ju, et laul ka Eesti rahwa seas jõudsal sammul ikka edasi täiusele ruttab ja et ka see rahwapidu sellest märku annab.

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 25. Мая 1888. Trükitud K. A. Hermann'i kirjadega Tartus.

Nr. 7. Lõikusekuu nummer 1888. IV. aastakäik.

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.
Hind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu.
Toimetuse adreß tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus."

Eugen d'Albert.

Täna räägime mõne sõna ühest mehest, kelle anded ja wirkus teda lühikese ajaga ja koguni noores eas üle maailma kuulsaks meheks on teinud ja esimeste maailma muusika-meistrite sekka tõstnud. Seda on juba sellegi pärast waja teada, et haritud inimesel peab tuntud olema, mis mujal maailma liigutab, kui ka mees, kellest kõne on, wähe wõi ei sugugi meie rahwaga kokku ei ole puutunud. See mees seisab, nagu praegu nimetatud, wanaduse poolest alles kõige nooremate meeste seas praegu, kus seda kirjutame.

Eugen d'Albert (ütle: öſheen dalbäär) on alles aastal 1864 jürikuu 10. (Wene kalendri järel paastukuu 29.) päewal Inglise maal Glasgowi linnas sündinud. Tema ei ole aga mitte inglane, sest isa oli prantslane ja ema sakslane — mõlemad Inglise maale rännanud inimesed. Kui wäike d'Albert alles 7 aastat wana oli, algas isa talle muusika-õpetust andma. Imeks pannes märkis ta, et poisike suurel sammul edasi läks ja pea hästi klawerit mängima ning ka komponeerimagi õppis. Neli aastat õpetas teda isa ja siis saatis 11-aastase poisikese Londoni linna kuulsa muusika-õpetaja, Ernst Paueri juurde. Aastal 1880 õppis teine kuulus muusikameister, Hans Richter, teda tundma ja tema ilusat klawerimängu imeks panema. Ta andis noorukesele nõuu Wieni linna tulla, kus ta teda hoolega edasi õpetas. Aastal 1882 õppis d'Albert kõigi klawerimängijate kuninga Franz Lißt'i tundma. See hakkas d'Albert'i wäga armastama ja andis talle õpetust, noore mehe kõige muusika tundmise ladwale wiis. Nüüd oli d'Albert nii kõrgele jõudnud, nagu kõige esimesed meistrid.

Januari kuul aastal 1883 mängis d'Albert Berlinis awalikult kontserdil ja äratas ära rääkimata suurt waimustust. Ühe hoobiga tundsiwad kõik, et d'Albert muusika-taewas üks esimestest tähtedest on. Kuhu ta läks, sääl jooksis rahwa hulk kokku imemeest kuulama. Raha ning auu oli küllalt. Juba 1882 enne awalikku mängimist oli Weimari suur-herzog teda enese kojaklawerimängijaks tõstnud.

Nüüd on Eugen d'Albert kõiges maailmas tuntud ja kuulus mees. Kui ta aastal 1886 ka Tartus ja Tallinnas mängis, siis oli tal waimustatud kuuljaid nagu murdu. Igaüks tahtis wäikest noort kuulust meest kuulda. Peterburis, kus palju muusikat kõlab, rahwas juba palju enam kuulma ei lähegi, kui mitte iseäranis hästi ei mängita. Aga kui Eugen d'Albert mängib, on alati saal kuuljaid puupüsti täis. Üksnes Anton Rubinstein käib ehk weel noorest mehest d'Albertist üle. Need kaks meest on pea ainsad, kes Peterburis iga tahes wõiwad kontserti anda, ilma, et neil kahju karta.

Eugen d'Albert on ka suur komponist ja on mõndagi laulu ja mängu awaldanud, mis ehk wiimati ka Eesti rahwas kuulda saab. Nagu üteldud, Eugen d'Albert on praegu koguni noor mees ja wõib tast weel palju oodata.

Tundmata ja teadmata.

(Lõpp.)

Nõnda istus kloostri wanem ka ühel kuupaistesel lõikusekuu ööl enese armsal orelil ning mängis weel rohkem waimustatud kui muidu. Ta tundis end nagu maailmast kõrgele tõstetud uude ilma. Ta ei oleks imeks pannud, kui kõik pühade kujud kirikus tema juurde tulnud oleksiwad. Päewal enne seda oli kahwatu poisike Italia maalt toodud, ja printsess Ursini teener, kes lapse kloostri wanema hooleks andis, oli temaga kaua salaja kõnelenud. Kloostri wanem oli pärast poisikese juurde astunud ja temaga Italia emakeeli lahkesti rääkinud. Poiss oli talle kergelt ja osa wõtmata silma waadanud, kaua, kaua — siis oli ta kangesti ehmatanud ja wärisedes hüüdnud: „Oh kuulge, kuulge, see on minu ema surmakisa! Peitke mind, et ma seda ei kuule!" Siis langes poiss woodisse ja mattis silmad riietesse, aga jäi wiimaks waikselt magama. Kloostri wanem jäi umbes ühe tunni tema woodi ette ja ei suutnud poisi armsast kurwast ilusast näost lahkuda. Wiimaks tegi ta risti-märgi üle tema, andis ta otsale suud ning läks kambrikesest wälja palwet tehes, et Jumal poissi päästaks.

Orelit mängides mõtles ta kahwatu poisi pääle, ja ta mõtted muutusiwad ühte puhku palweteks ja palwed wiisideks. Äkisti — ega see wari ei olnud, aga külm wärin käis üle waga mehe keha — segas end üks hääl oreli sekka, armas ilus puhas hääl, nagu kaugelt ligemale tulles. Hääl laulis neid wiisisid, mis kloostri wanem mängis. Häälel oli säärane armsus, et rääkida ei saa ja et kloostri wanem hirmu ära unetas ning edasi mängis. Hääl tuli ligimale, aga mängija ei julgenud enese ümber waadata. Alles siis, kui tasane hingetõmbamine tema kuklas tunda oli, pööras end kloostri wanem surnuks kahwatanud ümber, lõi risti ette ja arwas, et üks ingel ihus ilmub. Küll oli nägu, mis ta nägi, üsna ingli moodi, ja ta pää oli nagu mõnel pühal mehel, kurblik ja ilus, aga — tuntud. Kloostri wanem tundis, et see wõõras poiss oli. — „Mängige edasi," palus poiss ja pani sõrmed oreli klahwidele, „oh see jahutab, see uimastab, nüüd kuulen ema surmakisa hoopis kaugemal, kui teie mängite Wiisid woolawad ta ümber — mängige aga — ehk tuleb üks wiis, mis surmakisa koguni kõrwast kaotab!"

Kloostri wanem mängis ja mängis hommiku puhteni. Koidu esimesed kiired langesiwad juba läbi akna. Poiss wõttis ta kae ning andis talle suud. Siis ütles waga mees haledasti: „Küll püha neitsi aitab sind ja saadab su hingele trööstija ingli tuwi tiiwadega, magusa püha muusika. Temal on kokkukõla iga olgu ka kõige raskema piina tarwis. Tule! Otsime teda, ja küll me teda leiame ka s i n u hädale!"

Küll kümmekond aastaid oli mööda läinud, siis tõusis korraga Astorga wagas kloostris üks muusikamees ja laulja üles, kelle kuulsus see kord Europa täitis. Tema oli enesele nimeks wõtnud Emanuelo d'Astorga. Tumedad jutud tema ilust ja raskest meelest, nõrga meele tujudest ja muudest, oliwad igal pool kõnes, aga iseäranis wõtsiwad naesterahwad sest osa, kelle südamed ikka imelist asja himustawad. Kõik püüdsiwad wälja saada, mis selle kurbliku meele põhjus oli. Küsiti: Kes ja kust ta on? Printsess Ursini nimetati ka tema nimega ühes. Mõned arwasiwad poisi koguni uhke kiusaka printsessi ja Philippi pojaks. Iga päew tuli uusi juttusid selle üle. Täieline laulja ja komponist, ilmus see osawõtmise wääriline wõõras esiti Parma herzoglikus kojas. Herzog wõttis teda suure lugupidamisega wasta. Talle anti korter lossis. Noore printsessi, herzogi armsa ilusa tütre, muusika-õpetus usaldati tema hoolde. Noore mehe kurblik ilu, tema peenike-kombe, tema tagasihoidlik mood oli-

wad kõrgetes perekondades wäga tähele pandud. Tema mäng, laul ning komponeerimine äratas ikka enam ja enam armastust, iseäranis tema kiriklikud wiisid. Üle kõige käis aga tema laul. Tema ettekandmine oli äro rääkimata tundlik ja südant liigutaw. Küll mõnigi ilus silm ujus pisarates, kui ta laulis, küll mõnigi süda tuksus talle wasta, küll mõnigi armas naeratus kaunilt huulelt, küll mõnigi tähtjas tänu sõna ja waimustatud pilk!

Kõik need magusad meelitused jätsiwad laulja liigutamata. Rõõmu walgus ei sattunud tema silmadesse, õnne joon ei mõjunud tema kurwasse südamesse. Aga ühele ainsale silmapaarile ei jaksanud laulja kaua wastu seista, üks ainus päikese paisteline nägu pani teda mõneks ajaks kurwastuse ööd unustama, nagu armas koidupuna. See silmapaar ja nägu oli tema kõrge õpilase printsess Beatrice oma. See kõrge neitsi ainult jõudis noort komponisti nii kaugele wiia, et see ka ilmalikka laulusid looma hakkas, kuna ta muidu üksnes kirikuwiisisid sünnitas. Selle neiu ligidal kirjutas noor mees mõned ilusad ja tundlikud armastuse lauludgi — wiimaks koguni ühe lustiliku opereti, mida herzog oma lossis laulda ja mängida laskis.

Kui Emanuel d'Astorga need armastuse laulud armsa neiu ees laulis uhke würsti toredas paleis, kus suurt sugu wõõrad ja ilusad prouad ja preilid nagu lillepärg ümber kuulasiwad, kui Italia luuletaja Petrarca palawad armastuse salmikud laulja huultelt wälja woolasiwad, siis läks see aeg jälle elawaks, mil kuningannad ja würstinnad lauljatele teenitud palka jagasiwad. Siis juhtus pea ikka, et noor printsess lillepärja enese rinnalt lauljale andis tänupilk silmas, ja Emanuelo wõttis wärisewa käega õied wasta, millel alles pisarate wesi, nagu kristall hiilgas, mis laulust sündinud. Ja keegi ei pilganud ega pannud säärast auustamist pahaks. Kõik tundsiwad ju armastust kahwatu laulja wastu. Tihti sündis aga, et koledal silmapilgul meelenõrkus laulja üle wõimust wõttis. Siis wiskas laulja kesk laulus äkisti kandle käest ära ja kattis nägu kätega. See äratas osawõtmist weel suuremaks. Aga laulumeister ei jõudnud kaua seda hiilgawat rahuta elu kanda. Talle tuli nagu hirm ja kartus. Ta igatses rahu. Süda sundis teda ära minema. Astorga kloostri kambrikeses oli ta ilus armas unenägu olnud kord jälle kaunile Italia isamaale saada ja sääl end trööstida. Aga nüüd? Nüüd ei wõinud ta loodetud rahu siisgi siin leida. Ta wihkas naeratawat Italia taewast ja ikka ning alati õitswat maad. Siin oli ju tema ära tapetud wanemate haud. Siin oli nende weri maapinda kastnud hirmsal piinal. Lillede lehk muutus kurwale noorele mehele surnuhaisuks. Ja keda ta kõigest hingest armastas, see seisis kõrgel temale kätte saamata. Armsa kõrge neiu nagu tähe tasane walgus langes küll tema silma, aga ei ta tohtinud südant sellest osa wõtta lasta. Kõige toreduse keskel, lukkawa elu sees oli noor mees nagu lill keset liiga palawat kõrbet — jänus ja suremises.

Emanuele d'Astorga istus printsess Beatrice toakeses. Kannel oli sametisist istmel, kuldäärtega noodipult oli ka ligi, õputund algas. Kõrwalises saalis nähti läbi gardinate toredas riides naeste- ja meesterahwaid. Tiiw-uksed aia poole oliwad lahti. See oli kewadesel kuul märzil, kus Italias kõik uuesti õitsma lööb. Lillede lehk ja ilu puhus tuppa. Kewade õitsis ka Beatrice palgel. Ta istus toredal toolil, atlaskleit seljas, juuksed pärlipaelaga kokku pandud. Astorga pakkus talle nüüd kannelt. Neiu walged käewarred wõtsiwad mänguriista, kartes kõlas esimene kokkuheli. Mängu ajal puutus noor mees õpetades kõrge neitsi sõrmi neid õigesse kohta seades. Siis käis armas puna üle printsessi palge. Kurwalt aga täis armastust waatas noor mängu-õpetaja printsess Beatrice lapselikku armast nägu. Neitsi tundis selle pilgu raskust ja ei julgenud wastugi waadata. Ell armastus oli mõlemasse südamesse sündinud, nagu kewadene kaste. Laulja hääl oli täis armu ja tasane ning wärises tuntawalt. Neiu suu leidis alles õputunni lõpul julgust midagi küsida. „Kas ma sandisti mängisin?“ küsis printsess aralt waadates, „et nii kurblik

olete?" — „Ei mitte sugugi sandisti," wastas noor mees, „ma olen kurw, et täna teid wiimast korda kuulsin." — „Kas tahate siis Parmast ära minna?" küsis printsess ja tõusis üles. Kewade oli korraga näolt kadunud. Lühike armas unenägu oli mööda. Emanuelo waatas kõrge neitsi otsa — palawalt, ikka palawamalt. Kallis oli talle see noor neitsiline nägu, mis nüüd nii kurwaks oli läinud, kõige suurema waluga wõitles. Siis tõusis d'Astorga nagu iseenesega wõideldes äkisti üles ja ütles: „Jah ma pean minema, pean — pean! Italia maa nagu surmab mind, ja teie — teie ei lase mind surra!" — „Kuda nii? Kuda Italia teid surmab?" küsis kõrge neitsi kahwatu ja wärisedes. — „Jah, ja teie üksi peate ka kuulma, kuda Italia mind surmab. Teie taewalikkude silmade ees tahan katte sellelt põhjuselt ära wõtta, mis waese laulja elu kurwaks teeb. Kas wõin teile oma wiletsust awaldada?"

Printsess Beatrice näitas käega wälja aeda, siis läks ta ees wälja, d'Astorga tuli järele. Nad astusiwad õitswasse õiskawasse kewadesse. Kumbgi ei pannud aga seda tähele. Mõlemate südamesse oli tuli asunud. Italia maa ilusama neitsi kõrwal kõndides kõneles Emanuelo d'Astorga enese nooruse hirmsa juhtumise imestawale kuuljale, kuda see mälestus piinab ja waewab, kuda ta elu kihwtitud on, kuda tema ema surmakarjatus ikka weel ta kannul käib ja kõrwus kilab ja midagi seda ei waigista, kuda ta palaw igatsus teda Saksa maale tõmbab, surnud ema isamaale. Praga linn olla see eesmärk, kuhu ta minna tahta ja kus ta ema noorel eal elanud. Sääl tahta ta surra, kus need puud kohawad, mis tema emale warju andnud. Kaua, kaua kõneles laulja. Ikka kaugemale läksiwad noored inimesed suurde aeda, ja waewalt jõudsiwad kojaneitsid järele, kuni neile wiimaks printsess üksi wasta tuli. Emanuelo d'Astorga oli teist rada mööda lossi poole tagasi hakanud minema. — Nad oliwad üks teist jumalaga jätnud. Haljad põõsad ja kõrged puud ei kõnelenud. Õpetaja ja õppija ei saanud enam üks teist näha. Printsess jäi haigeks ja oli kolm päewa woodis. Neljandal päewal hommiku wara lahkus kõrgeks peetud laulja ja mängija Parma herzogi kojast. Üksnes kallis mälestus kõrgest neitsist oli talle jäänud, neitsi pilt, mis ta südame kohal kandis. Pildi tagumisel küljel oli Beatrice oma käega Italia keeli kirjutanud: »Amare e soffrire, tacere e morire.« (Armastama on kannatama, waikima on surema). —

Emanuelo d'Astorga rändas Saksa maale, aga Böömi maa pidi tema teekonna eesmärk olema. See oli kõrget wiisi teekond. Laulja pidas üksnes lossides ja kuninglikkudes kodades kinni. Alles hilja jõudis ta Wieni linna. Siin toredas keisrilinnas wõttis teda muusika armastaja keiser hääl meelel wasta ja ei laskmud nii ruttu ära. Siin waimustas ta jällegi kõiki, rõõmustas naisi, oli meeste meele pärast, pani asjatundjad imetsema. Aga muidu elas ta koguni wagasesti ja üksi. Kui kontsert wõi pidu, kus ta mängis wõi laulis, mööda oli, siis ruttas ta wiibimata enese wagasse tuppa. Siin oli lambitulukest sagedasti hommikuni näha. Tema kurblik nägu näitas aga, et ta siin kambrikese waikuses seda tooni ei leidnud, mis ta südamele kergust ja rahu oleks helistada jõudnud ja ema surmakarjatust unustama pannud.

Wienis lõpetas Astorga oma kõige armsama ja ilusama laulu »Stabat mater dolorosa« (Jeesu ema seisis walus), selle ime wägewa ja südamesse mõjuwa walu-helide kogu, mille toonid ta enese walust waewatud südamest wälja woolasiwad. See koht laulus, kus üteldud on, et mõõk Maria südamest läbi saab käima (penetravit gladius) käib ära ütlemata hirmu wäega kuulja hingesse. Jah! Kerge on see mõista, kust see tuleb: Poeg mõtles jällegi neid helisid paberisse pannes enese ema hirmsa walu pääle. Siis saiwad ka helid mõõkadeks, mis hingesse tungiwad. Ka need kohad, mis laulus taewa õnnistusest kõlawad, ei ole laulumeister rõõmsale helile sünnitanud, wad nad on ka haledate toonidega jäänud.

Kui keiser surnud oli, läks Astorga Wienist ära. Teel mitmes kohas mängides ja lauldes jõudis ta wiimaks ilusasse Praga linna, teiste linnade kuningasse.

Kellade kõlin kostis talle wasta, ja ristid lugemata hulga kirikute tornides läikisiwad. Nepomuki silla pühade kujud ja Hradschini toad hiilgasiwad õhtu päikese paistel. Moldoni jõelt wilkusiwad laewade tuled, ja kõrwa kõlas laewameeste laul. Teda ei tundnud weel keegi. Ta hulkus üksinda uulitsal. Nagu raske hirmutaw unenägu oli talle ta elu. Wankudes tõstis ta jalgu sammudele. Wäsimus tikkus ta hingesse. Mõnigi mees ja naene waatas imeks pannes üksiku wankuja otsa. Käik oli eesmärgita. Uulitsad läksiwad kitsamaks ja pimedamaks. Siin ja sääl wõeti õhtul aknast waadata tuli üles. Tema ei pannud seda tähelegi. Wiimaks jäi ta nagu kogemata ühe madala maja ette seisma. Nõrk walgus paistis läbi akna ukse kõrwalt. Siin oli ka pingike. Rändaja istus nimelt pingile ukse ligi, pani pää maja müüri külge, pööras silmad taewa poole, kus tähed rahus hiilgasiwad. Korraga kostis naesterahwa ilus wärisew hääl majakesest wälja. Keegi laulis sees. Uimastuses olew istuja tõstis nüüd pää üles ja kuulas. Wiis oli nüüd selgesti kuulda — oli wana Böömi rahwalaul. — Issand Jumal, mis see laul tähendab?! Mees maja ees pingil pani ruttu käe südame pääle, nagu kate langes tema silmadelt, waljult kiljatades langes ta maa pääle maha. Kes laulis just seda laulu, seda imelist armast haledat kätkilaulu, mis tema surnud ema tuhat korda ette laulnud? Keegi teine ei wõinud ju seda mõista, ei olnud ka keegi teine iganesgi teda laulnud — ja nüüd korraga kõlas ta siit majast wälja. Oh kuda lapsepõlwe mälestused jälle nii elawaks oliwad läinud! Truu Minka, tema ema amm, oli omal ajal Italia maale tulnud ja pärast ema surma jälle Praga linna tagasi tulnud. Seda teadis Astorga. Aga kas see amm weel elas? Kas ta just siin majas wõis elada? Oh kui see wõimalik oleks! Laul kestab edasi. Mees tundis, kuda ema surmakiljatus selle laulu läbi waikseks jäi ja kuda elusa armas nägu waimus jälle naeratas ema, nagu õnnelikul ajal, mil ta elas. Jälle tundis Astorga, kuda ema teda enne kaenlasse oli wõtnud, kuda ta naeratas ja õnnelik oli, kuda ta hääl selge ja lahke kõlas. Suurel hool tilkusiwad pisarad kuulja paluwast silmast. Emanuele d'Astorga, suur mees, nuutsus nagu laps. Ammugi oli wanakese laul waikinud, kui kuulja end mõtetest lahti kiskus ja maja uksele koputas, et tänada ja küsida. Pisarad oliwad esimest korda elus piinatud mehe südant kergitanud. Pisarad kergitawad.

Üks waewalt 16-aastane õitsew ilus tütarlaps tegi ukse talle lahti, hoidis lamp käes ning waatas täis imekspanemist wõõra mehe pisaratega näole. — „Kus on see, kes laulis?" küsis Astorga tasa ja pehmelt. Aga weel enne kui tüdruk wastata sai, kiljatas keegi nurgas, ja pimedast püüdis wana halli naesterahwa kogu ligemale tulla. Jalad jõudsiwad waewalt aga teda kanda, ja wälja sirutatud katsuwad käed näitasiwad, et ta pime oli. — „Wana-ema, mis sa soowid?" küsis ilus tüdruk hirmuga. — „Too see minu juurde, kes praegu rääkis," käskis wana naene rutuga, „ma ütlen sulle, püha neitsi laseb weel imetegusid sündida! Minu südame-lapse laps on siin! Tema laps, ütlen sulle. Tema on siia tulnud, et Minka'd, kes teda kätel kandnud, ema poolest terwitada, keda mina ka juba rinnal toitsin. Emanuele see oli, kes rääkis."

Ja Emanuele d'Astorga tundis Minka ära, ehk küll aeg, wanadus ja waesus teda oli rusunud. Ta jooksis wana naese juurde ja ei lasknud teda mitte maha kukkuda. Siis hüüdis ta: „Siin ma olen alati ja igawesti." Tõsi see oli. Wäikese maja uks pandi kinni, ja tollest õhtust saadik ei kuulnud keegi kõige wähematgi sõnumit enam kuulsast kätel kantud lauljast. Naabrid ütlesiwad ööl pärast seda majas elawat liikumist näinud olewat. Ligematel päewadel ei nähtud wana-ema ega tütart enam pingil ukse kõrwal istuwat. Uks oli lukus. Wiimaks murti ta lahti. Wäike tuba ja teised ruumid oliwad tühjad, ja et hulga aja pärast kedagi ei tulnud maja pärima, ka ajalehtedesgi kuulutamine midagi kasu ei saatnud, siis müüdi maja wiimaks linna walitsuse käsul ära. Toa põrandal oliwad mitmed imelised kirjuta-

tud paberid leitud, mis mõned muusikatundjad wiimaks noodipaberi ütlesiwad olewat, ja ühel niisugusel paberitükil oli nimi Emanuele d'Astorga leitud. Siia oli ta siis küll tulnud, aga kuhu ta siit läinud, seda ei saanud keegi kuulda.

Astorga ei tulnud iganes enam kellegi silma. Kas ta elas teine pool pimeda naesterahwa kõrwa ja ilusa wärske neitsi-lille ligi, kes ehk edespidi üksnes temale õitsis, kes jõuaks küll seda ütelda? Arwamine, et ta oma waewatud südame uuesti kloostri müüride taha peitis, ei ole wõimalik, sest et temast ühegi kloostri päewaraamatus midagi ei seisa. Kes teab, ehk jäiwad armsa ilusa haleda laulu pää-osad selle kauni tütarlapse kätte, kes temaga wagusas paigas elas. Laulust on üksnes üksikud kohad järele jäänud. Ehk andis armas tütarlaps Astorgale need laulu osad ligi hauda. Keegi ei tunne laulumeistri hauda. Ei ükski loorber ei ehi seda küngast, mille all tema wäsind keha hingab, aga lilled õitsewad sääl wististi, kus eht suur laulik uinub, sest seda kohta peawad inglite käed hästi korras, kui ka inimesed unustawad

Elise Polko järele.

Eesti laulikud.*)

1. järk: wanemad laulikud.

Harry Jannsen.

Harry Jannseni ei wõiks õieti mitte wanemate laulikute sekka arwata, aga et wiimsed kaks laulikut, mida siin kohas kirjeldasin, mõlemad Jannsenid oliwad ja et nad kõik kolm ühest perekonnast pärit, nimelt isa, poeg ja tütar, siis jätsin nad lahutamata. Noorematest laulikutest on wäga raske kirjeldust teha ja nende tööde pääle üleüldist, kokkuwõtwat pilku heita, sest et nende luuletused ja sulesünnitused siin ja sääl ajalehtedes ja kalendrites laiali seisawad. Neid raamatuid aga, kus nende tööd ilmunud, on wäga raske saada. Mul ei ole Harry Jannseni luuletöödest mitte palju käepärast, nimelt mõned tõlgid ja käsikirjalised ärakirjutused. Aga ma mälestan ta töösid weel selgesti, ja nõnda julgen nende kohta oma arwamist awaldada. Harry Jannseni tuleb nende Eesti laulikute sekka arwata, kes uuema aja lapsed ja kõrge haridusega on. See kõrgem hariduse graad paistab ka igast H. Jannseni luuletööst wälja. Keel on ilus, kerge ja kenakõlaline, kuna mõte iga pidi lihwitud ja luulekuju mõnus on. Kes ei aimaks mitte iseäralist ülestõstwat tundmust, kui ta Harry Jannseni luuletust „Kes ei murra, kes ei murra, Oma walu, oma waewa" jne, loeb? Selles salmikus awaldab Jannsen sarnast elutõsidust niisuguses loomutruus kujus, nagu me seda ainult Goethe luuletustest oleme lugema harjunud. Pääle selle on need laulud, mis Harry Jannsen nooremehe põlwes luuletanud, mil weri kuum ja süda isamaa õnnest ja ilust waimustatud, wäga elustawad, nii näituseks ta luuletus:

„Ma tahan elada, mu isamaa! Mu pääle wõta ennast naaldada,
Ma tahan maksta omad suured wõlad, Sest kanda jõudwad minu noored õlad!"

Ka tema tõlgitöödest paistab suur lauliku-and wälja. Ta annab tõlgitud laulule weel ilusama kuju, kui ta alguspäralisena on, kuna aga mõte seesama on, aga wormi ja keele poolest Eesti omaks saanud. Harry Jannsen mõistab luules tundmiste poolest ... ja mahe olla, aga ka tundetuld leegitsema ajada. Niisugune mahe, luuleline kand... ...öla on tema „Hällilaul," mis äraräägimata õrnust ette toob.

Wististi ...ahetseb minuga kaasas mõnigi isamaa poeg, et meile meie auustatud suguwenna sulest juba mõni aeg midagi ilmunud ei ole. Küll teame meie, et Harry Jannseni sulg mitte koguniste Eesti kirjanduse kaunistamiseks ei seisa, aga rõõmuga

*) „Laulu ja mängu lehe" lugejatelt pean kauaaegse waikimise kohta wabandust paluma. Nüüd saab aga laulikute kirjeldus igas numbris edasi minema. Waikimiseks andsiwad rohked tööd ja mõned uuemad nähtused kirjanduse põllul põhjust, milledest tähelepanemata mitte wõimalik ei olnud mööda minna. J. Parw.

ja tänuga wõtaksime oma emakeeles ta töösid wastu, kui ta neid meile kingiks. Wististi keelab ja takistab teda nüüd ta laialine tegewuse põld oma kirjamehelist andi rahwa waimuharimiseks tarwitamast. Aga kui ta luuletuse pääle waatame:

Mu isamaa . . . . . Mu pääle wõta ennast naaldada,
Sest kanda jõudwad minu noored õlad!",

siis jääme nagu igatsedes ootama ja laulutalwe lõppemist lootma.

Eesti helikunstnikud.

Eesti helikunstnikkudele terwituseks L . i . a poolt.

J. W. Jannsen.

Eesti waimuelu isa
Oled iga põllu pääl,
Muusikalegi tõi lisa
Sinu kõlarikas hääl.
Jah, küll wõib end Eesti sugu
Sinu üle rõõmusta,
Tulew põlwgi ühte lugu
Nimeta Sind auuga.

A. Kunileid.

Kui Eesti elu kewade
Ju oli hakanud,
Siis awasid kui linnuke
Sa lahket laulu suud.
Kuid kare aeg ja külmad ka
Sind peletasid siit —
Ei meie siisgi unusta
Jal Sinu armast wiit.

Miina Hermann.

Ööpik Eesti õrnast sugust,
Wanemuise kaisu-taim,
Igast Sinu laulu lugust
Heljub wälja Eesti waim.
Truudus naesterahwa ehte,
Kindlus tema auutähte:
Jää Sa truuks ka kindlasti
Isamaa- ja kunstile.

J. Kappel.

Su kunstirikas waimu lend
Sind tõstab kirel kõrgele,
Ja häälte wõimul tõstad end
Sa Eestis kunsti taewasse.
Jää sinna hiilgwa tähena
Meid rõõmustama lõpmata.

A. Läte.

Magus läte, selge wesi
Sinu põhjast üles keeb,
Hoowab ikka hiljukesi,
Kosutab ja rõõmu teeb,
Ärgu ial Sinu sooned
Kunsti põllul kuiwagu,
Waid kõik Eesti majad, hooned
Sinu häälest helagu.

A. Thomson.

Kui kuulen Sinu laulu wiisi.
Ja Sinu häälte helinat,
Siis näen waimus muistseid hiisi
Kus wabad laulud kõlawad.
Sa segad hoolsalt muistist mulda,
Mis paljudelt saab põlatud;
Sa otsid ja Sa leiad kulda,
Mis rahwa seast on kadunud.

Weider nali.

Dr. Hans von Bülow, suur Saksa klawerimängija ja komponist, ja Anton Bruckner, kuulus orelimängija Wieni linnas, on sõbrad mehed. Aastal 1887 oli Bülow Ungari maal Budapestis kontsertisid andmas, kuna Bruckner Wieni helikunstnikkude seltsi presidendiks olli walitud. Bülow on suur naljahammas, ja tihti sünnib, et ta teistele kelmistükka teeb. Just õhtul, kui ta kontserti andis, tuli talle meelde, et sellel tunnil helikunstnikkude seltsi koosolek on ja mehed sääl tõsiste nägudega nõuu peawad ning asju läbi räägiwad. „Oot' oot', küll ma neile tembu teen." Just kui teine tükk oli kontserdil mängitud ja kolmas pidi tulema, kirjutas Bülow selle wahe ajal telegrammi üles. Tschechi ajalehed nimetawad sagedasti Bülowit sõimunimega Hanusch, mis Bülowi ristinimest Hans on wõetud. Et helikunstnikkude selts teda kohe ära ei tunneks, siis wõttis ta nõuuks telegrammile nimeks alla panna Hanuschkow. Selle läbi kõlas nimi hästi Bulgaria keeli, kus niisama kui Wene kee-

les, palju nimesid ow=silbiga lõpewad. Koosoleku ajal tuli siis ka presidendile järgmine telegramm: „Laske ruttu Anton Bruckner Sofiasse, Bulgaria päälinna, reisida; tema on Bulgaria würstiks walitud. Hanuschkow, Bulgaria minister." Telegramm tegi helikunstnikkude seltsis päratut suurt jahmatust. Orelimeister Bruckner tundis nagu elektri=lööki, käis rahutult edasi ja tagasi ja mõtles, kas palju wõi wähe pesu reisile kaasa wõtta ja missugust tükki ta oma truudele Bulgaria alamatele peaks ette mürada laskma. Mõned seltsi liikmed kummardasiwad teda juba kõwasti ja andsiwad talle auunime: würstlik kõrgus, kuna teised arwasiwad: Ei see telegrammi saatja küll Bulgaria minister wõi olla, waid see naljahammas, kelle nimi Hanusch ja kes selle nimele weel ow=saba taha teinud. Bülow olli waheajal kaks tükki edasi ette mänginud, ja korraga saiwad waewalt ühe tunni järele koosolijad uue telegrammi järgmiste sõnadega: „Saatke ruttu 100000 tükki Anton Bruckneri näopiltisid Sofiasse; rahwas karjub oma uue walitseja pilti näha. Hanuschkow." Pagana päralt, see oli liig. Seda ei wõinud meister Bruckner uskuda, ei olnud ka tal wõimalik nii ruttu suurt hulka piltisid saada, et oma paksu keha Bulgarlastele näha anda. See ei ole wõimalik. Ta ütles mõne silmapilgu järele ajaloo suureks kahjuks: „Mina ei wõta Bulgaria riigi auujärge wastu; astugu Hanuschkow ise pärgli nimel sinna pääle." Asi mööda!

Seda ja teist.

Tubli abinõuu. Brüsseli linna Monnaie=teatri walitsus uuris kaua järele, kuda teha, et peenikesed naesterahwad oma kõrged kübarad näitemängu ajal maha wõtaksiwad, sest et muidu need päältwaatajad, kes selja taga, küllalt näitemängu ei näe. Korraga tuli nõuu meelde. Teatri walitsus pani järgmise kuulutuse teatrisse igale poole seina pääle: „Üksnes wanematele naesterahwastele on lubatud näitemängu ajal kõrget kübarat pääs pidada." See aitas! Kõik naesterahwad wõtsiwad iga etenduse ajal kübarad pääst ära.

Komponisti juures. Wööras (küsib ukse tagast): „Kus elab siin kingsepp meister Saabas? Muusikameister (just hääs uue laulu loomise mõttes): „Üks oktaw kõrgemal."

Ilus wastus. Ühes wäga peenikeses seltskonnas laulis ilmakuulus Paulina Lucca ette. Kõik kuulasiwad ilusat laulu ära rääkimata waimustusega. Pärast astus üks wäga peenikene baron ette ja küsis Luccalt: „Kas Teie seda wana inetu näoga rauka ei tunne, kes sääl ahju najal toetab?" — Wihaselt wastas laululind: „Jah, seda ma tunnen küll, see on minu isa." — Baron oli täis häbi ja tahtis end wabandada, aga Lucca ütles: „Jätke pääle asi seisma. See on mulle sagedasti minu isaga juhtunud, aga ma armastan seda inetut nägu siisgi rohkem kui noorte baronite siledaid silmawahesid."

Hukkamõistew kriitik. Kuulus Franz Liszt kutsuti kord ühe rikka mehe juurde muusikalisele õhtupidule. Liszt ei armastanud mitte hääl meelel säärastele pidudele minna. Õhtusöök olli mööda. Nüüd tuli muusikamäng. Maja peremehe tütar pidas end surreks klawerimängijaks. Ta tahtis Lisztile iseäralist suurt auu teha ja mängis Lisztile Liszti enese loodud kõige uuema mängutükki ette, mis Liszt oli trükkida lasknud. Aga neiu mängis nii sandisti, et meistril häda oli kuulda, kuda tema tükk ära rikuti ja walesti kuuldawale toodi. Sellegi pärast kiitsiwad kõik päältkuulajad neiu mängu wäga waimustatud wiisil, et rikkale neiule mitte häbi teha. Rikka mehe tütar ootas muidugi ka Lisztilt suurt kiitust. Suur meister andis ka naeratades neiule kätt ja ütles lahkelt: „Ärge pange pahaks, ega wõtke wihaks, kallis preili, kui Teid palun mulle ütelda: kelle loodud mängutükk see oli, mis te praegu mängisite?"

Дозволено Цензурою — Дерптъ, 4. Іюля. 1888 г.

Nr. 8. IV. aastakäik

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.
Hind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu.
Toimetuse adress tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus."

André Erneste Modeste Gretry.

Et Prantsuse maale Italia maalt muusika-kunst kõige esiti tungis, see on igale muusika-tundjale teada. Selle pärast on ka Prantsuse maal hulk muusika-meistrid tõusnud, kelle nimed kõigi laulu- ja muusika-jüngrite seas wäga tuntud ja auustatud on ja kelle laulud weel praegu lauljate suus ja mängutükid mängijate riistades kõlawad.

Üks Prantsuse kõige kuulsamatest iluhelide loojatest on André Erneste Modeste Gretry. Temast ei ole õieti ühtigi muud ütelda, kui et ta elas ja palju muusikat sünnitas, see on, ta elas ühte puhku muusika sees ja muusika tarwis. Ta oli aastal 1741 uue kalendri järele küünlakuu 8. päewal sündinud. Tema sündimise linn oli Lüttich, mis nüüd Belgia all on, aga seekord weel Prantsuse all oli. Esimest õpetust sai ta isa-linnas. Aga pea jäi see koht edasi tungiwale muusika-jüngrile kitsaks. Ta läks Parisi ning haris end siin muusikas edasi. Siin linnas elas ta ka enamasti komponeerimisest oma elu ülespidamist saades. Tema ülem töö oli laulelduste loomine. Tema lauleldused oliwad minewal aastasajal wäga suure waimustusega wastu wõetud. Ka nüüd mängitakse suuremates linnades weel sagedasti ühte wõi teist Gretry lauleldust. Iseäranis kuulsaks on saanud lauleldused „Zemire ja Azor," „Sinihabe," „Panurge," ja kõge rohkem „Richard Lõwisüda." Neis lauleldustes on palju wiisisid, mis tuntud on. Ka mängitakse palju tema tükkisid weel praegu. Pääle nende kirjutas ta ühe komponeerimise õpetuse.

Töörikka elu järele pani suur meister mihklikuu 24. päewal aastal 1813 oma silmad Montmorency linnas igaweseks uneks kinni. Tema laulud ja mängud aga kõlawad edasi nii kaua kui muusikat edendatakse.

Tükikene Mozarti lapsepõlwest.

Mozart hakkas oma kunstniku-eluteed Wieni linnas. (Wienis suri ta ka 5. jõulukuu p. 1791, nagu teada, oma kuulust requemi (surma-laulu) komponeerides, mis tema oma matustel tarwitatud sai.) Kui isa teda Salzburist Wieni tõi, oli ta seitse aastat wana. Nad jäiwad „Walge härja" wõõrastemajasse korterisse. Mozart oli juba nii kuulus, et keiser teda enese juurde kutsus. Tõld saadeti järele, ja wäikene Wolfgang oli warsti keiserlikus paleis. Maria-Theresia ja keiser Joseph istusiwad sohwa pääl, kui noor muusika-meister sisse astus. Ta jooksis otsekohe keisrinna juurde, ronis tema sülle, wõttis ta pää käte wahele, suuteles teda ja ütles:

„Ah, keisrinna, küll sa oled ilus!"

Maria Theresia naeris, silitas poisikese pääd ja tänas niisuguse meelitamise eest. Pärast ütles ta:

„Noh, Wolfgang, nüüd mängi meile midagi klaweri pääl ette! Ma ise pööran sulle noodi lehti."

„Hää meelega," wastas Mozart, „aga sa ei oska õigel ajal pöörata. Parem kutsuge Wagenseil, tema oskab."

Kutsuti kapelmeister; Mozart istus klaweri ette ja mängis, mängis et lust. Keiser, keisrinna, erzherzoginnad, kõik oliwad waimustatud.

„Armas Wolfgang," naljatas keiser, „wigaks sul kümne sõrmega mängida; aga katsu ühe sõrmega ja kaetud klahwide pääl, kuda siis läheb!"

Mozart kattis klahwid rätikuga ära ja mängis ühe sõrmega ime-ruttu ja osawasti. Joseph nimetas teda kaheksandaks maailma-imeks ja kuulutas temale suurt tulewikku ette.

Pärast seda wiisiwad erzherzoginnad Karolina ja Maria Antoinette last lossi waatama. Nad wõtsiwad tema kätest kinni ja jooksiwad rõõmsa kisaga saalist wälja.

„Hakkame sõgesikku mängima," ütles Maria Antoinette, kui nad ühte suuremasse saali jõudsiwad.

Wolfgang oli nõuus ja kilkas: „Wäga hää. Mina hakkan pääle, siduge mu silmad kinni."

Antoinette wõttis oma rätiku ja sidus poisi silmad kinni. Mozart ei olnud libeda parkett-põranda pääl jooksma õppinud; ta libises esimese sammu juures, kukkus nina pääle ja hakkas nutma.

Karolina plahwatas heledasti naerma, aga Antoinette aitas waese mehikese üles, pühkis tema pisarad ära ja musutas teda. Mozart waatas tänulikult noore printsessi otsa ja ütles tõsiselt:

„Antoinette! sa oled nii hää; ma wõtan su omale naeseks!"

Need sõnad sütitasiwad. Keiserlik preilikene jooksis rõõmsa kisaga keisrinna juurde: „Mamma, Mozart tahab mind omale kosida! Ah Jumal, küll ma olen õnnelik!"

„Poisil on hää maitse," naeris keiserinna, „ka sina wõid rahul olla. Too oma peidmees siia!"

Lapsed tuliwad käsi-käes keisrinna ette.

„Wolfgang," küsis Maria Theresia, „miks sa siis Antoinette enesele walisid? Karolina on ka wiisakas ja ilus tüdruk."

„Ei ole wiisakas," wastas Mozart ägedalt, „ta naeris, kui ma maha kukkusin, aga Antoinette aitas mind ülesse."

„Soo, nüüd ma saan aru," jutustas keiserinna edasi, „aga kas tead, Wolfgang, pulmade jaoks peawad sul toredad riided olema."

Laps jäi kurwaks, siis aga ütles ta julge häälega:

„Kust ma pean toredaid riideid wõtma? Meie ei ole rikkad. Las' Antoinette wõtab mind, nagu ma olen."

„Kas ta aga tahab? Küsi tema enese käest."

Mozart pööras erzherzoginna poole, wõttis tema käest kinni ja küsis paluwa häälega: „Eks sa tule mulle, nagu ma olen?"

„Jah tulen, ega lähe kellegile muule, kui sinule," wastas Antoinette teda musutades.

Keisrinna naeris südamlikult ja oli liigutatud.

Teisel päewal sai Mozart keisri kammerherra käest toreda ülikonna ja ilmus siis oma „mõrsja" ette kõige paremas tujus. . . Wene keelest J. H. Wahtrik.

Wanem Johann Strauss.

Strauss! — Kui palju nõiduslikku wäge selle nime sees on! Straussi wiiuli järele tantsib peaaegu terwe maailm, tantsiwad keisri-kojad ja kasarmud, linnad ja külad, atlaskingad ja Wene saapad, pastlad ja paljad jalad, würstinnad ja

köögitüdrukud. Kelle kõrwad ehk kelle jalad ei tunne noorema Johann Straussi muusikat!? — Straussi walsid kõlawad Lõuna-Amerika priiriikides, Australias, Hiina müüri ääres, ühe sõnaga igal pool.

Õnnelik, kes nooremat Johann Straussi ennast orkestrit juhatama näeb. Üks noor, kuueteistkümne aastane Wieni elanik hakkas rõõmu pärast nutma, kui ta seda nägi ja kuulis. Tõesti wiiuliga on Strauss kui helide waim ise, tema poogna otsast lendawad elektri-sädemed kuuljate südametesse.

Straussid on päris loodud muusika-meistrid. Nemad ei ole mitte Saksa sugust, nagu mõned arwawad, waid Hispanlased. Nende silmad ja juuksed on mustad, näod pruunid, kehad tugewad ja wäikese kasuga.

Wanem Johann Strauss on teiste Straussilde isa. Tema sündis Wienis paastuk. 14. p. 1804. Leopoldstadti alewis, ja ühes wõõrastemajas, mis tema isa päralt oli, elas ta oma esimesed eluaastad. Kui mõnikord rändajad moosekandid wõõrastemajasse tuliwad, puges wäike Johann laua alla, et nende mängu kuulata. Kui need ära läksiwad, siis saagis ta kepiga wastu lauatükikest, mida ta oma wiiuliks pidas. Kord küsis isa temalt, missugust kingitust ta omale sündimisepäewaks soowiks. „Päris wiiulit," wastas poiss. — Wiiul oli temale, mis linnule wälja kaswanud tiiwad. Mis ta aga kuulis, seda mängis ta kohe järele, nõnda et teda igaüks „moosekandiks" hüüdis. Sel ajal tuliwad prantslased teist korda Wieni alla. Hirm wõttis terwes linnas maad, igaüks peitis oma warandust. Pisukene Strauss kandis oma wiiuli keldrisse kõige pimedamasse nurka, ei wõinud aga omast armsast seltsilisest kaua lahus olla. Esimesed prantslased, kes linna tuliwad, leidsiwad poisi wõõrastemajas wiiulit mängimas. Nad tuliwad kurja nõuuga, aga wäikese moosekandi walss juhtis nende mõtted kõrwale. Nad maksiwad oma sööma ja jooma ilusasti wälja; — hirmsad mokahabemega grenaderid suutelesiwad poisikest ja ütlesiwad: „See pisukene kurat peaks Parisi tulema! Saaks teisest tubli mängija."

Nii kerge kaubaga ei pääsnud teised linna elanikud. On ju teada, kuda prantslased Wieni ära riisusiwad.

Warsti pärast seda astus wana Strauss ühel hääl päewal oma poja ette ja lausus: „Poiss, mis ametit sa õppida tahad? Aeg on käes."

Noor moosekant ehmatas niisuguseid tõsiseid sõnu kuuldes üpris wäga ära. Ta tahtis midagi ütelda, aga ei julgenud.

Mis sest pikalt-laialt kõnelda? Poiss pandi raamatuköitja juurde, ehk see küll temale wastu meelt oli. Wana raamatuköitja, kelle juures Srauss õppis, oli mees, kes oma ametit jumalikult austas. Teisi ametnikkusid ehk ülepää muid inimesi ta inimesteks ei pidanudgi. Kohe esimesel päewal ütles ta Straussile: „Trükkal on ikka ka omast kohast asjamees, sest tema walmistab rahwale lugemist, aga kes hakkaks seda lugema, kui raamatuköitja tema töödele mitte ilusat kehakatet ei teeks." Uus sell ei kuulnud meistri juttu; tema mõtted wiibisiwad wiiuli juures, mida ta ka pärast päewatööd ei pidanud mängida tohtima. Johann lootis pühapäewal terwe päewa mängida. Aga, oh häda! Meister ei olnud tema tööga rahul ja pani mängu keelu ka pühapäewa pääle.

„Teie olete metsaline!" hüüdis poiss, kui ta seda kuulis, „ma ei taha raamatuköitja olla. Jumalaga, ma lähen."

Peremees ei saanud weel sõnagi suust, kui Srauss oma wiiuliga wärawast wäljas oli.

Aga kuhu sa hingega lähed? Koju minna ei maksa, säält toodakse karwupidi tagasi. Ei aidanud muud — Johann sammus linnast wälja, kuhu silmad näewad. Deblingi maanteed mööda astus ta Wienist ikka eemale ja eemale. Hommik oli tore, linnud laulsiwad kõige paremas tujus, ilusad kullakarwa putukad jalutasiwad, nagu koolipoisid koerakuudes, sinna ja tänna. Noor Strauss wõttis wiiuli lõua alla ja

hakkas mängima. Ta mängis, mängis ja mängis ikka edasi. Kui kõik tükid otsas oliwad, hakkas ta omast päästmängima. Tal oli hää, nii kerge! Wiiul näis tema mõtetest aru saama, sest ta andis enesest niisuguseid hääli wälja, nagu Strauss tahtis.

Poisil oli kuiwanud leiwatükikene taskus. Ta wõttis selle käsile, ehk õigem öeldud, hambile. Oi kui magus see maitsis! Ta 'polnud weel ialgi niisuguse isuga söönud. Tähelepanemata oli päew otsa saanud, päike läks looja, pimedus laotas oma tiiwad üle muusikandi ja tema silmaringi; — aga wäikene mees istus ikka oma wana paiga pääl ja mängis wiiulit. Wiimaks uinus ta magama — wiiul südame wastu surutud. Unes kuulis ta taewalikka helisid. Kui ta teisel hommikul üles ärkas, seisis keegi tema ees ja waatas imestades tema otsa.

Poiss ehmatas ja tahtis ära joosta.

„Johann! kas sa mind ei tunne?"

Tõesti, tuttaw hääl . . . Johannil tuli meelde, et ta seda isandat oma isa juures näinud. Ta jutustas temale oma loo ja palus teda, et ta teda mitte ülesse ei annaks.

„Tule minuga Delingenisse, mul on kahe jaoks ruumi küllalt; sääl wõid sa niipalju mängida, kui sa aga tahad," ütles wõõras.

Johann pigistas oma häätegija kätt ja läks temaga. — Wõõras mees toimetas kõik hästi. Ta teatas isale ja raamatuköitjale, et poiss tema juures on, sest need oliwad tema pärast wäga mures ja arwasiwad, et ta Donausse hüpanud. Pärast wiis ta poisi isa juurde tagasi, lepitas neid ja wõttis Johannile kuulsa wiiulimängija Polischanski õpetajaks. Pea pärast seda sai noor Strauss kapellmeister Pameri juures tegewust; aga warsti wõeti teda juba Laueri orkestrisse. Sel ajal weel ei maksetud kontsertide kuulamise eest kindlat hinda, waid igaüks andis, kui palju ta tahtis. Noor Strauss käis, kübar näpus, kuulajate käest priitahtlikkusid andeid kogumas . . . Lauer pani warsti noore mehe südidust ja annet tähele, ja kui ta 1825. aastal karnewali-pidu ajal oma orkestri kaheks jaotas, andis ta teise jao Straussi juhatamise alla.

Kord, kui Strauss „Rohelises külas" oma orkestert juhatas ja piduliseb tema wiiuli järele tantsisiwad, astus üks nii ilus neiu saali, et noor muusika-juht keedetud wähi nägu läks ja oma silmi armsa pildi päält ära ei raatsinud pöörata. Neiu kohta mõjus see pilk wäga sütitawalt, — ka tema punastas. Sel silmapilgul katkes Straussi wiiuli wint. Ruttu tõmbas ta oma kõrwal seiswa muusekandi käest wiiuli ära ja mängis edasi, nii et polka tantsijad seda tähelegi ei pannud. Nüüd mängis ta kahe eest, ehk weel enam, aga ta ei mänginud enam tantsijatele, waid ainult temale. — Kui ta õhtu koju läks, ei heitnud ta mitte magama, nagu muidu tema wiis oli, — ei, ta istus laua taha ja komponeeris oma — esimese walsi . . .

Straussi liisk oli langenud: ta hakkas komponistiks.

Straussi ja Laueri wahele sigines soe sõprus. Lauer oli elurõõmus naljakas mees, nagu Wieni elanikud enamasti kõik on. Ta elas mureta elu; alati ilma kopikata — kõrwadest saadik wõlgade sees. Strauss ei olnud ka palju rikkam. Kahe pääle kokku oli neil üks särk. Iga hommiku heitsiwad nad liisku, kumbale särk selga pidi saama. Teine pidi siis ilma läbi ajama, see on: jaki nööbid kuni kurgu alla kinni panema, oli siis jahe wõi kui palaw tahes.

Sel ajal laskis Strauss omale fraki (sabakuue) teha. Suure paastu esimesel päewal hommiku wara, kui Strauss weel magas, tuli rättsepp raha järele. Straussi rahakott oli — nagu kunagi — tühi. Frakk oli juba mõned nädalid kantud, aga rättsepp ei olnud weel kopikutgi saanud. Ta oli õieti pahane ja wõttis tooli päält Straussi palwetest hoolimata fraki ära ja läks minema. Noor mees oli meeleäraheitmises; muud riiet ei olnud selga panna; — ta pidi wangi, see on koju jääma.

Warsti tuli aga rättsepp tagasi ja teatas: „Teie frakk on wäga kantud, keegi ei

taha teda osta; parem jätan ta Teile, usun Teie auususe pääle ja loodan, et Teie ikka kord maksate."

Niisuguses „hiilgawas" olekus oli Strauss ja — — wõttis naese, see on: ta heitis oma ilusa neiuga abielusse. Noorus on julge ja usub oma õnne sisse.

Ehk küll Strauss ja Lauer hääd sõbrad oliwad, siisgi langesiwad Wieni linna muusika armastajad elanikud kahte erakonda: Straussi ja Laueri auustajateks.

Strauss oli nüüd kuulus mees. Ta läks Europa tähtsamatesse linnadesse kontsertisid andma. Ta käis Münchenis, Hamburgis, Amsterdamis, Haagis ja kõige wiimaks Parisis, kus ta kuninga perekonna ees mängis. Louis Philippe pigistas tema kätt ja ütles: „Ma olen Teie töödega ammugi tuttaw ja rõõmustan wäga, et ma nüüd Teid ennast ka tundma olen saanud." Teine päew saatis kuningas temale kümme tuhat franki.

Strauss andis kuulsa Müsariga ühes kakskümmend kontserti lühikese ajaga, siis asus ta maale elama. Kui ta Parisi tagasi tuli, asutas ta ühe näokatte-pidu (maskeradi), kus juures 140 muusikanti mängisiwad ja 4000 pidulist tantsisiwad — sel ajal koguni haruldased arwud.

Meierbeer ja Cherubini käisiwad teda Parisis kuulamas. Meierbeer ütles: „Strauss on waimukangelane — omal wiisil."

Kui Strauss Inglise maalt, kus teda ära rääkimata waimustusega wastu wõeti, tagasi tuli, asus ta oma armsasse Austriasse, kus ta täie auu ja kuulsuse sees suri. —

Tema kolmest pojast külmetas ennast J o s e p h Wene maal ja suri sinna.

J o h a n n (walsi-kuningas) elab Wieni lähedal Hitsingi alewis wäga toredasti. Tema on Straussidе hulgast kõige kuulsamaks saanud. Tema tütar näib ka päris Strauss olema. Johann Straussi üle on „Laulu ja mängu lehe" II. aastakäigus pikemalt kirjutatud ja sääl ka tema pilt antud.

E d u a r d on Wienile truuks jäänud. Tema juhatab sääl wiit wõi kuut orkester. Omas kerges wankris lendab ta ühest kontserdist teise. Siin on tal suur ouvertür juhatada, sääl üks uus polka ehk walts. Suwel teeb ta rahwa aias ehk linna pargis kesk lillesid ja ilusaid Wieni neiusid muusikat.

Wene keelest J. H. W a h t r i k.

Lühike muusika ajalugu.

(Järg.)

Suurt sugu ja kõrgemalt haritud inimestele komponeerisiwad need ja muud wäiksemad muusikameistrid iseäralisi ajakohalisi laulusid, mida madrigalideks nimetati. Madrigalid oliwad enamasti armastuse laulud ja oliwad wäga kaua hää meelega lauldud ja kuuldud. Iseäranis kuulus madrigalide looja oli seekord L u c a s M a r e n z i o, paawsti laulukoori liige, surnud aastal 1599. Neudele, kes kergemaid laulusid armastasiwad, sünnitati laulude loojate poolest laulusid, mida talupoeglisteks lauludeks hüüti. Need oliwad hästi kergete helidega ja hõlpsad meeles pidada. Ka oliwad see kord wäga pruugis Neapeli laulud, mis hästi mahedate häältega kõlasiwad. — — —

Waheajal oli nüüd heliwõim nii palju edenenud, et kõige laulukunsti kroon ja ilu, ooper ehk, nagu teada uuemal ajal Eesti keeli nimetatakse, laululdus wõis tekkida. Florenz oli selle aja kõige kuulsam ja tähtsam muusikaline keskpaik. Siin walitses würst Medici, kes üks neist walitsejatest oli, kes laulu ja mängu armastawad. Florenz oli ka see koht, kus laululdus ilmale tuli. Siin Florenzis oli see, kus esimest korda üksiku laul hulga lauluga ühendati. Seni ajani oli alati mitme häälega lauldud ja solo- (ehk üksiku-) laulust ei midagi enam hoolitud. Aastal 1539 oli ühel suurt sugu mehel pulm. Muusika-meistrile, kes pulmas pilli pidi lüüa laskma, tuli soow,

et ta midagi ka pidi laulda laskma. Aga tal ei olnud rohkem kui üks laulja, aga suur mängukoor. Talle tuli nüüd mõttesse seda lauljat päälmist häält laulda lasta ja teisi hääli mängukoorist kaasa mängida lasta. Laul kõlas seda wiisi wäga ilus ja leidis suurt waimustust. Just seda wiisi oli ooperi laul ilmale sündinud. Sellel põhjal edenes mitme- ja ühe-hääleline laul ikka täiemaks. (Järg tuleb).

Sõnumid mujalt muusikast.

Theodor Podbersky, kes enne kanditriks õppis, leiab nüüd Saksa maal õige hääd wastuwõtmist komponistina. Tema komponeerib iseäranis laulusid.

Wagneri muusik Italias ei leia mitte iga pidi lahket wastuwõtmist. Italia meeste muusikalised kõrwad ei leia Saksa meistri helisid küllalt magusad olewat.

Leizigis on Wagneri „Nibelungenring" laulelдus, mis neli õhtut mängida annab, kiitusega ette kantud.

Meeste koorilaul sigineb Saksa maal wäga jõudsal jammul. Ikka enam jätawad Saksa mehed kõrtsiskäimist ja joomist maha ning hakkawad laulmisest osa wõtma. Selle läbi saab nende terwis tugewaks ja lõbusaks. Seda linna enam ei ole, kus mitte mitu meeste-laulukoori ei oleks.

Saksa keiser on lubanud, nagu tema esiwanemadgi, ka muusikakunstile kaitsja ja edendaja olla.

Professor J. G. Herzog, tuntud Saksa komponist on wanaduse päiwi maitsma hakanud ja kõik ametid maha pannud.

Kõik Berlini muusikandid ühte kokku tahawad noorele Saksa keisrile ühes koos suure äratuse wiia, kui leina-aeg mööda.

Dr. Hans v. Bülow oli hiljuti Londonis ja on sääl wäga suurt auu oma klawerimänguga leidnud. Nüüd on ta Hamburgis elamas.

Camille Saint Saëns on uue laulelduse „Benevenuto Cellini" komponeerinud ja seda ette mängides asjatundjate poolest suurt kiitust leidnud.

Saksa keiser on käskinud, et sõjawäe muusikakoorid ei pea mitte tühje paljaid ja kerglasi tükkisid mängima, waid tuumakaid ja tõsiseid.

Wagneri lesele on Saksa keiser ütelda lasknud, et tema edespidi alati tahab Wagneri muusika ja Baireuthi pidumängude eest hoolt kanda.

Dr. Gunz, wälja õppinud arst ja niisama suur laulja, on Wienis Dr. Störcki juures inimese häälekõri ligemalt uurimas.

Mascheroni, Rooma laulelduse kapellmeister, on Italia walitsuse poolest käsu saanud, terwes Europas suurte linnade teatrid (waatemajasid) tundma õppida ja nende järele Italia muusikat kõrgemale järjele tõsta.

Parlow, Preisi sõjawäe muusika juhataja on 26. (17. juulil) ära surnud. Tema käis 1852. ja 3. aastal sõjawäe muusikakooriga ümber maailma kontsertisid andes.

Muusikdirektor Phil. Wolfram Heidelberis on professori auunime saanud. — Prof. Dr. W. Langhans Berlinis on Bologna kuningliku akademia auuliikmeks nimetatud.

Oskar Bolk, tubli komponist, suri Dresdenis heinakuul ära.

Theodor Reichmann, kuulus baritoni-laulja on ühe Wene preiliga paari heitnud. Õrn sugu auustas teda wäga. Kahju, sest kõigest üks ainus wõis ta omaks saada.

Bertrand Roth on ühe noore suure klawerimängija nimi, kes Saksa maal suure kiitusega endiste meistrite töösid kuuldawale toob.

Adelina Patti on meie aja kõige kuulsama laulja naesterahwa nimi. Nüüd on Roomas üks noor tenorist üles tekkinud, kelle nimi ruttu kuulsaks on saanud, sest mehe nimi on Adelino Patti.

Christina Nilson, kuulus Rootsi laululind, on Londonis weel wiimast korda kontserdis laulnud. Edespidi saab ta üksnes oma mehele, grahw Mirandale, elama. Tema on ühte kõkku 24 aastat laulnud.

Joseph Engel, Krolli teatri omanik Berlinis, suri hiljuti ära. Tema oli waesest Juudi poisikesest üheks kõige rikkamaks Berlini meheks jõudnud saada.

Busoni, komponist ja pianist (laululooja ja klawerimängija), on K. Pohlig'i asemele Helsingisse muusika-kooli klaweriõpetajaks saanud.

Ed. Riesen, postiwalitseja Frauensteinis pühitses hiljuti oma 25-aastast laulujuhatuse püha. Tema on selle aja sees rohkem kui 100 kontserti, 3 laulupidu jne. juhatanud. Wäga ilus pidu ja toredad kingitused ilustasiwad päewa.

Franz Lißzt ja Karl Riedel ei lähe iganesgi Saksa mängu- ja laulu-armastajate meelest ära. Need mõlemad on hiljuti surnud, ja nende mälestuseks peetakse ühte puhku leinapühi ja meeldetuletuse-kontsertisid. Liszt oli, nagu teada, klawerimängijate isa ja Riedel Saksa maa kõige tublima lauluselisi juhataja Leipzigis.

Gounod on uue suure kirikulaulu komponeerinud, mis wäga ilus olla.

Anton Rubinstein pidanud minewase aasta mihklikuust selle aasta jüri-kuuni Peterburi konserwatoriumis õpetlikka klaweritundisid ja mänginud sellel ajal oma õpilastele 1302 tükki õpetuseks ette.

Alfred Grünfeld, kuulus klawerimängija on Preisi kuningliku koja pianistiks, ja tema wend Heinrich, kuulus cellomängija, Preisi kuningliku koja cellistiks tõstetud.

Adolph Henselt, Wene keisri koja klaweri-mängija, kes kewade oma 50.-aastast ametipüha pidas, on hiljuti Keisri Majesteedilt Anna ordu I. klassi auumärgi saanud.

Suur kontsert anti 25. (13.) juunil Londonis kristallpalastis Händeli mälestuseks. Kontserdil laulsiwad 3150 lauljat ja päältkuuljaid oli 22,500. Ette lauldi Händeli „Messias". Iseäranis suur „Halleluja" oli ära rääkimata wägew ja mõjus. Kuuljad kuulsiwad seda laulu püsti seistes. Händelist peawad inglased suurt lugu ning arwawad teda üsna inglaseks, ehk ta küll sakslane oli,

Bremi linna kooliõpetajad on endid üheks suureks laulukooriks ühendanud.

Laululind Van Zandt on Lissaboni Carlos-teatrisse 12 etenduse tarwis kutsutud ja saab iga õhtu laulmise eest 4000 pranka (umbes 1500 rubl.). Suur raha!

Bennent on ühe uue tenorilaulja nimi, kes alles mõne aja eest habemeajaja oli ja nüüd kõige paremate lauljate sekka arwatakse.

Soome laulupidu Tamperes on juunikuul wäga ilusasti mööda saadetud. Ligi 500 lauljat on sellest osa wõtnud.

Läti laulupidu Riias on wäga ilusasti korda läinud. Umbes 2500 lauljat on sellest osa wõtnud ja rohkem kui 26,000 rubla on sisse tulnud, millest 9000 rubla järele jääb. Sellest rahast on nõuu Läti rahwawiisíde korjamiseks abi anda. Üks muusikatnudja saadetakse rahwawiisisid korjama.

Eesti Kirjameeste seltsi II. wõidupidu läks 17. juulil wäga hästi korda. Kirjatööde kõrwal oli ka laul wäga ilus. Wäga ilusasti laulis meie kuulus tenorilaulja Kann Wõrult. Iseäranis „Laulu ja mängu lehest" wõetud laul „Minu kallis isamaa" oli armas kuulda.

Seda ja teist.

Proua Katz ja preili Hatz oliwad ametiõed, see on, nad oliwad mõlemad ühe teatri näitlejad. Üks wihkas teist nii palju kui südamesse ial wiha mahtus. Proua Katz oli juba wananemas, aga tahtis alati hästi noorte neidude osa mängida, kuna preili Hatz tema nooruse pärast sagedasti wäikesi osasid mängida pandi. Kord

mängis noor neid, preili Hatz, ühte wana nõida. Proua Katz ütles pääle selle pilgates ning halwaks pidades: „Kena ja hull küll, et nüüd juba kõige nooremad plikakesed wanu nõidasid mängiwad.“ Aga preili Hatz ei olnud laisk, waid ütles silmapilk wasta: „Jah, aga weel kenam ja hullem on, et wanad nõiad sagedasti kõige nooremaid plikakesi mängiwad.“

Sofie Croizette, ilus noor näitleja neiu Parisis, astus kord oma korterist wälja uulitsale. Üks noor mees, kelle pää ilus neid oli oma ilu läbi segaseks teinud, astus äkisti tema ette, hoidis kuue rauaga pistoli neiu rinna kohta ja hüüdis: „Armastus wõi surm! Kui teie mind ei armasta, lasen teid surnuks.“ Ilus neiu langes ehmatadrs minestusesse. Noor mees wiidi politseisse.

Opereti-laulja kohtu ees. Proua Schenk-Ullmeier laulis Praga linna teatris „Parisi elu“ naljalauleldust. Selle tüki ühe laulu sisse pani ta ühe salmi oma poolt, milles ta ühte tähtsat meest pilkas. Pärast mängu kutsuti pilkaw laululind politseisse. Laululind ütles: „Kas pole hull, seda ei ole mulle terwel eluajal juhtunud.“ Tal oli hirm. Politseimeister küsis: „Miks te nõnda laulsite? Kas te ei teadnud, et sel, keda laulus pilkasite, kõrge ametnik on?“ Laululind wastu: „Teadsin küll.“ — „Miks te siis nõnda laulsite?“ — „Aga teised kõrged herrad oliwad sellega wäga rahul ja laksutasiwad käsi.“ — „See ei tähenda midagi, teised herrad ei ole nii kõrged mehed kui see, keda te pilkasite. Kes tegi teile selle pilkamise salmi?“ — „Kes muud kui mina ise, Mina pidin ometi ka kord politikast osa wõtma ja näitama, et mul süda rinnas on.“ — „Ja, ja, aga teie ei tohi kedagi pilgata näitelawalt.“ — „Miks ei tohi, kui nii kirju aeg on nagu nüüd. Auber oli elus kõige wagasem inime, aga kirjutas „Portic keeletu's“ otse mässamise lauleldusе, niisamati kirjutas wagane Schiller mässutüki „Röövlid.“ — „Ah siis teie arwate ka niisuguseid tükka oma pilkamisega kirjutanud olewat?“ Laululind kehitas õlasid ja ütles: „Sellest ei saa nüüdse põlwe inimesed aru.“ Politseimeister aga ütleb: „Noh, siis wõib järele tulew sugu teie tarkust imestada, aga pilkamise eest peate wiis kuldnat trahwi maksma. Raha saab waestele.“ Proua Ullmeyer wasta: „Sellega olen wäga rahul, ma teen rõõmuga waestele hääd, aga luban selle summa kahekordselt ning annan 10 kuldnat.“ Politseimeister wasta: „Katsuge oma hää-tegewat südant mujal näidata. Siin peate 5 kuldnat trahwi maksma, ei mitte 10. Koosolek on lõpetatud.“ Proua Ullmeyer ütleb: „Siin on 5 kuldnat.“ Läheb ära.

Paha lugu. Prantsuse maal Angersi linnas on hiljuti paha lugu sündinud. Teatris mängiti ühte kurbmängu. Ilus neiu tuleb ette, ilusad juuksed pääs. Korraga kukuwad ühe õnnetuse läbi juuksed pääst maha, sest nad ei olnud neiu enese, waid ühe — paruka omad. Neiu oli korraga kakskümmend aastat wanema näoga, ei julgenud enam edasi mängida häbi pärast ja oli teisel hommikul — ära putkanud.

Poisikene.

„Hei, külamees, pea kinni wäha,“
Nii tõstis poisikene tänawa pääl häält,
Kui nägi meest, kes oli mööda sõitmas sealt:
„Sa ajad hauda, nagu näha!“
Mees pidas kinni ka, et waadata...
— „Poiss, mis sa jampsid!“ ütles ta:
„Kus on siin haud? Ei kuskilgi! — Eks kuule!“
Nii jooksis juba üle jõhwerdaja huule:
„Sa ise jampsid, ise oled haud!“ — Kuid mees
Ei wastand sõnagestki enam, sõitis ära:
Ta aimas ju, et see tall ees,
Kes tänawas on harjund tõstma kära
Ja aega wiitma aia ääres ulades.

On sihukesi lapsi küllalt külades,
Kes palawamalt muud ei püüa,
Kui aia ääres haukuda.
Küll toime ikka siis saad nendega,
Kui mööda sõidad, sõnagi ei hüüa...
Kuid — küsin ma — mis siis pead tegema,
Kui mõni mees wast katsub laste pilli lüüa?
Ei aita säälgi wissist muu:
Kui sõida mööda, hoia suu!

Jakob Tamm.

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 26. августа 1888. г. Trükitud K. A. Hermann'i juures Tartus.

Nr. 9. IV. aastakäik.

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.
Hind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse adress tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus."

August Johan Söderman.

Rootsi rahwa seast on mõndagi laulude loojat ja helide sünnitajat wälja tulnud. Nende waimul ei ole aga mitte seda jõudu olnud, mis Rootsi sugu lauljatele naesterahwastele maailma-kuulsa nime on teinud. Kaks kõige suuremat selle aastasaja laululindu, need on Jenny Lind ja Christine Nilsson, on Rootsi rahwa seast wõsunud; Saksa lehed püüawad ka Soome sugu ööpikut Alma Fohströmi Rootsi inimeseks teha, ehk see küll Soome sugust on. Kaugemini tutwaks laululoojate seast on kõige rohkem neli meest saanud, need on Bellman, Crusell, Lindblad ja Söderman. Neist kõige kuulsamaks on wiimane saanud — iseäranis enese tehtud „Talupoja-pulma" (Rootsi keeli: Bondens bröllop'i) läbi, millest siin weel kõneleme.

August Johan Söderman on sündinud uue kalendri järele heinakuu 17. päewal 1832. aastal Rootsi maa päälinnas Stockholmis. Juba, kui Söderman alles wäga noor oli, märgati tema kõrget muusikalist looduse-annet. Temal oli wõimalik Saksa maale minna ja sääl nimelt Leipzigi konservatoriumis muusikat õppida. Tema ei jäänud aga mitte Saksa maale, waid tuli jälle tagasi Stockholmi. Siin sai ta kuninglikus linna-teatris kapellmeistriks ja oli wäga kõrgeks peetud. Siin oli ka tema elu kõige mõjusam tööpõld. Tema kirjutas suuremaid ja wähemaid tükkisid mänguriistadele. Ka ühe lustilise laulelduse loi ta walmis. Kõige rohkem läksiwad aga tema laulud rahwa sekka ja leidsiwad sõpru ning auustajaid. Laulude seast on ülemal nimetatud laul „Talupoja-pulm" kõige ilusam ja on terwes Europas kuulus. Mitmed Rootsi laulukoorid, kes Europa suuremates linnades on kontsertisid andnud, on alati selle lauluga suurt kiitust leidnud. Selles laulus ei ole õieti mitte üks laul, waid neli laulu ühes loos. Meie wõiksime teda ka lauluks neljas järgus nimetada: Esimene järk laulab marsi taktis pulma-päewa ilu, hakatust ja kiriku-minekut, teine järk laulatust kirikus ja kolmas ning neljas järk pulma-rõõmu ja -ilu pulma-peres. Kui need neli järku üks teise järele lauldakse, siis on see wäga ilus ning annab terwe pildi. Neid wõib aga ka üksikult laulda. Terwe Rootsi maa oli leinamas, kui selle ja mitme teise ilusa laulja looja, Söderman, küünlakuu 10. päewal 1876 Stockholmis alles täies mehe nooruslises eas, 44 aastat wana, ära suri. Tema laulud aga jääwad kõlama.

(Eesti lauljatele anname „Laulu ja mängu lehes" selles aastakäigus nr. 56, 57, 58 ja 59 Södermani ime-ilusa ja kuulsama laululugu täiesti ja nimelt meestekooris. Need neli laulu maksawad Rootsi keeles üksi nii palju, kui terwe aastakäik „Laulu ja mängu lehte". Sellega oleme Rootsi kuulsa meistri töö ka Eestlaste seas wälja laotanud.)

Surnud onu.

Emajõe kaldal seisis rikka kaupmehe Jõhwiku suur kolmekordne maja. Alumise korra pääl oliwad poed ja kauba-ladud; keskmisest korrast oli suurem osa üüriliste käes, ühes otsas elas aga maja isand ise; ülemine kord oli niisama üüriliste käes, kelle tasku mitte alamal ei kandnud elada, sest korteri asjus on lugu enamasti nõnda, et kõrgemaid kohte wähe himustatakse. Täna oli pühapäew; poe uksed oliwad kinni, kaupmees istus omas toas pehme tooli pääl; tema ees seisis üks kõhn ja kahwatand näoga noor mees. „Aga onu," ütles ta praegu kaupmehele, „ma ei taha mitte Su raha, waid armastust. Ma lahkun hulgaks ajaks, selle pärast teeb see mu südant raskeks, et Sul lahkudes minu jaoks mitte üht lahket sõna ei ole."

Kawalalt naeratades kostis kaupmees: „Sa püüad armastust, sest et sa tead, et seega ühes ka raha oma pillamiseks ühes saad. Aga Sa loodad asjata. Selle rahaga, mis Sa juba oled kulutanud, oleks kaks meest wõinud niikaugele õppida, et nad ise omale leiba wõiksiwad teenida, kuna Sina muud ei ole õppinud, kui natuke klawerit ja wiiulit piiksutama. Nüüd ei ole mul aga mingit lusti Sind oma kulul wäljamaale saata, sääl oma waewaga korjatud kopikaid surnuks lööma. Kui Sa seni midagi kasulikku asja ei ole õppinud, siis katsu nüüd ise, kudas läbi saad."

„Ma lähen, onu," ütles noor mees. „Ja et Su süda korraga nii raha küljes poob, siis ei taha ma enne tagasi tulla, kui ma wiimase kopika olen ära maksnud, mis Sa minu pärast kulutanud. Jumalaga!"

Noor mees tahtis minna, aga „pea!" hüüdis onu teda lahkema näoga tagasi: „Sa ei pea minust mitte lahkuma arwates, et ma üks kiwi-südameline ihnus-kael olen, kes oma õepoja enesest ära lükkab, sest et ta tema pärast paari kopikut ei taha kulutada. Mind pahandab ainult see, et Sa seni midagi 'pole ära õppinud, waid omad noore ea päewad kasuta lased mööda minna, ja ma ei näe ka Su reisis muud, kui kergemeelist lusti tuju. Kui see reis Sind aga tubliks meheks wõiks teha, kellest mul tarwis 'pole häbeneda, siis tahaksin Sind jälle rõõmuga wastu wõtta. Mine selle pärast rahuga ja wõta minu poolt see enesele reisi-tarwituseks." Selle järel pakkus ta ühte pakikest noore mehe kätte. See aga ei tahtnud wastu wõtta, waid ütles: „Onu, praegu alles heitsid Sa mulle ette, et ma Su raha tahan, kuna mulle tõesti lahke sõna Sinu poolt palju armsam on; — mispärast pakud Sa mulle siis lahke jumalaga-jätmise asemel raha?" —

Onu tõsine nägu läks lahkeks ja naerule. „Taewas, kudas Sa ise-meelne oled!" ütles ta. „Ma ei ole ju Sinuga wihane — wõin siisgi selleks saada, kui Sa mu annet ära põlgad. Mina ei pea sest midagi lugu, mis Sa oled õppinud — wõib olla, et Sa weel nii kaugel ei ole; aga kui Sa arwad, et Sa selles asjas wõid tubliks meheks saada, siis saa see, ja Sa teed mulle suurt rõõmu, ning mu armastus on kindel. Wõta aga seda raha wasta ja sellega ühes minu südamlikum soow, et see käik Sulle hästi korda läheks Sinu enese õnneks ja minule rõõmuks." Wana mehe palgetelt oli ka täiesti kõik pahandus kadunud, südamlikult jättis ta oma õepojaga jumalaga.

Rõõmsal südamel ja kergel sammul astus noor mees alla uulitsale. Weel täna õhtuse rongiga tahtis ta ära sõita. Selleks oliwad ta wähesed asjad juba kõik pakitud, nüüd tõttas ta usinasti, nagu oleks tal igast kaotatud minutist kahju, uulitsal edasi. Linna keskpaigast ammugi wäljas seisatas ta ühe suure maja ukse ees, astus siis aga warsti sinna sisse ja läks treppi mööda kuni kolmanda korra pääle, kuhu ta ühte wäiksesse katuse-kambrisse astus. Toake oli mahe ja lahe. Ei olnud sääl küll midagi ilu ega uhkuse asja, aga seda pidi iga sisseastuja ütlema, et sääl toas kunstniku käsi talitses ja walitses, kunstniku käsi, kes ka külma koobast lõbusaks koduks mõistab muuta

— ja see on tõesti kõige ülem kunst ning ainult naesterahwas on selles kunstis kõrgele järjele jõudnud. — Siin kambrikeses elas noore mehe süda ja õndsus, tema armas Anna oma emaga. Nad oliwad külluses kaswanud ja elanud, aga õnnetus oli neid rohkesti kodu otsinud. Anna isa oli jõukas kaupmees, kes oma ainust tütart kõrgesti koolitas, sest kõige inimlise arwamise järele pidi see hiilgawat kohta ilma elus täitma. Aga asi läks teisiti. Isa jäi pankrotti ja suri, lesel ja waesel lapsel ei olnud enam wähematgi pärandada. Kõigist arwu-rikastest sõpradest, kes enne iga päew nende ümber oliwad olnud, ei olnud enam jälgegi järele jäänud, waesed inimesed ei teadnud midagi pääle hakata. Sääl ütles Anna emale: „Sa oled seni minu eest hoolt kandnud ja waewa näinud, lase ma katsun nüüd oma jõudu.“ Ja ta katsus. Ta oli palju õppinud; seda kõik wõis ta tarwitada. Ta andis tundisid ja tegi käsitööd. Wäsimust ta ei tundnud, ja tööde rohkuse all ei närtsinud ta mitte; kaks hallikat karastasiwad tema elu jõudu, ja need hallikad oliwad armastus ema ja armastus Eduardi wasta.

Eduard oli kaupmees Jõhwiku õepoeg. Tema wanemad oliwad mõlemad wara surnud, onu oli teda kaswatanud ja koolitanud. Onu tahtis temast kaupmeest teha, aga Eduardil ei olnud seks lusti. Ta läks Peterburisse muusika-ülikooli. See oli onul wäga wasta meelt. Nüüd oli ta selle läbi teinud ja tahtis Rooma kuulsate meistrite juurde edasi õppima minna, sest Italia on iga kunstniku igatsus. Ta oli nüüd onu jumalaga jätnud ja tuli weel wiimast korda oma armsat waatama. Kui kaks armastajat hinge nii kauge maa pääle lahkuwad, siis on neil liiga palju üksteisele ütelda, aga enamasti jääb ikka kõik ütlemata. Nad ei wandunud mitte teine teisele igawest truudust ja armastust, sest nende süda oli igast kahtlasest mõttest waba, ja kus süda isegi tunnistab, mis wõiwad sääl weel sõnad tõendada? Nad ei lubanud mitte üksteist mõtelda ja üksteisele kirjutada — see oli muidugi mõista, et see teisiti ei wõinud olla. Nad ei nutnud mitte, et nad kauaks ajaks pidiwad lahkuma, sest armastus ulatab kangemale, kui ilm, ja kindel jällenägemise lootus kustutab iga kurwastust.

Nad jätsiwad südamlikult jumalaga, kõik tulewiku mured armsa taewa-Isa hooleks jättes.

~~~~~~~~

Eduard oli juba kodumaalt kaugel, aga kolme südame mõtted saatsiwad teda: Anna armastuse soowidega, Oskar kawaluse plaanidega, ja wana onu ei teadnud isegi, kas ta õepoja üle pidi pahandama wõi rõõmustama, aga et ta teda unustada ei saanud, selle eest muretses Oskar. Aga kes oli Oskar? Jõhwiku wennapoeg. Tema isa oli Jõhwiku juures kirjutaja olnud, ja tema ise ka juba wiieteistkümnendast eluaastast saadik kontoris ametis. Aga ta oli läbi ja läbi hukka läinud poiss: Ta sai suure palga ja näpistas kõrwalt ka niisama palju, aga sest ei olnud midagi abi; tal oli alati raha puudus. Ta oli juba kuus aastat kontoris olnud. Ta isa suri. Sääl muutis Oskar korraga oma elu-kombet: ta sai kõige usinamaks tööliseks ja kõige kokkuhoidlikumaks inimeseks. Aga see oli kõik pettus. Ta tahtis ainult onule meeldida, et see, kui ta sureks, teda pärijaks teeks. Rohkem sugulasi ju wanal Jõhwikul ei olnud, kui tema Eduard, ja wiimane pidi eest ära talitatud saama. Selle pärast pani ta alati onule ette, kudas Eduard ilmaaegu palju raha kulutab ja midagi ei õpi ja ise ialgi enesele leiba teenima ei hakka. Tema sõnad ei jäänud wanamehe juures wiljata: Eduard sai etteheitmisi kuulda. Nüüd, kuna ta kodumaalt kaugel oli, oli ta wastasel waba wäli, ja see tegi ka hoolega tööd, et üksgi tund kasuta mööda ei läheks.

Jõhwika maja ülemise korra pääl elas üks wana poiss, nimega Anton Aarup, kes ainult selle pärast meie jutus tähtjas on, et ta Jõhwikuga wäga ühte nägu oli; tuttawad teretasiwad uulitsal sagedasti ühte teise asemel. Tema oli ühes apteegis selliks ja elas kodus wäga wagusalt; teised elanikud majas ei teadnudgi temast suuremat, kas teda sääl oli wõi ei.

~~~~~~~~

Ühe aasta oli Eduard juba wäljamaal olnud, selle aja sees ei saanud Jõhwik temast mingit teatust. Oskar tuletas pea igapäew wana kaupmehe õepoja tänamata olekut meelde, kes wõõral maal olles onu pääle ei mõtelnudgi. Aeg ajalt teadis ta ka onule tükkisid ette tuua, mis ta siit ehk säält kuulnud, mis kõik Eduardi pidiwad onu südames läilaks tegema. Kewade poolsel talwel jäi kaupmees ikka enam ja enam haiglaseks; tohtrid andsiwad talle nõuu soemasse kliimasse minna. Aga tema arwas jälle, et suwel meie omagi kliima küllalt terwe ja kosutaw on, ning ei läinud.

Ta ei uskunud oma asja ajamist täiesti Oskari hoolde, kui ta ise alati terawal silmal tema tegude üle walwata ei saanud, sest et ta teda selleks liiga palju tundis. Selle pärast ei olnud ka Oskari kõnedel, mis Eduardi pärast wäsimata pidas, loodetud tagajärge. Wanamees pahandas küll õepoja üle, et see temale sugugi ei kirjutanud, aga tema südamele seisis ta siisgi ligemal kui Oskar.

Aga wanamehe terwis läks päew päewalt ikka waesemaks; juba tähendas Oskar, et wara ei oleks testamendi tegemise pääle mõtelda.

Sääl ühel õhtul hilja, kui wana Jõhwik juba magama tahtis minna, tuli üks tuttaw tema juurde sisse. Ta oli kaupmees, aga kõrwalisel kombel ka, nagu ligemad tuttawad teadsiwad, komponist. Tema nimi ei olnud küll weel kusgil trükitud, ka ei olnud mõnda tema lauleldust kusagil näitelawal ette toodud, aga niisuguseid kunstijüngrid on palju, kes ainult teiste meistrite auustamises õnnelikud on.

„Wabandage,“ ütles wõõras, „et ma Teid weel nii hilja eksitan. Ma tulen suwe-teatrist. Sääl toodi täna üks uus tükk ette, mille meie linna mees olla loonud. Tükk oli üpris ilus ja waimustaw; kõik, kellel seks tundmist, kiitsiwad üli wäga. Ta on päris meistri-töö. Mina aga mõtlesin, et kui ta meie linna mees on, siis pean ma temaga tutwaks saama. Ma küsisin tema järele, aga mulle ei antud mingit teatust, muud kui et ta Teie õepoeg olla. Selle pärast palun ma: juhatage mind tema juurde ehk andke mulle tema adress.“

Wanamees kohkus, imestas ja häbenes seda kõike kuuldes. Ta ei teadnud ise oma õepoja üle weel mitte midagi. Kahetsedes, et ta wõõra soowi ei wõi täita, saatis ta selle minema. Aga teisel päewal käisiwad weel mitmed tema juures, kes kõik tema õepoja meistri-tööd kiitsiwad, tõendades, et siinsel näitelawal enne weel niisugust tükki ei ole ette toodud.

Teisel õhtul, kui tükki esimest korda korrati, oli ka wana Jõhwik esimeses reas päältwaatajate seas. Et tema teatrisse läks, seda tuli muidu wäga harwa ette, ja ainult mõnikord, kus ta niisuguste hääde sõprade seltsis juhtus olema, kes ta wägisi sinna wiisiwad.

Täna ootas ta põnewusega tüki algust.

Tema ei olnud muusika-tundja, ei pidanud ka näitlusest suurt lugu, aga kui ta nägi, kudas etendus teiste kõikide pääle wägewalt mõjus, siis hakkas temagi terawamini tähele panema. Ja muusik on niisugune: kes temale tähele panewat kõrwa lainab, sellele tungib ta südamesse.

Wanamehel tuli wesi silma, kui eesriie maha lasti ja kõik päältkuulajaid meeldimise kisa kuulda andsiwad. Tasakesti pomises ta enesele habemesse: „Waata mulle poissi, missuguseid tükkisid ta wälja mõtleb.“

Waheaegadel ja tüki lõpul oliwad päältkuulajad murrus tema ümber koos ja nõudsiwad tema käest õepoja üle ligemat teatust, aga tema häbenes, et ta midagi ei wõinud anda.

~~~~~~~~

Öösel ei saanud wanamees palju magada, waid mõtles selle pääle, kust ta Eduardi adressi kätte saaks. Wiimaks tuli talle hää mõtte: talle tuli meelde, et Eduardil siin üks pruut oli, sest õepoeg ei olnud asja temale salanud, ta teadis sedagi, kus seesama enne elas; kas ta nüüd weel sääl oli, seda pidi ta järele kuulama. Ta lei-
~~~~~~~~

dis ka wiimaks Anna üles, kelle elu sest saadik, kui Eduard ära läks, sugugi ei olnud muutunud. Ta andis tundisid ja tegi käsitööd, sai just niipalju, et ise wõis elada ja ema ka toita. Kõige töö ja waewa all oli neiu ilus ja priske. Armsa edasijõudmine kunsti põllul ei olnud temagi juures hää tagajärjeta. Jõhwiku tulek ei jäänud tema poolt mitte imeks panemata, aga kui wanamees oma soowi wälja ütles ja juurde lisas, et Eduard temale ialgi ei ole kirjutanud, kostis neiu:

„See ei ole wõimalik, Eduard kirjutas mulle, et ta Teile mitu kirja on saatnud ja kurwastas, et Teie ühegi pääle ei ole kostnud."

Jõhwik arwas warsti, et need kirjad Oskari näppu on jäänud, aga ei rääkinud sellest pikemalt, waid kui õepoja adressi oli saanud, läks ta warsti minema.

Warsti pääle selle oli ühel õhtul wana kaupmehe juures wäike aga tore pidu, sest maja isand lubas homme hommiku wara ära sõita Saksa maale terwise-weele. Ligi hommikuni oldi weiniklaaside juures koos, siis aga lahkusiwad kõik, äraminejale hääd reisi soowides.

(Järg tuleb.)

Üks õnneaasta.

Ühel ilusal kuupaistesel ööl käisiwad kaks muusika-armastajat Berlinis „Elajate aias" jalutamas. Üks oli ameti poolest orgamist ja oli kuulsat Mendelssohni tundnud. Teine oli eramees.

„Kahju," ütles wiimne, „et Mendelssohn, kes nii kõrgeandeline ja rikas mees oli, nii wara pidi surema!"

„Talle jääb ometi kuulus nimi," wastas organist. „Teda ja tema töösid ei unustata ära. Kahjatseda on aga teine mees, kes unustatud ongi juba, ehk küll ta tööd wäga tähtsad on, ja see mees on B e r n h a r d K l e i n."

„Ka tema suri noores eas ja rikas õnne uing wara poolest," ütles teine.

„Aga ta on kahjatseda, sest ta olu ja elu juhtumised saatsiwad ta enne aegu hauda," ütles organist.

Nüüd jutustas organist Kleini elulugu wäga selgelt. Et Eesti keeles ka mõnigi laul Kleini sulest on trükitud, siis on wististi „Laulu ja mängu lehe" lugejatele lõbus, kui tema haledat lugu siin kõneleme.

Bernhard Klein oli sündinud 6. märzil u. k. j. 1793 Kölnis. Ta oli noores eas Parisis muusika ülikoolis Cherubini all õppimas. Pärast sai ta Kölnis koha, tuli aga 1820 Berlini ja jäi siia elama. Siin hakkas ta muusika-tundisid andma. Kõige paremates perekondades wõeti ta klaweriõpetajaks. Ka üks wäga ilus tüdruk, wäga rikka kaupmehe M. tütar, wõttis Kleinilt klaweritundisid.

Pea hakkas õpetaja ja õppija teine teist armastama. Klein oli wäga õnnelik.

Kui auus mees pidas ta oma kohuseks oma armukese isale tunnistada, mis tema ja tütre wahel on. Armastaw tüdruk ei uskunud mitte, et isa selle wasta saab olema, kui tema wäga lugu peetud muusikameistri kaasaks saab.

Aga wana herra oli õige wali rahamees. Ta sai kangesti wihaseks, et üks „muusika-õpetaja" julges tema tütre pääle silmi heita ja teda koguni naeseks ihaldada.

Et Klein seda põhjendada püüdis, siis sai kaupmees M. weel wihasemaks. Ta wiskas Kleini otsekohe uksest wälja ja ütles, et ärgu Klein enam oma nägu näidaku, sest et ta temale oma tütart ialgi ei anna.

Klein wõttis kõik oma mehise rammu kokku, et enese armastust unustada. Ta tegi wirgasti tööd, ja warsti läks talle korda hääd kohta saada. Ta sai muusika-direktoriks uuesti elule seatud „Kirikulaulu-asutuses." Tema pruut ei leidnud kudagi troosti. Ta läks iga päewaga waiksemaks ja kahwamaks. Küll andsiwad arstid kõike sugu rohtusid, ei awitanud kõik midagi.

„Meie tohter on käskinud, et wärskesse õhku läheksite lahutama, siis paraneb

haigus ja mõnuneb meel," ütles wana teener Friedrich. „Teie peaksite, preili, „Elajate aeda" minema, sääl on nii haljas ja ilus; sääl wõite troosti leida."

Preili wõttis wana teenri nõuu wasta ja läks wälja jalutama. Kui ta wiimaks kõndimisest wäsinud oli ja pingile istus, oli näha, et ka jalutamisest midagi abi ei olnud. Sügaw ohkamine tuli neitsi rinnast.

„Teie olete wist küll haige?" küsis üks hääl selja taga.

„Ei," wastas neiu ja pööras näo sinna, kust küsimine tuli.

Üks wana moorike, waesed riided seljas, kes tema kõrwal pingil istus, oli küsija ja oli neiu toredat ülikonda kaua waadelnud.

„Nii ilus, nii noor, ei haigegi, kuda on siis weel tarwis nii raskesti ohata," küsis waene naene. Et wastust ei tulnud, jutustas naene edasi: „Ärge pange pahaks, armas preili, aga see on tõesti patt, kui rikkad inimesed, kellel kõike küllalt, paljalt igawuse pärast ohkawad. Ohkamine on üksi meie waeste päralt."

„Mõistan küll," ütles preili, tõmbas rahapunga ja andis wastameelsele rääkijale mitu raha. Wanake naeratas, wõttis raha, pidas aga neitsi kätt kindlasti enese käes ja käe sisse terasesti waadates ütles ta:

„Küll on ilus ja peenike käsi! — Ja Teie heidate meelt ära? Teile saab üks aasta kõige puhtamat armsamat õnne tulema — aga —"

„Aga enne peawad inimeste mõtted weel teiseks muutuma," lisas neiu sõna otsast kinni wõttes ja kätt ära tõmmates juurde. Naene läks ära.

„Tühi raha!" ütles preili siis tasa nagu enesele ja laskis jällegi pää norgu. „Raha eest üteldakse inimestele koguni tulewikgi ette! Naeru wäärt!" Kui ta jälle üles waatas, oli wana moor kadunud.

Mitu kuud läks mööda. Noore preili terwis läks ikka sandemaks. Kodutohtri rohud ei mõjunud mitte märkigi. Kaupmees läks kuulsa tohtri Heim'i juurde tütre pärast nõuu küsima.

Heim oli mees, kes otsekoheste sõnadega igaühele tõde suu sisse ütles. Ta seletas ka siin isale lühedalt: „Teie tütar on südame poolest haige. Siin ei aita üksgi rohi. Tema sureb ilma armuta, kui ta mitte unustada jõua ega rammu ei leia."

Kaupmees läks täis hirmu. Ei ta tahtnud enese ainust tütart hauda langeda lasta, wõttis nõuuks oma walju sõna murda ja tütre tahtmisele järele anda.

Selleks walis kaupmees tütre lähema sünnipäewa. Rohked kingitused katsiwad sellel hommikul tütre lauda. Aga noor neiu waatles kõiki neid kingitusi koguni külmalt ja tänuta.

„Sa waatad ju kõike nii külmalt ja kargelt, armas laps! Kas siis sulle enam ühtigi siin ilmas rõõmu ei tee?" küsis isa silmad pisaras.

„Ei midagi enam!" wastas tütar murtud häälega.

„Aga kas sul ü h t e soowi ei ole? Ütle see soow wälja — ja kui iganes wõimalik — tea, et ma teda täidan."

Friedrich seisis ligidal tõmbas preili kleiti ja sosistas: „Wõtke julgust! Paras aeg on kätte tulnud."

„Minul on üks a i n u k e soow," algas tütar tasase wärisewa häälega isale ütlema. „See soow on sulle tuntud, aga sina ei täidaks teda. Miks ma siis asjata palun!"

„Noh, ei tea! Ehk ometi! Räägi!" ütles isa.

„Noh siis! Ühenda mind selle mehega, keda mu hing ihaldab ning armastab," ütles tütar.

„Olgu siis! Sa pead teda saama, ja Friedrich toogu sinule peidmees praegu kohe koju siia!" ütles nüüd isa.

Ära rääkimata rõõmuhüüdmisega langes tütar isa kaela ümber. Friedrich pani

hobuse rakkesse ja sõitis peidmehe järele, kuna tütar isale tuhat tänu sõna ütles: „Tänu, tänu sulle, kallis isa. Nüüd elan jälle."

Klein istus täis mõtteid oma toas. Friedrich tuli sisse ja ütles: „Tere, tere! Usinasti, herra Klein, pange end ilusasti riidesse, täna on Teie pruudi sünnipäew, siis peab ometi peidmees pruudi majasse minema."

„Minul ei ole praegu aega Teie pahu naljasid kuulda," wastas Klein pahaselt. „Mis te soowite, Friedrich?"

„Heldene aeg, ma ütlesin ju Teile," ütles teener, „et peate end ruttu riidesse panema. Wana herra on järele andnud, preili ootab Teid igatsusega. Wäljas on wanker walmis.

Lipsti oli Klein riides. Sõit läks pruudile.

Ära ütlemata oli see rõõm, mis mõlemad armastajad pika lahutuse järele tundsiwad. Juba selsamal päewal oli kihlus ja mõne päewa pärast pulm.

Üks aasta põhjatut õnne läks noorel paaril mööda. Siis aga tuliwad pilwed, mis õnne päikest katma ähwardasiwad hakata.

Kleini proual oli raske lapsewoodi läbi teha olnud. Karta oli, et laps elusse ei jääks.

„Mis sõnumi Te toote? Mis teeb mu laps, tohtri herra?" Nõnda küsis Klein täis rahutust Heim'i käest, kes haige noore abikaasa juurest tuli.

„Olge mees ja püüdke ära kanda, mis ma Teile ütlen!" kostis tohter. „Teie peate walmis olema kõige sandemat sõnumit kuulma."

„Rääkige!" hüüdis Klein. „Kahtlane olek teeb mind nõrgameelseks. Ma tahan kõik teada."

Heim waatas Kleini surnukahwad nägu ja ütles ohkades: „Ühe tunni pärast sureb Teie laps. Ka Teie abikaasa olek on wäga sandiks läinud —"

„Kas pean weel rohkem kuulma, ütelge!" oigas Klein.

„Homme on ka Teie abikaas — surnud," wastas Heim.

Teisel päewal oliwad kaks surnukeha Kleini majas.

Seda äkilist õnnetust ei jõudnud Klein kanda. Esiti püüdis ta oma ära rääkimata kurbtust marjawiinaga uimastada, siis hakkas ta — põlewat wiina jooma. Elust ei hoolinud ta enam. Ta soowis enesele surma. Surm tuli temale ka juba 9. septembril 1832, kui ta alles 39 aastat wana oli. Üksnes tema laulud kõlawad weel siin ja sääl. Tema ilusad ooperid on unustatud. Aga tundjad peawad teda suureks lauluoojaks.

J. Hentscheli järele.

Tähtjas palwe ja soow.

Armsad suguwennad ja -õed! Üks meie kõige suurem hool kirjanduse põllul on ja peab olema meie oma rahwa wana waimuwara koguda ja seda kadumise eest hoida. Sellel põllul on juba tähtsat ja tänuwäärilist tööd tehtud. Tuhandete kaupa on wanu luuletusi, regewärssisid ja muinasjuttusid kogutud. Dr. Kreutzwald, Dr. Hurt, Dr. Weske ja teised on hoolega tegewad olnud, ja nimelt on Dr. Hurt sellel põllul weel praegu tegew, ja hulk armsaid isamaa-poegi aitab waimustatud wõimul kaasa ja korjab terwel maal wana wara. See on armas ja kallis töö.

Aga teine pool meie rahwa wanast waimuwarast on seni ajani peaaegu koguni unustusesse jäänud. See on meie oma Eesti rahwa-wiisid. Neist on meil alles wäga wähe olemas. Meie kontsertidel, pidudel ja pühadel on pea ainult ja üksi wõõraste rahwaste wiisisid kuulda. Teeme ka siin otsusele, et see edespidi enam nõnda ei pea olema. Hakkame ka sellel põllul oma rahwa wana wara korjama. Ärgem olgem tuimad neid wiisisid üles kirjutama, mis Eesti esiwanemate südameid on walu ja rõõmu puhkudel oma kõlaga tõstnud ja lõbustanud.

Astugem siis, armsad suguwennad ja -õed, kes muusikat mõistate ja armastate, tööle! Kuulakem ja pangem paberisse hääled ja helid, mis rahwa suus weel wanadest rahwawiisidest kuulete kõlawat. Küll ei ole igamehe asi wiisi nootidesse üles tähendada. Aga hool ja osawõtmine saab ka siin asja kergitama. Kes ise wiisi üles kirjutada ei mõista, õppigu ta päha ja mingu laulgu ta parajal puhul mõnele sääraseie muusika-tundjale ette, kes teda paberisse kirjutada mõistab. Wiisid, olgu neid siis üks wõi hulk, saadetagu minu nime pääle Tartu. Muud adressi ei ole kirjale tarwis, kui: Dr. K. A. Hermann Tartus.

Korjates pandagu wõimalikult seda tähele, et wiisid wanade regewärsside kohta sünniwad, siis on nad tõesti Eesti rahwa-wiisid. Muusikatundjad, kes wiisisid üles kirjutawad, tunnewad ju enamasti neid wiisisid, mis juba trükitud. Neil ei saa raske olema uusi leida. Kui mõni ka peaksgi juba üles kirjutatud olema, siis ei ole sellest wiga. Wõib ju mõnda wiisi kahte wõi rohkem korda kirjutada, kui aga selle läbi teised kaduma ei lähe, et kardetakse, nad on ehk juba üles kirjutatud, ja ei ole ometi. Wanu wiisisid on weel minu teada kõige rohkem Setu, Alutaguse, Lääne, Pärnu ja Saare maal. Sääl helisеb neid weel rahwa suus. Aga ka mujalt Eestlaste seast ei ole nad weel koguni otsas. Korjamise juures ärgu unustatagu ka Eesti rahwa tantsu- ja mängu-tükkisid ära, waid korjatagu neid nii palju kui wõimalik. Ka need on wana pärandus esiwanemate ajast.

Palun weel kord kõigest südamest: Hakkame hoolega tööle, armsad muusika tundjad wennad ja õed: Korjame ja tähendame üles, mis rahwa suus kõlab ja tema oma on. Kanname hoolt, et pea wõiksime ilusa kogu Eesti rahwa-wiisisid trükis näha ja neid igal puhul siis kuulda kui Eesti rahwa enese ilu-heli. Jõudu tööle!

Dr. K. A. Hermann.

Seda ja teist.

Salieri ja Mozart. Kuulsal Saksa meistril Mozartil olla Italia meeste poolest palju kiusu ja jonni kanda olnud, nii räägiwad Saksa raamatud. See tulnud sellest, et Mozarti tööd ilusamad olnud. Mozarti kiusajate ees otsas olnud kuulus meister Salieri. Kui siis Mozart suri, siis läks jutt laiali, et Salieri olla Mozarti kihwti läbi surmanud. See jutt puutus pärast ka Salieri enese kõrwa, ja tema oli selle üle wäga ehmatanud, et tema pidi Mozarti mõrtsuk olema. Ta oli küll eluajal Mozartit püüdnud siin ja sääl laita, aga Mozarti elu kallale kippuda ei olnud iganes tema meeles olnud. Weel surmawoodil waidles ta selle jutu wasta. Moscheles, kuulus muusika-meister, endine Salieri õpilane, jõudis just siis Wieni, kui Salieri hospidalis haige ja suremas oli. Jällenägemine oli liigutaw. Salieri rääkis pooli-sõnu enese warsti tulewast surmast — äkisti hüüdis ta: „Mitte põrmugi ei ole selle inetu jutu sees tõde, mis mind Mozarti mõrtsukaks püüab teha. See jutt on häbemata laimdus. Minge, mu armas kallis Moscheles, ja ütelge terwele ilmale, et wana Salieri Teile surmawoodis ütles, et ta mitte Mozarti mõrtsuk ei ole." — Moscheles kuulas seda pisarad silmas. Salieri pääle ei arwa nüüd keegi enam seda hirmsat asja, waid kõik peawad teda ilmsüütuks. Mozart suri loomulist, kui ka noore-ealist surma. Aga Salieri pääle on küll seda juttu tõstetud. Kuulus Wene luuletaja Puschkin on sellest jutust koguni näitemängu teinud, mis „Laulu ja mängu lehe" I. aastakäigus ka Eesti keelde on tõlgitud. Õnneks ei ole sellel näitemängul ajaluguliste põhja, waid ta ei ole muud kui näitus, kui kaugele kadedus wõiks minna.

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 26. Октября 1888 г. Trükitud K. A. Hermann'i juures Tartus.

Nr. 10. IV. aastakäik.

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.
Hind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop., pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu. Toimetuse adress tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus."

Eduard Naprawnik.

Kes Peterburis on elanud wõi ka pikemalt sääl olnud ja muusikalisest elust wähegi osa wõtnud, sellel ei ole nimi Naprawnik sugugi tundmata. Ehk küll Naprawnik suurema osa eluajast mujal ei ole olnud kui Peterburis, on tema nimi siisgi wäga tutwaks ja kuulsaks saanud ka terwel Europa maal. Sündimise poolest ei ole ta mitte wenelane.

Eduard Naprawnik on sündinud Böömi maal Königsgrätzi linna ligidal Beisti alewikus. Rahwuse poolest on ta siis Böömi maa mees. Juba wara õige õrnas lapsepõlwes tuliwad Naprawniku suured muusikalised anded nähtawale wõi palju enam kuuldawale, ja tema wõttis nõuuks end koguni muusika-kunstile pühendada. Meie näeme teda siis ka juba aastatel 1853 ja 1854 Praga linna orelikoolis hoolega õppimas. Kauemaks ta sesse kooli ei jäänud. Tema suured muusikalised anded tegiwad wõimalikuks, et ta nii ruttu oma õppimisega kõrgele jõudis. Alles waewalt 17 aastat wana, sai ta juba Maydl'i muusika-asutuses muusika-õpetajaks Praga linnas. Seda ametit pidas ta kuni 1861. aastani.

Naprawniku suured anded ei jäänud aga ka kaugemal tähele panemata. Rikas Wene würst Jussupow, kes muusika-armastaja oli ja enesel mängukoori pidas, kutsus Naprawniku enese mängukoori juhatajaks ehk kapellmeistriks Peterburisse. See oli tähtjas muutus Naprawniku elus. Sest aastast sai Peterburg temale jäädawaks koduks ja Wene maa selle läbi temale nagu uueks isamaaks. Siin tunti peagi Naprawniku suur kapellmeistri-osawus ära. Ei olnud siis ka ime, kui tema Peterburis ikka rohkem ja rohkem helikunsti juhtijaks tõusis. Aasta 1865 ümber sai ta Wene keiserliku ooperi mängukoori teiseks ja aastal 1869 esimeseks kapellmeistriks. Sellesse ametisse on ta tänapäewani jäänud.

Naprawnik ei ole oma sagedate kontserdi-juhtimiste läbi heliloomist mitte ära unustanud. Ta on mitu lauleldust, ühe synfonia „Dämon," overturisid, muusika-tükka klawerile ja mängukoorile, laulusid ja muud helitööd sünnitanud. Tööd annawad hoolsast õppimisest ja suurest oskamisest märku.

Weel praegu ei anta ühte tähtsamat kontserti ega mängita keiserlikkusid lauleldusi ilma Naprawnikuta. Tema on üks kõige suurematest mängukoori-juhatajatest Europas, wõib olla ka kõige tähtsam. Nagu walitseja seisab ta oma juhataja-toolil, ja mängukoor näib, nagu ripuks ta Naprawniku takti-kepi otsas, nii karwa päält tuleb iga toon oma kohal selgesti wälja. Naprawnikul on imekspanemise wäärt teraw kõrw. Ka kõige wähema toonikese ja piuksu, mis mõnel mängukoori liikmel juhtub walekohta minema, kuuleb Naprawnik ära suure mängukoori hulgast, kelles tihti rohkem kui sada mängijat on. Sellel wiisil ei ole siis ka ime, kui mängukoor tema ju-

hatusel alati wäga puhtalt mängib, sest Naprawnik on wali aga õige juhataja, kes kõige wähemat wiga läbi ei lase. Just selle pärast armastawad teda ka mängijad ja lauljad ja mängiwad ja laulawad alati hääl meelel tema juhatuse all. Üksnes tõesti hääd ja kõlbulised muusika-tundjad tulewad alati tema alla muusikat etendama. Kõhnad muusikatundjad, kes õrnad ja ellad on ja silmapilk wihastawad, kui juhataja neile mängus wõi laulus mõnda wiga nimetab, jääwad eemale. Seda wiisi saawad ka peterburilased ilusat mängu ja laulu kuulda ning armastawad ja auustawad Naprawnikut wäga. Iseäranis toredas „Дворянское Собраніе" saalis Wene muusika-seltsi kontsertidel on enamasti alati Naprawniku juhatust imeks panna, kuda ta pikad tükid ilma nootideta juhatab ja igale mängijale õigel ajal näitab, mil waja mängida.

Kui meie lugejatest mõni juhtub nimetatud saali wõi Wene ooperisse minema, siis wõib ta Naprawnikut juhatamisel näha.

Surnud onu.

(Järg.)

Teisel hommikul oli Jõhwik juba wara ülewal. Asjad, mis kaasa saiwad wõetud, oliwad sisse pakitud ja laewa pääle saadetud. Ilma ühegi teenri saadetuseta läks ka Jõhwik sinna ja sõitis warsti Emajõge mööda alla. Warsti selle pääle tuli Oskar toast wälja ja nägi kohkudes, et Anton, kes wälja oli tahtnud minna, põrandal maas surnud oli. Wististi oli rabandus tema elule otsa teinud. Warsti walmis kawal plaan Oskari pääs. Et sel tunnil maja inimestest kedagi sinna ei tulnud, siis kandis ta surnu ruttu onu tuppa, wõttis ta riidest lahti ning pani talle onu riided ümber. Kui see oli sündinud, siis tõttas ta tohtri juurde ja saatis selle koju ning andis ka politsei pääl üles, et tema onu täna hommiku rabandusesse ära surnud. Tohtrite poolt waadati surnukeha läbi ja leiti Oskari ütelus täiesti õige olewat. Siis tuliwad matused suure auu- ja iluga, nagu nad rikka mehe juures teisiti ei wõi olla.

Testamenti Jõhwikul ei olnud, mida ka imeks ei pandud, sest tema surm tuli ootamata. Üks kohtuametnik ütles küll, et tema wäga hästi mäletada, et Jõhwik testamendi olla teinud ja tema läbi seaduslikult kinnitada lasknud, aga seda ei leitud kusgil, mispärast üteldi, et tegija ise seda ka wõis ära häwitada.

Onu kirjutuse-laua kapis oli Oskar aga testamendi leidnud, onu enese, aga mitte kohtulise allkirjaga, kus Eduard suremise korral esimeseks pärandajaks oli pandud. Mis aga selle testamendiga teha, seda ei pruukinud Oskar enam kellegi käest küsida; ta teadis isegi, kus ta kõige kindlamas paigas oli.

Siis seisis kuulutus kolm korda järgi mööda kohalises kubermangu ja Peterburi ajalehes, et igaüks, kes enesel õigust arwab olewat kadunud kaupmehe Jõhwiku päranduse kohta, see tulgu ennast ühe aasta ja kuue nädali sees üles andma. — Seniks seati waranduse ülewaatajad, aga Oskar oli ikka niihästi kui peremees.

Paar päewa pärast matust saadeti apteegist, kus Anton selliks oli, järele waatama, miks ta juba mitu päewa ametisse ei ole tulnud. Kui uks lahti tehti, ei leitud toas kedagi.

Oskar andis ka üles, et tema onu pass ja 10,000 rubla raha olla ära warastatud. Nüüd ei jäänud muud arwata, kui et Anton on kõige esiti surnud kaupmeest näinud, tema passi ja raha ära näpanud ja kõigega minema lipanud. Kuhu? seda ei teadnud keegi, aga wist otse kohe Ameerikasse.

Siis telegrahweeriti mitmele poole ja lubati 100 rubla sellele, kes selle kelmi kinni wõtab, kes kaupmees Jõhwiku nime all ümber käib.

„Armas! Terwe Tartu linn ei oska oma imestust, waimustust ja rõõmu awal-
„dada, et üks mees, kes temas sündinud ja kaswanud, kunsti taewast nii sütitawad

„kiri alla saadab, — o, mis pean siis mina, üks waene tütarlaps ütlema, kes seda-„sama meest kõigest südamest tohib armastada! Sinu töö hiilgaw tagajärg on mind „nii wäga rõõmustanud ja kurwastanud, ma tunnen enda nii õnneliku ja õnnetu, nii „rikka ja waese olewat! Rõõmus, õnnelik ja rikas olen ma Sinu pääle mõteldes — „aga kurw, õnnetu ja waene iseenese pääle waadates. Kui palju ülem oled Sina mi-„nust — ja mina tohin Sind armastada — mis õigusega?

„Üht rõõmsat asja pean ma Sulle teadustama: Sinu töö on nii wäga Sinu „onule meeldinud, et ta kõike oma endist karmust kahetseb ja ligemail päiwil ise Sinu „juurde tahab reisida. Seks tuli ta minu poolt Sinu adressi paluma, sest mõtle — „ta ei ole ühtgi Sinu kirja kätte saanud.

„Ikka ja ikka korratakse seda tükki, oh kui õnnis on seda kuulata! Mul on, „nagu istuksin ma Sinu kõrwal, tunneksin Sinu südame tuksumist ja kuuleksin Sinu ma-„gusat kõnet.

„See teadus, et Sa ka sääl kaugel mind ei ole unustanud, waid ikka weel minu „pääle mõtled, täidab minu rinda ütlemata õnne tundmusega ja on mu südamele nii „magus, nii magus! Sinu armastaw ja ustaw

A n n a.

(Nädal hiljem.)

„Õnnetumal kombel pean ma oma kirja ühe kurbliku lisaga pikendama! O mu „armas, et just nüüd niisugune õnnetus pidi juhtuma! Sinu onu, kes juba mõnda „aega haiglane oli ja terwise kosutamiseks lõune poole tahtis reisida, on surnud, õhtu „enne suremist oliwad weel mõned sõbrad tema pool olnud, arwatakse, et ta siis na-„tuke kohkesti weini wõttis, enam kui ta haiglased närwid jõudsiwad kannatada, sest „hommiku on ta äkitselt surnud; tohtrid ütlewad rabandusest. Oh, et ta weel enne „Sinuga oleks kokku saanud! Seesama Sinu A n n a."

Kui Eduard eesolewa kirja läbi oli lugenud, siis laskis ta käe paberi lehega sülle wajuda ja jäi nii tükiks ajaks waiksesse mõttesse. Onu oli surnud — rahu tema põrmule! Ta oli Eduardile palju hääd teinud, teda kaswatanud ja koolitanud — auu tema mälestusele! Ta oli ka oma ühe-kordset karmust kahetsenud ja teda uuesti oma armastusesse wastu wõtnud — tänu pisarad tema hääle südamele!

Eduard oli kõik see aja, mis ta Roomas wiibinud, usinasti tööd teinud ja hoo-lega õppinud, juba oli tal nõuu olnud kodu tagasi tõtata. Selle pärast saatisgi ta enne oma laulelduse Tartusse, et näha, kuda teda sääl wastu wõetakse. Tagajärg oli parem, kui ta loota julges, see kinnitas tema kodureisi nõuu. Aga onu ootmata surma sõnum segas tema mõtteid. Kas onu ka testamendi oli teinud? Ja kui oli, kelle kasuks? Wiimne küsimus oli kerge kosta. Jõhwikul ei olnud muid sugulasi, kui Eduard ja Oskar. Esimese oli ta karedalt enesest ära lükanud, ei tahtnud temast enam teadagi, sest et ta teda hooletumaks ümberaelejaks pidas; teine aga oli alati tema juures, tundis wäga hästi pärandusе wäärtust ja oskas wanameest oma kasuks mee-litada. Kas ta pidi onupojaga selle päranduse pärast tülli minema, kohut käima hak-kama? Asi ei olnud mitte wäike, aga — —.

Üks jagu inimesi on, kes mingi hinna eest kohut ei tahaks käia, waid ennemini igal pool järele annawad ja ka ülekohut kannatawad. Kas see argtus on, mis ialgi enese eest wälja ei julge astuda, wõi rumalus, mis oma õigust ei oska nõuda, wõi koguni tarkus, mis selle sõna pääle toetab, et „arg koer nahka ei müü" — seda ei hakka ma siin järele uurima ega ära seletama, waid lugeja leppigu sellega, kui ma talle nimetan, et Eduard üks neistsinastest oli ja selle pärast oma mõtetega mingile kindlale otsusele ei saanud.

Wiimaks tõusis ta üles ja tahtis wälja minna ennast lahutama. Mõtetes as-tus ta aeglasesti trepist alla, aga sääl põrkas ta korraga kohkudes tagasi ja ehmatas surnu-kangeks.

Tema ees seisis inimene, keda ta umbusklikult pääst jalgadeni wahtis ja sõna suust ei saanud.

Teine aga lõpetas waikuse temale kätt pakkudes ja üteldes:

„Tere, armas õepoeg! Noh, imestad küll wäga, mind siin Tiberi kaldal teretada?"

„Mis see tähendab?" ütles noormees wiimaks, ilma et ikka weel pakutud kätt wasta oleks wõtnud.

„Kas Sa siis mind ei tunne, wõi oled nii uhkeks läinud, et enam teretadagi ei taha, wõi oled ikka weel pahane, et ma Sinust wääriti mõtlesin ja Sind selle pärast nii karedalt enesest ära saatsin?" ütles wõõras pool naljatades pool nukralt.

„Mina ei tea, kas tõesti Sina oled —" ütles noormees wiiwitades.

Naeratades kostis wanamees: „Nagu näed, olen mina päris tõesti mina jah, selle pärast ütle mulle kord mõistlikult: tere tulemast!"

Ikka weel pool wasta meelt andis Eduard temale käe ja kutsus teda oma tuppa.

„Aga ütle mulle, mis Sul ometi on, et Sa nii kohmetu oled?" küsis wõõras.

Sõnalausumata andis Eduard Anna kirja temale kätte.

Wanamees hakkas lugema.

„Hm jah, see on kena küll, Anna on hää südamega ja tubli tüdruk ning armastab Sind ka tõesti — aga mis selle pärast maksab nii kohmetu olla?" ütles wõõras kannatamatalt kirjaridade päält üles waadates.

„Palun edasi lugeda," kostis noormees.

Rutuga lendasiwad wõõra silmad üle ridade. Warsti waatas ta jälle üles.

„No jah, see armastus ja ustawus on wäga ilus, ometi ei leia ma säält mingit tähtsust iseenese ega Sinu kohmetuse kohta," ütles ta.

„Kas oled kõik läbi lugenud?" küsis Eduard.

„Noh, „lisas" saadab ta wistist weel kord terwisid ja seletab uuesti oma südame tundmusi," ütles wõõras naeratades ja waatas weel kord kirja pääle. Aga korraga läks ta nägu tõsiseks ja ta hakkas põnewama tähelepanemisega lugema.

„Mis see tähendab?" ütles ta wiimaks.

„Jah, mis see tähendab?" kordas Eduard. (Järg tuleb.)

Iga süü leiab kättemaksmist.

Isand Moul on tuline kriitikus, arwustaja ehk karwustaja. Preili Charbonnet on klawerimängija, aga ei leia Mouli silma ees armu. Preili Charbonnet wihkab isand Mouli. Sõna andeksandmine ei seisa preili sõnaraamatus.

Preili mängis, isand arwustas ja karwustas. Isandale ei meeldinud, mis preili mängis, ja preilile ei meeldinud, mis isand kirjutas. Sinna wahele tuleb kolmas, isand Allen. See on klaweritegija ja wiib oma pillid Melbourne maailma-näitusele. Ta tellib preili Charbonnet mängima, et kuuljad wäljanäitusel tema klawerite häädust märkaksiwad. Wäljanäitus on lõpmas. Korraga pärib Allen, et preili mängigu üht uut walssi, mille päälkiri on „Armastus." Nagu kõik Eewa tütred, armastab ka preili Charbonnet armastust. Ta küsib aga siin: „Kes on selle „armastuse" sünnitaja?" — Allen wastab: „Moul on ta nimi." — „Kes on Moul?" küsib preili ehmatades. — „Tubli mees, kes komponeerida oskab," wastas Allen. — „Kas säält ja säält pärit?" — „Nõnda neh." — Preili Charbonnet ehmatab weel enam. „Tema'p see on!" mõtleb ta ja ütleb: „Mouli „armastust" mina ei salli, ei tunne wastuarmastust, ei mängi teda ka mitte." — „Soooo!" ütleb isand Allen, „siis ei maksa mina teile ka teie palka 50 naela-sterlingi (umbes 500 rubla) mitte ära. See on liig." „Hää küll," ütleb preili, „ma mängin," aga mõtleb sala, „ärge küsige aga kuda!" Ja ta mängib! Ta mängib kõigi meistrite tükid hästi, aga Mouli oma nii sandisti, et kole kuulda. Alleni klawerid saawad esimese hinna. Aga Allen ei

ole rahul, et üks tükk on sandisti mängitud, ei anna palka kätte. Preili kaebab kohtusse. Allen ütleb kohtu ees, preili olla „armastusega" pahasti ümber käinud. Preili wastab, ei olla tõsi, waid ta olla „armastust" alati wäga hästi sallinud ning ka mänginud, aga teiste meistrite tükid ise olla ilusamad olnud. Adwokat ütleb: „Tühi kõik, Allen ei taha maksta, sest et ta mängijat enam ei tarwita, sest preili on talle juba esimese auuhinna kätte mänginud."

Kohtumõistja tegi otsuse: Allen peab mängupalga wälja maksma. Preili sai õiguse, Moul jäi häbisse, sest leht oli pööranud. Allen müüs klawerid.

Kirnbergeri tujud.

Johann Philipp Kirnberger, sündinud jürikuu 24. p. uue kalendri järele 1721 Saalfeldis Thüringi maal ja surnud sellel aastasajal, oli Joh. Seb. Bachi üks tublimatest õpilastest. Tema oli suur komponist. Aga kahjuks on tema laulud ja mängud kaduma läinud ehk õigemalt on ära unustatud. Keegi ei tunne tema töösid enam, aga omal ajal oli ta wäga auu sees ja sai kuurwürsti orelimängijaks. Oma igapäewases elus oli ta wäga weider ja tujukas, ei ta waadanud, kuda rääkis wõi oli. Räägime siin ühe loo temast.

Ühe Poola würsti mängukooris, kelle liige Kirnberger oli ja cembalit (klaweri moodi mänguriista) mängis, oli kord üks kuulus tükk mängida. Üks koht selles tükis ei olnud Kirnbergeri meele pärast, ja ta palus tüki loojat, et see selle koha maha kustutaks. Aga helilooja ei lubanud oma tükki muuta. Mis tegi Kirnberger? Tema wõttis würsti kõige armsama koera enese juurde klaweri ette ja mängis nüüd seda tükki mitu kümme korda koerale ette, aga iga kord, kui see meelewastaline koht tuli, wemmeldas ta waest koera koledasti, nii et see armetusti hulus ja karjus. Pärast märkas tark koer isegi seda kohta ja hakkas, kui seda tükki mängiti, juba isegi sel kohal aegsasti huluma. Tuli kontsert. Kirnberger oli koera kontserdile toonud. Nii pea kui nimetatud koht tuli, hakkas koer huluma. Katsuti koera waigistada, ei läinud korda. Kuuljad hakkasiwad hirmsasti naerma. Kirnberger tõusis üles ja ütles: „Waadake, armsad pidulised, see koht mängutükis on nii sant, et koeradgi huluwad, kui tükki mängitakse." Uus naer. Kirnberger sai, mis ta tahtis: Mängutükki ei toodud iganes enam kontsertidel kuuldawale. Et aga säärane temp Kirnbergerile auu ei teinud, on tõsi. Ka tema mängud on kontsertidelt kadunud.

Lühike muusika ajalugu.

(Järg.)

Nüüd püüti laulu selle läbi täiendada, et üksiku- (solo-) ja hulga- (koori-) laulu teine teisega ühendati. Üksiku-laul kõlas nii hästi suure kooriga ühes kui ka üksi ja mänguriistade kaasmängul. Siia ei puudunud siis muud enam ühtig' kui weel kõnelaul ehk wõõra sõnaga recitativ. See tekkis ka pea, ja nüüd oliwad kõik need laulmise kombed leitud, mis laulelduses (ooperis) ette tulewad.

Esimene niisuguste kõnelaulude tegija oli Giulio Caccini ehk Romano. Tema oli selle aja osaw laulja; kui ta ka just mitte suur komponist ei olnud, siis oskas ta komponeerimist ometi kaunis hästi. Ka oskas ta hästi laulu õpetada. Temaga ühes komponeeris Vincenzo Galilei, kuulsa loodusetundja Galileo Gelilei isa. Need kaks ja weel hulk teisi käisiwad koos Giovanni Bardi majas Florenzis. Esimene laulelbus on aga komponeeritud ühest mehest, kelle nimi oli Peri, kes ka Bardi maja sõber oli. Ooperi enese nimi oli „Daphne." Teine ooper oli „Euridice," mis Rinucci oli komponeerinud. Neid mängiti aastal 1600 Florenzis. (Järg tuleb.)

Sõnumid mujalt muusikast.

Alfred Reisenauer, maailma-kuulus klawerimängija on Wene maal, iseäranis põhjapoolistes linnades, wäga suurt waimustust äratanud ja enesele seni ajani rohkem kui 120,000 rubla teeninud. Kas tal sääraft õnnetust weel mujal kusagil juhtus, nagu Tartus, seda ei tea.

Beethoven'i ja Schubert'i luud on mööda läinud suwel Wieni linnas üles kaewatud ja ühte kokku auu-hauda maetud, mis Wieni linna walitsus on enese poolest lasknud kaewata. Koor, kelles 1500 lauljat laulsiwad, oli seda tõelikku pidu nii hästi Beethoven'i kui ka pärast Schubert't luude matmisel kaunistamas. Päratu rahwahulk wõttis osa. Schubert'i weel praegu elaw wend, kes preester, oli matusekõnet pidamas.

Otto Beständig, Ferd. Langer ja Fritz Baselt on Saksa maal wiimsel ajal laulelduste loojatena hästi tuntud.

Dr. H. M. Schletterer, kelle elulugu ka „Laulu ja mängu lehes" seisis, on Japanisse Jeddo linna konserwatoriumi direktoriks kutsutud. Kas ta selle koha wastu wõtab, ei ole weel teada.

Gabriele Tobis, noor neiu, on Hamburgi teatris nii ilusasti laulnud, et temast ühte kõige suuremat lauljat loodetakse tulewat.

Schwabi laulupidu saab suwel 1889 juunikuu 26. ja 27. p. suure hulga lauluseltsidega Göppingi linnas ära peetama.

Dr. Hans von Bülow, wäga kuulus klawerimängija, juhatab Hamburgis kontsertisid suure mängukoori dirigent olles. Johannes Brahms olla uue kontserditüki komponeerinud. See tükk pidada Bülowi juhatusel esimest korda kuuldawale toodama. Bülow leiab mängukoori juhatades suurt kiitust.

Teatro Quirino Roomas on näitemängu maja, kuhu ka Italia kuningas tihti läheb näitlust waatama. Aga ka niisugustel majadel on oma õnnetused. Hiljuti on sääl ühte Verdi lauleldust „Troubadour" mängitud. Ülemad diskandi- ja tenori-lauljad on nii nurja läinud, et etendus waewalt otsa saadud. Ka olnud kuuljate seas kära, ja mitmed rahutud kärategijad wisatud wälja.

Badeni maa lauljate kogu on hiljuti Waldkirch'i linnas koos olnud ja 4000 marka (umbes 2000 rubla) lubanud, et lauljate kogu lauluraamat saaks trükitud. Ilus anne! (Laulu ja mängu leht ei tahaks kellegi käest niisugust abi, nagu siin lauljad andnud. Kui Eesti lauljad teda telliksgi, oleks ta juba wäga rahul.)

Suur Soome laulupidu on suwel 1889. Wiiburi linnas. Juba on pidukomitee walitud. Et see mõni tund Peterburist sõita on, siis saab wist ka Eestlasi sinna sõitma.

„Laulu ja mängu lehe" toimetaja Dr. K. A. Hermann'i kui helisünnitaja nimi ja ametid on Würtembergi maal Stuttgarti linnas ilmuwas „Neue Musik.Zeitungi" „Musiker-Lexicon'isse" (lehekülg 196) tähtsate helisünnitajate sekka wäärt arwatud üles wõtta.

Sa ütled: „Laula!"

Sa ütled: laula, linnuke!
Kuis wõin ma laulda aga,
Kui käes on sume sügise
Ta tuulte- ja tormidega? . . .
Waat lill ja lehed, puu ja õis,
Kõik tunnewad sügise karmust . . .

Ma laulsin kord, mis rind mul wõis:
Ma laulsin kewadest . . . armust . . .
Kui jälle põõsad, põld ja puu
Wast ärkawad kewade puhkel,
Siis wististi, kui elan weel, minugi suu
Saab laulma helinal uhkel . . .

P. Grünfeldt.

Eedeni toob südame.

Eedeni toob südame
Sinu silma sära; —
Ilmatäie kulla eest
Sind ei annaks ära . . .
Sest mis on kõik ilma kuld
Ja mis on ta läike? . . .
Paljas muld, jah, paljas muld,
Sina aga päike.

P. Grünfeldt.

Laenetel.

Noorel rammul laente woogu
Lükkasin ma paadikest,
Usaldasin tuule hoogu,
Päästsin lahti purjekest;
Igatsesin õnne-randa,
Süda tuksus lootuses:
Paat mind wõib ehk sinna kanda —
Hoidsin tüüri ootuses.
Tuul sääl nagu mängu tujus
Ajas laineid üles weelt,
Paadikene wahus ujus,
Ekfis tormis õigelt teelt.
Kõikus hirmsa tormi hoogus
Üle laenetawa wee;
Surm mul paistis laente woogus —
Hirmus — hirmus oli tee!
Wiimaks wiskas wägew laene
Rannale mu paadikest,
Lõhkus kaljul — oh ma waene!
Puruks kerget laewakest.
Ei mind wiinud õnne randa
Meelitaja tuule hoog,
Kalju saarele küll kanda
Mõistis mässaw laente woog.

Kannike.

Seda ja teist.

Tuleleegi „tundmus." Et ka mitte tuleleek heli wastu tundmuseta ei ole, tõendab järgmine katse. Kui gaasilambi tuleleek 40 cm. (1⁹/₁₆ tolli) suur on, (mis kruuwimisega saada wõib), läheb ta siis poole lühemaks, kui äkitselt heledat wilet puhutakse. Ka kella hääl mõjub sarnaselt; iseäranis weel wiiuli hääled, kus juures leek lühemaks läheb ja rahutumalt liigub. Kui tuleleek 55 cm. (2³/₁₆ tolli) suur on, siis on tema „tundmus" weel ärksam, iga pisuke kahistus annab ta teada. Kui o häält lauldakse, wõngub leek enam kui i hääle laulmise juures, ja a hääle juures liigub ta korratumalt; selle wastu ei saa teda u hääle laulmisega ärritada. — Soowida oleks, et „Laulu ja mängu lehe" lugejatest keegi, kel seda wõimalik on, seda järele katsuks ning siin sellest teataks. E. R.-K.

Wagner ja Lachner, mõlemad omal ajal wäga kuulsad Saksa heliloojad, ei sallinud igapäewases elus teine teist, waid nöökasiwad kus mahti. Kui nad esimest korda üks teisega tutwaks tehti, juba siis ei olnud nad üks teise meele pärast. Wagner arwas end juba siis wäga suureks meistriks, ehk ta küll alles wähe oli teinud. Ta oli Lachneri wastu, kes see kord palju kuulsam oli, õige külm ja ütles: „Mina olen mõndagi teie üle kuulnud." „Sooo!" wastas kuulus Lachner ruttu, „wõi nii, aga mina ei ole teie üle weel midagi kuulnud." Wagner ei teadnud midagi wastata.

Rossini ja Carafa oliwad omal ajal, niisama nagu Wagner ja Lachner Saksa maal, Italia maal kuulsad, aga ei armastanud üks teist mitte, ehk nad küll ühest maakonnast pärit oliwad. Aga Carafal oli alati wähem õnne kui Rossinil, sest Rossini laulelduseid wõeti waimustusega wasta, kuna Carafa omad tihti läbi kukkusiwad. Rossini tuli rikas auu poolest Parisi, kus ka Carafa oli. Carafa ütles: „Küll on õnn sel Rossinil! Ta ei oska midagi, aga ometi on tal auu ja raha!" Carafa laulelduste st oliwad aga kolm tükki järgi mööda läbi kukkunud, ja Rossini ütles: „Oh kui kahju! Carafa oskab nii palju, ja ometi kukub ta alati läbi!"

Spontini rind oli, nagu teada, paljude auutähtedega kaunistatud; pidulikkudel aegadel kandis tema neid ka kõiki, ja kui ta kord nõnda Halle linnas muusikapidul oli, ütles keegi wana muusikamees ühele oma ametiwennale: „Waata ometi, kui palju

auutähti see Spontini kannab, Mozartil ei olnud ühtegi!" Spontini oskas küllalt Saksa keelt, et sellest awaldamisest aru saada, pööras ruttu kõneleja poole ning ütles: „armas sõber, Mozart ei tarwitanud ka ühtegi!"
E. R.-K.

Paulina Lucca, maailma-kuulus laululind, oli kord 1881 ühele lutwale kirja kirjutanud. Selles kirjas tulewad järgmised sõnad ette, mis niisuguse laululinnu elust pildikest annawad: „Mina olen herra Gye'ga kokku leppinud ja lähen kümneks etenduseks Londonisse. See sünnib tänu pärast Londoni linnaliste wastu, kes mind juba 8 korda on lahkesti wastu wõtnud ja alati hulgana kuulama on tulnud, ja et keegi ei arwaks, et ma auusasti ei tee. Et ma mitte Amerikasse ei lähe, kui küll India rikkused mulle sääl on lubatud, tuleb sellest: Esitiks, mina ei wiitsi ennast enam nii waewata, et ma ühte puhku ühest kohast teise hulgun ja ette laulan; mis tarwis ka? Olen ju teiseks, esitiks ja üheksandaks, nii kaugel, et mulle uut sissetulekut waja ei ole. Ja kuulsat nime? Seda ei ole mulle rohkem tarwisgi, kui mulle helde saatus juba on andnud. Wienis ja Berlinis laulan edespidi. Siis ei ole waja üle mere minna. Sellega — asi mööda."

Rossini ja Meyerbeer pidasiwad üks teisest palju lugu. Aga üks teisega ei tahtnud nad mitte ümber käia. Üks Rossini sõber küsis kord selle pärast Rossinilt: „Miks ei käi sa Meyerbeeriga läbi? Sa tead ju, et ta sinu laulelduse kõrgeks peab ja sina pead tema omaksid niisamati." — „See on küll tõsi," wastas Rossini, „aga sellegi pärast ei wõi Meyerbeer minuga mitte tundigi rahul koos elada." — „Miks mitte?" — „Selle pärast et Meyerbeer alati ütleb, hapud kapsad maitsta paremini kui makaroni."

Weider kutse. Aastal 1841 loeti Padua linnas Italia maal igal uulitsa nurgal kuulutuse-lehtedelt: „Luigi Duse annab armsatele Padua inimestele teada, et tema selles kuulsas linnas tahab näitemängu etendada. Mäng on wäga ilus, mängijad neiud ja peiud tublid." Aga näitemängu koda jäi tühjaks, keegi ei tulnud waatama. Teisel päewal kuulutas Duse: „Täna mängin mina üksi ühte tükki, millel nime ega päälkirja ei ole. Selle tüki olen mina ise teinud. Tulge kuulama." Ja waata imet, teater tuli puupüsti täis kuuljaid. Aga wale! Esiti mängisiwad näitlejad ilusa tüki, siis tuli Duse ise, leinariided seljas, must kübar leinalooriga kaetud, kurw nägu pääs. Pikkamisi astus ta näitelawale, ohkas mitu korda, siis algas koguni haleda häälega kõnelema: „Herrad ja prouad! Mis see on? Ma näen paljusid, keda siin ei ole. (Rahwas naeris.) Kas arwate tõesti, et ma nalja pärast siin kometit mängin? Ei, armsad Padua inimesed! Iseäranis armsad studendid! Ilma teie rahata on Duse waene nagu kirikurott, nagu later tuleta. Ae! Miks te siis ei tule? Kas minu tükid ei meeldi? Ae! Kas mul ei ole hääd näitlejad? Kas ma ei ole Luigi Duse, kuulus Luigi Duse? (Kuuljad laksutawad käsi.) Noh siis, miks te siis ei tule mängu waatama? Kui nõnda edasi läheb, siis ajate mind siit wiimaks ära. (Rahwa seast hüütakse wahele: Küll me tuleme nüüd.) Jah, seda te ikka ütlete, ja Duse on see narr, kes usub, aga kui mängu õhtu käes on, siis te ometi ei tule. Ma tunnistan teile nüüd midagi. Ma olen kimbus raha hädas. Minu esimene mängija peiu pruugib uut musta ülikonda, sest ta on juba näitemängus nii palju armastust põlwili tunnistanud, et püksid põlwist läbi on kulunud. Minu esimesel mängijal neiul on atlaskingasid waja, et teil ilus waadata oleks, ja teine neiu pruugib kasawaikat. Kõik pean mina, Luigi Duse muretsema. Kust mina selle raha pean wõtma, kui teie kõrtsis joote ja näitemängule ei tule. Joote raha ära, pääwalu üksi jääb järele. Pärgli päralt, siis tulge ometi homme!" -- Üks student hüüab: „Armas Duse, homme ei ole wõimalik, aga ülehomme." — „Noh, siis tulge ülehomme," hüüab Duse, „aga kes tulemata jääb, see on sunn — tahtsin ütelda, on paha inimene." See mõjus. Ülehomme õhtu oli teater kuuljaid puupüsti täis. Mäng läks hästi, kõik oliwad waimustatud.

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 9. Ноября 1888. — Trükitud K. A. Hermanni kirjadega.

Nr. 11. IV. aastakäik.

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.
Hind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop. pooles aastas 50 kop.

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu.
Toimetuse adress tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus."

Aleksei Lwow.

Kowno linna ligi Poshai kloostri kiriku ja kloostri-hoone wahel on meie Wene rahwa keisri-laulu unustamata komponisti A. Lwow'i haud. Laul kõlab iga Wene alama suus ja on tuntud „Боже, царя храни." (Jumal, keisrit kaitse sa). Selle laulu looja, kuulus suremata wiiulimängija ja helisünnitaja Lwow on lehekuu 13. (25.) päewal 1799 Eesti maa päälinnas Tallinnas ilmale tulnud. Siia ei jäänud aga Lwow kauaks. Temast sai kuulus muusika-meister. Keiser Nikolai tõstis teda ühest auuastmelt teisele, kuni Lwow peagi kindralmajoriks ja keisri Nikolai adjutandiks sai. Keiser andis tema hoolde oma koja kiriku mängukoori ja laulu juhatamise. Selles kooris ei muretsenud Lwow aga mitte üksnes waimuliku muusika eest, waid ta kirjutas ka laulelduse, mida tema sulest kolm tükki sündis, nimelt: „Undina," „Bianca ja Gualterio" ja „Külawanem." Pääle selle kirjutas ta suure hulga Wene koorilaulusid, waimulikka wiisisid ja kiriklikka laulutöösid, seadis Italia meistri Pergolesi kannatuse-laulu „Stabat mater" koorile ja mänguriistadele, sünnitas palju wiiuli- ja muid mängutükkisid kontsertide tarwis. Ka kirjutas ta õpetlikka kirjatükka muusika üle. Kõik see tegi tema nime kuulsaks, aga üksgi töö ei teinud teda nii kuulsaks kui Wene keisri-laul. See lühike laul on Lwowi nime üle ilma kandnud. Kuda see laul on sündinud, sellest annab Lwow ise järgmise sõnumi:

„Aastal 1833 oli mul auu keisrit Nikolaid Preisi ja Austria maale saata. Pärast meie tagasitulekut andis grahw Benkendorf minule teada, et meie Keiser wäga kahetseb, et meil wenelastel mitte rahwahymnust (see on keisrilaulu) ei ole. Keiser olla minule selle auustawa käsu andnud, et ma niisuguse laulu peaksin komponeerima. Mina waatasin teiste rahwaste hymnused läbi, leidsin, et Prantsuse wiis tähtjas, Inglise wiis kõrgeline ja Austria wiis liigutaw; ma sain aru, et hädasti waja oli midagi luua, mis mitte liigutaw, waid mis wägewust ja kuulsust hingaw, ühe sõnaga, mis rahwusline oleks, midagi, mis pühadel teenistustel nagu ka wäe-mängukooridega ja seltslikkudel pidustustel wõiks tarwitatud olla, midagi, mis terwe rahwas muusikatundja kui ka lihtmees wõiks tunda ja mõista. Esiti ei tulnud meelde mulle midagi, mis sünnis oleks olnud. Üks kord ühel õhtul, kui ma hilja koju tulin, leidsin laulu päämõtte ja kirjutasin nootidesse. Teisel päewal palusin luuletajat Shukowskijd wiisile sõnu muretseda. Aga sellel silmapilgul ei leidnud ta minu wiisile parajaid sõnu. „Mäe taga elawad ka inimesed," mõtlesin mina ja wõtsin otsuseks ilma kaastööliseta wälja tulla. Warsti andsin Benkendorf'ile teada, et salmik walmis on. (Nõnda ei ole siis mitte õige, et Shukowskij keisri-laulu sõnade looja on.) Talwekuu 23. päewal 1833 lauldi ja mängiti minu wiisi keiserliku koori poolest. Keiser, kes kuulas, käskis hymnust mitu korda laulda ja mängida, siis ilma kaasmän-

guta laulda ja ilma lauluta suure mängukooriga mängida; siis ütles keiser mulle: „Великолѣпно" (rääkimata ilus)!" Selsamal tunnil käskis ta seda wiisi sõjawäele tutwaks teha. Selle kohta ilmus ka ukaas jõulukuu 4. p. Seitse päewa pärast seda ukaasi kuulutust lauldi ja mängiti wiisi Moskwas awalikult. Keiser tasus minule selle läbi, et ta minule kalliskiwidega kuldse tubakatoosi kinkis ja käskis oma suure rahulolemise pärast, et sõnad „Боже, царя храни" edespidi Lwowi perekonna juhtsõna peawad olema." — Nõnda on Lwowi sõnum. Lwow suri oma mõisas jõulukuu 28. päewal 1870. Tema laul kõlab edasi Wene keisri koja auuks.

Surnud onu.

(Järg).

Teisel päewal sai Eduard järgmise kirja:

„Armas sõber! Sinu onu on surnud, ilma testamendita. Et Oskar Sulle päranduse juures ülekohut ei teeks, siis oleks wäga hää, kui Sa ise kohe siia tuleksid ja oma õigust kohtu ees tõendaksid ning oma nõudmist üles annaksid. Et sul juba nõuu oli kodumaale tulla, siis teatan seda, et Sa tulekut kiirustaksid. Kui aga Su oma tulek wõimata, siis kirjuta warsti ühele siinsele adwokatile, et ta Sinu asja oma kätte wõtaks toimetada. Pease jällenägemise pääle lootes lõpetan rutuga kirja, Sulle tuhat terwist soowides,

Sinu sõber H. Konsa."

P. S. Et Sind Tartus rõõmsasti ja ühisesti wasta wõetakse, seda ma wõin Sulle ette kuulutada; Sinu lauleldus on ikka weel päewaseks jutuks.

Minasama.

„Juudas teab, mis aru pääl nad on," ütles wana Jõhwik, kui Eduard ta selle kirja oli lasknud läbi lugeda. „Kui kõik surijad nii surnud on, nagu mina, siis on küll weider lugu!

„Aga neil peab ometi midagi põhjust olema," arwas Eduard. „Niisugust nalja nad ometi minuga ei tee!

Korraga käis üks aimdus wanamehe pääst läbi. Oskar oli kodus — kas tema käsi wahest selle juures töös ei olnud? Ja mida enam Jõhwik selle pääle mõtles, seda kindlamalt arwas ta ütelda wõiwat: „See on Oskari sõrm!"

Ta awaldas oma arwamist Eduardile ja wõttis nõuuks Tartusse ühele kohtu ametnikule kirjutada. Warsti aga jättis ta selle nõuu maha ja arwas, et parem on, kui ta ise wiibimata kodu sõidab. Wahest on siis wõimalik asja ilma suurema kärata ära talitada, ilma kohtute abita, sest Oskar oli oli ju ikka tema wennapoeg.

Ta rääkis asja Eduardiga läbi, ja nad wõtsiwad otsuseks: mõlemad ajawiitmata kodu poole sõitma hakata.

Kumbgi ei andnud kellegile enne omast tulekust teadust.

Oskar istus omas toas ja mõtles.

Ta mõtles.

Nüüd alles sai ta mõtelda oma teo üle, mis ta teinud.

Plaan, Antoni oma onu asemel matta lasta, oli silma pilgul tema pääs sündinud ja niisama palawalt täidetud. Aga sagedasti peab inimene esimesel silmapilgul ühte mõtet wõi nõuu, mis talle meelde tuleb, ütlemata ära wiskama. Oleks Oskaril aga natukegi aega olnud oma tegu *ette* mõtelda, siis oleks ta seda küll tegemata jätnud. Ta arwas esiti, et ta sellega kõik wõidab, nüüd aga kippus tema pääs selgeks saama, et ta midagi ei olnud wõitnud. Sääl oli tohtrite tunnistus, et tema onu *loomulikult*, *rabandusesse* surnud; sääl oli õpetaja tunnistus, et tema

onu juba maha oli maetud — kaks kõigiti ustawat tunnistust, mille kindlust küll keegi ilmas ümber lükata ei saa!

Aga siisgi, kui wahest nende tunnistuste wasta tunnistusi toodi? See oli karta!

Neid oli saada, mitte üks ega üheksa, neid oli sadasid saada.

See oli see asi, mispääle Oskar ennem ei mõtelnud.

Kartus ja kahtlus — kaks terawa-hambalist ussi. Keda need hakkawad närima, see tunneb! Oskarit ei tahtnud nad milgi nõuul lahti lasta.

Ta püüdis neid wiinaga uputada, aga ka see ei tahtnud awitada.

Külm, wilu wihmane ja tuulne öö. Torm hulus korstnas, Oskar ägas sängis. Pagana ussid, kes südant salwasiwad! Ei lasknud meest magama jääda! — Ta ei saanud ega saanud rahu; tarwis üles tulla ja wiina pääle kallata, ehk aitab!

Ja ta tõusis üles ja hakkas wiina kallama. Ta jõi ja jõi. Korstnas hulus tuul, Oskari pääs kohises ja hulus. Ta oli wäsinud ja roidunud, aga nii pea kui silmad unele kinni tahtsiwad wajuda, kohutasiwad teda ehmatawad kujud. Kell lõi kaksteistkümmend.

Uks läks lahti, ja pikk mustade riietega kaetud kogu astus sisse. Oskar tahtis kisendada, aga kõri ei andnud häält, ta tahtis ära põgeneda, aga ta oli tooli külge kui naelutatud; ta tahtis mujale waadata, aga tema silmad oliwad kui nõiutud salakogu pääl.

„Kas tunned mind?" küsis kogu tumeda häälega.

„Onu!" toterdas Oskar hirmus.

„Sinu onu waim, kodukäija olen," ütles sissetulija. Tema põlewad silmad waatasiwad Oskari omadesse, nõnda et selle rind palawaks läks nagu põrgu.

„Rumalus!" toterdas ta, „minu onu elab alles."

„Näe, sääl Sinu ees laua pääl on tohtri tunnistus ja õpetaja matmise-täht — mis Sa weel tahad?"

„Onu, kui Sina oled, mis tähendab siis Su tembutamine?" ägas Oskar.

„Mina olen Sinu onu waim, Sinu surnud onu," rääkis wõõras tumedalt, „kelle käest Sa kõik tema omanduse oled wõtnud."

„Ma annan seda kõik tagasi, ma lähen ise siit maaltgi ära!" hüüdis Oskar surma-hirmus.

„Ma tahan Sulle weel näidata, mis Sa õieti enesele oled saanud," rääkis kogu külma rahuga edasi, „ja siis Sind Sinu enese hooleks jätta. — Tule ja waata!" Sellega läks kogu magadistoa ukse juurde ja tõmbas selle lahti. Wõitmata wägi ajas ka Oskarit sinna waatama.

Sääl oli üks mäekoobas. Ahelates mees raius raske wasaraga kaljukildusid katki ja korjas nende seast kildusid wälja. See mees oli tema ise.

Oskar seisis paigal nagu naelutatud; tema otsalt tilkusiwad pisarad, siisgi oli tal wõimata silma säält ära pöörata.

Kogu läks onu töökambri ukse ette ja wõttis selle lahti. „Tule ja waata," ütles ta. — Jälle ajas sala-wõim Oskarit waatama.

Selle koha pääl, kus enne onu rahakapp seisis, oli nüüd jäme pakk ja lai timuka kirwes.

„Ja waata sinna aeda," tähendas kogu sõrmega akna poole tähendades.

Oskar nägi sääl wõllast seiswat, ja wõllas rippus üks ülespoodud kurjategija, ja see ei olnud muud keegi, kui ta ise

Kõige wäega tegi ta suu lahti, hirmus karjatus tungis tema kõrist. Ta oli unistusest ärganud ja laua ette püsti karanud; higi kattis tema otsa-esist, uimaselt waatas ta wiinapudelite pääle.

Weel korra kõik meelde tuletades, mis ta unes oli näinud, käis külm wärin kõigest tema kehast läbi.

Ägedalt tõmbas ta riided selga, pistis oma kirja tasku põue ja läks uulitsale.

Linna uulitsad oliwad tühjad nagu surnud, ainult wihm ja torm liikus nendes — ja kodukäijad.

Oskar jooksis edasi. Sääl oli üks woorimees. Ta kargas selle pääle ja kähistas: „Sõida!“

„Kuhu?“ küsis see.

„Linnast wälja!“ ütles Oskar ja waatas ümber, nagu kardaks ta, et teised kuulewad.

„Kuhu poole?“ küsis woorimees.

„Wastuse asemel andis Oskar temale kepiga mööda pääd. Woorimees andis kohe hobusele piitsa ja laskis sõita. Oskar märkas, et sõit raatuse-koja poole läks.

„Pea kinni, sõber,“ ütles ta, „mis meil sinna asja? Säh, siin on su sõidu-raha!“ andis ühe wiierublase woorimehele, kargas ise päält maha ja tormas Ema-jõe äärt mööda linnast wälja.

Linn oli juba ammu selja taga, sääl langes ta wäsimusest märja maa pääle maha.

Päike oli juba tõusnud, kui ta ärkas. Ta nägi enese ees üht maja, mis kõrtsi nägu kandis. See oli „Jänese.“

Tema süda oli nõrk ja wesine, ta läks kõrtsi seda karastama. Siis jälle edasi, üle põldude ja heinamaade, üle teede ja soode. Kogemata juhtus ta ühte raudtee jaama, kus rong parajasti minekul oli.

Ta jooksis kassa juurde.

„Üks pilet!“ hüüdis ta sääl.

„Kuhu?“ küsis piletimüüja.

„Jälle kuhu! Mis see Teile puutub, kuhu mina tahan minna!“ pahandas Oskar segaselt.

„Aga mis piletit Te siis tahate?“ küsis ametnik.

„Londonisse!“ ütles Oskar korraga.

Ametnik waatas ümber, läbi akna nägi Oskar shandarmit kõndiwat. See tegi teda korraga targaks.

„Üks pilet kuni Tallinnasse,“ ütles ta ja pani raha laua pääle.

Waewalt sai ta weel wagunisse joosta ja wäsinult ühte nurka heita, kui ka rong minema tormas. (Ots tuleb).

Johann Ludwig Böhner.

Aastal 1810 õppisiwad Darmstadt'is Abt Vogler'i juures kolm meest muusika-teadust, ja nendel õpetaja ei teadnud isegi, kes kolmest kõige osawam oli. Üks oli Meyerbeer, pärastine kuninglik Preisi muusikajuhataja, teine Carl Maria v. Weber, kuulsa laulumängu „Priiküti“ looja, ja kolmas ei ole küll mitte iseäranis kuul-saks saanud, ehk ta küll tõendas, et Weber laulumängus „Priikütt“ just kui tema musikalikkudest mõtetest on pruukinud. Ja sellest kolmandast, kelle nimi Johann Ludwig Böhner on, tahan siin mõnda kirjutada. Böhner on näärikuu 28. p. 1793 wõi 1794 a. Döttelstädtis, kus tema isa — lihtlabane talupoeg — köstriks ja orelimängijaks oli, sündinud. Juba noores eas oli ta osaw klaweri- ja orelimängija ja komponeeris juba siis, kui ta alles 10 aastat wana oli. Böhner oleks wäga hästi sellesama kuulsuse järje pääle wõinud jõuda, kuhu Weber jõudis, kui ta mitte ise oma õnne ei oleks rikkunud. Nagu ütlesin, oli Böhner talupoja poeg, ja mõtles siis ka ise riiete kui ka elukombete poolest talupojaks jääda. Peenikesi riideid ja elukombeid wihkas ta kõigest südamest ja lootis üksi oma muusika-osawuse läbi kuulsaks ja arm-saks saada. Aga ta pettis ennast sellega raskesti! Oma kunstreiside pääl oli ta es-malt küll wäga õnnelik, sest igaüks püüdis tema mängu kuulda saada, nii et kontserti

ruum ikka kuuljaid täis oli ja tema sõprade arw selle läbi nii hästi kõrgema seisuse kui ka kodanikkude keskel kaswas. Iga üks on oma õnne sepp, ütleb wanasõna, mida muidugi teada ka Böhner ei oleks pidanud tähelepanemata jätma, kui ta kuulsaks ja ta õnn kaswama oleks pidanud. Esmalt oli talupoja riides kunstnik igale ühele küll kahekordne uudis, aga pea tõrjus ta kõiki oma jämeda ja kareda eluwiisiga enesest eemale. Temal oli küll sõpru, kes tema karedaid kombeid tähele ei pannud ja teda kui kunstnikku austasiwad, aga ka need ei jõudnud tema eluwiisisid muuta, sest igale ühele ütles ta: „Peenikesed riided ja kenad kõnekäänakud ei tee kedagi kunstnikuks." Omas kunstniku-uhkuses mõtles ta, et peenikesi riideid ja eluwiisisid sugugi tarwis 'pole, sest et teda kunst juba kõikidest kõrgemale tõstab. Omaks õnnetuseks mõtles ta ka waranduse kohta nõndasamuti. Ta elas selle pärast kõik oma eluaeg waesuses ja oli sääl juures nii uhke, et ennemini nälja-surma oleks surnud, kui mõnelt — kui see ka ta kõige parem sõber oli — andeid oleks palunud. Ta elas kui lind ja ei mõtelnud ialgi hombse päewa pääle, waid pildus teenitud raha omal kombel laiali. Nii üüris ta omale sagedasti suure kontserdi-ruumi, laskis kõik küünlad põlema panna ja mängis sääl shampanja pudelid tühjendades lukus uste taga üksi klawerit. Ühe suurema kunstreisi pääl olles walmistas ta Wieni linnas ühe suure kontserdi, mis temale mitu sada guldnat tulu andis. „Mis nüüd rahaga teha, kudas temast kõige kergemini lahti saada?" mõtles Böhner. Ja mis tegi ta? Ta ostis omale kallid kirjud siidiriided, milledes ta nagu kõige suurem narr wälja nägi, sest et keegi teine niisuguseid ei kandnud. Raha aga ei olnud weel otsas. Mis sellega weel teha? Ühe jao wahetas ta hõberahadeks ümber, pildus seda läbi akna tänawa-poistele ja waatas ise naerdes, kudas need seda otsisiwad ja sääl juures taplesiwad. Nii oli Böhner, — täna pildus ta raha tänawatele ja homme kannatas nälga. Aga ikka ei olnud weel kõik raha otsas, ja see pidi ometigi ära pruugitud saama. Ehk sel ajal postihobustega reisimine küll õige kallis oli, siisgi üüris ta omale kõige ilusamad hobused ja sõitis Wienist oma kodupaika — Döttelstädti. Talupojad, kes Böhneri toredaid siidist rähniriideid nägiwad, mõtlesiwad, et ta ütlematа palju raha kaasa toob. Aga eksitus! Ta andis hobujuhile wäikese jootraha, ja siis — iga kerjaja ees oleks ta pidanud punastama — oliwad karmanid tühjad. Nii andis ta palju aastaid kontsertisid ja pildus ikka sissetulnud raha laiali. Wiimati, kui tuline waesus kallale tuli, läks ta oma sündimise-kohasse, kus temale külarahwas tänutunnistuseks ta kuulsuse eest karjase maja üürita elamiseks andis. Sääl on Böhner suurema jao oma lauludest loonud, mis ta aga wäga odawa hinna eest esimesele wastujuhtujale ära müüs. Orelit ega klawerit selle juures temal ei olnud, waid ainult üks laud, mille pääle klawer oli joonestatud. Siin komponeeris ta ühe suure „Oratoriumi" ja rändas sellega ühel wäga külmal päewal Weimari linna raamatukaupleja Voigti juurde ja nõudis sellelt selle eest 100 taalrit.

„Mõtelge ometi, Böhner!" hüüdis Voigt, kui ta käsikirja läbi oli waadanud, „kes saab seda siis minu käest ostma? Siin seisab kuus paari trummisid, 12 pasunat, 8 sarwe jne., see tükk wõib ainult ühe suure muusika-pidu pääl mängitud saada — ja mina ei wõi mitte kümnendat osa trükikulusid selle juures teenida!" — Böhneri nägu sai juba punaseks, ja ta tahtis midagi wastata. Voigt aga jõudis temale ette, ütles: „Kas teie wahest ei taha oma Oratoriumi nõnda muuta, et ka wähemad mängukoorid seda mängida wõiwad?"

„Mitte üht nooti ei saa ma muutma!"

„Soo, hm! seda ma mõtlesin. Kas teate, Böhner, üks teine saadaks Teid kohe minema — ma tunnen Teid, olete praegu wiletsas olekus, mille juures muidugi teada ise süüalune olete — ma annan Teile 50 taalrit. Tahate Teie aga seda tükki minu soowi järele muuta, nii et mul tema müümiseks lootust on, siis maksan Teile 150 taalrit."

Wihaselt ütles Böhner: „Kui Teie mõtlete, et üht kunstlikku muusikatükki muuta wõib, nagu rättsepp kuube, siis olete Teie ütlemata rumal! Ja kui Teie mõtlete, et Teil wõimalik on kunstile hinda määrata, siis olete ütlemata edew! Teie häbistate oma hinnaga minu tööd. Tahate Teie 100 taalrit maksta wõi mitte?"

„Ei, Böhner!" kostis Voigt.

„Siis häwitan ma selle parem ära, kui ühele niisugusele kristlikule juudile teda müün, nagu Teie olete." Ja enne weel, kui Voigt teda keelata wõis, wiskas ta noodi-lehed põlewasse ahjusse, kus nad ära põlesiwad, ja sel kombel igaweseks kaduma läksiwad. Böhner aga läks karjase-majasse tagasi ja arwas ennast rikkama olewat, kui waheft siis, kui ta kahewõrra päritud hinnast oleks saanud. — Teine tema suurematest töödest oli laulumäng „Der Dreiherrenstein", millel aga sõnad puudusiwad, sest et ta selleks mitte nii osawat kirjanikku ei leidnud. Üksikud kohad sellest laulumängust saiwad Koburis, Gothas ja Hamburis sagedasti kontsertidel mängitud ja leidsiwad üleüldist kiitust. Üks tema paremateft laulubest on „Ave Maria", mis Leipzigis „Breitkopfi ja Härteli" kirjastuses mitu korda on ilmunud ja ka weel praegu uuesti olewat trükitud. — Kui Böhner juba õige madala järje pääle oli jõudnud ja ühtlugu selle pärast näljaga taplema oli sunnitud, siis katsus ta weel üht kontserti anda. Gotha muusika-esimees Walch oli waheft weel tema üksik sõber, ja selle juurde tuli ta nüüd palwega, et temale aitaks üht suuremat kontserti walmistada.

„Aga, Böhner, kudas tahate Teie kontserdi ruumides ilmuta? Teie riided on räbalate sarnased, ja Teie teate ka wäga hästi, kui wäikeseks Teie sõprade arw Teie jämedate eluwiiside pärast on jäänud."

Böhner liigutas õlasid ja lubas katsuda kuuljate meele järele olla, kui aga kontsert walmistatud saaks.

„Kas ei ole Teil wõimalik tänaseks kontserdiks üht praki-ülikonda laenata?" küsis Walch.

„Üht praki-ülikonda? Peab siis just prakk seljas olema?" küsis Böhner. „Jah, Böhner! Ma usun, et ka ju aeg oleks, et omale ülepää teised riided muretseksite." ütles Walch. „Hää küll, ma tahan omale tänaseks ühe praki muretseda!" kostis Böhner pahaselt. „See on mõistlik! Ma tahan kohe minna ja kontserdi ruumide eest hoolt kanda. Ma luban Teile 50 taalrit sissetulekust. Kas olete sellega rahul?" — „Jah, isand muusika-esimees, ma tänan Teid selle eest!"

Endisel ajal elas Gothas suur muusika armastaja baron T.—, kes suur Böhneri austaja oli olnud. See oli sagedasti Böhnerit palunud jämedaid-riideid ja jämedaid eluwiisisid maha jätta; aga asjata. T. oli mõne aja eest ära surnud, ja tema poeg elas „kammerherrana" hertsogi lossis. Selle juurde ruttas nüüd Böhner. Uksehoidja ei tahtnud räbalatega kaetud kunstnikku sisse lasta. „Eesel!" karjus Böhner, „ma olin wana baroni sõber ja tahan nüüd ta pojaga kokku saada. Teadusta temale minu siinolekut!" Kartlikult täidab uksehoidja tema käsku, ja Böhnerit lubatakse sisse astuda. — „Mu nimi on Böhner, austatud baroni isand!" ütles ta sisseastudes baronile, kes imestelebes teda silmitses ja siis ütles: „Böhner? Minule on see nimi tundmata. Mis Teie soowite?" — „Ma olin Teie õndsa isa sõber ja olen tema soowist hoolimata ikka talupoja-riideid kandnud, nagu Teie praegugi näete. Nüüd aga pean omale teisi riideid lainama, sest et muidu õhtal kontserti ei wõi anda."

„Aga, mu isand —" tahtis baron wahele rääkida. „Oodake, baroni isand! Teil on wäga hää praki-ülikond, nagu seda tänawal nägin. Et mul see just puudub, siis palun Teid, minule seda tänaseks lainata!"

„Kas Teie hull olete?!" karjus baron.

„Ma wõiksin waheft hullu sarnane küll wälja näha, kui ühe baroni ülikonnas teistele ette pean mängima!" ütles Böhner. „Aga uskuge, Teie isa saaks weel hauas rõõmus olema, kui mind niisuguses ülikonnas näha wõiks."

Baron hüüdis uksehoidjale: „Wisake see hull uksest välja!" ja enne kui Böhner weel sõna oleks wõinud rääkida, oli ta tänawal.

Walch tuli temale tänawal wastu, ja selle — kui praki soowija — pääle kallas ta nüüd kõik oma wiha. See aga naeris juhtunud loo üle, käskis teda kodu minna ja lubas õhtuks ise temale praki muretseda. Pääle lõuna teadis iga üks, et Böhner õhtu praki-ülikonnas mängima saab, ja ühtlasi ka seda, kudas baroni juures lainamisega lugu oli läinud. Õhtu oli kontserdi ruum puupüsti kuuljatest täidetud, kes Böhnerit esmalt naerdes teretasiwad ja siis tema mängu osawuse üle imestelesiwad. Pärast kontserti andis Walch temale lubatud 50 taalrit kätte ja ütles: „Nüüd ostke omale uued riided, minge kodu ja ärge pillake üle jäänud raha mitte ära!" „Oh sõber!" ütles Böhner, „ma lähen tõesti kodu, aga enne joome paari pudelit wiina ühes koos tühjaks."

„Minul ei ole praegu selleks aega," ütles Walch, „aga paari tunni pärast saan Teile tulema, ja siis joome paari pudelit õlut ära, mille hinda mina aga maksma saan. Kus olete Teie korteris?" — „Moori" wõõrastemajas" ütles Böhner tasa. „Moori" wõõrastemajas?!" kordas Walch, „kas Teie hull olete! Aga et ma lubanud olen, siis tahan ma ometigi sääl olla." „Moori" wõõrastemaja, kuhu Walch paari tunni pärast läks, oli Gothas kõige toredam ja kallim. Teenrilt järele pärides kuulis Walch, et Böhner № 1. toas elas, kus ikka kõige kõrgemad ja rikkamad isandad elasiwad. Walch astus treppi mööda üles ja jäi № 1. ukse pääl ehmatades seisma, sest Böhner istus toredas Türgi öökuues pehme sohwa pääl ja suitsutas toredat Türgi piipu. Tema ees laua pääl põlesiwad neli küünalt, ja nende wahel seisiwad kaks kõige toredamat klaasi. „Böhner, kas Teie tõesti hull olete?" karjus Walch. „Mis piip see on, mis Teie suitsutate? Ja need klaasid, ja see shampanja wiin, ja see öökuub — minu Jumal, kus on Teie raha?" „Raha tahate Teie näha?" ütles Böhner ja tõmbas karmanist kaks krossi wälja, ja need oliwad wiimased. „Siin on raha, ja nüüd ärge olge narr, waid tulge ja joome üheskoos!" „Böhner," ütles Walch wihaselt, „täna olete Teie oma wiimase sõbra kaotanud; Teie olete pool hullu ja jääte selleks. Ma ei taha Teid ialgi enam tunda." Ta tahtis uksest wälja astuda, aga Böhner pidas teda kinni ja ütles tõsiselt: „Walch, Teie wihastate nende klaaside üle? Waadake, nad maksawad kallist hinda, aga mis sellest?" Enne weel kui Walch teda keelata oleks wõinud, wiskas ta nad läbi akna wälja. Ka shampanja pudelid ja Türgi piip lendasiwad nende järele. „Teie olete mu ükfik sõber, ja kas olete nüüd, kus mul enam neid asju ei ole, minuga rahul?" Walch ohkas sügawasti ja läks uksest wälja. Sellest ajast ei ole Böhneril enam ialgi wõimalik olnud kontserti toimetada ja rändas ühest Thüringi külast ja linnast teisesse. Seljas kandis ta sedasama Türgi öökuube ja pääs talwekübarat, hoolimata sellest, kas suwe wõi talw oli. Weesaapad ja pika warrega piip ei puudunud muidugi teada ka mitte. Küladesjäi ta koolmeistrite juurde öösiks ja mängis selle eest tänutunnistuseks kooli wõi kiriku orelit; ja selle mängu juures ei oleks ka kõige waljem arwustaja midagi laita leidnud. Linnades rändas ta oma tuntud ülikonnas poisikeste naerukaja saatusel ühest tänawast teisesse ja kui kusagilt klaweri häält kuulis, siis astus sõnalausumata sinna sisse — kui sääl ka kõige kõrgem seltskond koos oli — ja istus kohe klaweri ette. Oli keegi klaweri ees, siis lükkas seda kõrwale ja hakkas ise mängima. Esmalt wahest wihastasiwad maja rahwas küll niisuguse julguse üle, aga pea kadus wiha ja üleüldine kiitus ja imestelemine wõttis aset. Mõni kord mängis ta nõnda mitu tundi järestikku, ja kui siis wiimati üteldi, et aeg kodu minna, waatas ta uhkesti ümberringi ja astus wihaselt toast wälja. Esimene käik oli nüüd wõõrastemajasse, kus klaweri teadis olewat. Rõõmukisaga sai ta sääl wastu wõetud. Aga enne kui tal mitte wiinapudel ees ei olnud, ei mõtelnud ta mängimise pääle. Kuuljad andsiwad temale pääle wiina ka raha; sellega maksis ta öömaja hinna ja rändas hommiku jälle edasi. Nagu

üteldud, nägi ta ennemini nälga, kui mõne käest abi oleks palunud. Kutsus teda aga mõni oma juurde wiina pudelile wööraks, siis oli ta selleks kohe walmis. See oli ka ainus abinõu, millega teda wiimasel ajal ettemängima wõis meelitada. Üks suur muusika-armastaja ja Böhneri auustaja kutsus teda kord oma juurde mängima; aga Böhner ütles: „P'ole mängimiseks aega!" Selle pääle kutsus ta teda aga klaasi wiina juurde, ja kohe oli ta selleks walmis. Toas oli klawer juba lahti tehtud; aga Böhner ei waadanudgi selle pääle, waid astus laua juurde ja hakkas kõige parema isuga sööma ja jooma. Kui lahke majaperemees nägi et Böhner mängimise pääle ei mõtelnudgi, istus ta ise klaweri ette ja hakkas Böhneri „Adagio romantique" — üks tema kõige ilusamatest muusika tükkidest — nii halwasti mängima, kui aga wõimalik. Wihaselt tõusis Böhner söögilaualt üles ja tõukas teda sõnadega: „Et Teie seda ilusat tükki nagu üks koolijüts mängite, siis tahan Teile näidata, kudas see mängitud saab," klaweriſt eemale. Nüüd mängis Böhner wahepidamata mitu tundi järestikku. Böhneril oli wanas eas hää terwis. Ta suri paastukuu 28. p. 1860 äkitselt Gotha linnas, kus ta ka maetud on.

Otto Ruppiuse, F. Hirth'i ja teiste järele „M."

St. Peterburis, wiinakuu 18. päewal 1887.

Seda ja teist.

Kassi-muusik. Nõnda on muusika nimi, mis siis kõlada ehk parem kärada lastakse, kui kellegi üle pahane oldakse. Kui näituseks Tartu studendid mõne tähtsama mehe üle wihased on, siis wõtab üks panni, teine kella, kolmas kulluse, neljas paja, wiies wana lõõtsapilli, kuues wana lörtstrummi, seitsmes wana kääksuja wiiuli-naru, kaheksas kolgi, üheksas lärtspasuna, kümnes plekkplaadi, üksteistkümnes näuuja kassi ja nõnda edasi igaüks mõne asja, mis kudagi wiisi heli teeb, ja nede hullu mänguriistadega lähewad nad wihatud mehe akna alla ja hakkawad sääl niisugust hirmsat muusikat sünnitama, mis üdist ja kondist läbi lõikab ja põrgu kära teeb. Sellega näitawad mõni kord nalja, aga enamisti alati halwakspidamist üles. Niisugune muusikategemine on ammugi pruugis, ja ta nimi on ka „kassi-muusik." Aga kust on säärane muusika tõusnud? Asi on nii. Aastal 1549 laskis keiser Karl V. oma poega Philipp Hollandis auustada ja walitseda. Aga see külm ja tusane prints ei sallinud hollandlaste rõõmsaid pidusid, mida tema auuks tehti. Siis arwasiwad Brüsseli linna elanikud ühe tembu wälja, mis ka hirmus walju ja tõelise näoga Philipp'i naerma sundis. Nad tegiwad oreli, millel iga wile asemel üks — kass oli. Kassid oliwad saba pidi klahwide külge seotud. Orelimängija oli üks mees, kes endale karu naha oli ümber pannud ja nõnda karu nägu oli. Pisikesed poisid, kes pärdikuteks, koerteks ja karupoegadeks oliwad muudetud, oliwad siin tantsijad. Kui orelimängija klahwide pääle lõi, siis saiwad hulk kassisid saba pidi tõmmata ja hakkasiwad koledasti näuuma. Orel pandi ühte suurde wankrisse ja wiidi läbi uulitsa printsi akna ette ning hakati sääl seda pööraſt mängu tegema. Inimesed naersiwad, et kas lõhki. Ka tõsine ja morssis prints naeratas tempu nähes. Üteldakse, et see on ainus kord, mil raudne mees elus naeratanud.

Üks alles hoitud musu. Aastal 1860 käis maailma-kuulus muusikameister Rossini Parisis ühel muusika-armastajate kontserdil. Üks wäga rikas pangapidaja oli cello-mängija. Ta oli seda mänguriista nii saaginud, et tal enesel higi mööda palesid maha jooksis. Et see just ilus oleks kuulda olnud, kes seda ütleb? Rossini oli aga wäga lahke ja libe. Ta andis cello-saagija palele suud. Selle üle oli rikas mees täis ära rääkimata rõõmu. Ta arwas, et suur muusika-meister teda selle läbi suureks mängijaks tunnistanud. Ta ei pesnud sest ajast saadik enam sugugi oma nägu, et ta mitte Rossini musu kohta ei kaotaks. Rikka mehe näol hakkasiwad seda wiisi wiimaks seened kaswama.

дозволено Цензурою. — Дерптъ. 14. Декабря 1888 г. Trükitud K. A. Hermanni kirjadega. Tartus

Nr. 12. IV. aastakäik.

Laulu ja mängu leht.

Kuukiri Eesti muusika edendamiseks.

Wastutaw toimetaja ja wäljaandja Dr. K. A. Hermann.

Ilmub kuus korra.
Hind aastas kättesaatmisega 1 rubla, pooles aastas 60 kop. — Ise ära tuua aastas 80 kop. pooles aastas 50 kop.

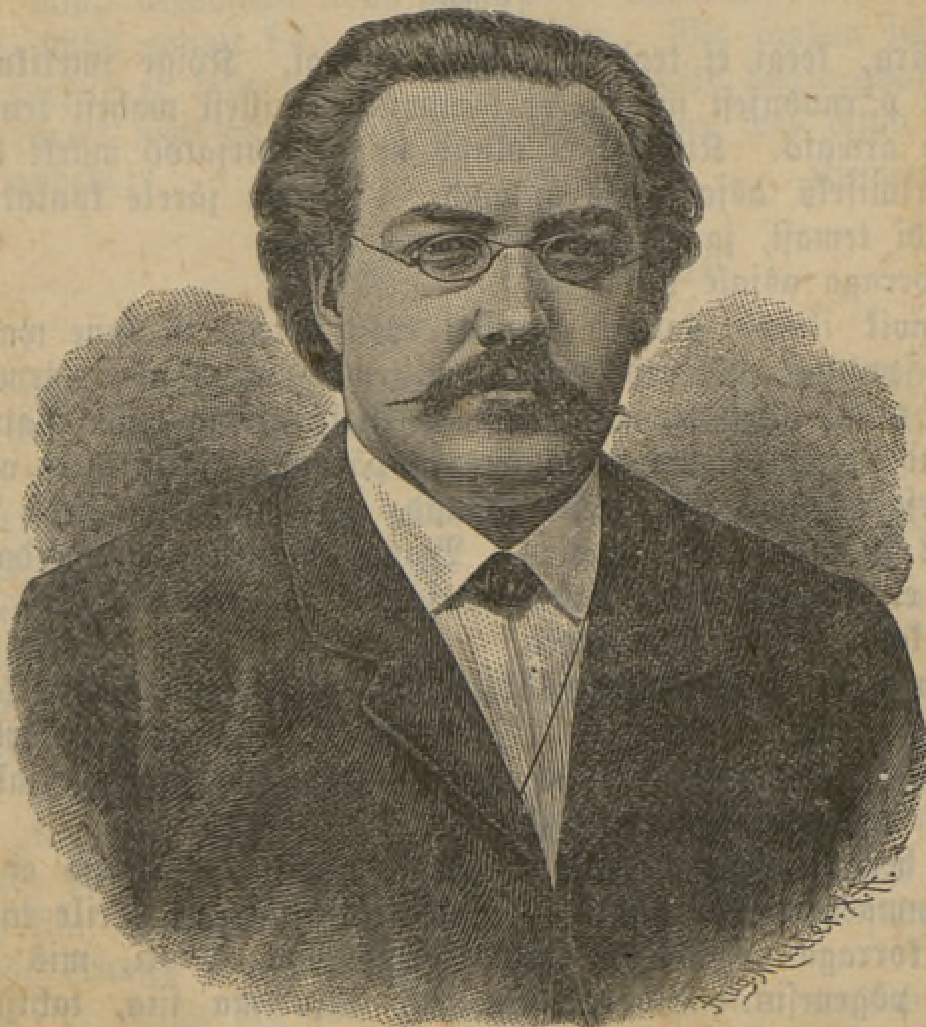

Tellimisi wõtab
iga raamatukauplus ja muusika-edendaja wastu.
Toimetuse adreß tellimise-, raha- ja muudele kirjadele: „Dr. K. A. Hermann, Tartus."

Dr. K. A. Hermann.

Küll ei sole kerge, et üks mees ise enesest kõneleb, sest et seda hõlpsasti omakiituseks arwatakse. Sellegi pärast, ehk küll mõni ajaleht selle üle nookab, arwan mina „Laulu ja mängu lehe" toimetaja sündsaks mõnda sõna enesest kõneleda. Ma tulen ju selles lehes nii wäga tihti oma tööga lugejate silma ette, et see ime ei ole, kui ma ka oma nägu lugejatele näitan. Sõber annab sõbrale oma pildi. „Laulu ja mängu lehe" lugejad armastawad kõik muusikat ja on selle pärast ka selle lehe toimetaja sõbrad, ning ma palun neid minu pilti lahkesti wasta wõtta. Ka mõned read oma elust lisan siia juurde.

Mina, Karl August Hermann, olen sündinud Põltsamaal Wõhmas mihklikuu 11. päewal 1851. Minu isa oli enne Otsa koha peremees, pärast Wõhma sepp. Juba enne 5. eluaastat õppisin raamatut lugema. Kümme aastat wana läksin Anikwere kooli. Pärast käisin Põltsamaa kihelkonnakoolis ja siis säälsamas elementar-koolis. Koolis olin suure himuga ka laulu ja muusikat õppinud ja laulsin kuulsas Põltsamaa laulukooris ligi. Juba 1867. aasta lõpul sain Põltsamaa kihelkonna-kooliõpetaja abiks. Ma tegin aastal 1868 Paistus walla-koolmeistri eksami ja aasta pääle selle Tallinnas era elementarkooliõpetaja eksami. Kõigel sel ajal kuni 1870. aasta lõpuni olin Põltsamaa kihelkonna-kooliõpetaja abi ja selle kõrwal ka ühe ise-kooli õpetaja. Ka juhatasin tihti kihelkonna laulukoori ja olin ka mängukoori juhataja. Uuel aastal 1871 läksin Peterburisse Inglise kooli õpetajaks ja jäin sin-

Dr. K. A. Hermann.
Sündinud mihklikuu 11. päewal 1851.

na $2^1/_2$ aastaks. Wiimasel $1^1/_2$ aasta olin selles koolis ka Prantsuse keele õpetajaks. Õpetamise kõrwal õppisin ise ka edasi. Aastal 1873 suwel lõikusekuul tulin Tartu ja walmistasin end studendi-eksami tarwis ette. Selle eksami tegin jõulukuul 1874 ära ja sain 1875. aasta algul Tartu uniwersiteedi õpilaseks. Aastal 1878 sügisel läksin Leipzigi linna ülikooli Saksa maale keeleteadust õppima. Aasta 1880 algul olin ma nii palju õppinud, et jõudsin doktori-eksami keeleteaduses ära teha. Nii hästi Peterburis kui Tartus olin ikka muusikat õppinud nii palju kui aeg lubas, olin Tartus Wanemuise seltsi laulujuhataja ja käisin Leipzigist suwel 1879 suurt laulupidu juhatamas. Aastast 1880 kuni 1881. lõpuni tegin erawiisil kirjatööd. Aasta 1882 algusest kuni 1885. lõpuni olin „Eesti Postimehe" toimetaja. Aasta 1875 asutasin „Laulu ja mängu lehe" ning nuel aastal 1886 algasin ajalehte „Postimeest" kirjutama, mis enesele Pärnust omandasin, sest „Postimees" on endine Pärnu Postimees. Aasta 1888 algul waliti mind „Wanemuise" laulu-seltsi presidendiks. — Nõnda on lühedalt minu elukäik. Nimetan siin weel enese nooditööd.

Aastal 1875 ilmus „Eesti Kannel esimene wihk", — 1882 „Eesti Kannel teine wihk" ja 1884 „Eesti Kannel kolmas wihk". — „Koori ja kooli kannel esimene anne" ilmus 1875 ja „teine anne" 1882. „Kodumaa Laulja" meestekoorile ilmus 1875; 1878 andsin „Eesti rahwa teise üleüldise laulupidu meestekoorid" wälja; aasta 1884 lõpul ilmus „Laulu-kaja" ja „Põltsamaa endise õpetaja E. Hörschelmanni laulud" ning aastast 1882 kuni 1885 neli aastakäiku „Eesti Postimehe muusika lisalehte". Nüüd ilmub minu toimetusel „Laulu ja mängu leht" ikka edasi. Temale palun osawõtmist ja toetust Eesti laulu ja mängu edendada.

Surnud onu.

(Lõpp.)

Oskar oli ära, keegi ei teadnud temast midagi. Kõige imelikum lugu oli see, et wana Jõhwiku pärandusest midagi ei puudunud, millest wahest tema kadumise põhjust oleks wõinud arwata. Kusagil ei olnud mingit kurjatöö märki leida, mis politseile pikemaks uurimiseks asja oleks andnud. — Tema järele kuulati, kirjutati, telegrahweeriti, kõneldi temast, ja asi hakkas soiku jääma.

Sääl sai korraga asjale uut hoogu.

Wana Jõhwik ilmus politsei-meistri ees, kellega ta enne wanast hää tuttaw oli olnud. Tal polnud raske tõeks teha, et tema „päris tõesti tema ise" oli, misläbi kõik tohtri tunnistused tema surmast ja kiriku-kirjad tema matmise üle tühjaks saiwad tunnistatud, temale tema warandus ja pärandus jälle kätte antud.

Ka Annakese oote-aeg oli nüüd lõpnud. Ta sai selle mehe kõrwale, keda ta hellasti armastas ja alanduses austas. Wana onu oli nimelt seda soowinud, aga selle tingimisega, et Eduard oma noore naesega tema wana põlwe lõbustades tema juures elaks, nii kaua kui ta koha saaks.

Soe suwi oma ilu- ja kenadusega läks mööda, sügise tuli oma rikka lõikuse andega. Ühel päewal sai wana Jõhwik kirja, mis koguni wõõrast postmarki kandis: Aga käekiri ümbriku pääl oli temale tuttaw; põnewalt wõttis ta kirja lahti ja luges:

„New-Yorki haigemajas 1. sept. 18 . . .

Auustatud herra! Surm tuli ja waatas mind, aga ma ei kõlbanud talle; ta laskis mind hammaste wahelt lahti. — Teie teate, mis ma Teile tahtsin teha. Ma ei tea, kuda ma korraga nii hulluks jäin. Aga hirmus oli, mis ma tema pärast kannatasin. Ma põgenesin. Wõõra nime all tulin ma siia, tahtsin siin auusasti elama hakata. Aga mu katsetel ei olnud õnne. Oma palga, mis ma Teie käest teeninud, wõtsin ma kaasa; ma ei julgenud kopikutgi ülekohtuselt wõtta. Siin asu-

tasin ma kaupluse Marving'i nime all. Wargad riisusiwad seda puhtaks. Siis pidasin sadamas joogimaja. Madrused läksiwad kord raplema, lõhkusiwad kõik maja-riistad puruks, kus juures ma ka haawatud sain ja pärast päälegi mind politsei poolt kuuks ajaks kinni pandi. Lahti saades tahtsin pakikandmise ametiga oma pääd toita. Sääl kukkusin ma raske pakiga kõrgest trepist nii õnnetult alla, et mitu nädalit taga järele põdesin. Aga hirmsam walu, kui see kõik, on, et ma Teid iga ööse surnult, kodukäijalt oma woodi ees näen, ikka waene ja wilets, ilma kõigest warast ja hääst. Kas Teie ei peaks oma õigust enam olema kätte saanud? Kas minu jampsus Teid tõesti Teie majast ja warast lahti on teinud? Ma palun, andke mulle seda teada; ma tahan ennast hää meelega ise kohtute kätte anda, kui ma sest hirmsast hinge-piinast wõiksin pääseda? Teie endine wenna-poeg Oskar.

praegu John Marving."

Selle kirja pääle kostis Jõhwik:

„Armas wenna-poeg! Mina ei ole midagi kahju saanud; aga kui Sina kõigest südamest uut elu tahaksid hakata, siis saaksin ma seda lugu weel enesele suureks õnneks arwama, oma õndsa wenna pärast. Ma saadan Sulle 2000 rubla, misga Sa wäiksel wiisil üht kauplust wõid awada. Andku Jumal Sulle oma õnnistust ja rahu."

„Wiie aasta pärast kirjutas Oskar:

„Jumal on mind õnnistanud, minu kauplus on kohta jäänud ja kaunisti kaswanud. Need 2000 rubla saadan tagasi ja ütlen Teile oma südamelikku tänu."

Selle pääle kostis Eduard:

„Teie kiri tuli otse onu surma tunnil. Ta ütles: „Ma suren rahuga: Minu wenna-poeg on päästetud." Omast päranduseft käskis ta kolmandat osa Teile saata, sest et ta teise kolmandiku minule ja kolmanda minu naese-Annale lubas, keda ta isalikult armastas ja oma lapseks pidas. Mina arwan aga, et õigem on, et meie poole Teile saadame; teisest poolest on juba meie jaoks küll."

Oskari wastus oli:

„Et kord minu üleannetu nõuu oli kõike pärandust Teie käest ära petta, siis on minu kohus, nüüd ennast kõigest ilma jätta. Ma saadan seda Teile tagasi, ja kui Teie seda enesele ei taha wõtta, siis wõite mõneks häätegewaks otstarbeks pruukida. Et onu surres weel minu pääle on mõtelnud, see teeb mind õnnelikuks. Andke ka Teie mulle andeks!"

Kirjutanud G. E. Luiga.

Esimene armastus.

Pildike Haydn'i elust.

See oli ühel palawal heinakuu päewal. Wieni linna kohal seisiwad mustad ähwardawad äikese pilwed. Wälgu löömine ja müristamine oli haruldane. Wiimaks waikis möllaw torm, ning wihma walas nagu oa-warrest maha... Wähehaawal selgis taewas; üks teise järele ilmusiwad tumedad pilwed jälle nähtawale, nende keskel, nagu kuldne kuningas, kuu kahwatanud palgel.

Ühel madalal wanaldasel majal, kõrwalises wähekäidawas uulitsas, oliwad kõik akna luugid kinni pandud.

Wäikeses puhtas kambrikeses põles kesk laua pääl lamp; laua ääres istusiwad kaks arwata 18—19 aastast neidu ja hoidsiwad kartuse pärast üks teise ligemale — need oliwad sääl se juukste-punuja tütred. Wiimaks tõusis wanem neist üles, tegi akna luugid lahti, kustutas tule ära, selle pääle ütles noorema õe poole pöörates: „Kartus, — see on liig lapsik, Doretta! Waata, tänu Taewa Taadile, äikene on möödas... tule siia, waata kui hää on!" Doretta astus akna juurde; kuu walgustas tumedasti nende õrnasid ja roosa-punaseid põsekesi.

Noorema õe nägu oli täna natukene kahwatanud; mustad elawalt nõiduwad silmad waatasiwad põlewalt ja kärsitumalt ümberringi; paksud mustad juuksed rip-

pusiwad lahtiselt selja pääl. Kerged ja elawad liikumised awaldasiwad iseäralist rõhuwat mure-piina, mida ta kõigest wäest püüdis kinni katta. Wanema õe Eugenia nägu oli rõõmus ja lustiline; sinised silmad, mida julgesti sinilillidega oleks wõinud wõrrelda, waatasiwad süütalt ümberringi. See oli aastal 1759. Wähese waitolemise järele helises jälle Eugenia tasane ja mahe hääl:

„Ma ei saa mitte aru, kus see Haydn täna jälle nii kaua wiibib?! Ta tuli alati waremini kodu. Kui palawasti palusin ma taewast Kuningat, et Joseph selle kange saju ajal ka kusagil oleks warju leidnud!"

Doretta ei wastanud sõnagi, ta rind paisus rahutumalt, ta waatas nii läbi tungiwalt, nagu tahaks ta kõige sügawamast pimedusest kõik walge ette tuua .... Tuppa astus üks keskmise kasuga meesterahwas, ta selged silmad tunnistasiwad, et ta hää südamega inimene oli. See oli noorte neidude isa, — juustepunuja Keller. Käes kandis ta juuste kimpu.

„Noh, lapsed, meie majaline ei ole weel tagasi tulnud? Ma käisin juba korra tema toas, mõtlesin, et ta kodu on, aga wõta näpust. Ka siin ei ole teda — see on päris imestamise wäärt! Ma ei saa isegi aru, miks selle noore muusikandi eest nõnda muretsen. Ma olen alati mures, kui ta kauaks ära jääb, nagu oleks ta minu laps olema. Noh, kui ehk ka mina rahulik oleksin, siis oleksiwad ometi minu lapsed ikka rahutumad — eks ole tõsi?"

Selle pääle naeratas ta rõõmsasti. Eugenia punastas ära, Doretta rääkis midagi, millest aru ei wõinud saada, waatas uhkesti ümber ja läks kortsus kulmul akna juurest eemale.

„Jumal teda teab, mis ta mõttes on, imelik noor mees!" rääkis isa edasi, „wõib olla, et ta jälle selle wa' Italia koolmeistri — kudas ta nimi oli, Parmel wõi, juures on?"

„Porpora, papa," wastas Eugenia tasa. — „See pagana Porpora pani ta jälle nootisid kirjutama. Oh Jumal, mis see Haydn kõik ära ei tee, kui sest aga kas muusikale ehk oma õpilastele kasu arwab tulema, see on täitsa aru saamata! Nagu hirmunud jänes jookseb ta terwe päew ühest kohast teise ja pakub ennast teenistusesse. Näha on, et kui Gluck talle midagi mängiks, wist ka selle saapadgi ära puhastaks. „Muusika pärast" — rääkis ta korra mulle, „teeb Joseph Haydn kõik ära siin ilma pääl!" Aga kõik see teenistus, need tööd, ei too talle kopikutgi sisse! See on halw. Keegi ei maksa talle kõigewähematgi, ta ise ei küsi ka. Selle aja sees, mis ta meie juures on olnud, see on juba kaunis tükk aega, ei ole ma ta käest weel krossigi saanud. Aga siisgi, tänu Jumalale, ma wõin ometi lootagi. Olete, lapsed, ka millasgi tähele pannud, et Joseph selle pärast mures oleks, olete teda kordagi näinud kurwa olema? Kui kodu tuleb, on ta alati nii rõõmus, et päristi arwama peab, et kuningas talle poole kuningriiki kinkis. Küsid temalt: „Noh Haydn, mis hääd kuulda on?" ta naerab ainult selle pääle. „Porpora," rääkis ta, „kiitis mind," ehk „Gluck oli täna nii rõõmus." — Ta istub pööningul oma lagunud tooli pääl, nagu aujärje pääl; unustab söömist ja joomist nende Bachi sonatide kallal. Kui ta teretab — nagu paneks ta toreda lillekimbu südame pääle. Teate, lapsed, Jumal on meie Haydn'ile armuline. Ta saab kas üleilma kuulsaks muusikandiks ehk sureb pea ära! Üks neist kahest läheb tõeks, uskuge minu juttu!"

Wanakene ei jõudnud oma ettekuulutusi weel kõiki wälja ütelda, kui korraga koputati wäljas ukse pihta; peremehe sõna pääle „sisse" ilmus Haydn. Ta riided ja walged käherad juuksed oliwad läbi märjad; ta wärises külma pärast. Aga selle pääle waatamata tunnistas ta noor rõõmus nägu ainult õnne, nii et Eugeniat nagu nõiduwalt enese külge köitis.

„Haydn, mis Teil on?" küsis ta.

„Iseäralist ei midagi, Eugenia," wastas Haydn südamelikult. „Kuulge, kuulge! Ka Teie peate mind kuulama, isakene Keller, ka Doretta peab kuulma."

Seda ütueldes kiskus ta nad kõik keft põrandale kokku ja hakkas rutusti rääkima.

„Ma jändasin kaua täna ühe koolipoisiga; tal ei taha hästi minna. Ma tahtsin nii ruttu kui wõimalik Porpora juurde minna. Mul oli waja säält paar aariat akkompanimendiks wõtta. Aga nagu teate, elab Porpora siit kaugel, päälegi ei olnud teda weel kodus. Ma ei jõudnud oodata, ning läksin ajawiiteks jalutama. Ilm oli juba muutunud, tuul oli waikinud, lilled seisiwad nagu sügawas mõttes alandlikult maa pinnale kummardades, üksgi puu-leht ei liikunud, kõik oli ümberkaudu wagusi. Ma waatasin üles poole; siin ja sääl kogusiwad hallid pilwe-tükid kokku, kaugel kuulus müristamise kõmin. Teie tulite mulle meelde; ma mõtlesin koju rutata. Äkitselt sundisiwad imelikud hääled mind seisatama; ma jäin seisma ja kuulasin, kust need hääled kõlasiwad. Ma astusin akna alla. Ma ei leia enam sõnu jutustamiseks sellest, mis kuulsin; need hääled jääwad igawesti minu südamesse! Ümberringi möllas hirmus torm, wälk, müristamine; ja need tasa kõlawad hääled! See oli Gluck! Ta lõpetas wiimaks mängu, tõusis üles ja astus akna alla. Ta oli sügawas mõttes Ma tänasin Jumalat niisuguse rõõmustamise eest ja sammusin kodu poole. Waja kuiwad riided ümber panna. Keha külmetab, aga käed õõgawad nagu põlewad söed."

„Muidugi, pange teised riided ümber ja heitke natukeseks puhkama," wastas Keller rahulikult. „Eugenia muretseb keha kinnituse eest."

Eugenia, Haydni jutust liigutatud, tõusis sõna lausumata üles, waatas korra Haydni pääle ja ruttas minema. „Jällenägemiseni!" ütles Doretta tasa ja rahulikult.

Teisel päewal oli Kelleri perekonnas ahastus suur: Haydn sonis palawikus. Esiteks kuulutas arst, rohelisi prillisid ninale kohendades, et see ainult külmetamisest on tulnud, aga kolmandal päewal raputas pääd ja ütles, et kella üheksa ajal asjad wäga kurwad wõiwad olla. Waesele haigele toodi iga suguseid rohtusid, aga kõik oli asjata! Haydn ei saanud paremaks; ta lamas liikumata, lahtiste silmadega, selili maas; wahete wahel naeratas ja sonis ta ning rääkis inglite laulmisest: „Oh missugused hääled, missugused taewalikud hääled!" rääkis ta nuttes.

Eugenia istus terwed tunnid liikumata tema woodi ees, nuttis, ägas ja ahastas käsi ringutades. Ka Doretta astus mõni kord tuppa, ilma et sääl juures sõna oleks lausunud, waatas murelikult haige pääle, kortsutas kulmu ja astus niisama wälja, nagu tuli.

„Mäletad minu ettekuulutamist?" ütles Keller tasase häälega Eugeniale. „Ta sureb!"

See hirmus tund jõudis kätte. Haige olek muutis ennast korraga: põsed lõiwad kahwatumaks, hingamine jäi harwemaks — näha oli, et surm ju ligemale jõudis.

„See öö jätab ta selle ilmaga jumalaga," ütles arst.

Eugenia kuulis seda, külm wärin käis üle ta keha. Ta kukkus pool minestusesse püha kuju ette maha; tüki aega seisis ta liigutamata ja sõna lausumata paigal.

Wiimaks ärkas ta nagu piinawast unest. „Püha Jumal, päästa teda! Wõta ennem mind, wõta minu elu! Püha Maria! Ma astun kloostrisse ja pühendan oma elu Jumalale! Kuule minu palwet, halasta minu pääle, päästa teda, päästa teda surmast!"

Tüki aja pärast tõstis ta silmad üles, aga mis ta nägi? Talle näitas, nagu oleksiwad õied, mis kuju ees seisiwad ja juba närtsima lõiwad — uuesti wärskeks saanud. Tasane rõõm täitis ta südant.

„Papa," ütles ta õhtu, „kui Haydn terweks saab, siis lähen ma kloostrisse. Seda tõotasin ma täna Jumala ees!"

Keller ohkas selle pääle; ta näo pääl ilmus kurblik naeratuse joon.

„Minu armas, nüüd on juba hilja, ta hingab weel waewalt. Arst ju ütles, et lootust ei ole.“

Haydn sai terweks; ta endine rõõmus ja armas naeratamine ning jõud tuliwad tagasi. Kes wõis nüüd Eugeniast õnnelikum olla? Terwed tunnid istus ta Haydni juures. Ta tõi temale kaunimaid õisi, kastis neid ja hoolitses igapidi nende eest. Haydni silmadest paistis palaw tänu tunnistus oma häätegija wastu. Kui uhke oli Eugenia, kui kuulsamad linnalased Haydni terwise järele küsima saatsiwad. Porpora tuli ise oma „Birbante“ (nõnda nimetas ta noort muusikanti) juurde. Kui sügawasti oli ta liigutatud, kui nõrka noort meest, kes waewalt jaksas jalal seista, oma ees nägi. „Poveretto“ (waeneekene!) ehk „mio caro figlio“ (mu armas poeg) kordas ta õrnalt. Ka haige oli õnnelik nagu õitsew lilleke päikese loojamineku ajal.

Kui Haydn Eugeniaga üksi oli, kinnitas ta alati oma õnne ja tulewat lootust. katsus ka komponeerida ning sünnitas hulga rõõmsaid kwartettisid ja liigutawaid laulukesi selles wagases kambrikeses, Eugenia silma all. Joseph ilmutas nüüd Eugeniale awalikult oma tundmusi; ta luges igast Haydni waatamisest, igast naeratusest, igast sõnast ainult armastust. Üksi olles püüdis Eugenia oma walu tagasi suruda. Ta oli õnnest ja hädast pool surnud. Kui ta oma lubadust meelde tuletas, käis külm wärin tal üle keha, ning heledad läikiwad pisarad ilmusiwad laugele. Ta märkas, et Doretta temast eemale hoidis, aga mikspärast — see jäi saladuseks. Doretta oli kahwatanud ja pahane, näitas selgesti rahulolematust õe, Haydni ja ka isa wasta; istus sagedasti terwed päewad omas kambris luku taga.

Ühel ilusal selgel hommikul istus kõik perekond koos; sääl sai Haydn grahw Moritza käest kirja. Grahw palus teda lossi laulukoori kohuste täitmist enese pääle wõtta.*) Haydn luges kirja läbi, pani käed kokku ja ütles liigutatult: „Oh kui armuline Jumal. Terwe eluaeg saan ma tema auuks laulma.“ Siis pööras ta Eugenia poole: „Eugenia, minu kallis Eugenia! nüüd wõin ma sulle kõik ütelda! Meie saame õnnelikud olema! Seda kuuldes läks Doretta kiirel sammul toast wälja, Eugeni laskis nooremehe ette põlwili maha ja ütles südant lõhestawa häälega:

„Joseph, oh Joseph, jäta need mõtted! Meil ei ole õnne! Meie peame igawesti üks teisest lahkuma! Ma tõotasin Taewa Kuningale, kui sa terweks saad, kloostrisse minna!“

Selle pääle ruttas ta toast wälja; wana Keller tõstis Haydni üles, kes minestusesse maha kukkus. — Eugenia läks oma tuppa. Ta pidi oma jõudu hoidma. Äkitselt kuulus teisest toast tasane riiete kohin. Nagu üks hirmus ja kohutaw ettearwamine sundis teda wälja minema — ta jooksis trepi pääle: läbi lahtise ukse nägi ta õde, kes aknast tahtis wälja hüpata: Eugenia karjatas ehmatusest — ühe silmapilguga oli ta Doretta juures ja hoidis teda tagasi.

Mõne kuu pärast astus Eugenia Marie nime all kloostrisse; kaks päewa pääle seda oli Joseph Haydni ja Doretta Kelleri laulatamine.

Haydni ja Eugenia lahkumine oli liigutaw. Haydn lubas õe kosida ning suudles siis Eugeniat esimest ja wiimast korda.

„Armasta muusikat,“ ütles Eugenia pisar laugel, „ära unusta mind, armasta Dorettat. Aasta pärast tule kloostrisse mind waatama. Ainukest sõna ei pea Sa minuga rääkima; oled Sa õnnelik, siis näita mulle wärsket närtsimata lillekimpu, oled aga õnnetu, kallis Joseph, näita mulle kuiwanud walget lillekimpu, mis ma sulle annan! Jumalaga! Saatus kaitsku sind kõige eest!“

„Aasta pärast ilmus kloostri wärawasse üks kahwatanud näoga noor mees ja küsis tasase häälega Marie järele. Noor nonn kahwatanud wäsinud ja nutuse põse-

*) See oli esimene koht, kus Haydn mureta wõis elada. Järgmisel aastal läks ta Esterhazy würsti juurde, kus juba 400 guldnat aastas sai.

dega ilmus tema juurde. Waewalt tundis ta, et see endine Eugenia oli. Sõnalausumata wõttis noor mees kuiwanud lillekimbu wälja ja suudles teda palawasti. Noor nonn ohkas sügawasti ja waatas kaua sõnalausumata noore mehe otsa ...... nad jätsiwad üksteist jumalaga ja — igawesti — nad ei saanud enam üksteisega siin ilmas kokku. Nädali pärast kanti selle noore nonne surnukeha hauda.

Kas Haydn ka need armsad wiisid oma esimeses armastuses üles kirjutas, wõi mitte, on teadmata. Kas ta pääle selle weel armastas, wõi ei, on ka teadmata.

Aastal 1800 suri Doretta Haydn, Kelleri noorem tütar.

Ümberpannud G. Kewade.

Lühikene muusika ajalugu.

Aga weel ikka ei osatud küllalt wahet teha kokkukõla ja wiisi wahel. Ilusaid lauldawaid wiisisid ei tekkinud küllalt. Ka laulelduse ei saanud niisugust nägu, et teda küllalt oleks kuulda wõinud. Küll tekkis wiisisid muusika-armastajate seas, aga need kui mitte asjatundjad ei julgenud ega mõisinud hästi komponeerida. Wäga wähe tähtsaid helisünnitajaid hakkasiwad lauleldusi looma. Kõige tähtsam neist oli Claudio Monteverde, sündinud aastal 1565, Markuse kiriku kapellmeister Venedigus oli peaaegu ainumane, kes ilusamalt kõlawaid wiisisid oskas luua ja selle läbi õige tähtsale mõjule jõudis.

Aga nüüd peagi algas Italia maal see aeg, mil suur hulk tähtsaid kõrgeandelisi mehi tõusis, rohkem kui iganes enne, see aeg, mil Italia maa kõigist muudest maadest muusikas ette jõudis ja nõnda ütelda muusikaliselt üle kõige maailma walitses.

Selle aja kroon, ehe ja põhjendaja oli suur Italia meister Alessandro Scarlatti. See mees mõistis muusikat iga pidi ja põhjast põhjani. Tema oli nende meeste õpetaja, kes Neapeli linnast wälja tuliwad ja muusikat õpetasiwad ning sünnitasiwad. Pea kõik 18. aastasaja heliloojad oliwad Scarlatti õpilased, kuna Scarlattil enesel Carissimi oli õpetajaks olnud. Scarlatti oli sündinud aastal 1649 Sidsilia saarel Trapanis. Aastal 1665 lahkus ta oma õpetajast, käis terwe Italia maa läbi, et helikunsti õppida, ja tuli ka Saksa maale säält maa heliloomist uurima. Enam õppinud kui keegi muu, läks ta Neapelisse tagasi, kus ta surmani 1725. aastani tööd tegi. Scarlatti oli suur ilmutaja waim heliwõimu wäljal. Tema käis uut teed ja ei leidnud selle pärast küllalt auu ja kiitust, mis alles tema õpilastele osaks sai, sest tema konserwatoriumist on suur hulk kuulsaid mehi wälja tulnud. Nende nimed on weel praegu wäga tuntud. Kõige kuulsamad oliwad Francesco Durante, sündinud Neapeli ligi aastal 1684 ja surnud 1755; siis Leonardo Leo, sündinud Neapelis 1694, surnud 1742; siis weel Emanuele d'Astorga, sündinud 1680 ja teised. Need on nimed, kelle hiilgus täna päewani kestab ja nii kaua kestma saab, kui maailm seisab.

Sõnumid mujalt muusika elust.

F. Suppé, kuulus Wieni opereti-looja, on jällegi uue opereti loonud, mis talle auu ja rikkust sisse kannab. Suppé on juba nüüd wäga rikas mees.

Adalbert von Chamisso, kuulus Saksa luuletaja, sündimise poolest prantslane, oli omal ajal tähjas kirjamees; temale on nüüd hiljuti Berlinis mälestuse-sammas ehitatud.

Proua Dr. Clara Schumann, Saksa kadunud kuulsa muusikameistri Robert Schumann'i elatanud lesk, on 9. okt. oma 60-aastast kunstniku-jubileumit pidanud. Clara Schumann on kõige wanem ja kõige suurem praeguse aja Saksa klawerimängijate naeste seas.

Clotilde Kleeberg, noor neiu, leiab ikka uut ja rohkem waimustatud kiitust igal pool Prantsuse ja Saksa maal, kus ta aga iganes klawerit mängib.

Elberfeldi meeste laulu selts on hiljuti oma 50-aastast alustuse-jubileumi pidanud, mille juures iseäranis seltsi kuulus juhataja komponist Alfred Dregert suurt auu sai.

Eduard Naprawnik Peterburis pühitses hiljuti oma 25-aastast mängukoorijuhataja-jubileumit. Pea terwe Peterburi linn on sellest osa wõtnud. Naprawnik on arwamata hulga kallid ja suuri kingitusi saanud.

Suur meister Verdi pühitseb suwel 1889 oma 50-aastast kunstniku-jubileumit. Terwe Italia maa walmistab ennast selle tähtsa pidu wastu ja tahab oma suurt poega, kes ka ühes maailma kõige suurem muusikumeister on, suurel kombel auustada. Verdi on Italia muusika nime rohkem kui keegi muu muusika poolest ilmas kuulsaks teinud. Pidu programm tuleb pärast. Verdi on Piacenza linna ligi Villanuova külas oma kulul suure haigemaja ehitada lasknud.

Opera comique maja, mis mõne aja eest ära põles, mille juures suur hulk inimesi koleda tulesurma leidis, ehitatakse jälle üles. Prantsuse riigi kassast pidada selle ehituse tarwis $6^1/_2$ miljoni pranka (umbes $2^1/_2$ milj. rubla) antama Suur summa!

Bernhard Stavenhagen on waheajal ka Tartus kiitusega kontserti andnud.

Ungarlased armastawad wäga oma keelt, mis nagu teada Soome ja Eesti keelega sugulane on. Wiinakuul on nüüd Ungari päälinnas Buda-Pestis kuulus Italia laululind neiu Bianca-Bianchi Ungari keeles Donizetti laulelduft „Rügemendi tütar" laulnud. Et üks wõõra maa inimene nii selgesti Ungari keelega toime saanud, see on ungarlasi wäga waimustanud, ja laululind on ära rääkimata kiitust ja suuri kingitusi saanud.

Hugo Brücklerile, laulude sünnitajale on Dresdenis ilus mälestusesammas pandud.

Mehul, kuulus Prantsuse komponist saab Givet'i linnas ilusa mälestuse-samba. Selleks olla juba õige rohkesti raha koos.

Mapleson, suur Amerika konsertide juhtija on pankrotti jäänud. Ta maksnud hirmsad palgad: nõnda oma näitemängu direktor Costa'le kuus 2500 dollarit (umbes 4000 rubla), Christina Nilssonile 1500 dollarit ühe õhtu eest, Pattile 5000 dollarit (nõnda siis umbes 8000 rubla) ühe õhtu laulmise eest. Ei see ole siis ka ime, kui mees langes.

Max Zenger, Saksa komponist on õige palju auu saanud oma laulude eest.

Dr. Franz Lißt'ile saab nüüd ka tema isamaal Ungaris suur toore auusammas ehitatama.

Jules de Swert, kuulus cello-mängija on Londoni elama läinud.

Teresina Tua, ilus wiiulimängija neiu leiab Wene maal ja hiljuti ka Tartus palju kiitust.

Adelina Patti on Parisi kunstide-akademia liikmeks wastu wõetud.

Eugen Gura leiab oma lauluga Saksa maal suurt kiitust.

Bottesini, Italia kuulus bassiwiiulimängija, on Parma muusika-kooli juhatajaks saanud.

Toni Tholfus, 11 aastane tütarlaps, äratab Saksa maal suurt imekspanemist oma täitsa kunstirikka klawerimänguga.

Üks Durante mängutükk on alles nüüd Italias üles leitud. Ta saab ligemal ajal trükis wälja tulema.

Дозволено Цензурою. — Деритъ. 19. Декабря 1888 г. Trükitud K. A. Hermanni kirjadega. Tartus.

Laulu ja mängu leht.

Noodi jagu.

———✻✻———

Laulude Juhataja.

(Lühendused: mk. = meestekoor, sk. = segakoor, 3 h. = kolme häälega, lk. = laul klaweriga.)

Waimulikud laulud on: Kristuse tulemise ja jõulu suur segakoor nr. 61. Kannatuse laul nr. 21. Ülestõusmise püha nr. 23. Taewaminemiseks nr. 38. Nelipühiks nr. 39 Surnute pühaks ja matuseks nr. 28, 53. Tänu ja palwe laulud nr. 1, 7, 11, 26, 34, 36, 54.

Ilmalikud laulud on: Isamaa laulud nr. 24, 30, 33, 42, 47, 52. Hommiku laul nr. 54. Õhtu laulud nr. 4, 9, 45, 46, 48. Kewade ja suwe laulud nr. 8, 12, 13, 16, 17, 22, 35. Pulmadeks nr. 56, 57, 58, 59. Mitmesugused laulud nr. 2, 3, 5, 6, 10, 14, 15, 19, 20, 25, 27, 29, 31, 40, 41, 44, 45, 49, 51, 55, 60, 62. Jumalaga-jätmiseks nr. 32, 33, 50. Sõja laul nr. 43. Tähele on panna, et nr. 60 ja 61 segakoorid on.

Laulu ja mängu leht.

1. Tänu laul.

Rõõmsalt aga parajalt. **Joh. Seb. Bach.**

1. Tä = na, au = us = ta ja kii = = = = = = da rõõmsas=
2. Jäl = le tul=nud si = nu kät = = = = = = = te te = ma

1. Tä=na, auus = = ta ja kii = da
2. Jäl=le tul = nud si = = nu kät = te

ti, mu hin = = = = = = ge = ke! Tal = le laul=des
hel=dus, ha = = = = = = las = tus sest nüüd as = tu

rõõm=sas = ti, mu hin = ge = ke! Tal = le
te = ma hel = dus ha = las = tus, sest nüüd

ae = ga wii = = = = = = da, kes sind hoi=ab hel = = =
te = ma et = = = = = = te tä = nu hin=ges, lau = = =

laul=des ae = = ga wii=da kes sind hoi = ab
as = tu te = = ma et = te, tä = nu hin = ges,

= = = = = des = te.
= = = = = = lud suus.

hel = des = te. Kui sul i = al hä = = da käes,
lau = lud suus. Ä = ra i = al u = = nus = ta,

Kui sul i = al hä = da käes, a = bi
Ä = ra i = al u = nus = ta, mis on

te = ma ai = tab a = has=
ta, kes en = ne si = nu

a = bi sei = sab te = ma wäes, te = = = ma
mis on sul = le saat = nud ta, ta, kes

sei = = = = sab te = ma ai = tab
sul = = = = le ta, kes en = ne

tu = = = = = = = sest, wiib sind wäl = ja wi = = =
loo = = = = = = ja, pä = rast si = nu õn = = =

ai = tab a = has = tu = sest wiib sind wäl = = = ja wi = = =
en = ne si = nu loo = ja, pä = rast si = = = nu õn = = =

a = has = tu = sest, wiib sind wäl = ja wi = = =
si = nu loo = ja, pä = rast si = nu õn = = =

: : : : : : let : su : : : : : sest.
: : : : : : ne too : : : : : ja.

: : : : : : : : : : let : su : sest.
: : : : : : : : : : ne too : ja.

: : : : : : : : : : let : su : : sest.
: : : : : : : : : : ne too : ja.

K. A. H.

2. Üksinda sind.

(Segakoor).

Uuem Eesti rahwawiis.
Dr. M. Weskest ette lauldud.

1. Ük : sin : da ar : mas : tan, Jaa : ni : ke, sind!
2. Tu : hat kord te : re : tan, Jaa : ni : ke, sind!

Ük : sin : da si : nu pääl wal : wa : nud o : len tääl mõn : da ööd u : ne : ta Jaa : ni : ke, ae! Jaa : ni : ke ae!

Teised salmid Dr. M. Weske raamatus „Laulud wiisidega."

3. Armastus.

Parajalt ning armsalt. (Meestekoor.) **Anton Rubinstein.**

Nelja häälele seadn. **K. A. H.**

Ar - mas - tus, oh ar - mas and, mis on mei - le tae-wast

an - tud, kal - li mee - le kau - nis kand, hin - ge i - luks

kan - tud! Si - nu - ga on ar - mas e - lu, ker - ge

kan - da rän - kus, pe - lu; si - nu - ta on e - lu kurw,

si = nu = ta on e = lu kurw! Ar = mas = tus, oh

ar = mas and, mis on mei = le tae=wast an = tud, kal = li

mee = le kau = nis kand, hin = ge i = luks kan = tud!

Si = nus, kui sa hin = ge pan=tud, luu = lel õis, leht ja urw. K. A. H.

4. Õhtu koor.

Parajalt. (Segahäältele.) **C. Wichern.**

ju
kõik

1. Kuu on ju tõus-nud ü - les ja tä-hed tae - wa sü - les
2. Kuis on maa-ilm nii wa - ga, ja ä - ma - ri - kus a - ga

hiilg' - wad i - - - lu - ga;
jää - nud hin - - - ga - ma!

ju hiilg'wad i - lu - - ga;
kõik jää - nud hin - ga - - ma!

p

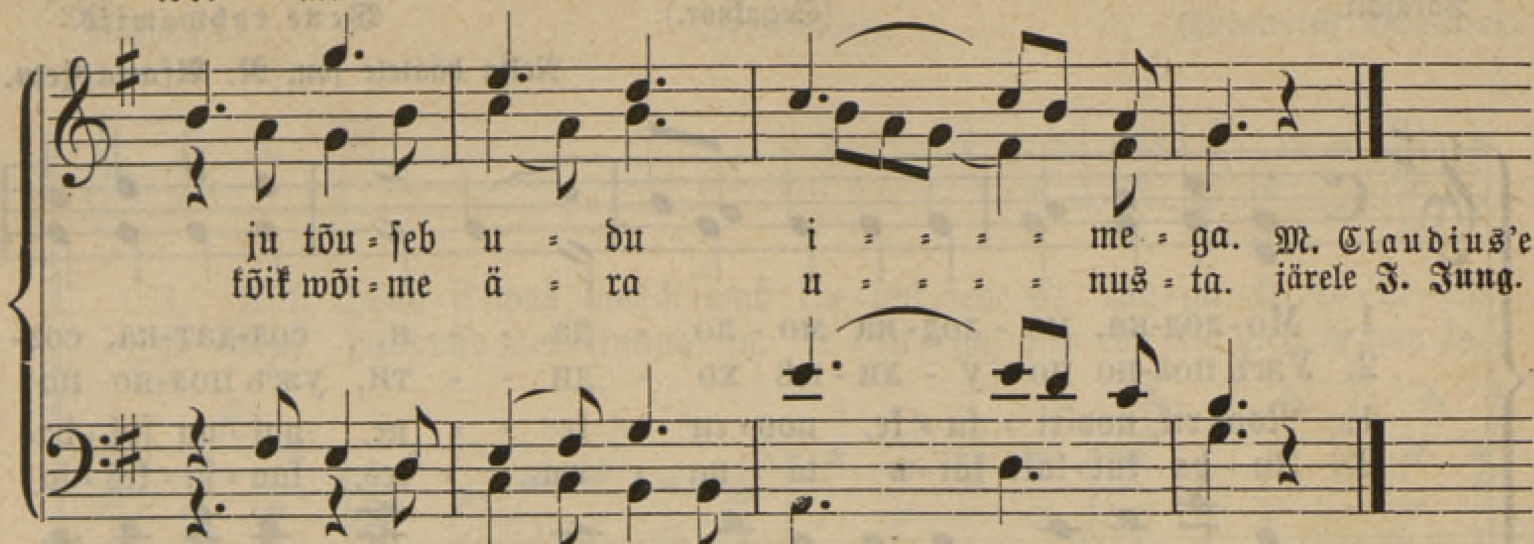
ju hiilg' - wad, ju hiilg' - wad i - lu-ga; mets
kõik jää - nud, kõik jää - nud hin - ga-ma! ta

ju hiilg'wad i - lu-ga;
kõik jää - nud hin - ga-ma!

ju
kõik

sei - sab wait ja wa - ga ja waik - selt möö - da aa - - sa
on kui ra - hu tu - ba, kus päe - wa wae - wa ju - - ba

tõu - seb
wõi - me

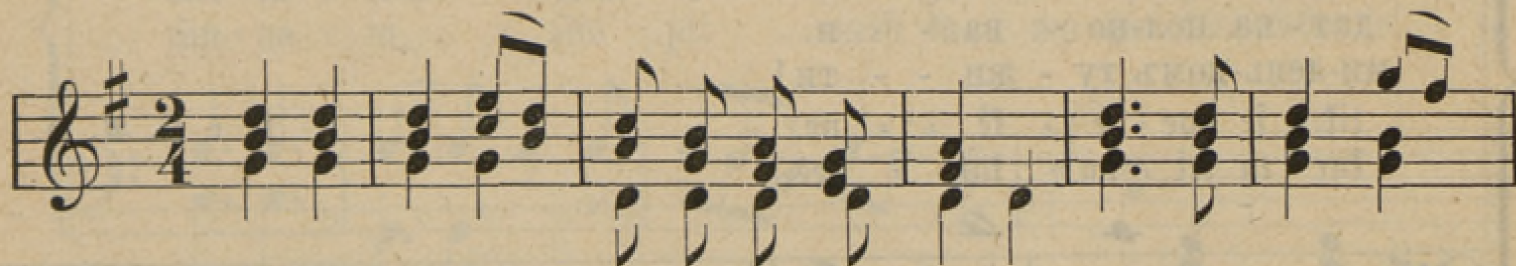

ju tõu - seb u - du i - - me - - ga!
kõik wõi - me ä - ra u - - nus - - ta.

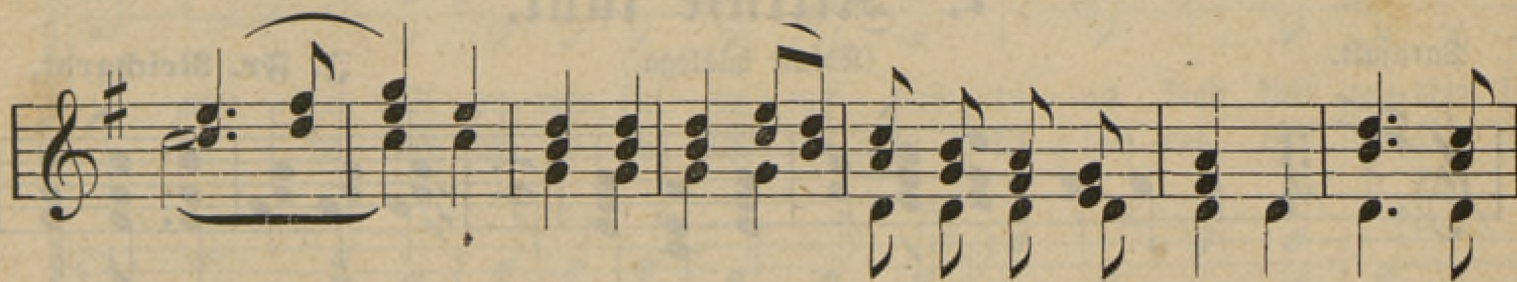
---

5. Я ПОСѢЮ-ЛИ МЛАДА МЛАДЕНЬКА.

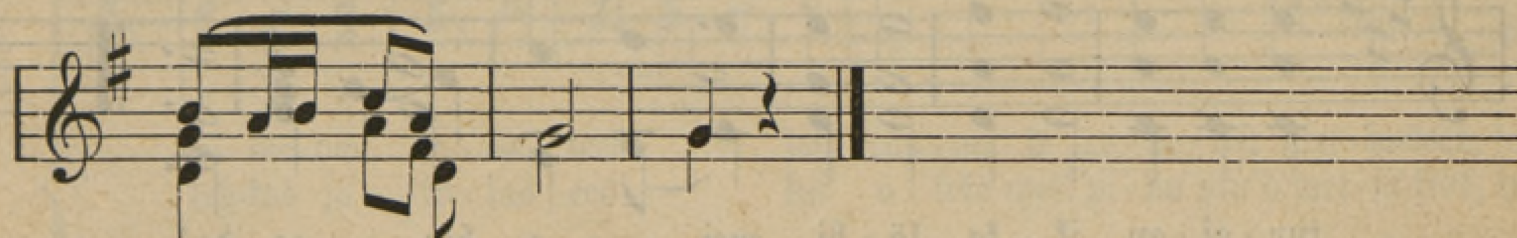
Parajalt. (Kolme häälele.) Wene rahwawiis.
Kolme häälele sdn. N. Afanasjew.

1. Я по - сѣ - ю ли мла-да, мла-ден-ка, цвѣ - ти - ковъ ма-
2. Я на цвѣ-ти-, цвѣ-ти-ки взи-ра - ла, сердцемъ об - ми-
1. Kü-lin lil - li, nei - u noo - ru - ke - ne, kau - nid lil - le-
2. Waatan lil - le - -, lil - le - kes - te pää-le, mi - nes - tus - se

лень - - ко, ста-нутъ цвѣ-ты цвѣ-сти, раз-цвѣ - та-ти, серд-це
ра - - - ла, сердцемъ, серде-чуш-комъ об - ми - ра-ла, дру - га
ke - - - si, hak - ka - wai siis õits - ma, hal - jen - da - ma sü - dant
lan - - gen, sü - da - me - ke lööb mul wi - gat - se - ma, sõp - ra

над - - - ры - ва - ти.
до - - - жи - да - ла.
rõõ - - - mus - ta - ma.
i - - - - gat - se - ma.

Ü. t. K. A. H.

---

6. МОЛОДКА, МОЛОДКА МОЛОДАЯ.

Parajalt. (Segakoor.) Wene rahwawiis.

Nelja häälele sdn. **N. Afanasjew.**

1. Мо-лод-ка, мо-лод-ка мо-ло-да-я, сол-дат-ка, сол-дат-ка пол-ко-ва-я.
2. Ужъ пол-но по у-ли-цѣ хо-ди-ти, ужъ пол-но по ми-лень-комъ ту-жи-ти!

1. Noo-rik, noo-ri-ku-ke, noo-ru-ke-ne, pol-gu sol-da-tik-se nae-se-ke-ne.
2. Ju-ba kül-lalt käi-a tä-na-wa-tes, kaa-sa-kes-ta kur-ta lei-na kat-tes.

Ü. t. K. A. H.

7. Kiituse laul.

Parajalt. (Kolme häälega.) **J. Fr. Reichardt.**

1. Is-san-dat kiit-ku, kel e-lu siin on! Tä-nu ja auus-tus, see tun-gi-gu ik-ka lä-bi mei-e hin-ge-de!
2. Tundke ja maitske, kui lah-ke Ta on! Ar-mas-tus, ha-las-tus, tõ-si-dus, arm, see wa-lit-seb meid i-ga-west!
3. Is-san-dat üks-nes siis ar-mas-ta-ge! See-ra-wid, kee-ru-pid, ing-lid ja wai-mud, arm on tei-e õn-nis-tus!

Samuel Gottl. Bürde jr. K. A. H.

Дозволено Цензурою, Дерптъ, 8. Февраля 1888 г. Trükitud K. A. Hermanni kirjadega Tartus.

8. Lindude hüüd kewadel.

Röömsalt. (Meestekoor). **Friedrich Brenner.**

1. Küll hüüd=si=wad, laul=si=wad lin=nuk=sed: Et rän=na=ke ro=he=list
2. Kui hüüdnud meid linnud ju i=lu=ga, siis tõu=sis meil hi=mu ka

f

met=sa=teed! Siin kõ=la=wad kee=led, siin mõ=nul on
rän=na=ta, siis jäi meist ka ma=ha tee tolm sel=ja

mee=led küll pa=rem, kui tu=me=das to=as keed, küll pa=rem, kui
ta=ha, kõik õit=sis ja leh=kas ja kõ=las ees, kõik õit=sis ja

tu=me=das to=as keed; sest rän=na=ke ro=he=list met=sa=teed, sest
leh=kas ja kõ=las ees; kui o=leks meil pi=du oln'd met=sa sees, kui

p

rän = na = ke ro = he = list met=sa=teed, sest rän=na = ke ro = he = list met = sa = teed!
o = leks meil pi = du oln'd met=sa sees, kui o = leks meil pi = du oln'd met = sa sees.

Tõlkinud K. A. H.

√ 9. Töölt koju-minek.

Kergesti ja rõõmsasti. (Segakoor.) Joseph Gersbach.
Nelja häälele K. A. H.

1. Nüüd min=gem ko = ju rõõ=mu = ga, sest ot = sas päe = wa = töö, aeg an = nab wars = ti pu = ha = ta: ju il = mub waik = ne öö.
2. Meil ka = su saa = ta kor=da läin'd, meil töö on õn = nis = tan'd, meil sil = mad rõõ = mu, tu = = lu näin'd, sest ar = mas ra = hu rand.
3. Kes tööd on tei=nud hoole = ga, sel ma=gus hin = ga = ta, ei tun = ne min = git hir = = mu ta, waid ma = gab ra = hu = ga.

K. A. H.

10. Wabrikant.

Parajalt. (Segakoor.) Uuem Eesti rahwawiis.
Nelja häälele **K. Ruut.**

1. Ma o = len klaa=ſi wab = ri=kant, kes töös ja ſõ = nas i = me = tark; ma
2. Seſt kü = ba = raſt ju tun=takſ' meeſt, mis ka = tab ſiin mu pe = a = keſt; ka
3. Ei juukſid ka ſiin lõi = ka ma, pääd ka ehk ri = kuks ſel = le = ga, tõe

mõis=tan kõi = ki õ = pe = ta ja pu = de = lid ka pu = hu = da!
ha = be on mul ſas=ſi läin'd, ſeſt pa = law on ta kärt=ſu = tand.
poo = leſt üt = le = wad kõik mull': mis i = me = ke = na juuks on ſul.

Teiſed ſalmid „Eeſtlaste tasku=laulikuſt" nr. 44.

---

11. Jeſuſe armastus.

Armſasti. (Kolme häälega.) **Dr. Fr. Silcher.**

1. Oh ke = da Je = ſus ar = mas = tab, ei il = mas = gi ſaa
2. Ehk küll on Je = ſus tae=was ka, ta ſiis=gi meid, ta
3. Meil' an = nab, kin = gib an = di = ſid küll lõp=ma = ta ja
4. Küll ar = mas = tab ta mindgi ka, ja ſaa=dab teel', ſeſt

kur = waks ſee, waid rõõmſaks ſaab.
o = mak = ſeid, ei u = nus = ta.
ot = ſa = ta, ja hoi = ab meid.
päe=wal ööl küll tä = nan ma.

---

12. Kewadene soow.

Kergelt ja ruttu. (Segakoor.) K. A. Hermann.

1888. I. 25.

Koor. *p* *pp* *mf*

1. Lau = la lah = kes = ti, lin = nu = ke = = ne, lõõ = ri
2. Leh = ka lõh = na=walt, le = he = ke = = ne, õit = se

lõ = bu = salt, lõ = o = ke, — — — lau = la lah = kes = ti, lin = nu = ke = =
arm=sa=malt, õi = e = ke, — — — leh = ka lõh = na=walt, le = he = ke = =

= = ne, lõõ = ri lõ = bu = salt, lõ = o = ke! — — — — — —
= = ne, õit = se arm = sa = malt, õi = e = ke! — — — — — —

mf Tenor ehk sopran (üksik)

Lau - - la mul - - le la - he - dat ke - wa - de
Kau - - nilt, lah - - kelt la - o - ta lai - a - li

Koor. *pp*

la la la la la la la la la la la la

pp

lu - - gu, ar - - mas - - tu - - se
leh - - ku, la - - se tun - - da

la la la la la la la la la la la la

hää - li mull' a - wal - da su - - gu, puis - - ta
õõ - ga - wat õitsmi - se õh - - ku, an - - - na

la la la la la la la la la la la la

f

wäl = ja lah = ke lau = lu pu = = gu, ſel = =
lakk täis lehk = wat peh = met põh = = ku a = =

la la la la la la la la la la la la la la

= = = le = le tee ſa häält, kes kal = lis mi = nu = le — — — !
= = = ſe=meks arm = ſa = le, kes kal = lis mi = nu = le — — — !

la la la la la la la la la la la la la!

Koor. mf

f

Lau = la mul = le la = he = dat ke = wa = de lu = gu, ar = mas=
Kau = nilt, lah = kelt la = o = ta lai = a = li leh = ku, la = ſe

mf

f

mf

tu - - se hää - li mull' a - wal - da su - gu, pui - - ta
tun - - da õõ - ga - wat õits - mi - se õh - ku, an - na

f

wäl - ja lah - ke lau - lu lu - gu, sel - le - le
lakk täis lehk - wat peh - met põh - ku a - - se - meks

häält tee, kes kal - lis mi - nu - le!
arm - sal', kes kal - lis mi - nu - le!

K. A. H.

13. Kanon.

Parajalt. (Kolme häälele.)

Lamb - ri - kud, tõus - ke ü - les, sest kä - gu kuk - kub ju; sääl kõr - ges

2

tae - wa sü - les ka tõu - seb päi - ke - ne. Oh tõus - ke ü - les, sest

kä = gu kuk=kub ju; oh tõus = ke ü = les, sest kä = gu kuk=kub ju: kuk=

ku, kuk = ku, kuk = ku, kuk = ku, kuk = ku, kuk = ku, kuk = ku, kuk = ku! —

14. Tiiu.

Andante con moto. (Meestekoor). **Dr. Fr. Silcher.**

1. Tii = u ta = sa = ne ja hel = de o = li ar = mas mi = nu = le,
2. Nõn=da ruttab rõõm siin il = mas üü=ri = ke = se i = lu = ga:
3. Ker=ge muld nüüd kat = ku kin = ni mi = nu kal=list ar = mu = kest,
4. A = ga Tii = u õit = seb jäl = le närt=si = ma = ta i = lu = ga:

pe = a õit = sis, pe = a närt=sis, õit = sis, närt=sis sur = ma = le, õit = sis
tä = na paistab päew meil selgest', homme pil = wed ka = ta = wad, homme
lil = led õits=ku hau = a pää = le, öö = pik laulgu ha = le = dast', öö = pik
jõu = a aeg ja wii mind sin = na, kus meid surm ei la = hu = ta, kus meid

närt = sis sur = ma = le.
pil = wed ka = ta = wad.
laul = gu ha = le = dast'.
surm ei la = hu = ta.

Rahwa suust.

Дозволено Цензурою, Дерптъ, 25. Февраля 1888 г. Trükitud K. A. Hermanni kirjadega Tartus.

15. Lauljate käik.

Marsi-taktis. (Meestekoor). W. Antonius.

1—2. Wennad, läh'me lõ - bu - lau-lul ik - ka e - da - si! Jah!

1. Kui ju puud on puh - ke - nud, lau - li - kud ko - gu - tud, siis kõik linnu-
2. Laulja - lust on rän - na - ta lau - lu - ga rin-nas - ta, te - da kut-sub

lau - lu - ga, min-gem kõn - di - ma! Jah! Oh kuis on küll i - lus
lil - le - lehk, mu - ru, õi - e õhk! Jah! Po - le tü - hi tas-ku

ilm, ku - hu i - al waa - tab silm, hal - jal armsal
ka, pu - de - lit mull' u - la - ta, söök ja jook meid

i - lus ilm, waa - tab silm,
tas-ku ka u - la - ta

met = sa teel rõõ = mu lei = ab meel. An = na kätt mull',
ka = ras = tab, laul tast mõ = ju saab. Ja kui silm ju

Bass kõwasti.

wen = na = ke, mull', wen = na = ke, ke = nas = ti siis kõn = ni = me, siis
õh = tut näeb, ju õh = tut näeb, i = ga = = üks meist ko = ju läeb, meist

kõn = ni = me. Kur = was = tus meil min = gu mee=lest ä = ra:
ko = ju läeb, hüü = a = = me siis: te = re, te = re, arm=sad!

Oh mis hüüd nae=rab nüüd! Möö = da tal=we püüd.
Jõud on uus li = has, luus, ke = hal ka=ras = tus.

Saksa keelse salmiku
põhjusel K. A. H.

16. Kewade hakatus.

Kergelt. (Meestekoor.) Franz Abt.

1. Kui on pun - gad puus, lau-lud lin - nul suus, lil - led soo-jas löö-wad leh - ka-
2. Kui meil met - sa sees kä - gu kuk - kub ees, kui ju lõ - o lõk-kab pil - we-
3. Ei ma te - a weel, mi - da soo - wib meel, pe - an jää-ma ma wõi rän - da-

ma, kui on o - rus lehk, mä - el õi - te õhk, sü - da, är - ka ü - les sa siis
all, ja kui puude päält öö - pik tõs - tab häält, oh kui sü - da siis on õis - ka-
ma: ko - dus ar - mas - tus, wäl - jas i - gat - sus, mi - da, kurb-lik sü - da, soo - wid

ka, sü - da, är - ka ü - les sa siis ka! Waa - ta, ilm ju õit - seb, ko - sub
wal, oh kui sü - da siis on õis - ka - wal! Oh sa, ilm, kuis sat - tund i - lul
sa, mi - da kurb-lik sü - da, soo - wid sa? Tu - le sü - da - mes - se i - lul

ke - nas - te! Oh sa i - me - i - lus ke - wa - de! Waa-ta, ilm ju õit-
õi - te - le! Oh sa i - me - i - lus ke - wa - de! Oh sa ilm, kuis sat-
e - lu - le! Oh sa i - me - i - lus ke - wa - de! Tu - le sü - da - mes-

seb, ko-sub ke-nas-te! / tund i-lul õi-te-le! / se i-lul e-lu-le! } Oh sa i-me-i-lus ke-wa-de, oh sa

i-me-i-lus ke-wa-de!

Ü. p. K. A. H.

17. Kewade käes.

Waimustatud. (Meestekoor). Miina Hermann.
März 1882.

1. Lau-la ja õis-ka ja rõõ-mus-ta, meel! Hüü-a ja hui-ka ja
2. A-rud ja aa-sad ja met-sad ja mäed, ku-hu sa waa-tad, sääl

he-li-se, keel! Öö-pi-kud hüü-a-wad, kaa-si-kud ka-ja-wad,
rõõ-mu sa näed. Hääled nüüd är-ka-wad, tai-med nüüd tär-ka-wad,

hei-na-maad hel-gi-wad: ke-wa-de käes; öö-pi-kud hüü-a-wad,
mä-ed nüüd mär-ka-wad: ke-wa-de käes; hääled nüüd är-ka-wad,

kaa-si-kud ka-ja-wad, hei-na-maad hel-gi-wad:| ke-wa-de
tai-med nüüd tär-ka-wad, mä-ed nüüd mär-ka-wad:|

käes! Röõ-mus-ta, meel! He-li-se, keel!

Piirikiwi.

19. Õhtu metsas.

Pikkamisi. (Meestekoor.) J. B. Schmölzer.

1. Waat' met-sa ää-rel män-na-puu, ta la-dew ki-ha-walt kii-gub, ta
2. Oh wõik-sin al-la waa-da-ta ka ü-hes ok-sa-de hal-just ja
3. Ning on ju wiimne päik-se kiir siit met-sast lah-ku-nud wal-la, ja

cresc.

ot - sa end lask - nud kaks lin - nu - kest, ning la - dew lask - mi - sest lii - gub, ning
leh - ka-waid leh - ti ja wir - wen - dust ja lai - a lat - wa - de pal - just, ja
ka - tab ju wõ - sa - sid waik - ne öö, ja ra - hu lan - ge - nud al - la, ja

la - dew lask - mi - sest lii - gub. Nad waa - ta - wad al - la säält ok - sa päält, siis
lai - a lat - wa - de pal - just. Ma waa - tak - sin hiilgwust kui tei - e - gi, oh
ra - hu lan - ge - nud al - la, siis len - da - wad lin - nuk - sed pe - sas - se, ning

rit. mf cresc.

lau - la - wad nad ning tõs - ta - wad häält. Küll te - an, mis tei - le nii
ar - mas küll see ja i - lus ka nii. Sest mul - le kui tei - le - gi
u - nes - se laul weel kos - tab neil' see: Küll mõn - da meil' meeldib siin,

1—3. meel - dib sääl: Ei arm - - sa - mat o - le siin il - ma pääl, kui on

mets, kui on mets nüüd õh = tu kul = la = sel pais = tu = sel, kui on

mets, kui on mets nüüd õh = tu kul = la = sel pais = tu = sel.

Fr. Oseri järele K. A. H.

20. Kannike.

Õrnalt. (Meestekoor). Ed. Hermes.

1. Kord kas=was kau = nis kan = ni = ke all o = rus puu = de wi = lus=
2. Kui pe = a pi = din lah = ku = ma su õi = telt, e = lu õn = ne=
3. Ma mõt=len kõi = ge e = lu a'a su pää=le, leh = kaw lil = le=

sa, õrn õil = tes õit = sis ar = mu = le — ei i = lu = sa = mat il = mas=
ke; ma jät = sin wa = lu pi = sa = ra su õit=se = wa = le õi = e=
ke; mu ra = hu = sa = mal tun = nil = la sa mõlgud mi = nu mee = le=

rit.

ja. le. le. le. 1–3. Oh lil = le = ke, ma nä = gin sind, õrn õi = e = ke, ja silm'sid

a tempo.

mind: oh kan = ni = ke, mu õn = ne = lind, kui 'po = leks i = al näi=nud

sind, oh kan = ni = ke, mu õn = ne = lind, kui

oh, kan = ni = ke, mu õn = ne = lind, kui po = leks

rit.

'po = leks i = al näi = nud sind.

i = al i = al näi = nud sind.

E. Hermes'e põhjusel O. Mägi.

Дозволено Цензурою, Дерптъ, 11. Марта 1888 г. Trükitud K. A. Hermanni kirjadega Tartus.

21. Suureks reedeks.

Pikalt ja tundmusega. (Segakoor.) **K. A. Hermann.**
III. 8. 1888.

Mu Ju = mal, mu Ju = = mal, miks o = led sa mind ma = ha

jät = = nud, miks o = led sa mind ma = ha jät = = = nud? Mu

Ju = = mal, mu Ju = = mal, mu Ju = = mal, miks

o = led sa mind ma = ha jät = = nud, miks o = led sa mind ma = ha

Nii hüü-dis Kris - - - - - - tus sur - - -

jät - - nud?

Nii hüü-dis Kris - tus sur - - -

- - - res, nii hüü-dis Kris - - - - - - - - - - - tus

- - - res, nii hüü-dis Kris - - - - tus sur - -

- - - - - - - - - - res.

22. Kewade rõõm.

Rõõmsalt.

(Segakoor.)

P. Brehm.

Soolo.

1. Ju - ba wai-nud hal-jen-da-wad, aa - sad lil - lest leh - ka - wad!
2. Ju - ba kuk-kub met-sas kä-gu, rääs-tas lau - lu wi - lis - tab!

Koor mokahelil.

u u u u u

Ju - ba lin - nu - lau - lust kõ - lab mei - e kau - nis kop - li - ke.
Pää - su - ke - ne pe - sa kor - jab mei - e wäik - se ma - jas - se.

u u u u u

ff *f*
Kõi - gest siis on jäl - le tun - da, et meil rõõ - mus ke - wa - de.

ff
Kõi - gest siis on jäl - le tun - da, et meil rõõ - mus ke - wa - de.

ff

f
Lal lal la lin - nu - ga tõs - tan o - ma hää - le ma.

P. V.

p
Lal lal la la lin - nu - ga tõs - tan o - ma hää - le ma.

f *p*

23. Kristus on üles tõusnud.

Parajalt ruttu. (Lihawõtte segakoor.) Hans M. Schletterer.

Kris - tus on ü - les tõus-nud, jah, ta tõ - es - ti on ü - les tõus-

ta sur - - malt on wõi - - mu - se ä - - - - ra

nud, ta sur-malt on wõi - - mu - se, sur-malt wõi - mu - se ä - ra

ta sur - - malt on wõi - - mu - se, wõi - mu - se ä - ra

wõt - - nud. Nüüd sur - ma on ä - ra neel'nud wõit, nüüd sur-ma on

ä - ra neel'nud wõit! Surm, kus on su as - tel! Põr - gu, kus on su

wõit? Põr - gu, kus on su wõit? Tä - nu Ju - ma-lal', kes wõi - du

mei - le and - nud Jee - su lä - - - bi! Tä - nu

Ju - ma - lal', kes wõi - du mei - le and - nud, wõi - du Jee - su

lä - bi. Hal - le - lu - ja!

24. Isamaa kewade.

(Segakoor, salmide numbrite järele laulda.) **P. Brehm.** 18. 14/V. 80.

Üksik. *f*

1. Mu i - sa - maa, mu ko - du - maa, kui kal-lis o - led mul - le sa!
2. Mu i - sa - maa on Ees - ti - maa, kus üp-ris ar-mas e - la - da,
4. Mu i - sa - maa on ra - hu maa, kus üks-kord saan ma hin - ga - ma,

Koor mokahelil. *p* u u u *p* u u u

Su lin - nu laul mind rõõ - mus - tab, su lil - le lõhn mind ko - su - tab.
siin on sul paik, kus kas - wa - sin ja e - ma ar - mul e - la - sin.
kui lah-kun ma, siis wii - daks' ka mind i - sa - maas - se puhka - ma.

mf u u u u u u

Rõõmsasti. Koor. *f* *pp* *f*

3. Ke - na ke - wa - de on käes, lal lal la lal lal la, lil - le - pärg on
5. Kar - ja - poi - sil wi - le suus, lal lal la lal lal la, lah-ket lau - lu

pp *f*

mi - nu pääs, lal lal la lal lal la. Ju - ba kar - jad wäl-jas sääl,
et - te toob, lal lal la lal lal la. Noo-red loomad hüp-pa - wad,

pp *f*

pp *f*

lal lal la lal lal la, ke - na kar - ja - maa - de pääl.
lal lal la lal lal la, õis - ka, sü - da, rõõ - mus - ta.

P. V.

25. Kallis kannelnik!

A. Lätele.

Õrnalt. (Meestekoor.) A. Läte luuludest kokku sdn. K.

p *mf* *f*

Si - nu kand - le sis - se, kal - lis kan-nel-nik, kal - lis, kal - lis kan - nel-

p *mf*

p *mf* rit.

nik, pai - gu - ta - nud, pai - gu - ta - nud Wa - ne - mui - ne i - - - se

p

a tempo.

f

wai = mu = tu = le loit = wa lee = gi = li = se, wai = mu = tu = le loit=

mf f

ff p

wa lee = gi = li = = se. Män = gi te = = = da, män = gi

ff p män=gi te = da

p

te = = = da — — — — ja ma o = len õn = ne = lik.

män = gi te = da

p

te = = = da

P. Haljaspõld.

I. Bass. f Üksik.

ja ma o = len õn = ne = = lik.

Дозволено Цензурою. Деритъ, 25. Марта 1888 г. Trükitud K. A. Hermann'i kirjadega Tartus.

26. Palwe.

Pikkamisi. (Segakoor.) **F. Mendelssohn-Bartholdy.**

mf

Meil an - na ra - hu ar - - mu - ga, oh Ju-mal i - gal a - -

cresc. f

- - jal, ei o - le teist kes wõi-mu - ga me eest wõiks seis - ta

f

jõ - - - jal

kes me eest jõu - aks seis - ta, kui Ju - - mal ük - si

mf f kui

kui Ju - mal

mf

mf cresc.

kui ük - si si - na Ju - - -

Ju - - mal ük - si sa

p

sa. jah Ju - mal sa, jah Ju - - - - mal ük - - - si!

f p

- - - mal

Dr. Martin Luteruse järele **K. A. H.**

27. Kuldne.

Tundmusega. (Meestekoor.) **K. Türnpu.**

1. Kuld-ne, mu kuld - ne, mil kuu - led, mil kuu - led, ku - das sind

keel — — — — ?

kur - dab mu keel, sind kur-dab mu keel? Kuldne, mil hüüd - wad su

keel — — — — ?

huu - - - - led se - da, mis soo-wib mu meel? 2. Si - nu - ta

3. Sü - da mul

wa - li ja wi - lu, kuld - ne, mu e - lu ja ilm,

sü - ga-was löh - kel, mu - rest mul mul - ju - tud rind,

1. kord.

ſi = nu = ta üh = ti = gi i = = lu, ſi = nu = ta ſur=nud on

kuld=ne, mu põu = e on õh = = kel:

2. kord.

ſilm. Ha = las = ta õnd = ſu = ſe hind! Üt = le üks ſõ = na, ſiis

toob,

oh = = tu, ſiis oh = tu ſü = da = mel war = ju ſee toob, ſiis ohtu ſee toob,

rit.

ra = hu ſiis pa = ran = dus roh = = = tu, kuldne, mu kuld=ne mull' toob!

M. J. Eiſen. (Eesti l. lk. 126).

28. Oh rahu maa!

Dr. Emil Genetz.

Südamest ja pikalt. (Segakoor.) Soome wiis.

mf

Kes saa - dab meid küll

Oh ra - hu maa! Kes saa - dab meid küll sin - na? Kes saa - dab meid

Kes saa - dad meid küll

Ja õh - tu tae - was pil - we ta - hab min - na,

sin - - na? Ju tae-was pil - we ta - hab min-na, ju

Ju tae-was pil - we ta - hab min - na

cresc. *f* rit. *p*

täi - dab rand end ru - su - - ga. Kes ju - ha - tab meid mi - ne - ma? Kes

roh-kem rand end

Oh ra - hu maa!

cresc. *p* *mf* rit.

saa - dab meid küll sin - na? Oh, oh ra - hu maa, oh ra - hu maa!

Soome keelest K. A. H.

29. Elu.

Kergelt. (Segakoor.) A. Ehrström.
Soome wiis.

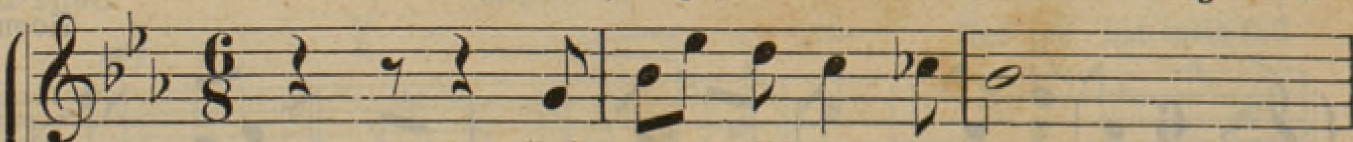
Üks nu=rin kuul=da i=gal pool: liig ränk on e=lu kool ja
ränk on e=lu=kool
põlw nii halw, et sel=le=ga ei mak=sa e=la=da! Kui
a=ga hüü=ab sur=ma hüüd, siis kuul=da tei=ne püüd: Oh
kuul=da tei=ne püüd:
jät=tuks e=lu ü=le=pää, ta on nii hää, nii hää!

M. J. Eisen.

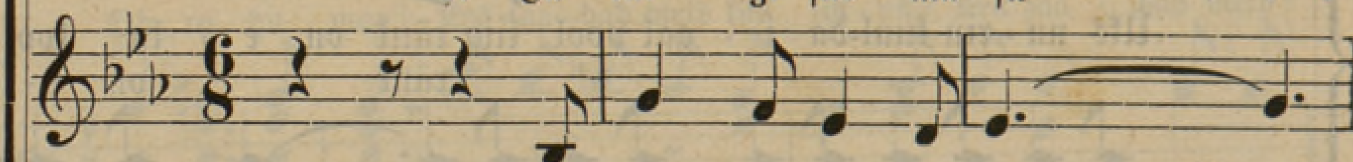
30. Isamajasse.

Südamelikult. (Kolme häälega.) A. Läte. 26. Aug. 1887.

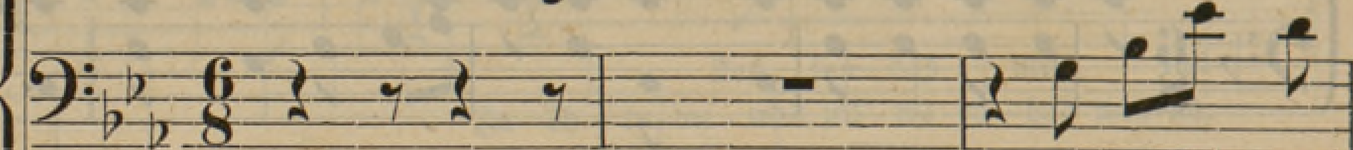
Sopran.

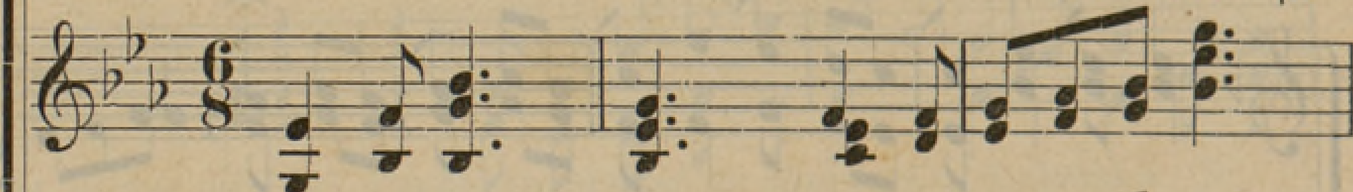
Alt.

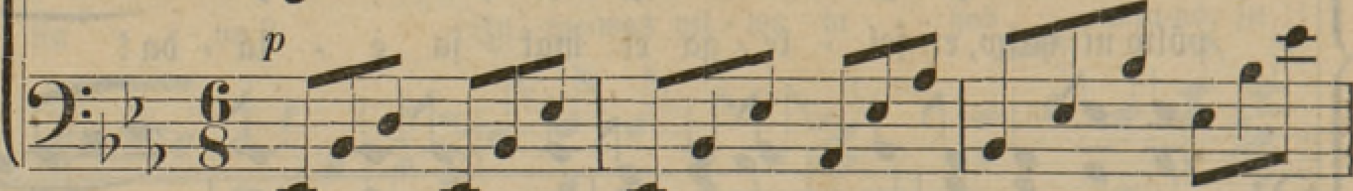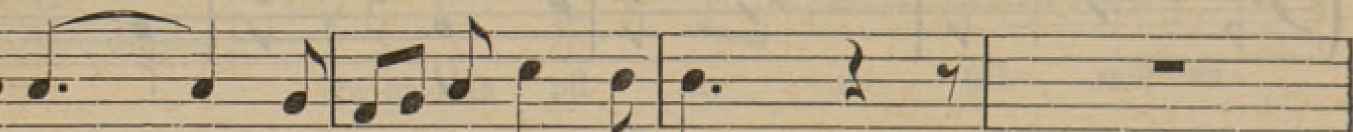

Baryton.

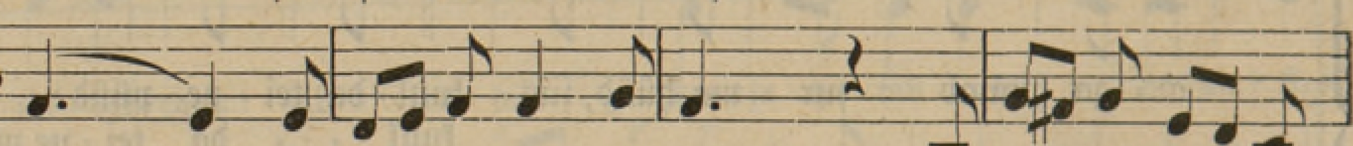

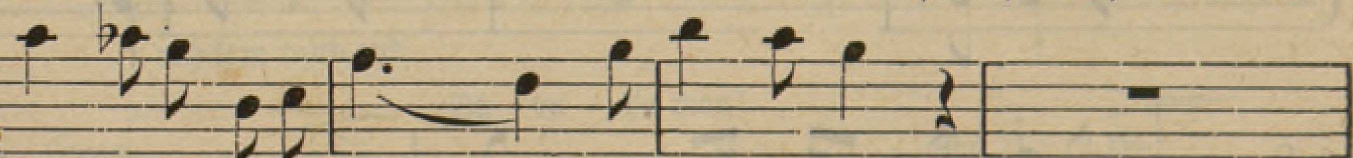
Klawer.

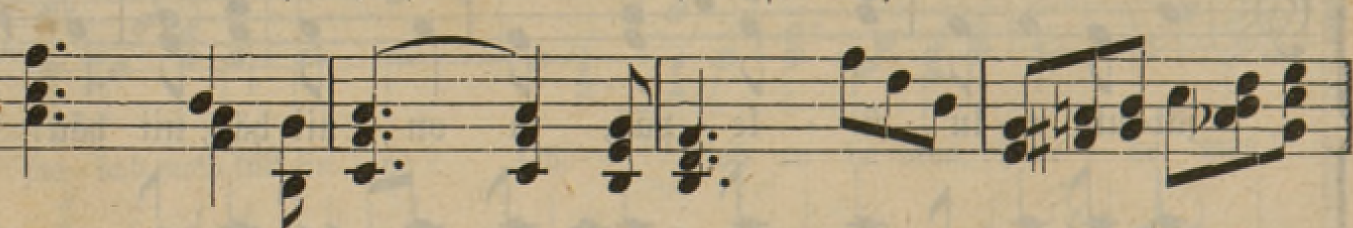

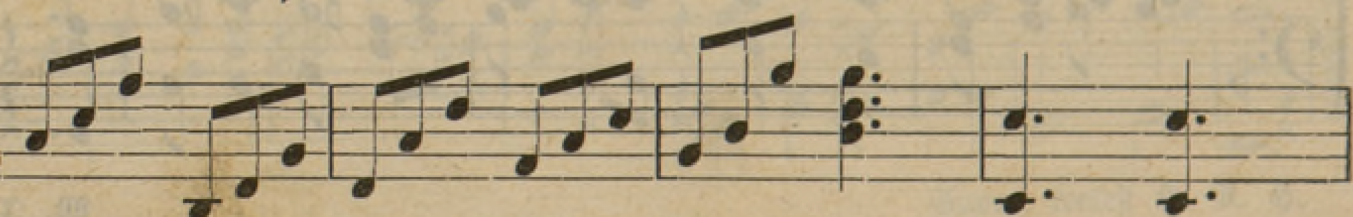

mf

ſu pal = wed pa = la = wad ja
ſul tu = leb tüü = ri = da ſa
weel wõõr = ſilt wä = ge = wus ſind

päe = wal ſu pal = wed pa = la = wad ſiis ko = du kal = da=
ſel = = jal ſul tu = = leb tüü = ri = da, ſiis ſõu = a ſa = da=
ü = = les weel wõõr = ſilt wä = ge = wus ſiit tä = he = tor = ni=

ſu pal = wed pa = la = wad ſiis ko = du kal = da = le

f

1—3. i = = = = ſa = ma = jas = ſe.

= = = le ja
= = = me, ſa
= = = le ſind } i = ſa = ma = jas = ſe.

f

ja i = ſa = ma = jas = ſe.

M. Lillenupp.

31. Soowid.

Jutustades. (Segakoor.) Soome rahwawiis. seadnud. **R. Faltin.**

M. J. Eisen.

32. Lahkuja.

Parajalt. (Meestekoor.) **A. Läte.** 4. März 1888.

Elise Aun.

Дозволеон цензурою. Дерптъ 9. Апрѣля 1888 г. Trükitud K. A. Hermann'i kirjadega Tartus.

33. Kaugel.

Rahutult. (Meestekoor.) K. A. Hermann.
1888. III. 1.

1. Ko - du - kaa - sik, mu - ru - mul - - da, E - ma - jõ - e waik - ne
2. Nutt siin le - pi - ku - tes lii - - gub, kurbtus kõnnib kaa - si-

wool! Hal-jas hiis, kus Taa - ra kul - da, hal-jas hiis, kus Taa-ra
kus, wõõ-ral wai - nul samm siin kii - gub, wõõral wai - nul samm siin

kul - da war-jab Ees - ti poe - ge hool, war-jab Ees - - ti
kii - gub haawand põu - es a - ga - rus, haawand põu - - - es

poe - ge hool! E - ma - pin-na hiil - gaw i - - lu an - dis
a - ga - rus. — Oh mu wend, kui ko - du kõ - - lin, kui weel

lau = le lõp = ma = ta: Nüüd on põu = el tal = we wi = lu, nüüd on
õis = kab ar = mu = ga ſul = le i = ſa nur = me he = lin, ſul = le

põu = el tal = we wi = lu — oh mu kadun'd Ees = ti maa, oh mu
i = ſa nur = me he = lin: Hoi = a kin = ni Ees = ti maa, hoi = a

ka = dun'd Ees = ti maa, oh mu ka = dun'd Ees = ti maa!
kin = ni Ees = ti maa, hoi = a kin = ni Ees = ti maa!

L. Koidula.

34. Jeſus, tüürimees.

Parajalt. (Segakoor.) **Dr. Friedrich Silcher.**
Segakoorile ſeadnud **M. Wilberg.**

Mu Je = ſus on mu tüü = ri = mees, nii wä = gew, ſuur ja
Ei o = le üks = gi il = ma ſees, ei tae = was kee = gi

Mu lae=wa on ta i = = se tein'd, mis

truu }
muu. }

Mu lae=wa on ta i = se tein'd,

kind = last' kan = nab wett

mis kind=last' kan = nab wett; ta me = re pääl on ja = la käin'd, sest

kar = dab tuul ta kätt, sest kar = dab tuul ta

sest kar = dab tuul ta

kätt, sest kar=dab tuul ta kätt. Ü. p. G. **Beermann.**

kätt, sest kar = dab tuul ta kätt.

35. Kewadel.

Rõõmsalt. (Segakoor.) J. Schmölzer.

1. Ke - wa - de ju nae - ra - tab, hal-jaks mets ja mu - ru saab, kä - gu kuk-kub
2. Sü - da, sa ka rõõ - mus-ta, ä - ra wii - bi lei - nas sa, õi - e - a - jal

le - hil õh - - kab õi - e-

kaa - si - kus, lõ - o lõõ-rib le - pi - kus, le - hib õh - kab
u - nus - ta, mis sind wõtnud su - ru - da, la - se lah - kelt

puu

õi - e - puu, lah-kelt lau-lab lin - nu - suu, le - hil õh - kab õi - e-
lau - lu, keel, mõ-nul mõlgu, mar-ja - meel, la - se lah - kelt lau - lu,

I - a - ho, i - a - ho,

puu, lah - kelt lau - lab lin-nu - suu. Tral - lal-la - la, tral - lal - la - la,
keel, mõ - nul mõl-gu, marja - meel.

mf p mf

i = a = ho, i = a = ho,

tral = lal = lal = lal = lal = la la, tral = lal = lal = la, tral = lal = lal = la,

f

tral = lal = lal = lal = lal = la la!

K. A. H.

36. Kolmainule.

Parajalt. (Segakoor.) **Michael Prätorius** 1571—1621.
Wana kirikuwiis.

f

1. Mu hing, oh Ju=mal kiit = ku sind, sa mi = nu õnn, sest rõõ = mus rind,
2. Sa waa = tad mi = nu ma = da = lust, ma tun=nen si = nu ar = mas = tust,
3. Au Is = sa = le ja Po = ja = le, au ü = hes Pü=hal' Wai = mu = le,

ei il = ma wõimust hoo=li sa, sind pa=lun ma, et ha = las = = ta!
mind õndsaks kõik siis kii = da = wad, kui ar=must sa mind a = wi = = tad.
kolm=ai = nus Ju=mal trooni pääl küll i = ga = wes = ti siin ja sääl.

Wana kirikulaulu järel K. A. H.

37. Kiituse laul.

Rõõmsalt ja kindlalt. (Segakoor igaks pühaks.) **Melchior Vulpius.**
Wana kirikuwiis a. 1600.

1. Is = san = dat kiit = = ke, pa = ga = nad, auus = ta = mas
Laul=ge tall' rõõm = sast', il = ma = maad, tä = na = ge
2. Lõp = ma = ta te = = ma ha = las = tus a = wi = tab
Ta hel = dus, tõ = = de, ar = mas = tus pe = ab meid

ol = ge wah = = = = wad!
te = da, rah = = = = wad!
hä = dast ü = = = = = = les,
ik = ka sü = = = = = les,

Et ta teid ä = ra
ja kes = tab ku = ni

wa = = lit = sen'd, et nüüd on Je = sus tei = = e
i = = ga = west', meil' ar = must kin = gib õn = = nis=

wend, küll te = ma ar = = mu lä = = = = bi.
tust, sest laul = gem Hal = le = lu = = = = ja!

Wana kirikulaulu järel K. A. H.

38. Taewaminemiseks.

Kaunis elawalt. (Segakoor.) M. G. Erythräus.
Wana kirikuwiis 1608.

1. Sa tae = wa läi = nud, Je = sus Krist, Hal = le = lu = ja, Hal = le = lu = ja, kust ai = = tad i = = ga hä = da = list. Hal = le = = = = = = lu = ja!
2. Oh hoi = a, kal = lis Je = su = ke, Hal = le = lu = ja, Hal = le = lu = ja, meist pa = = tu hä = bi ee = ma = le. Hal = le = = = = = = lu = ja!
3. Meid sur = mast ü = les ä = ra = ta, Hal = le = lu = ja, Hal = le = lu = ja, ja tae = wa siis meid ai = ta ka. Hal = le = = = = = = lu = ja!

Wana kirikulaulu järel K. A. H.

39. Nelipühi laul.

Tasa ja paludes. (Segakoor.) Joh. C. L. Abeille.

Mtm. hlg. sdn. K. A. H.

1. Oh pü-ha waim! Sa kal-lis tröös-ti-ja meil kõi-ge hä-da sees;
Oh pü-ha waim, kes lä-hed wäl-ja sa siin Js-sast, Po-jast wäes.
Oh süü-ta mei-tes ar-mu wä-ge ja näi-ta pa-ra-dii-si mä-ge! Oh pü-ha waim, sa tröös-ti-ja!

2. Oh pü-ha waim! Mu us-ku kas-wa-ta! Et Jee-su li-gi-dal'
Ma to-hik-sin küll julgest' as-tu-da, seks an-na a-bi mull'.
Mind wal-gus-ta su sõ-na lä-bi ja kee-la mi-nust pat-tu hä-bi, oh pü-ha waim, sa tröös-ti-ja!

Ü. p. K. A. H.

Дозволено цензурою. Дерптъ 24. Мая 1888 г. Trükitud K. A. Hermann'i kirjadega Tartus.

40. Tõuſe.

Con espressivo. (Segakoor.) M. Raudsepp. 1885, 6/I.

Tõu-ſe kõr-geks, koi-du u-ni, pais-ta mull' ja pu-ne-ta,
kul-da kin-gud, põl-lud ku-ni leh-wib õh-tu e-ha-ga!
Kuld-ne koit, oh ſa ju ku-mad, pu-nad, pais-tad ſur-ma wiſt,
e-ha mä-hid mus-ta hõl-ma ka mu wii-maſt püü-de-miſt!

A. Reinwald.

41. Joogi-laul.

Tugewasti. (Meestekoor.) **Jaan Linde.**

1. Wõt=kem õn=nes õi=ſa=ta! lau=lu õil=meid la=hu=ta.
2. Wa=ba=dus, ſa e=lu=waim, õit=ſe Ees=tis, tae=wa taim!
3. E=la kau=a, Ees=ti waim, tõs=tam' ſee pääl kannud, kaim!
4. Sõ=ber, ſul ehk ſü=da=mes pe=ſi=te=leb põu=e ſees
5. Wii=gem wii=maks wen=de=le, täi=ed kan=nud nen=de=le,

Noo=re e=lu ke=wa=deks tõſt=kem kan=nud: ter=wi=ſeks!
Arm, tee e=lu lõ=bu=ſaks, ü=hen=dus, tee tu=ge=waks.
Me=hed meesteks ü=hi=ſeks, or=jus jää=gu tü=hi=ſeks.
Ees=ti pii=ga, pee=ni=ke, li=na=lak=ka lin=nu=ke.
kes ju mu=ru=mät=ta all hing'wad e=luſt ſü=ga=wal.

Jah we=li, noor põ=li e=la=gu! Tal auul Eesti laul kõ=la=gu!
Jah we=li, prii põ=li e=la=gu! Tal auul mei=e laul kõ=la=gu!
Jah kaim, Ees=ti waim e=la=gu! Laſ' auul tall' laul kõ=la=da!
Laſ' te=da, truu ſü=da, e=la=da! Laſ' auul tall' laul kõ=la=da!
U=ſu, wend, üks kord end lei=a=me nende ſeaſt, wende reaſt jõu=a=me.

Jah wend, la-se noor põ-li e-la-da!
Jah wend, wa-ba-dust las-kem e-la-da!
Jah kaim, Ees-ti waim kõrgest' e-la-gu!
Jah, me nei-ud, me nei-ud e-la-gu!
Lah-kelt wastu nad meid siis wõ-ta-wad.

A. Jürgenstein.

42. Endsa järw.

(Meestekoor.)

Jaan Linde.

p mf rit.

1. Sa lei-na-jär-we-ke-ne, mind mäng'ma mee-li-tad, ja
2. Su sam-mel-da-nud kal-las on õn-ne-päi-wi näin'd; siis
3. Siin Wa-ne-mui-se tütrel arm rin-da pai-su-tas; kui
4. Siin kadun'd e-lu-õnnest küll kur-walt kur-tis neid, et

p mf f

ritardando.

ar-mu õn-ne, wa-lu mull' meel-de tu-le-tad.
waik-sed wa-lu-wii-sid su laen-test ü-le käin'd.
Ka-le-wi-de wõ-su su kal-dal kai-su-tas.
i-ga õh-ka-mi-ne uus lei-ua-lau-lu leid.

A. Jürgenstein.

43. Sõja laul.

Ruttu. (Meestekoor.) J. Zimse seatud
Läti rahwa-laulud.

Tutti.
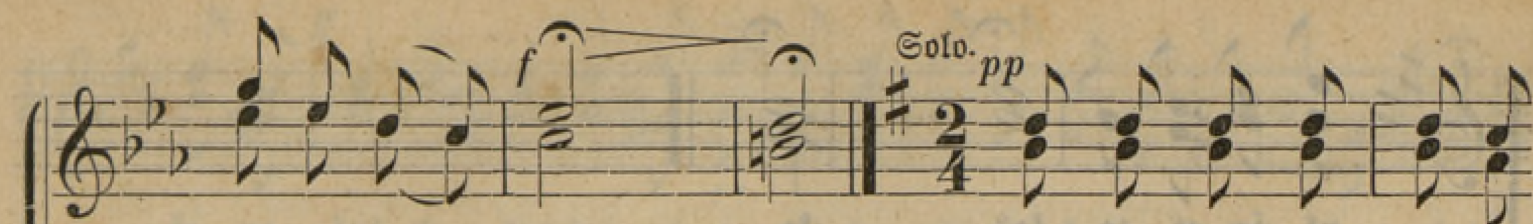
1. Kes tõi sõ-ja sõ-nu-mi-da? kas-ke, kas-ke! kes-se kan-dis
2. Arak tõi sõ-ja sõ-nu-mi-da? kas-ke, kas-ke! wa-res kandis
3. Kes läeb meilta sõ-di-mai-e? kas-ke, kas-ke! kas läeb i-sa,

wae-nu kee-led? kas-ke, kas-ke! kes-se kan-dis wai-nu kee-led? kas-ke!
wae-nu kee-led? kas-ke, kas-ke! wares kan-dis wae-nu kee-led, kas-ke!
wõi läeb poe-ga? kas-ke, kas-ke! kas läeb i-sa, wõi läeb poe-ga? kas-ke!

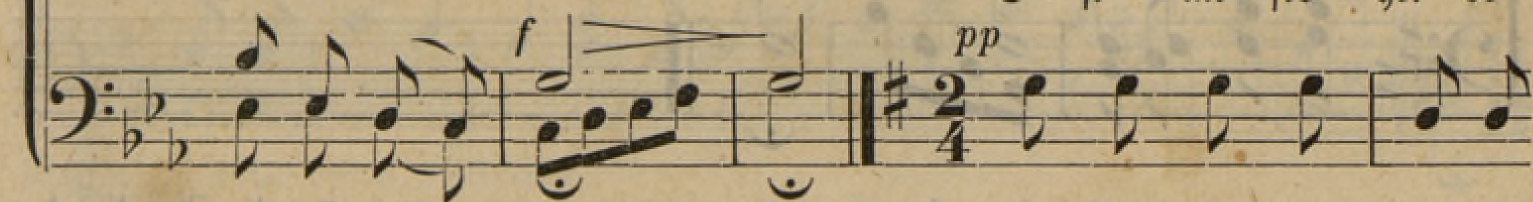
ritard.
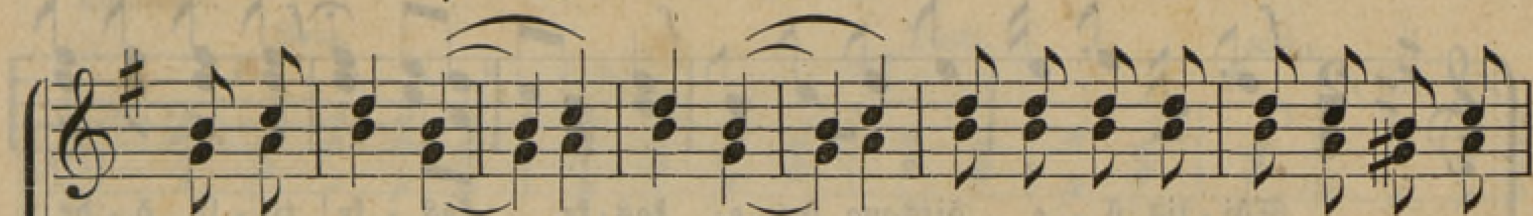
Aegamööda.

Ei läin'd i-sa, ei läin'd poe-ga, kas-ke, kas-ke! läks aga noorem
O-ma uh-ke hal-li-ga, kas-ke, kas-ke! kul-da-kap-ja
Poeg läks ai-ta eh-ti-mai-e, kas-ke, kas-ke! õ-de juurde

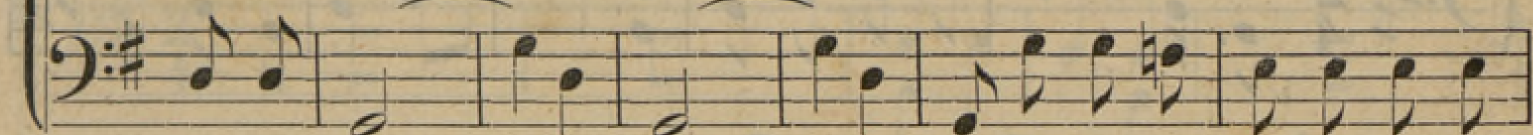

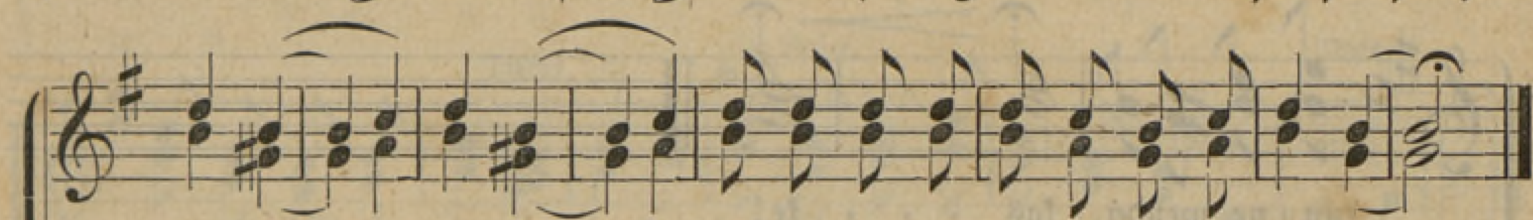
po - ja - ke - ne, kas - - ke. Pa - ne sel - ga sur - ma
kõr - wi - ga, kas - - ke. Oh mu el - la wel - le-
õ - pe - ta - ma, kas - - ke. Sõi - da sõ - ja kes - ke-
E - si - me - sed hei - de-

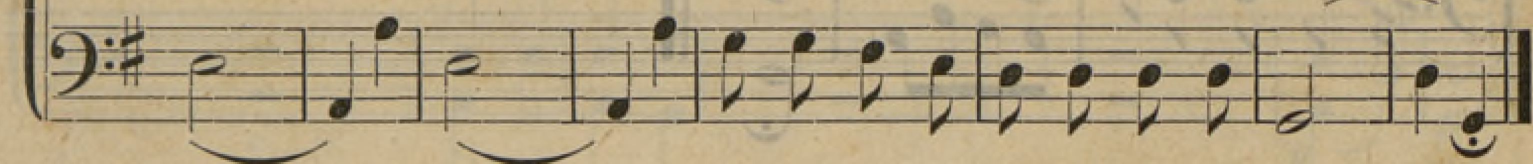

sär - ki, kas - ke, kas - ke! pa - ne kae - la kal - mu - rät - ti,
ke - ne! " " " " ä - ra sõi - da sõ - ja et - te,
el - le! " " " " kee-ru kes - ket sõ - ja - kes - ta,
dak - se, " " " " ta - gu-mi - sed ta - pe - tak - se,

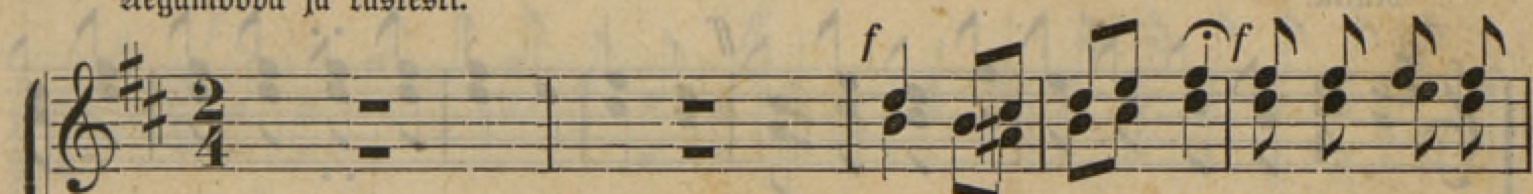

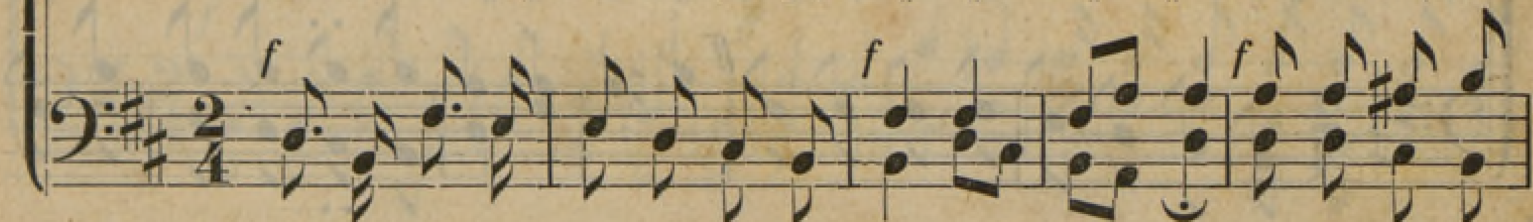
kas - ke, kas - ke! wõ - ta kät - te koo - li kin-dad, kas - ke!
" " " " sõ - ja et - te, sõ - ja ta - ga! " "
" " " " lii - gu li - gi li - pu kandjat! " "
" " " " kes - kel käi - jad ko - du saawad, " "

Aegamööda ja raskesti.

Tu - li wen-da jäl - le ko - du, kas - ke, kas - ke! sõi - tis i - sa
Tu - le i - sa, tun - ne poe-ga! " " " " tu - li i - sa,
Tu - li e - ma, ei tund poe-ga, " " " " tu - li wend, ei

uk - se et - te, kas - - ke.
ei tund poe-ga, " "
tundnud poega, " "

Sõi - tis õ - e õits-wa õu - e: kas-ke, kas - ke! tu - le õ - de
Tu - li õ - de, tun-dis wen-na, " " " " o - ma sur-ma
O - ma kal - mu kaa - la - rä - tist, " " " " o - ma koo-li

tun - ne wenda, kas - - - ke!
sär - gi - ke - sest, " "
kin - nas-tes - ta, " "

Ruttu.

Wõ - ta, õ - de, wõi-du wi - kat, kas - ke, kas-ke! wõ - ta, wõi-du mõõ-ga-
Pe - se puhtaks waenu we-rest, " " " " lo - puta we - re lom - bi-
Hall mul al - la hei-nu hir-nub, " " " " kul-da - kap - ja kar - jub

ke = ne, kas = ke, kas=ke! wõ = ta wõi=du mõõ=ga = ke = ne, kas = = ke!
kes = test, " " " " lo = puta we = re lom=bi = kes=test, " "
kae = ru, " " " " kul = da kap=ja = kar=jub kae = ru, " "

Tasakeste.

Solo. Tutti. Solo.

Kuu=le, kul = la wel = le = ke = ne, kas = ke, kas = ke! kas on sõ = jas
Oh, mu õr = na õ = e = ke = ne, " " " " sõst = ra = sil = ma
Ei ole sõ = jas nae = ne ar=mas, " " " " nae = ne armas,

Tutti. Solo. Tutti.

nae = ne ar = mas, kas = ke, kas = ke! nae=ne ar = mas, kaa=sa kal = lis? kas = ke.
sõ = sa = ra = ke! " " " " sõst=ra = sil = ma sõ = sa = ra = ke! " "
kaa = sa kal=lis, " " " " nae=ne ar = mas, kaa=sa kal = lis, " "

Ruttu.

Sõ = jas ar = mas hal=jas mõõka, kas=ke, kas = ke! kõ = li = seja kõ=wer rau = a=
See mu päästis Pärnu=maa=le, " " " " ai = tas mi = nu Har=ju=
Ta = pe = lus nüüd ta = li = ta = tud, " " " " wae = nu = hää=led wai=gis=

ke = ne! kaſ=ke, kaſ=ke! kõ = liſeja kõ=wer rau = a = ke = ne! kas = ke!
maale, " " " " ai = tas mi=nu Har=ju = maale, " "
ta=tud, " " " " wae=nu = hääled wai=gis = ta = tud, " "

A. Piirikiwi, Eesti rahwa laulu järel.

---

44. Armu truus.

Amiroso. (Segakoor.) **M. Raudſepp.** 1886, 18/XI.

1. Wä=ſind lä = hen i = ſa = maa = le nüüd, rei = ſi = ja, kes rei = ſind
2. Ja mis rõõ = mu lei = ab ta ſäält ees, ſees, kes ar = mas oln'd tal

pal = ju maid, ja weel ſiis = gi mõt=tes ſei = ſab weel, min=na ar = mu=
il = ma ſees, on ju tei = ſel a = bi = kaa=ſaks ſaand, ſe = da nä = hes

ke = ſe ma = ja teel.
meel tal kur = waks läin'd.

Дозволено цензурою. Дерптъ 8. Августа 1888 г. Trükitud K. A. Hermann'i kirjadega Tartus.

45. Looda ning armasta.

C. Braun.

Õrnalt. (Segakoor.) Segakoorile sdn. K. A. H.

pp

1. Loo - da üks - nes, waik - sel ööl ar - mas - tus on walw - sal tööl.
2. Hä - das, lei - nas nä - e und, ku - da lööb sull' kuld - ne tund.
3. Kind - lalt soo - jalt ar - mas - ta, ei siis wae - ne o - le sa.

mf

pp p

Oo - ta, lä - heb möö - da pi - me; en - ne kui sul
Ei sa i - ga - wes - ti ka - o, ke - wa - de on
Waik - sel ar - mas - tu - se püü - ul e - lu kurb - tus

p

f p

mõ - te uus, te - re - tab sind koi - du i - me, oo - ta,
li - gi - dal, eks siis lil - le - ka - te wa - o tae - wast
põ - ge - neb; i - lu, rõõm on hin - ges hüü - ul; ar - mas-

mf p

wal - wab ar - mas - tus, oo - ta, wal - wab ar - mas - tus.
ma - ha kau - nil a'al, tae - wast ma - ha kau - nil a'al.
ta, see i - met teeb, ar - mas - ta, see i - met teeb.

Scribe järele K. A. H.

46. Ainu, neiu.

Parajalt. (Meestekoor.) Felix Mendelssohn-Bartholdy.
(1809—1847.)

1. Ui - nu, nei - u, ilm ka hin - gab, waikseks jää-nud mets ja
2. Õh - tu õ - hul hää-led tõus'-wad, lä - he - wad kui lil - le-
3. Lau-lu häälte wa-gad wai - mud woodi ää - res wal - wa-

maa! Mä-el käi - wad kuldsed tal-led, kar - ja - ne meid*) kait-seb ka,
tee lä - bi ak - na, lä - bi u - se si - nu waik - se kambris - se,
wad; ui - nu, nei-u, hel last' õit - se, lau - lu hää - led hel - ju - wad,

kar - ja - ne meid, kar - ja - ne meid kait - seb ka,
si - nu waik - se, si - nu waik-se kamb-ris - se,
lau - lu hää - led, lau - lu hää - led hel - ju - wad,

kar - ja - ne meid kait - - - - seb ka,
si - nu waik-se kamb - - - ris - - se,
lau - lu hää - led hel - - - - ju - - - wad,

*) Laulmise juures on sõna meie („meid") pääle rõhk panda.

kar - ja - ne meid kait - seb ka.
si - nu waikse kambris - se.
lau - lu hää - led hel - ju - wad.

Mangu Sild.

kait - seb ta.
kamb - ris - se.
hel - ju - wad.

47. Ehitage rahukojad.

Wägewasti. (Meestekoor.) **Hindrik.** 5. juunil 1888.

1. Taa - ra - las - te tar - gad po - jad, — Ees - ti wap - rad wen - nak - sed, e - hi - ta - ge ra - hu - ko - jad eu - da kes - kel ü - les - se.
2. Üks - meel as - tub wõimsal sammul: Ees - ti e - lu e - de - neb, wi - li kas - wab, lokkab ram - mul, tu - le - wik teid õn - nis - tab.
3. Waenu wi - nu kur - nab jõu - du, teis - te ees teid nae - ruks teeb, kannab e - lu - põl - lul põu - du, ri - kub õil - med i - lu - sad.
4. Taa - ra - las - te tar - gad po - jad, Ees - ti wap - rad wen - nak - sed, e - hi - ta - ge ra - hu - ko - jad en - da kes - ke ü - les - se!

Anna Haawa.

48. Õhtu eel aasal.

Andante. (Meestekoor) Wene rahwawiis.
Nelja häälele sdn. Roshnow.

1. Ei = la õh = tu e = ha a = jal kõn = di = sin ma aa = sal = la,
Ot = sin lil = le nii = du ra = jal, et tast pär = ga pu = nu = da.
2. Ma ei leid=nud si = ni = lil = le nii = du pii = rilt pi = ke = malt,
Ju = ba tahtsin ko = ju jäl=le min = na aa = salt arm = sa = malt.

Kau = a, kau = a ma sääl kõnd = sin, kus = tu = mas ju e = ha loit.
Öö ju war=jas wä = sind il = ma, päe=wa töö kõik lõp = pis ka,

Kõik ma lil = le = ke = sed leid = sin, kuid ei leid = nud õr = na õit,
kui mull' juh = tus õis weel sil = ma, mil = le ä = ra murdsin ma,

kuid ei leid = nud õr = na õit.
mil = le ä = ra murd = sin ma.

Wene keelest S. S.

49. Igatsus.
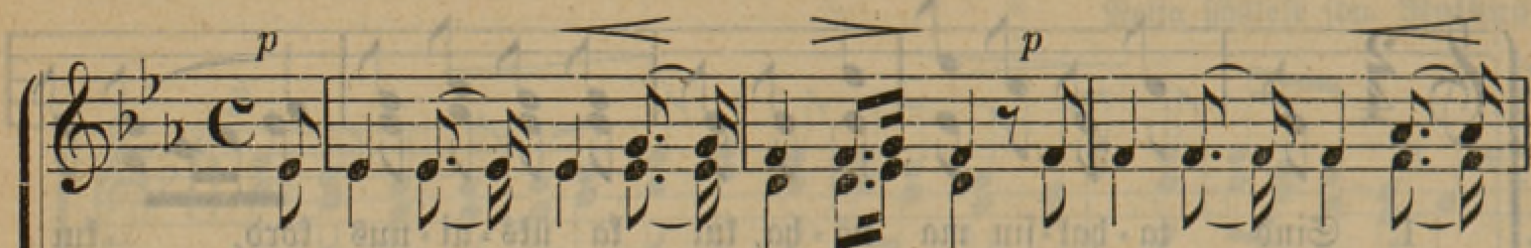
Ornalt. (Segakoor.) **J. Tumm.** 1883. 2. II.

1. Sind ta=hak=sin ma nä=ha, kui ka üks=ai=nus kord, kui ka üks=ai=nus kord. Ja kui sind o=len näi=nud, siis ta=haks ik=ka nä=ha küll mi=tu tu=hat, mi=tu tu=hat, mi=tu tu=hat kord.
2. Sull' ta=hak=sin kätt an=da, kui ka üks=ai=nus kord, kui ka üks=ai=nus kord. Ja kui sa kätt mull' and=nud, siis ta=haks ik=ka an=da küll mi=tu, mi=tu tu=hat, mi=tu tu=hat kord.
3. Sull' ta=hak=sin suud an=da, kui ka üks=ai=nus kord, kui ka üks=ai=nus kord. Ja kui ma suud sull' and=nud, siis ta=haks ik=ka an=da küll mi=tu, mi=tu tu=hat, mi=tu tu=hat kord.
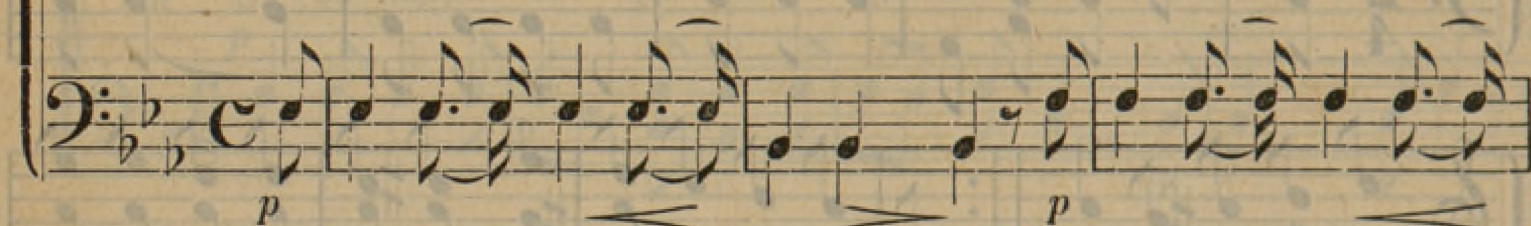
Ü. p. J. W. Jannsen.
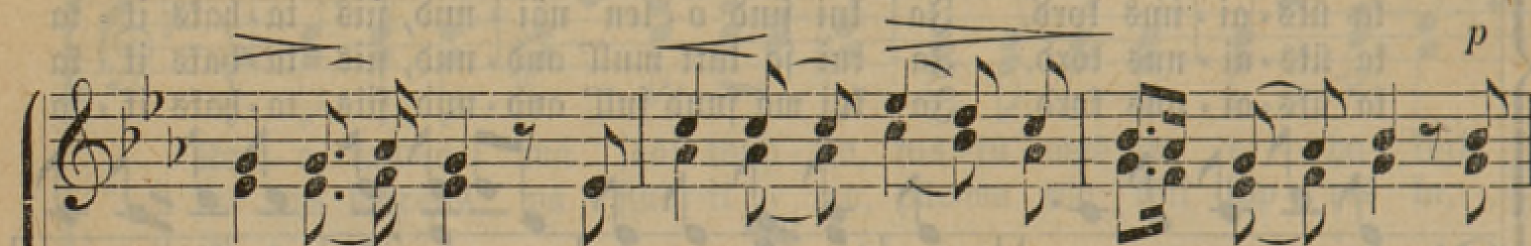
50. Lahkumise laul.

Marsikäigul. (Meestekoor). **Dr. F. Silcher.** (1789—1860.)

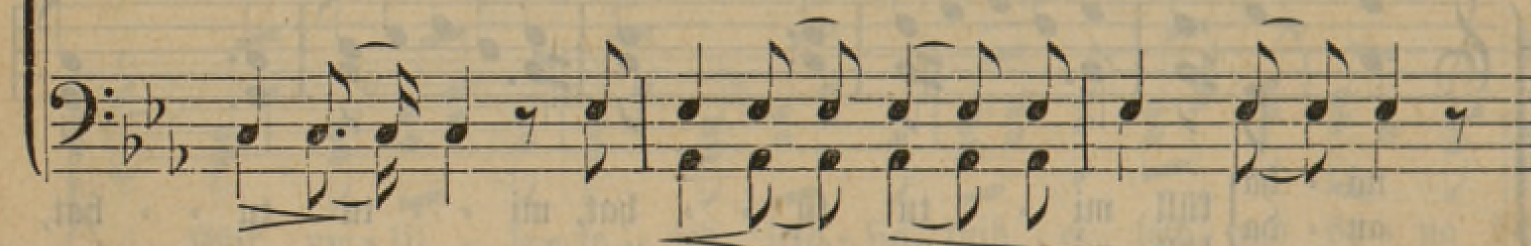

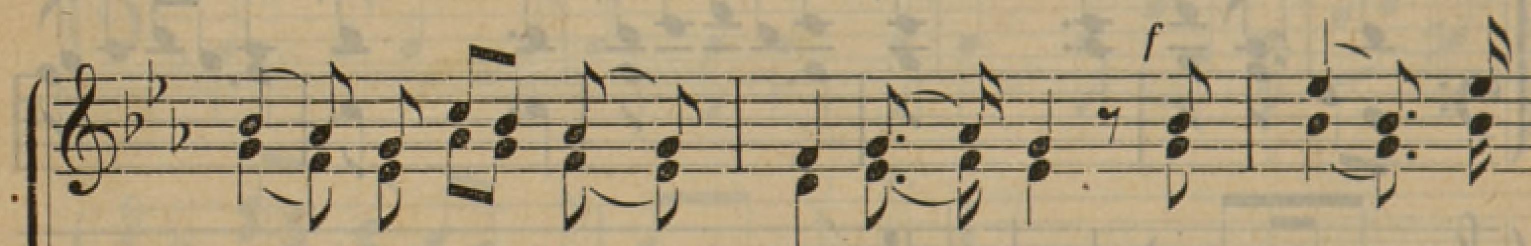
1. Kui wä - ra-wast wäl-ja me ast - si - me, siis tu - li mull' was-ta mu
2. Ma tõst - sin kü - ba - ra kõr - ges - se, ja hüüdsin: E - la - gu
3. Kui min-nes kord ümber weel pöör'sin ma, ta ni - ku - tas ter-wist mull'
4. Ma sammun nüüd maanteel mä - e pääl, ja ta-lus - se tun-gib mu

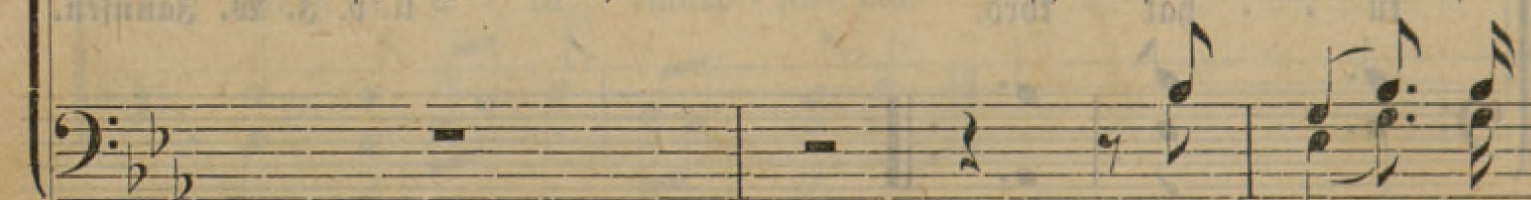

tu - i - ke. Ta piim-wal - ge põsk läks pu - na - seks, kuis
hel - la ka! Ta an - dis mull' kätt, ja soo - wis weel mull'
pää - ke - se - ga, kui oks mis õit - seb ke - wa - de wäes, ja
hüüdja hääl, siin lau-lan weel lee - ki - wast sü - da - mest: Sind

woo-las siis we - ri mul sü - da - mes, kuis woo-las siis
õit - se - wat õn - ne tu - le - wal teel, mull' õit - se - wat
rä - tik leh - wis tal wal - ges käes, ja rät - tik
kaitsku suur Ju - mal, mu kau - ni - kest, sind kaitsku suur

we = ri mul sü = da = mes!
õn = = ne tu = le = wal teel.
leh = wis tal wal=ges käes.
Ju = mal, mu kau = ni = kest.

Mangu Sild.

51. Minu laul.

Parajalt, aga mõjusalt. (Segakoor.) J. Elken. 11. Mai 1886.

1. Nüüd, kan=nel, hak = ka hüüd = ma, suu lau=la, hõis=ka sa, et
2. Oh kuu=la, mets ja mä = gi, ja õit=sew mu = ru pind; oh

kuu = leks mi = nu lau = = lu, et kuu = leks mi=nu lau = = lu mu
mär = ka lil = le = ke = = ne, oh mär = ka, lil = le = ke = = ne, jää

pü = ha Ees=ti maa, mu pü=ha Ees = ti maa!
waikseks, met=sa lind, jää waikseks, met = sa lind!

P. Jakobson.

V 52. Waprad wennad, kallid kaimud!

Maestoso. (Segakoor.) Amerika wiis. Sankey.

1. Waprad wennad, kal-lid kai-mud, õr - nad õ - ek - ſed; tõſt - ke pääd, te
2. Taa-ra mä - gi õit-ſeb i - lus ſa - la - ſa - hi - nal; Wa - ne - mui - ne
3. Waatkem! Eesti poe-ge ſil-mas priius ſä - ten - dab nüüd, ſeſt Ees-ti

Koor.

muiſt-ſed waimud, Taa-ra tai - mek - ſed: Kuul-ge! ku-das kaa-ſik ka - jab
wõ - ſa wi - lus rõõ-mu tu - hi - nal: Lin - dal wei-me - wakka wal-mib
wai - mu-il - mas leht-kuu nae-ra - tab. Ju - ba löö-wad pungad lah - ti

Taa - ra mä - el - la — Wa - ne-mui-ne wõi-tu a - jab i - me wä-el - la!
kal - li kaa - ſa - le. Rahwal' rik - kuſ'-krooni palmib laiul lai - nil-la.
ha - ri - du - ſe puus! Oh! mis i - lus walguſt wahti päewa tõu - ſu ſuus.

J. Rotaalia.

Дозволено цензурою. Дерптъ, 31. Августа 1888 г. Trükitud K. A. Hermann'i kirjadega Tartus.

53. Rahu!

K. A. Hermann.

Parajalt. (Segakoor. — Matusel wõi muul tõsisel puhul laulda.)

Ra - hu, ra - hu, ra - hu ma nõu - - an; ei o - le

ra - - - - - - - hu mul siin, ei o - le ra - - - -

ei o - le ra - hu mul siin, ei o - le

ei ra - hu siin,

- - - - hu mul siin,

ra - hu mul siin, waid mul piin, waid mul piin, sest end ra - hu-

ei ra - hu siin,

le ma wiin. Ma ra - hu nõu - an ja sin - na

Ma ra - hu nõu - an

mf

jõu = an, kus lei = an puh = ka = mist hin = = gel',

ja sin = na jõu = an, kus lei = an puh = ka = mist hin = gel',

mf f

ma ra = hu nõu = an ja sin = na jõu = an, kus lei = an

mf f

ma ra = hu nõu = an ja sin = na jõu = an,

f

puh = ka = mist hin = = = = = = = gel': Oh tu = le, õnd = su = se

kus lei = an puh = ka = mist hin = = gel':

in = = gel, oh tu = le, in = = = = gel!

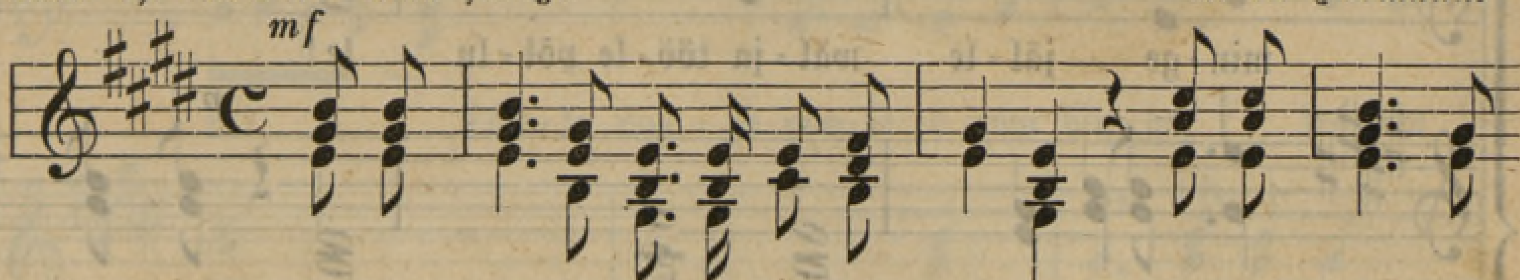
K. A. H.

54. Hommiku kiituſe laul.

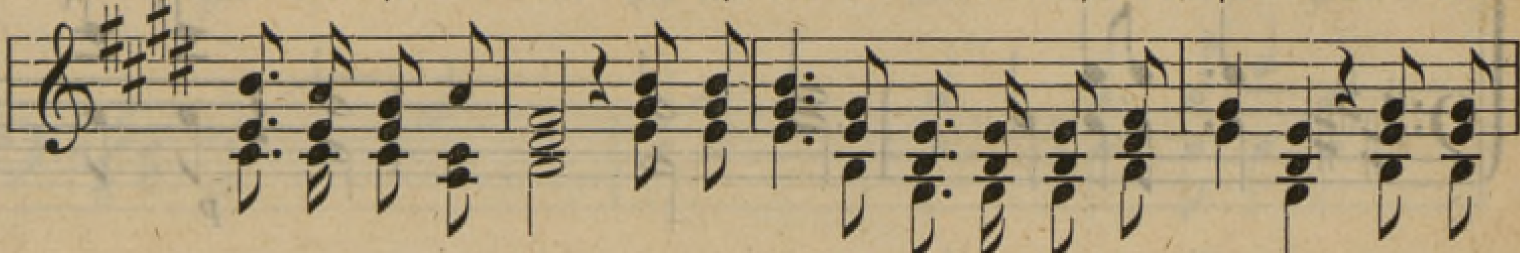
Parajalt. (Laul naeste- ja ſegakoorile ning ſoprani-, tenori- ja baritoni-ſolole.

Laste- ehk naeste-koor kolme häälega. K. A. Hermann.

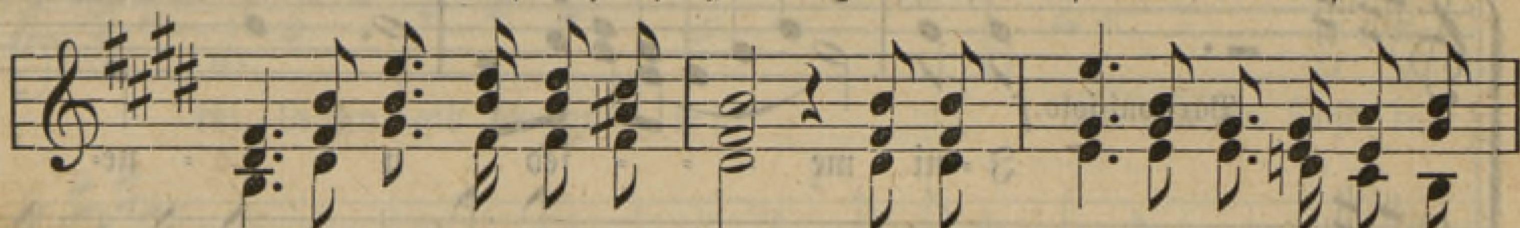
mf

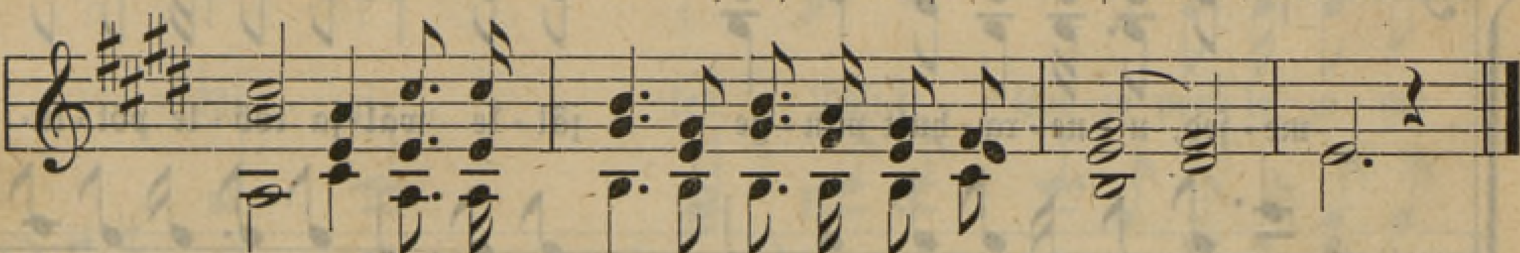
1. Ju-ba päi-ke waa-tab tae-wa pii-relt ſä-ten-da-wal
2. Me-ſi-la-ne lil-leſt lil-le len-nab, ot-ſib kii-reſt'

ſil-mal ü-le maa, pu-nub kuldſe pär-ja il-mal' kii-relt, e-hib
toi-tu õi-e pääl; õhk ju kõr-ges lõ-o-keſt ka kan-nab, tä-nu

met-ſad mä-ed pu-na-ga, ä-ra-tab kõik loomad rõõmſal
kõ-lab te-ma lau-lu hääl, metſas otſ'-wad loomad uu-el

wal-gel rõõ-mus-ta-ma uu-e päe-wa al-gel.
ram-mul ſaa-ki wa-rit-ſe-des ſa-la-ſam-mul.

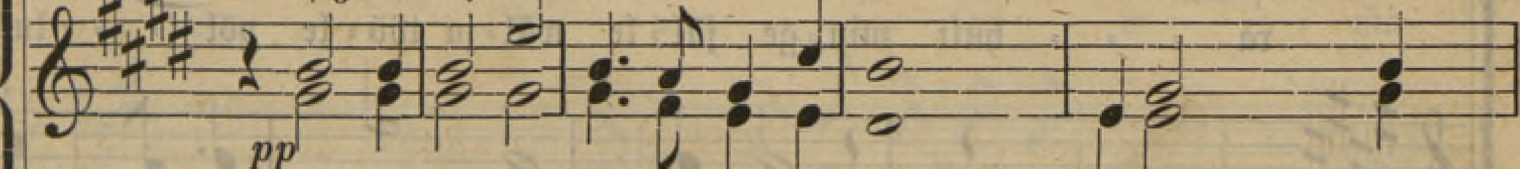
Sopran-ſolo.

f

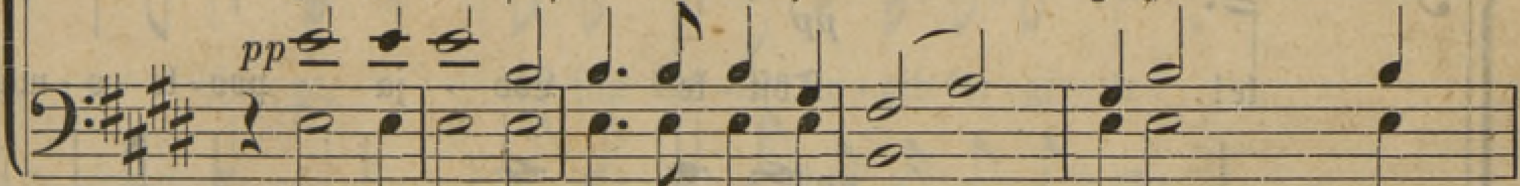
I-ni-me-ſed u-ne-ra-hult

Täis ſegakoor. *)

pp

1—2. I-ni-me-ſed, u-ne-ra-hult min-ge jäl-le

*) Täis ſegakoor laulgu terwe laul wäga taſa, muidu ei ole ſolo-hääli küllalt kuulda, ja laul ei kõla hästi. — Seda laulu wõib nii hästi kirikus kui kontſerdil laulda.

f

min = ge jäl = le wäl = ja töö = le põl = lu = le!

p

wäl = ja töö = le põl = lu = = = = = le! J = ni=

p

Tenori=solo.

Baritoni=solo. *f*

J = ni = me = = = sed u = = = ne=

me = sed, u = ne = ra = hult min = ge jäl = le wäl = ja töö = le põl = lu=

ra = = = hult min = ge jäl = le wäl = ja töö = le põl = = lu=

le! Tõst = ke Loo = ja poo = le o = ma

pp

pp

Soprani-solo.

le! Tõst - ke Loo - ja poo - le o - ma hin - ge, kes siin

hin - - - - - - ge, kes siin kül - la kin - gib

Tenori-solo. *f*

kül - la kin - gib kõi - gi - le! Baritoni-solo. Tõst - ke

p

p

kõi - gi - - - - - le! Tõst-ke Loo - ja poo - le o - ma

p

Loo - - - ja poo - - - le o - - - ma

hin - ge, kes siin kül - la kin - gib kõi - gi - le!

hin - ge, kes siin kül - la kin - gib kõi - - - gi-

pp

pp

Te - ma an - - dest kõi - gil' e - lu

pp

Soprani-solo.

f

le — — —! Te - ma an - dest kõi-gil' e - lu är - kab, waim meil

är - - - - - - kab, waim meil' ük - si Loo-jat

ük - si Loo-jat mõt-tes mär - - - - - - - - - - - - - - - - -

Tenori-solo.

Baritoni-solo. *f*

Te - ma an - dest

pp

mõt - tes mär - kab, waim meil' ük - - si, waim meil'

pp

f

= = kab, waim meil' ük = si, waim meil'

kõi = gil' e = lu är = kab, waim meil' ük = si, waim meil' ük = si,

ük = = = = = si Loo = jat mõt=tes mär = = = = = = =

f

ük = = = = = = = si, waim meil' ük = = = si

f

waim meil' ük = = si, waim meil' ük = = = = si

mf

= = = kab. Te = ma an=dest kõi=gil' e = lu är = = kab, waim meil'

mf

Loo = = = = jat mõt = = = tes mär = = = kab.

Loo = = jat mõt = = = tes mär = = = kab.

ük = si Loo=jat mõt=tes mär = = = = = = = = = = kab.

A. Kurrikoff.

55. Naera!

Elawalt. (Kolme mehe ehk naese häälele.) K. A. Hermann.

1. Nae = ra, nae=ra, täis lõ = bu su meel; ke = wa = de kau = nis sind kal = lis=tab weel. I = lus, i = lus, kui hõis = kab su keel: Hiil = ga = des lae = ne = tab e = lu su eel.

2. Nae = ra, nae=ra, küll kurwaks saab meel, lõ = bu ja lau = lu siis u = nus = tab keel: Ta=sa nu=tab, siis u = nus = tab meel. Nu = ta, ehk nae = ra = tad wii = ma = ti weel.

Anna Haawa.

Дозволено цензурою. Дерптъ, 7. Октября 1888 г. Trükitud K. A. Hermann'i kirjadega Tartus.

V 56. Pulma marss. a.

(Meestekoor.)

August Södermann.
Rootsi wiisid.

p

Kui päik'=se hiilg=wad joo = ned ju paist'wad i = me = wäel ja

p

kuld=ne wal=gus woo = lab ju met=sas, o = rus, mäel, siis töt=tab sõi = dul

rallentando.

peid = mees ka sin = na ta = lus = se, kus te = da oo = tab ar=mus ta

rallentando.

Tempo. *ff* marc. *ff* marc.

Et

pruu=di = ke. Et män=gi = ge nüüd,

Et män = gi = ge nüüd, pil=lid, et siit

ff marc.

Tempo. *ff* marc.

Et män=gi = ge nüüd, pil=lid, et siit kau = ge = le küll

män-gi-ge nüüd, pil-lid, et siit kau-ge-le | 1. kord. kõ-laks

fff

pil-lid, et siit kau-ge-le küll ka-jaks was-tu pil-we

kau-ge-le küll ka-jaks häält ja kõ-laks kõr-gelt pil-we

fff

ka-jaks häält ja kõ-laks kõi-gil' was-tu kõr-gelt pil-we

1. kord. häält! | 2. kord. kõ-laks häält!

mf marc.

pil-we päält Nüüd

päält. Tral-lal-la tral-lal-la Oh

Sempre *ff* marc. *mf* marc.

päält, ja jah, et pil-we päält!

f

ki-ri-ku kõik min-gem me ri-das-sam-mu-des!

pei-u-poiss, pruut-neit-si, te as-tu-ge meil ees! tral-la la

trallal-la tral-lal-la trallal-la tra-lal-la

f

la la la la la la la la la la la la la la la la la la la

mf p dol.

la la la la lal=lal=la! Näe, ku=da mõrs=ja jä=rab kui

mf p dol.

mf rall.

kul=last hõ=be=dast, ei peidmees pöö=ra sil=ma nüüd e=nam arm=sa=

mf rall.

Tempo p

mast. Tral=la la la la la la la la la la la la la la la la

p Tempo

pp rall. Tempo.

la la la la la la la la lal=lal=la nüüd e=nam arm=sa=mast

pp rall. Tempo.

häält!

p

Siin wahel märgist ✻

Kui päik'se hiilg'wad jne. kuni märgini 𝄋 laulda. päält. Ning tor-nist kel-lad

he - li - se - wad pi - du - päe-waks nüüd, nad hüüd-wad pul-maks i - lu,

poco rall. et dim.

pp

röö - mu, hüüd. Nüüd ki - ri - ku kõik min - gem me

Tral - lal - la tral - lal - la tral-lal - la tral - lal - la

peco rall. et dim.

ppp Lento.

ri - das - sam-mu - des! la la la!

tral - lal - la tral - lal - la tral - lal - la

ppp

Lento.

Rootsi keelest ü. p. K. A. H.

57. Kirikus laulatusel. b.

Parajalt. (Meeskekoor.) A. Södermann.

ppp sost.

Sel = lel teel, kus saa = wad käi = ma, Is=sand sa, neid ju = ha = ta!

ppp

ppp

Tei = ne teist nad a = wi = ta = gu, to = e = ta neid ar = mu = ga.

Nüüd

ppp

mf

Nüüd al = ta = ri ees — —, sääl

mf

mf

Nüüd al = ta = ri et = = te ju as = tu = wad nad,

al = ta = ri et = = te ju as = = tu = wad nad, kus

mf

Nüüd al = ta = ri ees

õ = pe = ta = ja oo = tab neid, raa = = mat tal kä = = es

kus õ = pe = ta = ja oo = tab neid, raamat tal käes, ta

ta pa = neb neid üh = te,

ta pa = = neb neid üh = = te ja

ta pa = = neb neid üh = te siis a = me = ti wäes

pa = neb neid üh = te siis a = = me = ti wäes

e = = luks neid kok = = = ku

e = = = = = = luks neid kok = ku.

õn = nis = tab e = luks neid, e = luks neid kok = = ku. Ning nae=sed need

e = = luks neid kok = = = ku. Ning

nut' = = wad, ja mees=tel on meel küll ha = le, ent

nae = sed need nut'=wad ja mees = tel on meel

sü = da=med siis = gi on rõõ = mul, ja tüd=ru = kud mõt = = tes, nad

ja tüd = ru=kud mõt=tes

mõt = le = wad nii : Küll mul=le saab e = si = ti pul=mamarss

f

nad mõt = le = wad nii :

p *mf* a tempo.

hüüdma. Ki = rik sei=sab sne. Siin wahel märgist 𝄋 kuni 𝄋 laulda. häält.

p *mf* a tempo.

ppp

Sel = lel teel, kus saa=wad käi=ma, Is=sand sa neid ju = ha = ta.

ppp

Rootsi keelest ü. p. K. A. H.

---

58. Pulma-peres. C.

Kergelt. (Meestekoor.) A. Södermann.

mf

Nüüd tõstame kõik hääle, ja laulu laulu pääle me pulmaks puhu=me: walle=

mf

Дозволено цензурою. Дерптъ, 25. Октября 1888 г. Trükitud K. A. Hermann'i kirjadega Tartus.

ra, wal = le = ri, wal = le = ral = lal = la! Et ſoo = wi = gem weel en = ne pruut=

paa=ril' õits'wat õn = ne nüüd uu = de ko = dus = ſe. Wal = le = ra, wal=le=

ri, wal = le = ra, wal=le = ri, wal = le = ra, wal = le = ral = lal = la!

Peidmees on i = lus tu = li = ne mees, ſoo=wi=me tal = le e=luks, mis ees,

cresc. f

põl - du ja wil - ja hääd wa - ra hil - ja, hääd wa - ra hil - ja!

f cresc.

mf

Pruudi - le, kes nii ar - mas meil' nüüd, hõ - be - dat, kul - da, kal - li - mat hüüd,

mf

cresc. rall. ff p

tüt - rid ja poe - gi, muud ei me loe - gi, muud ei me loe - gi. Nüüd

ff p

ff

tõs - ta - me kõik la. Hei!

Siin wahel märgist 𝄋 kuni 𝄋 laulda.

ff

Rootsi keelest K. A. H.

59. Pulma lust. d.

Kergelt. (Meestekoor.) A. Söderman.

Ta = lu = to = as ju = ba tant = su = de töö, hol = la o = hol = la,

pil = li = mees eks waa=dil wahwast' mängu löö, hol = la o = hol = la.

Nei = ud hüp=pa=wad nii ker = gelt lõ = bu = salt, hol = lal = lal = lal = lal = la,

nei = ud hüp=pa=wad nii ker = gelt lõ = bu=salt, waat'wad ik = ka pruu=di

mare.

pär = ja poo = le. Wõ = ta wii = ul kät = te, hak = ka män=gi = ma,

walssi = si ja ka pol=kad mei = le he = lis = ta nii, et kee = gi ei wõi

jää = da laisk=le = ma, hei, hei, hei, hei, hei! Siis hi = mu tantsu

Hol = la! Hol = la!

eest peab hoo=le. Õ = lut on meil juu = a, lõ = bu ju = tul tuu = a,

Hol = la! Hol = la!

Hol - la!

fz p

mf

lõ - bu ju - tul tuu - a. Waa - ti tü - hen - da - me,

mf

fz p

Hol - la!

Hol - la!

ff

ae - ga lü - hen - da - me, ae - ga lü - hen - da - me. Löö - ge tak-

ff

Hol - la!

fff

ti, poi - sid, löö - ge tak - ti, poi - sid, löö - ge tak - ti, poi - sid,

fff

tants, et min - gu nii!

Wiin ja õ - lu käh - ku kan-nul

marc: mf

mf marc.

Wiin ja õ = = lu käh = ku kan=nul

sei = sab me ees, wa=nad la = ma=wad ja noorsk' = wad õl = = ge=

Wiin ja õ = = lu käh = ku kan = nul

sei = sab me ees, wa = = = nad la = = ma = wad jah ja noorsk'wad

des, jah, wa=nad la = ma = wad ja noorsk' = wad õl = = ge = = =

sei = sab me ees,

f

õl = ge = de sees. Tüh = jad kan = nud siis weel jä = rel'

des,

f

mf marc.

jää = wad.

Nei = ud

mf marc.

Nei = ud pu = na = wad kui pun=gad roo = si = de pääl, wõt' = wad

mf marc.

pu = = = na = wad kui pun = gad roo = si = de pääl, ka = ras=

kal = ja ka = pa tant=su wa = hel sääl, jah, tantsu wa = hel sääl,

f

ta = = wad wa = hel jõu = du. Nei = ud pu = na = wad kui pungad

f

ff

roo = si = de pääl, ka = ras = ta = wad wa = hel o = ma jõu = du.

p

fff

Ta = lu = to = as ju = ba

Siin wahel märgist
* kuni 𝄋 laulda.

löö = ge tak = ti, poi = sid,

p

fff

tants et min=gu nii!

Rootsi keelest K. A. H.

60. √Laula, kullake.

Dr. E. A. Hagfors.
Soome wiis.

Kergelt, aga südamest.

p ritard.

1. Lau=la, lau=la, kul = la = ke, nurm kui hal=jen = dab, — — — —
1. Lau=la, kau=nis kul = la = ke, mu = re wai = ki = neb, — — — —

p mf

lau = la na = gu lõ = o = ke le = pas lõõ = ri = tab. Laul on sul
ku = ni kui = wab põõ = sa = ke, kas = te ka = ha = neb. Rõõmus mu

p mf

kau = ni = ke, su = lab mull' hin=ges = se, rõõ=mu sest saab.
hin = ge = ke, sul i = lus hääle = ke, küll he = li = seb.

Erkko Soome salmiku järel luuletanud K. A. H.

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 14. Декабря 1888. г. Trükitud K. A. Hermanni kirjadega Tartus.

61. Suur jõulukoor.

Wägewasti. **Ch. W. v. Gluck** (1714—87).

pp mf Solo. Koor. f ff

on! Nüüd min=ge lah = ti, wä = ra = wad kõik, nüüd min=ge lah = ti,

f ff

mf p f

wä = ra = wad kõik, et wõib auu = ku = nin=gas sis = se tul = = la. Je=

p f

f

ho = wa on Is=sand Se = = ba = ot; ta ük = si ku = nin = gas

f

p mf mf

maa pääl, tae = was. Laulgem, laulgem te = ma pü = ha ni = me, laulgem,

laul-gem te-ma pü-ha ni-me, laul-gem, laul-gem te-ma pü-ha

ni - - - - - - - me! Lau-la-ge, lau-la-ge tä-nu-

nii nüüd kui

cresc.

ga, tä-nu-ga te-ma-le, te-ma-le nii nüüd,

cresc.

i - - - - ga-west'!

nii nüüd kui i-ga-west'! Lau-la-ge, lau-la-ge tä-nu-

cresc.

ga, tä = nu = ga, te = ma = le, te = ma = le, tä = nu = ga, te = ma = le nii

nüüd, nii nüüd kui ka ik = ka i = ga = west'! Lau=la=ge, lau=la=

ge tä = nu = ga, tä = nu = ga te = ma = le, te = ma = le, te = ma = le nii

nüüd kui i = ga = west', nii nüüd kui ka ik = ka i = ga=

cresc.

west'! Lau-la-ge, lau-la-ge tä-nu-ga, tä-nu-ga te-ma-le, te-ma-

Koor. *pp*

le nii nüüd, nii nüüd kui ik-ka i-ga-west'! Lau-la-ge, lau-la-

ge tä-nu-ga, tä-nu-ga te-ma-le, te-ma-le, te-ma-le! Laulge

tä-nu-ga te-ma-le, tä-nu-ga te-ma-le, tä-nu-ga tall', nii

nüüd kui i - ga - west', nii nüüd kui ka ik - ka i - ga-

west', nii nüüd kui ka ik - ka i - ga - west', jah i - ga - west', jah

i - ga - west'! Aa - men, aa - men!

Ps. 24 järel seadnud **K. A. H.**

62. Kuni armastad, seni elad.

Tundmusega, parajalt. (Segakoor.) **K. A. Hermann.**

15. okt. 1888.

mf

Sü - gis' no-pib õi - si, lei - na - ma jääb nurm, su - re - ma näed tei - si,

pp mf f

ſind ka no-pib ſurm, ſu-re-ma näed tei-ſi, ſind ka no-pib ſurm.

pp mf f

Armſasti.

mf f mf

Ku-ni ar-mas-tan, ſe-ni e-lan ma, ta-han

pp

Koor mokahelil. u u u u u

pp

e-la-da, ar-maſt'-da. Tae-was aid'-ku mind, et ma

u u u u u u

lõp = ma = ta wõik = sin ar = mas = ta = da sur = mas ka.

u u u u u

Ku = ni ar = mas = tad, se = ni e = lad sa, oh siis

e = la sa lõp = ma = ta.

Anna Haawa.

Дозволено Цензурою. Дерптъ, 19. Декабря 1888. г. Trükitud K. A. Hermanni kirjadega Tartus.